

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM
VÁLLALATGAZDASÁGTAN INTÉZET
VERSENYKÉPESSÉG KUTATÓ KÖZPONT

Chikán Attila – Szabó Erika Márta

NEMZETI VERSENYKÉPESSÉGI INTÉZMÉNYEK ÉS PROGRAMOK

„VERSENYBEN A VILÁGGAL”

kutatási program

57. sz.

műhelytanulmány

VERSENYKÉPESSÉG KUTATÁSOK MŰHELYTANULMÁNY-SOROZAT

www.versenykepesség.uni-corvinus.hu

versenykepesség@uni-corvinus.hu

T: 482 5569 Fax: 482 5290

Chikán Attila – Szabó Erika Márta: A nemzeti versenyképességi intézmények és programok című tanulmánya a

VERSENYKÉPESSÉG KUTATÁS CÍMŰ MŰHELYTANULMÁNYSOROZAT

57. számú kötete.

2013. május

A tanulmány szakmai tartalma a forrás megjelölésével és a hivatkozási szokások betartásával felhasználható és hivatkozható.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	7
1. VERSENYKÉPESSÉGI POLITIKÁK ÉS INTÉZMÉNYEK – AZ ORSZÁGTANULMÁNYOK TAPASZTALATAI	9
1.1. ALAPELVEK, ALAPKÖVETELMÉNYEK A NEMZETI VERSENYKÉPESSÉGHEZ	9
1.2. A NEMZETI VERSENYKÉPESSÉGI POLITIKÁK ÉS PROGRAMOK JELLEMZŐI.....	10
1.2.1. Hosszú távú gondolkodás.....	10
1.2.2. Általános szabályok és nemzeti sajátosságok.....	11
1.2.3. A reálgazdaság becsülete.....	11
1.2.4. Intézmények, állam és piac.....	12
1.2.5. Átfogó koncepció.....	13
1.2.6. A jelentések és javaslatok tartalma	13
1.3. A SZERVEZETI-INTÉZMÉNYI HÁTTÉR	13
1.3.1 A versenyképesség-felfogás és összetevői	14
1.3.2. Szervezeti struktúra, összetétel.....	15
1.3.3. Tevékenységek.....	16
1.4. ÖSSZEFOGLALÁS	17
2. ORSZÁGTANULMÁNYOK.....	19
AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK	20
A versenyképességgel foglalkozó intézmények megjelenése	20
Munkarend és jelentések.....	21
A Versenyképességi Tanács hatásai, eredményei	22
Általános értékelés.....	23
CHILE.....	26
A versenyképességi intézményrendszer létrehozása, összetétele.....	26
Munkarend és jelentések.....	28
A versenyképességi tanács hatásai, eredményei	30
Általános értékelés.....	33
CSEHORSZÁG	37
A versenyképességi tanács és a kapcsolódó intézményrendszer	37
A versenyképességi jelentések, programok és stratégiák.....	38
Általános értékelés.....	41
EGYIPTOM.....	43
A versenyképességi tanács létrehozása, összetétele, működése	43
Munkarend és jelentések.....	44
A versenyképességi tanács eredményei.....	47
Általános értékelés.....	47
FINNORSZÁG	50
A kutatási rendszer felépítése Finnországban.....	50
Munkarend és jelentések.....	53
Eredmények – európai viszonylatban	54
Általános értékelés.....	55
HORVÁTORSZÁG	58
A versenyképességi tanács létrejötte.....	58
Munkarend és jelentések.....	58
Általános értékelés.....	62
ÍRORSZÁG	66
A versenyképességi tanács létrehozása, összetétele, működése	66
Munkarend és jelentések.....	68
A versenyképességi tanács hatásai, eredményei	71
Általános értékelés.....	71

JORDÁNIA	74
A „Jordán Nemzeti Versenyképességi Csoport” létrehozása, összetétele, működése	74
Munkarend és jelentések.....	76
A versenyképességi tanács eredményei.....	79
Általános értékelés.....	80
NAGY-BRITANNIA	82
A versenyképességi intézményrendszer kialakulása, szerepe	82
A versenyképességi politika brit megközelítésben – jelentések.....	85
Általános értékelés.....	87
ÖRMÉNYORSZÁG	90
A versenyképességi intézmények létrehozása, összetétele, működése	90
A munkarend és a jelentések.....	91
A versenyképességi tanács hatásai	94
Általános értékelés.....	95
SVÉDORSZÁG	98
Az intézményi struktúra	98
Jelentések.....	101
A Globálizációs Tanács hatásai, eredményei	102
Általános értékelés.....	103
SZINGAPÚR	106
Az állami szereplő: Nemzeti Kutatási Alapítvány.....	106
Az Ázsia Versenyképességi Intézet - http://www.spp.nus.edu.sg/aci/home.aspx	106
Munkarend és jelentések.....	108
A fejlődés útján	109
Általános értékelés.....	111
SZLOVÉNIA	114
A versenyképességi intézményrendszer.....	114
A munkarend és jelentések.....	115
Fejlődés és versenyképesség.....	116
Általános értékelés.....	117
TÖRÖKORSZÁG	120
A versenyképességi intézmények.....	120
A versenyképesség alakulása.....	122
Általános értékelés.....	124
3. GLOBÁLIS ÉS EURÓPAI INTÉZMÉNYEK.....	126
VERSENYKÉPESSÉGI TANÁCSOK VILÁGSZERVEZETE (GLOBAL FEDERATION OF COMPETITIVENESS COUNCILS)	
.....	126
EU VERSENYKÉPESSÉGI TANÁCS	129
FELHASZNÁLT IRODALOM	132

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ÁBRA AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK HELYEZÉSEI A WEF ÉS AZ IMD RANGSORAIBAN	24
2. ÁBRA A LEGPROBLÉMÁSABB FAKTOROK AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK ÜZLETI ÉLETÉBEN 2011-2012-BEN	25
3. ÁBRA CHILE INNOVÁCIÓS POLITIKÁJÁNAK INTÉZMÉNYI FELÉPÍTÉSE (INSTITUTIONAL PROFILE OF CHILE'S INNOVATION POLICY MAKING).....	27
4. ÁBRA A NEMZETI INNOVÁCIÓS RENDSZER SÉMÁJA	28
5. ÁBRA A CHILEI VERSENYKÉPESSÉGI STRATÉGIA FŐBB ELEMEI.....	30
6. ÁBRA A VERSENYKÉPESSÉGI TANÁCS BEAVATKOZÁSI LOGIKÁJA	31
7. ÁBRA CHILE HELYEZÉSEI A WEF ÉS AZ IMD RANGSORAIBAN	35
8. ÁBRA A LEGPROBLÉMÁSABB FAKTOROK CHILE ÜZLETI ÉLETÉBEN 2011-2012-BEN	36
9. ÁBRA A CSEH KUTATÁS-FEJLESZTÉSI RENDSZER FELÉPÍTÉSE	38
10. ÁBRA A CSEH VERSENYKÉPESSÉGI STRATÉGIA PILLÉREI 2012-2020	40
11. ÁBRA CSEHORSZÁG HELYEZÉSEI A WEF ÉS AZ IMD RANGSORAIBAN.....	41
12. ÁBRA A LEGPROBLÉMÁSABB FAKTOROK CSEHORSZÁG ÜZLETI ÉLETÉBEN 2011-2012-BEN	42
13. ÁBRA AZ EGYIPTOMI VERSENYKÉPESSÉG TÉNYEZŐI	46
14. ÁBRA EGYIPTOM HELYEZÉSEI A WEF RANGSORBAN (AZ IMD-BEN NEM SZEREPEL)	48
15. ÁBRA A FINN INNOVÁCIÓS ÉS KUTATÁSI RENDSZER.....	50
16. ÁBRA A FINN VERSENYKÉPESSÉGI KONCEPCIÓ MODELLJE.....	52
17. ÁBRA FINNORSZÁG HELYEZÉSEI A WEF ÉS AZ IMD RANGSORAIBAN	56
18. ÁBRA A LEGPROBLÉMÁSABB FAKTOROK FINNORSZÁG ÜZLETI ÉLETÉBEN 2011-2012-BEN	57
19. ÁBRA A VERSENYKÉPESSÉG FEJLESZTÉSÉNEK SZAKASZAI	59
20. ÁBRA A HORVÁT VERSENYKÉPESSÉG LEGFŐBB TÉNYEZŐI	61
21. ÁBRA HORVÁTORSZÁG HELYEZÉSEI A WEF ÉS AZ IMD RANGSORAIBAN.....	64
22. ÁBRA A LEGPROBLÉMÁSABB FAKTOROK HORVÁTORSZÁG ÜZLETI ÉLETÉBEN 2011-2012-BEN	65
23. ÁBRA AZ ÍR VERSENYKÉPESSÉGI KONCEPCIÓ	66
24. ÁBRA AZ ÍR TUDOMÁNYOS ÉS TECHNOLÓGIAI IRÁNYÍTÁS SZERKEZETE	68
25. ÁBRA ÍRORSZÁG HELYEZÉSEI A WEF ÉS AZ IMD RANGSORAIBAN	72
26. ÁBRA A LEGPROBLÉMÁSABB FAKTOROK ÍRORSZÁG ÜZLETI ÉLETÉBEN 2011-2012-BEN	73
27. ÁBRA ÉRTÉKELÉS ÉS TANULÁS A JNCT SZERINT.....	75
28. ÁBRA A JNCT MŰKÖDÉSI LOGIKÁJA.....	75
29. ÁBRA A JORDÁN GAZDASÁG MIKROSZINTEN TÖRTÉNŐ ELEMZÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE.....	76
30. ÁBRA A JORDÁN GAZDASÁG SZEKTORÁLIS ELEMZÉSÉNEK MODELLJE	78
31. ÁBRA JORDÁNIA HELYEZÉSEI A WEF ÉS AZ IMD RANGSORAIBAN.....	80
32. ÁBRA LEGPROBLÉMÁSABB FAKTOROK JORDÁNIA ÜZLETI ÉLETÉBEN 2011-2012-BEN	81
33. ÁBRA A BRIT KUTATÁSI SZEKTOR	82
34. ÁBRA A TOTÁLIS VERSENYKÉPESSÉG MODELLJE	85
35. ÁBRA NAGY-BRITANNIA HELYEZÉSEI A WEF ÉS AZ IMD RANGSORAIBAN	88
36. ÁBRA A LEGPROBLÉMÁSABB FAKTOROK NAGY-BRITANNIA ÜZLETI ÉLETÉBEN 2011-2012-BEN	89
37. ÁBRA STRATÉGIAI LEHETŐSÉGEK ÉS KRITÉRIUMOK.....	93
38. ÁBRA STRATÉGIAI LEHETŐSÉGEK ÉS JELLEMZŐ ÁGAZATOK	93
39. ÁBRA A FENNTARTHATÓ ÉS NÖVEKVŐ PROSPERITÁS KERETTERVE.....	95
40. ÁBRA ÖRMÉNYORSZÁG HELYEZÉSEI A WEF RANGSORBAN (IMD-BEN NEM SZEREPEL)	96
41. ÁBRA A LEGPROBLÉMÁSABB FAKTOROK ÖRMÉNYORSZÁG ÜZLETI ÉLETÉBEN 2011-2012-BEN.....	97
42. ÁBRA A SVÉD KUTATÁSI RENDSZER	98
43. ÁBRA SVÉDORSZÁG HELYEZÉSEI A WEF ÉS AZ IMD RANGSORAIBAN.....	104
44. ÁBRA A LEGPROBLÉMÁSABB FAKTOROK SVÉDORSZÁG ÜZLETI ÉLETÉBEN 2011-2012-BEN	105
45. ÁBRA ÁZSIAI VERSENYKÉPESSÉGI INTÉZET: TEVÉKENYSÉGI PRIORITÁSOK, 2006-2007	107
46. ÁBRA SZINGAPÚR VERSENYKÉPESSÉGÉNEK TÉNYEZŐI.....	108
47. ÁBRA SZINGAPÚR HELYEZÉSEI A WEF ÉS AZ IMD RANGSORAIBAN.....	112
48. ÁBRA LEGPROBLÉMÁSABB FAKTOROK SZINGAPÚR ÜZLETI ÉLETÉBEN 2011-2012-BEN	113
49. ÁBRA A KUTATÁSI RENDSZER FELÉPÍTÉSE SZLOVÉNIÁBAN.....	114
50. ÁBRA SZLOVÉNIA HELYEZÉSEI A WEF ÉS AZ IMD RANGSORAIBAN.....	118
51. ÁBRA A LEGPROBLÉMÁSABB FAKTOROK SZLOVÉNIA ÜZLETI ÉLETÉBEN 2011-2012-BEN	119
52. ÁBRA AZ ÁLLAMI K+F SZFÉRA FELÉPÍTÉSE.....	121
53. ÁBRA TÖRÖKORSZÁG HELYEZÉSEI A WEF ÉS AZ IMD RANGSORAIBAN	124
54. ÁBRA A LEGPROBLÉMÁSABB FAKTOROK TÖRÖKORSZÁG ÜZLETI ÉLETÉBEN 2011-2012-BEN	125

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. TÁBLÁZAT A VIZSGÁLATBA BEVONT ORSZÁGOK CSOPORTOSÍTÁSA	8
2. TÁBLÁZAT AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK HELYEZÉSEI A WEF PILLÉREI SZERINT 2011-2012-BEN	25
3. TÁBLÁZAT CHILE HELYEZÉSEI A WEF PILLÉREI SZERINT 2011-2012-BEN.....	35
4. TÁBLÁZAT CSEHORSZÁG HELYEZÉSEI A WEF PILLÉREI SZERINT 2011-2012-BEN	42
5. TÁBLÁZAT EGYIPTOM HELYEZÉSEI A WEF PILLÉREI SZERINT 2011-2012-BEN	49
6. TÁBLÁZAT FINNORSZÁG HELYEZÉSEI A WEF PILLÉREI SZERINT 2011-2012-BEN	56
7. TÁBLÁZAT HORVÁTORSZÁG HELYEZÉSEI A WEF PILLÉREI SZERINT 2011-2012-BEN	64
8. TÁBLÁZAT ÍRORSZÁG HELYEZÉSEI A WEF PILLÉREI SZERINT 2011-2012-BEN.....	72
9. TÁBLÁZAT JORDÁNIA HELYEZÉSEI A WEF PILLÉREI SZERINT 2011-2012-BEN	81
10. TÁBLÁZAT NAGY-BRITANNIA HELYEZÉSEI A WEF PILLÉREI SZERINT 2011-2012-BEN	89
11. TÁBLÁZAT ÖRMÉNYORSZÁG HELYEZÉSEI A WEF PILLÉREI SZERINT 2011-2012-BEN	97
12. TÁBLÁZAT SVÉDORSZÁG HELYEZÉSEI A WEF PILLÉREI SZERINT 2011-2012-BEN	104
13. TÁBLÁZAT SZINGAPÚR HELYEZÉSEI A WEF PILLÉREI SZERINT 2011-2012-BEN	112
14. TÁBLÁZAT SZLOVÉNIA HELYEZÉSEI A WEF PILLÉREI SZERINT 2011-2012-BEN	118
15. TÁBLÁZAT TÖRÖKORSZÁG HELYEZÉSEI A WEF PILLÉREI SZERINT 2011-2012-BEN	125
16. TÁBLÁZAT A GLOBAL FEDERATION OF COMPETITIVENESS COUNCILS TAGORSZÁGAINAK HELYEZÉSEI A WEF GCI 2012- 2013 RANGSORÁBAN	128
17. TÁBLÁZAT AZ EU 27 ORSZÁGÁNAK RANGSORA A VERSENYKÉPESSÉGI JELENTÉSEKBEN.....	131

BEVEZETÉS

A nemzeti versenyképességgel foglalkozó szakemberek között sok mindenben van vita – abban azonban gyakorlatilag teljes az egyetértés, hogy amennyiben elfogadjuk a fogalom létét, akkor azt mindenképpen egy nagyon átfogó társadalmi, politikai keretben kell definiálnunk. **A nemzeti versenyképesség nem egyszerűsíthető le néhány gazdasági, vagy szociális kulcsfogalomra, legyenek ezek egyenként önmagukban bármilyen átfogóak is. Így aztán a nemzeti versenyképesség alapvető értelmét a társadalmi jólét növelésének igen komplex és persze rosszul definiálható és még rosszabbul mérhető feladatának megvalósításában látják,** s ennek megfelelő komplexitást várnak el a téma kutatóitól, illetve a gyakorlati megvalósítására törekvő politikusoktól, gazdaságpolitikusoktól is.

Jelen tanulmányunk arról ad képet, hogyan kezelik ezt a komplexitást néhány olyan országban, ahol a versenyképesség kérdését elég fontosnak tartják ahhoz, hogy önállóan értelmezhető nemzeti intézményi keretet is állítsanak mögé. Nem állítjuk, hogy ezeket az országokat (illetve politikusaikat, intézményeiket) példaként kellene állítani – úgy véljük azonban, hogy tapasztalataik értékelése és felhasználása hasznos lehet. Különösen igaz ez hazánkra, ahol a versenyképesség szót gyakran használják a közbeszédben, de sem versenyképességi politikánk, sem ezt megalapozó intézményeink nincsenek.

Hangsúlyozzuk, hogy tanulmányunkban nem törekszünk a nemzeti versenyképesség kérdéseinek átfogó tárgyalására. Ennek a műnek a megszületése még várat magára¹, jelen tanulmányunk „csak” némi empirikus háttér felvázolására és a közvetlen következtetések levonására vállalkozik. **A tanulmány fókuszában a versenyképességet támogató intézményi környezet vizsgálata áll.** Ebből adódóan viszonylag sok szó esik az állam szerepéről. Hangsúlyozzuk, hogy nézetünk szerint a versenyképesség végül természetesen a piacon dől el, tehát átfogó elemzések a piacok működésére, az azt befolyásoló környezetre (ezen belül persze az állami piacbefolyásolásra is) legalább akkora súlyt kell helyezni, mint az állami intézményekre. Jelen dolgozatunk számos helyen mutat rá a piaci és állami szereplők együttműködésének szükségességére.

A vizsgálatba bevont országok körének kialakításakor törekedtünk a sokszínűsége, így aztán a minta országai igen sokfélék. Ez módot nyújt arra, hogy ami általánosítható következtetés adódik, az valóban változatos háttérből bontakozzon ki. Az elemzésben szereplő országok alfabetikus listája a következő (zárójelben a World Economic Forum (WEF) 2011-2012. évi versenyképességi rangsorában elfoglalt helyezésekük).

Amerikai Egyesült Államok (5)	Jordánia (71)
Chile (31)	Nagy-Britannia (10)
Csehország (38)	Örményország (92)
Egyiptom (94)	Svédország (3)
Finnország (4)	Szingapúr (2)
Horvátország (76)	Szlovénia (57)
Írország (29)	Törökország (69)

¹ Néhány elemét lásd Chikán-Czakó 2009

(Egy adalék: Magyarország ebben a rangsorban a 48. helyen végzett, tehát a felsorolt országok középmezőnyében helyezkedik el.)

A WEF fejlettség szempontjából csoportokba sorolja a rangsorolt országokat. Ezen besorolás, valamint az elmúlt évek tendenciái alapján állítottuk össze a következő táblázatot.

1. táblázat A vizsgálatba bevont országok csoportosítása

A WEF fejlettségi besorolása	Az elmúlt három évben a rangsorokban elfoglalt hely			Összesen
	Javult	Változatlan	Romlott	
Fejlett	1	3	1	5
Közepesen fejlett	1	1	2	4
Alig fejlett	0	3	2	5
Összesen	2	7	5	14

Úgy véljük, a fenti adatok igazolják a minta sokszínűségét, hiszen csaknem minden fejlettségi szintű és fejlődési tendenciájú ország képviselve van benne.

Az alábbiakban először az ország-esettanulmányokból adódó átfogó következtetéseket fogalmazzuk meg, három szakaszban (kitérve az alapelvekre, a programok jellemzőire, valamint az intézményi háttérre), majd az ország-tanulmányok következnek. Megjegyezzük, hogy az 1.1. és az 1.2. szakaszok Chikán Attila: Utak a sodródás és a voluntarizmus sziklái között (Nemzeti versenyképességi politikák tanulságai) című, a Világgazdaság Online 2010. november 26. számában megjelent cikke épülnek, az ott leírtakat kibővítettük, kiegészítettük. Az egyes esettanulmányok tematikailag a lehetséges mértékig egységesek, de nem törekedtünk teljesen azonos szerkezetre, az egyes országokban előforduló fő kérdések és megoldások sokszor igen eltérő jellege miatt. Minden országtanulmány végén szerepel egy rövid általános értékelés, amelyben konkrétan megfogalmazzuk, mi látszik az adott országban követett legfőbb versenyképességi célnak, mennyire átfogónak és karakteresnek találjuk a versenyképességi politikát, s mi jellemzi ezt az innovativitás, a szellemi erőforrásokra támaszkodás és a fenntarthatóság szempontjából.

1. VERSENYKÉPESSÉGI POLITIKÁK ÉS INTÉZMÉNYEK – AZ ORSZÁGTANULMÁNYOK TAPASZTALATAI

1.1. Alapelvek, alapkövetelmények a nemzeti versenyképességhez

A kiterjedt szakirodalom ismeretében, illetve az elemzésbe bevont országok anyagainak elemzése alapján leszögezhetünk néhány olyan általános alapelvet, amelyek nélkül a tapasztalatok szerint nem képzelhető el sikeres nemzeti versenyképesség-politika.

1. A nemzeti versenyképesség **nem csak gazdasági kérdés**. Minden tapasztalat arra utal, hogy csak akkor állíthatunk össze értelmes és hatékony versenyképességi programokat, ha a versenyképességi komponensek piramisának csúcsára a társadalmi jólét növelését helyezzük. Ennek az elvnek messzemenő következményei vannak a versenyképességi programokra nézve, hiszen e szemléletben a programokban igen sok társadalmi, kulturális elemet kell tartalmazniuk.
2. A sikeres versenyképességi politika kulcseleme, hogy **minél átfogóbb társadalmi támogatásra támaszkodjon**. Ennek első feltétele, hogy ki kell vonni a közvetlen pártpolitika hatóköréből. (Miközben persze a mindenkori kormányhoz kell kötni – ez delikát, s a politikai szereplők önuralmát próbára tevő feladat.) *Ennek jegyében igen gyakori egyrészt a többpárti bizottságok, tanácsok működtetése, másrészt a társadalom különböző szféráinak (üzleti világ, munkavállalók, oktatók, tudósok, civil szervezetek) részvétele a versenyképességre vonatkozó döntés-előkészítésben.* További feladat, hogy meg kell teremteni, illetve működtetni kell egy olyan intézményrendszert, amely a társadalom erre mozgósítható rétegeit *rendszerszerűen* bevonja a tervezésbe és a megvalósításba.
3. A nemzeti versenyképességi politikának **karakteresnek kell lennie**, világosan látszania kell, hogy hogyan támaszkodik az adott ország nemzeti erősségeire, s hogyan kívánja kezelni a gyengeségeket. Be kell mutatnia, hogy ezek az erősségek valósak és mozgósíthatóak. A realitásokkal szembenézve, a valós helyzetből kiindulva kell a versenyképesség fokozásának lépéseit megfogalmazni. El kell kerülni az olyan csapdákat, mint a túlzott optimizmus, vagy a politikai érdekből történő torzítás. Ezen követelmény megvalósulásának feltétele egyrészt a sokoldalú és alapos szakmai felkészülés, másrészt a politikai pártatlanság elérése.
4. A versenyképesség dinamikus jellegéből adódóan egy sikeres versenyképességi politika **középpontjában a társadalom szellemi képességeinek fejlesztésének és hasznosításának kell állnia** – köznapilag ez az oktatás, a kutatás, a tudásfejlesztés és végső kicsúcsosodásában az innovációs folyamatok kulcsszerepét jelenti. A tudásalapú társadalom és gazdaság feltételei között kulcskérdés, hogy az adott ország hatékonyan tudjon bekapcsolódni azokba a globális folyamatokba, amelyek az állandó változás, az egyre igényesebb fogyasztók, az egyre komplexebb folyamatok miatt a szellemi tartalom jelentőségét növelik.
5. A versenyképességi politikában **beépített tulajdonságnak kell lennie az átfogóan értelmezett fenntarthatóságnak**. E fogalom alatt itt három tényezőcsoportot értünk: a pénzügyi fenntarthatóságot (így a versenyképességi politika

megvalósításához szükséges egyszeri és folyamatos ráfordítások forrásainak biztosítását, a hosszú távból következő elkötelezettségek számbavételét), a kulturális szempontok figyelembe vételét (mire tudunk/akarunk építeni a hagyományokból, hogyan látjuk a változások hatásait) és természetesen a természeti környezetre gyakorolt hatást.

6. Minden olyan országban, ahol sikeres versenyképességi politikáról beszélhetünk, nagy hangsúlyt kapott **a megfelelő szervezeti-intézményi háttér** kidolgozása. Ebben persze több eltérő megoldás is jó lehet, de azt találtuk, hogy jó néhány helyen működik a versenyképesség növelésére specializált szervezet: létrehoztak egy sokszínű, (gyakorta többpárti) Versenyképességi Tanácsot, illetve hasonló funkciójú, más nevű szervezetet. Ez általában közvetlenül a miniszterelnöknek, vagy az elnöknek tesz jelentéseket, főként ezen a magas szintű politikai kapcsolatrendszeren keresztül befolyásolja a gazdaságpolitikát. A tanács összetétele, szervezeti kapcsolatrendszere és elnevezése sokféle lehet, de az látszik, hogy minden, a versenyképességre érdemi befolyást gyakorló réteghez szálakkal kell rendelkeznie. Ezekkel az intézményekkel az 1.3. fejezetben foglalkozunk.

1.2. A nemzeti versenyképességi politikák és programok jellemzői

Az alábbiakban azokat a jellemzőket foglaljuk össze, amelyek (csaknem) általánosan fellelhetők az egyes nemzeti versenyképesség programok elemzése során. Természetesen az itt megfogalmazott tételek általánosítások, a konkrét megnyilvánulási formáik igen változatosak lehetnek. Eltérők az egyes országok abból a szempontból is, hogy az egyes jellemzők mennyiben csak a deklarációk szintjén jelennek meg, s mennyiben jelentik a tényleges folyamatok tulajdonságait. Mindkét esetre több példa található – miközben persze igen nehéz nyomon követni a szólamok és a gyakorlat eltérését, s ha meg is lehet ezt állapítani, az okok és mértékek tekintetében még mindig sötétben tapogatózhatunk. Ezzel együtt igen tanulságosnak találjuk, hogy milyen sok lényegi hasonlóság található az egyes országok programjai között.

1.2.1. Hosszú távú gondolkodás

A versenyképességet befolyásoló képességek nem hirtelen teremnek vagy halnak el, hanem hosszú távon épülnek fel és le is. Ez azt jelenti, hogy türelemre van szükség a versenyképességi politikák érvényesítésében. **A tapasztalatok szerint a versenyképességi politikákban a rövid táv két-három év** – ennyi idő alatt épülnek fel azok a képességek, amelyeknek fejlesztése a legrövidebb időt veszi igénybe (jó példa erre a chilei, a horvát, az ír vagy a szingapúri példa). A helyzeten rontani persze mindig gyorsabban lehet. Az igazi veszélyt azonban nem ez jelenti, hanem az, hogy nem tudjuk, vagy nem merjük, nem akarjuk észrevenni a versenyképesség lassú leépülését, mert a tévesztés napra-napra történik, lassú ütemben, kisebb lépésekben.

A tudatos kormányzati politika a képességek építését szolgálja – sok esetben tehát nem is közvetlenül, vagy pláne látványosan célzott versenyképesség-javító intézkedéseken (például a mindig középpontban lévő adórendszeren) van a hangsúly, hanem a háttérben meghúzódó, közvetlen hatást esetleg nem is gyakorló, de hosszú távon igenis fontos szférákra (például az oktatásra) kell koncentrálni (ezt bizonyítják a finn, a svéd, a brit az ír,

a cseh és a szingapúri esetek). Ez az egyik legfontosabb tanulság a nemzeti versenyképességi programokból. **A hosszú távú gondolkodás érvényesülésének legfőbb akadályai a rövid távú érdekek előtérbe kerülését okozó politikai ciklusok, illetve a politikai érdekek által keltett türelmetlenség.** Ezeknek elkerülését nagy mértékben segíti, ha a versenyképességet támogató intézményrendszer struktúrájában jelentős súllyal jelennek meg a politikai ciklusokhoz kevésbé kötődő rétegek (civil szféra, tudomány, munkavállalók) és szabályozások.

1.2.2. Általános szabályok és nemzeti sajátosságok

A versenyképességet befolyásoló nemzeti képességek egyéniek, tehát országokként, időszakokként más konkrét eszközökkel fejleszthetők. Ezek az eszközök azonban általános szabályok szerint működnek, tehát az egyéni nemzeti utak megválasztásánál nem szabad őket figyelmen kívül hagyni. Ezeket az általános szabályokat tudományos tényekre és mások, illetve a magunk tapasztalataira építve lehet megismerni és fejleszteni. Nem szabad se a rövid távú ideológiai divatokra (mondjuk a neo-liberalizmus, vagy a neo-keynesianizmus dicsőítésére vagy elátkozására) támaszkodni, sem pedig a „mi nagyon különlegesek vagyunk” gyakran nagyon vonzó (s legalább ilyen gyakran illúziókra épülő) jelszavának bedőlni. A gazdaság, a társadalom működésének vannak (megismerhető) törvényszerűségei, ezek félresöprése megengedhetetlen hiba.

A nemzeti versenyképesség lényegéből adódóan csak nemzetközi keretek között értelmezhető. Így a versenyképességi politikáknak világos felfogást kell tükrözniük a globalizációval való viszonyt, a tőke be- és kiáramlást, vagy az exportfejlesztést illetően. Két nagy tanulságot látunk versenyképességi politikák nemzeti jellegét, illetve következményeiket tekintve. Az egyik, hogy **versenyképességi szempontból értelmetlen dolog egy adott országban általában „a multik” szerepéről beszélni.** Lényegi különbségek vannak a nemzetközi vállalatoknak az egyes ágazatokban, piacokon betöltött szerepét illetően. Egy adott ágazaton belüli versenyhelyzet, vállalati struktúra, az intézmények működése, sőt az itt tevékenykedő menedzserek személyisége ezt nagy mértékben befolyásolja. A multinacionális vállalatokkal kapcsolatos politikát tehát ágazatonként, gyakran vállalatokként differenciáltan érdemes kezelni (mint a Jordán és az Örmény esetben). Hasonlóképpen (talán kellemetlen, de) széles körben igaz tapasztalat, hogy **„nemzeti hős” vállalatok kiemelése gyakrabban jár negatív, mint pozitív következményekkel.** A versenyképességi politikának kulcsjellemzője kell legyen, hogy illeszkedjen a nemzetközi gazdasági folyamatokhoz, illetve a globális gazdaság szereplőinek várható magatartásához. Ez nem azt jelenti, hogy az ő szándékaik szerint kell cselekedni, hanem azt, hogy saját szándékaink kialakításakor számolni kell a reakciókkal. Érvényes ez mind a nemzetközi politikai élet szereplőire, mind az üzleti szférára.

1.2.3. A reálgazdaság becslése

A versenyképességi politika fogalmi és eszközrendszere egyaránt igen nagy mértékben támaszkodik a reálgazdaságra (termelésre, szolgáltatásra, logisztikára). Elismerve, sőt hangsúlyozva a versenyképesség átfogó társadalmi szerepét, illetve a pénzügyi szféra fontosságát és relatív függetlenségét, ki lehet mondani, hogy **a versenyképességi politikák elemzésének egyik fő hozama a reálgazdaság becsletének helyreállítása, a javak és szolgáltatások termelésében kifejeződő értékteremtő erő elismerése volt.**

Mivel a verseny végső soron ott dől el, hogy a fogyasztók az egyes versengő termékek és szolgáltatások közül melyiket választják, triviális állítás, hogy a versenyképesség valójában a reálgazdaságban dől el. **A versenyképességi politika megalapozásának kulcskérdése, hogy sikerül-e azonosítani azokat a lényegi képességeket** (az üzleti szférában gyakran használják a „core competence” kifejezést), **amelyekre a gazdaság versenyképessége építhető.** Igen nagy a jelentősége, hogy mennyire sikerül középpontba állítani a technikai fejlődésben főszerepet játszó ágazatokat, képes-e az adott ország megfelelő színvonalú és mennyiségű gazdasági, műszaki és természettudományi felsőfokú képzettségű szakembert, illetve az új technológiákra fogékony szakmunkást csatasorba állítani. Ugyanakkor az is fontos, hogy figyelembe vegyük: a hagyományos ágazatokban is lehet innoválni, sőt az innováció ezekben gyakran még inkább képes versenyelőnyt hozni, meglepetéserejénél fogva. A kutatás-fejlesztés nemzeti szintű intézményi rendszerének stabilitása, a támogatások kalkulálhatósága és változatossága elengedhetetlenek a kívánatos innovációs tevékenységhez.

1.2.4. Intézmények, állam és piac

Az intézmények jelentősége alig két-három évtizede kap nagyobb hangsúlyt a gazdaságkutatásban. A versenyképességi politikák tapasztalatai alátámasztják azt az álláspontot, hogy a gazdaság működésének alapkérdései nagymértékben intézményi jellegűek. **Az átlátható, pártatlan, stabil és szakszerű intézményi struktúra, a jogszerűség uralma elvben elengedhetetlen versenyképességi követelmény, megvalósulásának mértéke meghatározó egy adott ország szempontjából.** A tulajdon biztonsága, a racionális kalkuláció lehetősége minden vállalkozás alapja.

A ma sokat átkozott/kritizált „neoliberális” gazdaságpolitikáról és a hozzá tartozó intézményrendszeréről tartalmas és elfogulatlan gondolkodás esetén világosan láthatjuk, hogy azt nem valami külső erő kényszerítette a világra, hanem a világ gazdaság fejlődésének egy meghatározott szakaszában a fejlődés organikus következménye volt. **Ma sem tudunk jobbat, mint a világos állami szabályozás és a rugalmas piac hatékony együttélését.** A gazdaságban zajló folyamatok bonyolultsága nem teszi lehetővé a gazdaságnak egy központi akarat alá rendelését, az autoriter kísérletek kudarcot vallanak. A kormányokkal szembeni követelmény egyebek mellett épp a versenyképességi politikán keresztül a gazdaság változásoképességének, proaktív alkalmazkodóképességének elősegítése. Ehhez megfelelő intézményrendszer kell, amely képes megteremteni a kapcsolatot a kormányzat politikai szándékai és a külvilág által támasztott rugalmassági követelmények között. **A rugalmasság a gazdaságban alapvetően struktúra kérdése – miként a fizikában, itt is érvényes, hogy a rugalmatlan, merev rendszerek nem alkalmazkodnak, hanem törnek. A rugalmassághoz mozgási szabadság kell, ezt a kormányzatnak a szándékok és szabályok világos, hosszú távra szóló megfogalmazásával és a részletfolyamatok önszabályozásának engedésével kell segítenie.** Ezen feladatok megvalósításához alapfeltétel, hogy meg kell teremteni azokat a képességeket és tulajdonságokat, amelyek az államot hiteles gazdasági szereplővé teszik.

Ha az intézményi struktúra az aktuálpolitikát szolgálja, annak súlyos versenyképességi következményei lehetnek. További fontos követelmény, hogy az intézményi rendszer megfeleljen a nemzeti kultúrának és hagyományoknak, az emberek eligazodjanak, otthon érezzék magukat benne. Az intézményi struktúra kulcskérdése a gazdasági szervezetek közötti kapcsolatok szabályozása és az azok alakítására alkalmas intézményi formák

alkalmazásának ösztönzése, az ellátási láncok, klaszterek, beszállítói hálózatok alakításához keretek nyújtása. Ez fontos eszköze annak, hogy a vállalati képességek szinergikusan ötvöződjének ágazati és nemzeti képességekké.

1.2.5. Átfogó koncepció

Összhangban azzal az alapfelfogással, amely a versenyképesség végső céljaként a társadalmi jólét fokozását fogadja el, a versenyképességi politikáknak és programoknak nem elég a gazdaság egy-egy (vagy akár több) területén eredményre törekedniük, hanem a gazdaság és társadalom egészére nézve kell terveket kovácsolniuk.

A kormányzati szándékok kifejezése általában olyan aggregált állításokban fogalmazódik meg, mint a foglalkoztatás növelése, az exportképesség fokozása. Nagyon fontos, hogy világos legyen, hogy ezek a szándékok akkor vezetnek kedvező eredményhez, ha létezik az a vízió, amelynek megvalósítása érdekében a tételket megfogalmazzuk. A jelzett szándékok tehát nem válhatnak öncélúakká – a foglalkoztatás növelésének például az ad gazdasági értelmet (a szociális értelmén túl), ha a foglalkoztatottak versenyképes termékeket és szolgáltatásokat állítanak elő, s az export bővítésének is jól megfogalmazható hatékonysági követelményeket eleget téve kell megvalósulnia. A politikának az az alapvető feladata a versenyképességre vonatkozólag, hogy megfogalmazza azt a társadalomképet (víziót), amely reálisan elérhető és kellőképpen kívánatos ahhoz, hogy a társadalom szereplőit motiválja.

1.2.6. A jelentések és javaslatok tartalma

Ami az elemzések és jelentések tartalmát illeti, az alábbi feltűnő jelenségeket emeljük ki:

- Az oktatás gyakorlatilag mindenütt kiemelt tényezőként szerepel;
- Szinte mindenhol megjelenik a kormányzati stabilitás jelentőségének hangsúlyozása;
- Rendszerint középpontba kerülnek a közpolitikai hatások;
- Az elemzések szerkezete inkább a gazdaság funkcionális aspektusaira épül, szemben az ágazati megközelítéssel;
- A fenntarthatóság súlya kisebb, mint amire számítottunk;
- Gyakran fordul elő a korrupció elleni harc fontosságának kiemelése, olyan országokban is, amelyek a közvélekedés szerint kevésbé „fertőzöttek”;
- Az innováció jelentőségét nehéz lenne túlhangsúlyozni a versenyképességi tanácsok felfogásához képest. Sokhelyütt szinte szinonimaként használják a versenyképességet az eredményes innovációval, de ahol az utóbbi „csak” az egyik összetevője az előbbinek, ott is kiemelt hangsúlyt kap.

1.3. A szervezeti-intézményi háttér

A kutatás során 14 olyan ország versenyképességi politikáit elemeztük, ahol a politikai programok mögött valamilyen viszonylag jól meghatározható szervezet áll. Ezeket a

szervezeteket a tanulmányban rendszerint versenyképességi tanácsoknak hívjuk, – ez az országok többsége esetén meg is állja a helyét, de azonos megnevezés mögött az egyes országokban igen eltérő felépítésű, összetételű szervezet állhat. Más országokban az elnevezés nem, de a funkció stimmel – mi ez utóbbit tartottuk meghatározónak az országok kiválasztásánál.

Ebben a fejezetben az egyes intézmények (versenyképességi tanácsok) versenyképesség felfogásában, szervezeti struktúrájában és tevékenységében észlelhető legfontosabb azonosságokat és különbségeket foglaljuk össze.

1.3.1 A versenyképesség-felfogás és összetevői

A nemzeti versenyképesség fogalmát az egyes versenyképességi tanácsok sok esetben egymástól eltérően értelmezik. Mivel a tanácsok többsége igencsak fiatal intézmény, kiforrott koncepció sem feltétlenül áll minden esetben munkásságuk mögött. Összességében azonban mégis elmondható, hogy célok, eszközök és értékelési módszerek tekintetében számos közös vonás található az egyes felfogások között. Az alábbiakban a különböző versenyképességi tanácsok versenyképesség-értelmezését vesszük sorra.

Az összevetések során két olyan forrásra találtunk, amelyek (vagy valamelyikük) csaknem minden esetben szerepet játszanak: az egyik az OECD (markánsan megfogalmazódik ez a török, szlovén, horvát, örmény esetben), **a másik Michael Porter harvardi professzor munkássága** (főleg a finn, szingapúri, brit, ír esetében főleg). Külön elemzés tárgyát képezhetné, hogy miként „megy át” egy nemzetközi szervezet és/vagy egy (bármely széles körű) kutatási program hatása a nemzeti testületek felfogásába.

Kutatásunkból kiderült, hogy – összhangban az 1.1. fejezetben kifejtettekkel – az egyes tanácsok versenyképesség-értelmezésében **kiemelt helyen szerepel a társadalmi jólét**, (prosperitás és az életminőség) növelése, illetve javítása (ír, horvát, egyiptomi, amerikai, chilei, szingapúri). Ez mint elérni kívánt cél és egyben eredmény is megjelenik itt, és ahogy a legtöbb ábra jelzi, elsősorban a gazdasági hatékonyság és a foglalkoztatás növelésével érhető el. Ahhoz azonban, hogy az eredmények megvalósulhassanak, különböző tényezők ki- és felhasználása szükséges. Szembetűnő a hasonlóság a chilei, a horvát, az ír, az egyiptomi, a svéd, a finn, az örmény és a szingapúri modellek között. A versenyképesség fogalmi összetevőinek szerkezetét jelző, a társadalmi jólétet a csúcsra helyező ábrákban persze vannak lényeges különbségek is – ilyen az egyes rendszerek szofisztikáltsága, felépítése, illetve a különböző szintek közti különbség. Míg egyes esetekben (horvát, ír, örmény) egy kifejezetten összetett, többszintes rendszerről beszélhetünk, addig máshol egy kevésbé osztott, egységesebbnek tűnő rendszerrel találkozhatunk (Chile, Egyiptom, Svédország, Finnország esetében).

Jellemzően piramis szerkezetben, vagy ahhoz hasonló rendszerben helyezik el az egyes tanácsok a versenyképességről alkotott definíciójukat, amelyet az alapvető tényezőkre, összekötőkre és eredményekre/célokra osztanak. A célok tekintetében elmondtunk, hogy a prosperitás mindenhol elsődleges célkitűzésként szerepelt, emellett az alapvető faktorokban is megfigyelhető hasonlóság. A közös tényezőket tekintve az látható, hogy az oktatás, az üzleti környezet, az üzleti szektor minősége, a környezet és az infrastruktúra kiemelt fontosságúak. Különösen az észak-nyugati modellek (svéd, finn, ír)

esetében az innováció kiemelt szerephez jut az alapvető tényezők között. Chile esetében a versenyképesség mellett maga az innováció fejlesztése jelenik meg elemzési keretként és a versenyképesség eléréséhez szükséges tényezőként. Az egyiptomi értelmezés nehezebben illeszthető ebbe a struktúrába, mivel nem igazán tesz különbséget tényezők és eredmények közt, holisztikus megközelítésben képzei el a gazdaságfejlesztést. Csakúgy, mint a brit 'totális versenyképesség koncepció' esetében, ahol részletes lebontásra kerülnek az egyes tényezők és kifejezetten a versenyképesség elemzése kerül a fókuszba. Az alapvető tényezők (input) tehát nagyjából megegyeznek az említett rendszerekben.

A széles értelemben vett versenyképességi koncepció alapvető tényezői és az eredmények közti összekötő elemekben is van hasonlóság. Míg az ír példa esetén a termelékenység, a bérek, illetve az árak és költségek a legfontosabb összekötők, addig a horvát és az örmény példa az export, import, befektetések és a hazai innováció területeit is az összekötők közé sorolja. Ezek többnyire mind a termelékenység témaköréhez kapcsolhatók, amely a svéd és finn esetben is köztes elemként szerepel.

A versenyképességi tanácsok elvei alapján a legnagyobb hatást a policy input szintjén lehet elérni, ezért általában már ezen a szinten beavatkozást javasolnak és a piramis alján lévő politikákhoz fogalmaznak meg ajánlásokat, javaslatokat. Ezek alapján a versenyképesség legfontosabb elemeihez a piramis alsó hányadában lévő politikák tartoznak, és ezeken a területeken lehetnek a kormányzati beavatkozások a legnagyobb hatással a későbbi gazdaságpolitikai irányvonalak kialakítására.

Mivel a kormányzat versenyképességi célú beavatkozásának az outputra (társadalmi jólét) nincs közvetlen hatása, elmondható, hogy **a kormányzati gazdaságpolitika nem helyettesíti a versenyképességi politikát**, amelyet a horvát, az ír és az örmény ábrák sugallnak is. Chile és Egyiptom kapcsán azonban ez nehezebben elkülöníthető, habár az elemek többsége itt is megtalálható és megegyezik a fentiekkel. Ezen megközelítések értelmében is szükséges a tényező termelékenység növekedése, amelyben kulcsszerep jut a tudás-intenzitásnak, a technológiai változásnak, a humántőkének és az innovációnak. Ahogy a brit példa említi, **a fenntarthatóság, a tudás és a termelékenység vezethet teljes versenyképességhez, amellyel végül elérhető a kívánt gazdasági növekedés és prosperitás.**

1.3.2. Szervezeti struktúra, összetétel

A versenyképességi tanácsok első képviselőjének és alapvető mintájának az USA-ban 1988-ban létrejött Competitiveness Policy Council tekinthető, amely alapvetően négyoldalú egyeztetések (vállalkozói, dolgozói, állami, társadalmi) után jött létre és kezdte meg működését. A tagokat az elnök és a kongresszus közösen nevezte ki, tagságát tekintve szintén mind a négy szektor képviseltette magát (versenyszféra, munkaszervezetek, kormányzati szervek, akadémia). Az általunk vizsgált intézményekre nézve elmondható, hogy többségük ezt a modellt próbálta megvalósítani, amelynek sajátosságai a következők: több szféra képviselteti magát (versenyszféra, akadémia, kormányzat), független, konzultatív, tanácsadó szervként működik és javaslatokat fogalmaz meg a versenyképesség javítására. Kutatásunk során kiderült, hogy a tanácsadó szerep lényegében minden intézmény esetében megjelenik, a függetlenség azonban egyes esetekben kétségbe vonható, ami főleg abban nyilvánul meg, hogy egyes országokban kiemelten fontos szerephez jut az állami szerepvállalás.

Az alábbi csoportosítás alakítható ki az egyes tanácsok szervezeti felépítését tekintve: **Az amerikai modellhez nagyon közel állnak a horvát, a chilei, az egyiptomi és az ír példák.** Ezek esetében elmondható, hogy a többpárti egyeztetés és széles körű képviselő megvalósul, illetve alapvetően olyan független szervek, ahol a fő fókusz a stratégiai javaslatok megfogalmazása és a társadalmi párbeszéd kialakítása. Emellett együttműködnek a kormányzatokkal is és a legkiválóbb szakembereket tömörítik (egyetemi professzorok, közalkalmazottak, üzleti vezetők általában 15-20 fő). Jelentős különbség azonban, hogy míg az ír egy érett tanácsnak mondható, a többiek még csak tanulják szerepüket.

Az állam kiemelt szerepe miatt más kategóriába soroljuk a szlovén, finn, svéd és brit intézményeket, amelyek nem a klasszikus felállásban működnek, hanem sokkal inkább több szinten, más intézményekkel együtt alakítanak ki versenyképességi jelentéseket és javaslatokat. A folyamat során több esetben az egyes minisztériumok is közreműködnek. A függetlenség ugyan néhol megkérdőjelezhető (a szlovén esetben például állami forrásból táplálkozik az intézmény, a svéd és finn esetekben pedig külön minisztériumi részlegek is részt vesznek egyes munkafolyamatokban), a jó eredmények azonban bizonyítják, hogy az ilyen típusú 'modell' is figyelemmel kell kísérnünk.

Külön csoportba soroljuk azokat az intézményeket, amelyek valamilyen erős külföldi (pénzügyi) támogatásra vagy más hatásra jöttek létre. A cseh, az örmény és a jordán tanácsok leginkább pénzügyi segítséget, a szingapúri és a török viszont főleg tudományos támogatást kapott más országoktól. A jordán tanácsot kezdetben a holland kormány, majd az USA nemzetközi fejlesztési ügynöksége finanszírozta, ennek ellenére tevékenységét a helyi jordán üzleti szféra jól fogadta és sikereket ér el. Az örmény Versenyképességi Alapítvány már nevében is mutatja, hogy eltér a korábbiaktól és alapvetően egy olyan független szervezet, amelyet az örmény kormányzat és egy csoport magánszektori külföldi vezető hozott létre (USA, Oroszország, EU és Közel Kelet). Képviselői között hat nemzetközi üzleti vezető, hat magas rangú kormányzati vezető és az Európai Bizottság egy képviselője található. A cseh tanács szintén amerikai támogatással jött létre, szakértők, üzletemberek és közsférában dolgozók részvételével. A szingapúri és a török példák elsősorban nem finanszírozásban, hanem szakmai hozzáértésben támaszkodtak külföldi modellekre.

1.3.3. Tevékenységek

A versenyképességi tanácsok megalakulásakor szinte minden esetben elsődleges célként jelent meg **a versenyképesség témájának szélesebb körben való elterjesztése, az egyes szférák közti párbeszéd erősítése és a közvélemény tájékoztatásának növelése.** Az egyes tanácsok tevékenységei között fellelhetők ugyan különbségek, az mégis elmondható, hogy a tanácsok mindegyike törekszik **jelentések, ajánlások, elemzések** és egyéb kutatások készítésére, több esetben akár saját versenyképességi stratégia kidolgozására. Ezek a tevékenységek mind az egyes intézmények tanácsadói, illetve konzultatív szerepének fontosságát támasztják alá. Az éves jelentések, hírlevelek, ajánlások és egyéb publikációk megjelenésének gyakorisága, terjedelme és témaköre azonban jelentősen eltér egymástól.

Mindegyik tanács készít versenyképességi jelentéseket az adott országról. Ezek a jelentések tartalmukat tekintve sokszor támaszkodnak a nemzetközi összehasonlításokra, illetve a későbbi kiadványok többnyire az előző éves tapasztalatokból, hiányosságokból

táplálkoznak. A hosszú és a rövid táv megkülönböztetése gyakran megjelenik a legfontosabb prioritások elemzésekor. Az éves jelentések az általánosnak mondható témák mellett (működési környezet, mikro- és makrohelyzet, iparági fókusz, erőforrások, erősségek, gyengeségek) gyakran kapnak egy speciális fókuszot az adott évben (például energia, pénzügyi válság, oktatás, munkaerőpiac, fenntartható fejlődés, stb.) Míg a cseh, az egyiptomi, az ír, az örmény és az amerikai tanácsok évente jelentetnek meg versenyképességi összefoglalót, addig a chilei, horvát, jordán társak inkább két évente jönnek ki „éves jelentésükkel”, többnyire 60-100 oldalas anyagokban. Alapvetően az a tendencia is megfigyelhető, hogy a jelentések nagyban kapcsolódnak a korábbi jelentésekhez és az elemzett ország nemzetközi jelentésekben megjelenő megítéléséhez. Az is elmondható, hogy alapvető törekvés a beszámoló folyamatos bővítése és új témakörökre való kiegészítése. Egyes esetekben jelentős javaslatcsomag olvasható a tanulmányok végén (ír, horvát, USA), illetve kifejezett stratégia-alkotási fókusszal (ír, chilei) is bírnak. Emellett külön, csak egy bizonyos témakörben is készítenek jelentéseket az éves jelentésektől függetlenül. Erre példa a cseh, az amerikai vagy a jordán gyakorlat. A svéd, a finn és a szlovén esetben pedig szinte folyton visszatérő téma az innováció és a K+F.

Vannak olyan tanácsok, amelyek az éves jelentések mellett rövidebb, rendszeresebb hírleveleket, ajánlásokat is megfogalmaznak egyes témakörökben. Az egyiptomi tanács például adott ki ilyet a felsőoktatási finanszírozás, a gazdaság termelékenység, a jogi modernizáció és a versenyképesség összefüggéseiről. A horvát tanács rendszeres hírleveleket jelentet meg (több mint 180 van már), az amerikai számtalan napi, illetve havi elemzést végez, míg a török esetben eléggé ritkán láthatunk egyelőre angolul is megjelenő jelentéseket.

Igaz ugyan, hogy a legtöbb tanács saját országára fókuszál, fontos azonban, hogy **az általános nemzetközi kitekintések mellett egyre nagyobb hangsúly helyeződik az egyes régiókra és a szomszédos országokkal való összehasonlításra.** Ez mindenképp elmondható a cseh, a horvát, az ír (amely például 17 más országgal méri össze az országot), az örmény és a szingapúri esetben (utóbbiban kifejezett célként szerepel az ázsiai térségi fókusz).

A jelentések mellett fontos azt is megjegyezni, hogy a legtöbb tanács fórumként is szolgál (Chile, Csehország, Egyiptom, Jordánia, Szingapúr, USA, Törökország), ahol társadalmi párbeszéd kialakítására, konferenciák, workshop-ok szervezésére és egyéb rendezvények megszervezésére is sor kerül.

1.4. Összefoglalás

Kutatásunk célja annak bemutatása volt, hogyan kezelték/kezelik az egyes országokban a politika és a gazdaságpolitika legfelső szintjein a versenyképesség kérdését. Az már a múlt század nyolcvanas éveiben világossá vált, hogy **a versenyképességi politika meghatározása és végrehajtása** (amelynek tartalma az egyes országok teljesítmény-potenciáljának minél jobb kihasználása illetve másokhoz viszonyított fejlesztése) **önállóan értelmezhető feladata a politikai vezetésnek.** Ez a feladat országonként eltérő tartalommal bír – függ az egyes országok konkrét helyzetétől, hagyományaitól – és eltérő szervezeti felállásban valósul meg, hiszen bele kell illeszkednie az adott ország intézményi rendszerébe.

A közös alapelvek és a választott megoldások változatosságának bemutatására mutatjuk be a mellékelt 14 országtanulmányt. A fentiekben összefoglaltuk e megoldások főbb jellemzőit, mintegy gondolatébresztőnek arra az esetre, ha hazánkban is megszületne az elhatározás egy versenyképességi politika kidolgozására, az ehhez szükséges intézményrendszer létrehozására.

Az adatok elemzése alapján őszintén meg kell állapítani, hogy nincs közvetlenül látható versenyképességi eredménye a tanácsok működésének. Két okot látunk e mögött. Egyrészt a tanácsok többnyire rövid ideje működnek, a versenyképesség fejlesztése pedig, mint kifejtettük hosszú távú feladat. A másik, hogy a versenyképesség alakulása igen sok tényező együttes hatásának következménye, s nem lenne meglepő, ha a tanácsok által elérhető eredményjavulást más tényezők (például a globális válság következményei) felülírnák.

Elmondható ugyanakkor, hogy a céltudatosan kialakított intézményi struktúra, sok esetben a specializált tanácsok működése a legtöbb országban nyilvánvalóan hozzájárult a versenyképesség fontosságának fel- és elismeréséhez, s meggyőződésünk, hogy a jól működő tanácsok a tényleges versenyképességi helyzet javításához is hozzájárulnak. Ennek elemzése még jó pár év múlva lesz igazán aktuális.

2. ORSZÁGTANULMÁNYOK

Amerikai Egyesült Államok

www.compete.org

A versenyképességgel foglalkozó intézmények megjelenése

A versenyképesség javítására irányuló intézményi háttér kialakítása világméretben újkeletű dolognak számít. Az első ország, ahol speciális intézmények kialakítására is sor került, az Egyesült Államok volt, ahol 1986-ban, illetve 1988-ban két különböző intézményt is létrehoztak az ország versenyképességének növelésére. Az üzleti szféra a Versenyképességi Tanácsot (Council on Competitiveness), a kormányzati szféra a Versenyképesség Politikai Tanácsot (Competitiveness Policy Council) alapította meg. Mintegy tíz év után a két tanács egybeolvadt és az előbbi néven működik ma is, mint az egyik legjelentősebb tanácsadó szervezet.

A nyolcvanas években az amerikai gazdaság már évtizedek óta komoly nehézségekkel küzdött. Nemcsak az ipar vesztett piaci részesedéséből a nemzetközi versenytársakkal szemben, hanem egy időben a világ legnagyobb hitelezőjéből legnagyobb adósává vált és vezető pozíciója csökkenőben volt a technológia és innováció területén is. Annak érdekében, hogy ezekre a komoly kihívásokra megoldást találjanak, a kongresszus kezdeményezésére egy sokoldalú összetételű tanácsadó szervet hoztak létre 1988-ban (**Competitiveness Policy Council**), amelynek célja a versenyképességet elősegítő hatékony politikák kidolgozása volt. Az intézmény közvetlenül az Elnöknek készített jelentéseket és dolgozott ki javaslatokat. Tagságát tekintve már itt is fontos alapelv volt, hogy négyoldalú egyeztetések után (vállalkozói, munkavállalói, állami, társadalmi) fogalmaztak meg véleményeket. Megalakulása után valós tevékenységét 1991-ben kezdte, röviddel ezután azonban, 1997-ben támogatási és pénzügyi problémák akadtak, így megszűnt önálló létezése és beolvadt a ma is működő Versenyképességi Tanács szervezetébe.

A kezdetben 12 tagú tanács 3-3 taggal rendelkezett a versenyszféra, a munkaszervezetek, a kormánysszervek és az akadémia képviselőiből. A tagokat az elnök és a kongresszus közösen nevezte ki, kétpárti alapon.

A Versenyképességi Tanács tehát negyedszázada működik, mint független, önálló tanácsadó szervezet. Legfontosabb célkitűzései az alábbiak:²

- Hosszú távú versenyképességi kihívásokra nyújtott válaszok, javaslatok kidolgozása a magán- és közsztéra bevonásával
- Innovatív közpolitikai megoldások kidolgozása és az egyedi együttműködés alapján született elképzelések cselekedetté alakítása
- Az amerikai gazdaság teljesítményének mérése a világpiacon. Kulcsfontosságú kihívások és lehetőségek megállapítása.

A tanács elkötelezett abban, hogy az amerikai gazdaság versenyképességét több szinten kell elemezni. Így az egyéni, szervezeti, regionális és nemzeti versenyképességre is koncentrálni, mivel az amerikai versenyképesség problémái egyszerre érintik a közösségi érdekeket és folyamatos politikai viták tárgya is. A versenyképesség legfőbb faktorainak

² Council on Competitiveness, About us. Elérhető: <http://www.compete.org/about-us/>

elemzésével érhető csak el egy hatékony magánszektori hálózat kialakítása, amely a hosszú távú prosperitás kialakításában döntő lehet.

A tanács elvi álláspontja szerint a fő faktorok a versenyképesség növeléséhez a következők:³

- Innováció és vállalkozások ösztönzése;
- Energiaforrások biztosítása és fenntarthatóság kialakítása;
- A világgazdaság felé való elkötelezettség;
- Szakértelem fejlesztése;
- Kockázatkezelés és rugalmasság elérése.

Munkarend és jelentések

Az első években nagyobb befolyást elért Competitiveness Policy Council működése alatt a következő jelentések készültek:

- Building a Competitive America (1992) – Egy versenyképes Amerika építése
- A Competitiveness Strategy for America (1993) – Versenyképességi stratégia Amerika számára
- Promoting Long-Term Prosperity (1994) – A hosszú távú virágzás elősegítése
- Saving More and Investing Better (1995) – Többet megtakarítani és jobban befektetni

A tanács a versenyképesség **tág megközelítését** alkalmazta, amelynek fontos eleme a népesség **életszínvonalának** emelése. Ez a megközelítés nagyban eltért az addigi elképzelésektől, amelyek sokkal inkább a kereskedelmi egyensúlyt tartották fontosnak, ahelyett, hogy a kormányzati politikák nemzeti gazdasági prosperitásra való hatását tartották volna szem előtt. 1992-es jelentésükben három fő elemre hívták fel a figyelmet, amelyek hátráltatják a versenyképes termelést: rövid-távú gondolkodás, ellentmondásos ösztönzők és a globális gondolkodás hiánya. Elsősorban ezek újragondolására tett kísérletet a tanács.⁴

Nyolc albizottságot hoztak létre annak céljából, hogy tanulmányozzák, és megoldásokat kínálnak az amerikai versenyképességet gátló tényezőkre. Ezek a bizottságok az alábbiakra fókuszáltak: tőkeképzés, oktatás, szakképzés, közinfrastruktúra, corporate governance és pénzügyi piacok, kereskedelempolitika, termelés és technológia-fejlesztés. Később további altestületek is alakultak.⁵

A tanács legfontosabb feladatai közé tartozott, hogy fórumot biztosítson az országos szintű vezetőknek. Elődjének tekinthető az 1985-ben létrehozott Elnöki Bizottság az Ipari Versenyképességről. Az évek során szoros együttműködés alakult ki a Versenyképességi Tanáccsal (Council on Competitiveness), amelyet magánszektori kezdeményezésre hoztak létre 1986-ban. A két szervezet leginkább abban tért el egymástól, hogy az utóbbiban nem voltak kormányzati tagok (ma sincsenek), így teljesen **önálló és független testületként** működött.

³ U.o.

⁴ Competitiveness Policy Council: Building A Competitive America, First Report to the President and Congress, March 1992.

⁵ "American Competitiveness," *The Washington Post*, March 5, 1992, Editorial, p. 22.

Ez vezetett a későbbiekben a CPC felbomlásához, a duplikáció elkerülésére, mondván, létezik **egy magánszektori szervezet, amely magánforrások felhasználásával** (állami pénz nélkül) foglalkozik ugyanazokkal a témákkal. Így került sor a ma is működő Versenyképességi Tanács (**Council on Competitiveness**) **önálló működésére és máig történő fennmaradására.**

Az átalakított tanács felismerte azt, hogy az amerikai társadalom életkörülményeinek javítása nem garantált, s a 21. század **további kihívásokat** állít az amerikai versenyképesség elé. A globalizáció, a felgyorsuló kommunikáció, a vállalkozói rugalmasság és az energiafenntarthatóság problémái a különböző szervezeteket mind arra kényszerítik, hogy **újragondolják és újradefiniálják** az amerikai vállalatok versenyképességének fenntartását. Az új kockázatok és kihívások között még megemlíthető a természeti erőforrásokért folytatott küzdelem, a klímaváltozás, a terrorizmus, amelyek mind hatással vannak az országok, a vállalatok és a közösségek versenyképességére.

A Versenyképességi Tanács hatásai, eredményei

Az immár 25 éves tanács továbbra is **akcióterveket és elképzeléseket** fogalmaz meg arról, hogyan lehetne az amerikai vezető szerepet fenntartani a világpiacokon ezzel is javítva az amerikai állampolgárok életkörülményeit. A legfontosabb kezdeményezések a termelés, energia, technológia, globális, regionális és nemzeti innováció kérdéseire, illetve az amerikai gazdaság nemzetközi helyzetének vizsgálatára irányulnak. A fent felsorolt témákban rendszeresen jelennek meg tanulmányok, emellett további tematikus kiadványok is készülnek, mint például **általános éves jelentések, iparági elemzések és vállalati esettanulmányok.** Külön érdekesség, hogy a szervezet kifejezetten rugalmasan reagál a nemzetközi változásokra. A **gazdasági válság** következtében például külön **Gazdasági Tanácsadó Bizottság** jött létre a tanácson belül, amely az amerikai gazdasági növekedés és a Versenyképességi Index újradefiniálását nevezte meg legfőbb prioritásaként. A vezető közgazdászokat tartalmazó szervezet egyetemi, munkaszervezeti, ipari és NGO vezetőkből áll, ami lehetőséget biztosít arra, hogy rávilágítson egy versenyképes gazdaság legfőbb komponenseire, amelyek hosszú távú és fenntartható fejlődéshez vezethetnek a nemzeti versenyképességben.⁶

A tanács egyik legutóbbi jelentésében részletesen foglalkozik az amerikai gazdaság elmúlt 25 évben végbement változásaival.⁷ A jelentés az elmúlt időszak elemzése mellett sorra veszi a legnagyobb jövőbeli kihívásokat is, ahol külön hangsúlyt kap a Brazíliával folytatott partnerségi viszony, az innovációs fejlesztések, az energiabiztonság és a termelés fejlesztésének kérdései. Az amerikai Versenyképességi Tanács kiemelkedő szerepet töltött be a világ legjelentősebb Versenyképességi Tanácsai Globális Szervezetének létrehozásában is, amelynek legfőbb feladata a világpiac változásainak vizsgálata. A résztvevő országok a következők: Brazília, Egyiptom, Orosz Föderáció, Szaúd-Arábia, Dél-Korea és az Egyesült Arab Emírségek.⁸ A szervezet legfontosabb célkitűzései közt említi,

⁶ Council on Competitiveness: Council on Competitiveness Launches Economic Advisory Committee, Prepares for 2012 Competitiveness Index, Newa, 2011. július 18. Elérhető: <http://www.compete.org/news/entry/1745/council-on-competitiveness-launches-economic-advisory-committee-prepares-for-2012-competitiveness-index/>

⁷ Council on Competitiveness: Annual Report 2010-2011 Making Impact. Washington DC, 2011. Elérhető: http://www.compete.org/images/uploads/File/PDF%20Files/FINAL_IMPACT_2010-2011.pdf p. 16.

⁸ Erről többet: GFCC-Global Federation of Competitiveness Councils: 2010 Global Competitiveness Principles, Washington DC, 2010.

hogy verseny és gazdasági siker ma már nem értelmezhető zéróösszegű játékként, hanem **egy együttműködésen alapuló, jelenségnek tekinthető.**

A tanács **közpolitikára kifejtett hatása** kapcsán elmondható, hogy két jelentős komponensre is felhívták a figyelmet. Az 'America COMPETES Act' kialakítása és a Tanács javaslatainak beépítése az adókompromisszumba két olyan **jogi győzelmet** jelöl, amelyek hosszú távú hatással bírnak majd az amerikai versenyképesség javulására. Tom Friedman a New York Times hasábjain elismerte a tanács vezető szerepét a versenyképességi szabályozás elfogadásában. Az **adókompromisszum** szintén fontos lépés a gazdasági fellendülésben. Szintén a Tanács javaslatára fogadták el azt az ajánlást, amely kibővíti a K+F és fejlesztési adóhitelt további két évre. Úgy tűnik tehát, hogy magánszféra és kormányzat egyre inkább egymásra talál az amerikai törvényhozásban.⁹ Így a Versenyképességi Tanács **a kormányzati agenda jelentős befolyásolójává lépett elő.**

Általános értékelés

A versenyképességi tanács megalakulása óta **a társadalmi jólét biztosítása** szerepelt a versenyképességi politika legfontosabb célkitűzései között. A mai napig a társadalmi jólét megteremtését és fenntartását tekinti legfőbb feladatának a Versenyképességi Tanács, így az e szempontból legfontosabbnak ítélt iparági területeken végez kutatásokat és nyújt be javaslatokat a mindenkori kormánynak.

Szintén fontos alapelveként szerepelt a **minél átfogóbb versenyképességi politika.** A tanács munkáját látva elmondhatjuk, hogy az iparágak és a különböző szinteken folytatódó kutatómunka (nemzeti, regionális, globális) folyamatos bővülése nagyban alátámasztja ezt a kritériumot is.

Azt, hogy mennyiben tekinthető **egy versenyképességi politika karakteresnek** a különböző kormányzatok gazdaságpolitikájában, nehéz megállapítani. Mégis elmondhatjuk, hogy a nyolcvanas évek közepétől megvolt az a felismerés, hogy a nemzetközi versenyben maradáshoz folyamatos fejlődésre, új intézményi szereplők bevonására és a versenyképességi mutatók kibővítésére volt szükség. Az amerikai jogszabályok folyamatos változásának ösztönzése szintén a több szektorból és háttérrel rendelkező tanács szerepéhez tartozott, amellyel nagyban alakították az üzleti környezetet is. Erre jó példa az ún. 'Omnibus Trade and Competitiveness Act 1998; National Innovation Act 2005; America Competes Act 2008; Extension of the R&D tax credit 2010 etc.'¹⁰

A **kutatás és fejlesztés, az oktatás és az innováció pártolása** és támogatása a kezdetektől fogva meghatározta az amerikai versenyképességi politikát. Fontos kiemelni, hogy innovációs tevékenységet és fejlesztéseket egyéb országokkal közösen is folytattak, erre példa a Brazíliával vagy a Japánnal való megállapodás.

A **fenntarthatóság** szintén kulcsszerepet kapott a kezdetektől az amerikai társadalom és gazdaság növekvő figyelmére támaszkodva.¹¹

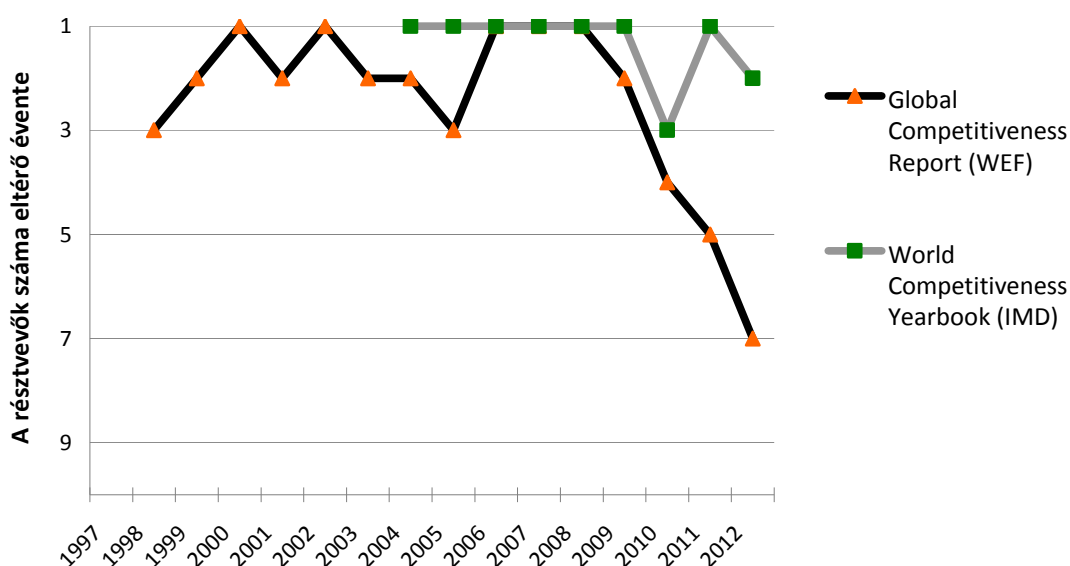
⁹ Council on Competitiveness: Annual Report 2010-2011 Making Impact. Washington DC, 2011. Elérhető: http://www.compete.org/images/uploads/File/PDF%20Files/FINAL_IMPACT_2010-2011.pdf p. 6-7.

¹⁰ U.o.

¹¹ Case Studies: AAI; Dana Holding Corporation; Ford Motor Company; Procter and Gamble stb. Elérhető: <http://www.compete.org/publications/>

Végül, a **Versenyképességi Tanács felállítása és működése** kapcsán elmondható, hogy a gazdasági válság és a komoly kihívások ellenére a tanács továbbra is oroszánrészt vállal és nemcsak a nemzeti, hanem a globális versenyképesség irányításában is vezető szerepre törekszik – belátva, hogy csak globális együttműködés vezethet a versenyképesség nemzetközi fellendüléséhez. A Tanács honlapja rendkívül részletes információkkal szolgál, minden publikáció könnyen hozzáférhető és rugalmasságról ad tanúbizonyságot az olyan új bizottságok felállítása is, amelyek a versenyképességről való alapvető gondolkodás és mérés új technikáinak kidolgozására törekednek. Szintén fontos szempontként említettük, hogy a kormányzattal való együttműködés kiemelkedő fontosságú. A jelenlegi Obama kormányzat elismerően tekint a Tanács munkájára és törekszik a minél szorosabb kapcsolatok kiépítésére. Erre példa, hogy a korábban Versenyképességi Tanács tag, Jeff Immelt lett a kormány Munka és Versenyképességi Tanácsának vezetője.

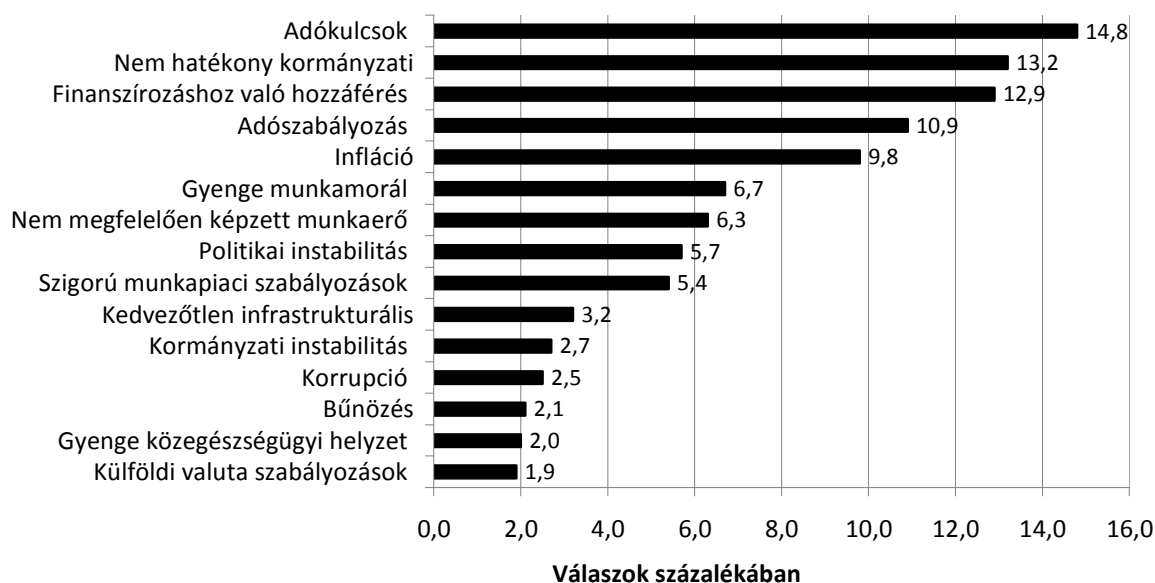
1. ábra Az Amerikai Egyesült Államok helyezései a WEF és az IMD rangsoraiban

2. táblázat Az Amerikai Egyesült Államok helyezései a WEF pillérei szerint 2011-2012-ben

GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX	Helyezés (142-ből)	Érték (1-7)
GCI 2011-2012	5	5,4
GCI 2010-2011 (139 közül)	4	5,4
GCI 2009-2010 (133 közül)	2	5,6
Alapvető elvárások	36	5,2
1. Pillér: Intézmények	39	4,6
2. Pillér: Infrastruktúra	16	5,7
3. Pillér: Makrostabilitás	90	4,5
4. Pillér: Egészség és alapfokú oktatás	42	6,1
Hatékonyságnövelők	3	5,5
5. Pillér: Felsőoktatás és szakképzés	13	5,6
6. Pillér: Árupiaci hatékonyság	24	4,8
7. Pillér: Munkaerőpiaci hatékonyság	4	5,6
8. Pillér: Pénzügyi piacok fejlettsége	22	4,9
9. Pillér: Technológiai felkészültség	20	5,2
10. Pillér: Piacméret	1	6,9
Innovációs és szofisztikáltság faktorok	6	5,5
11. Pillér: Üzleti szofisztikáltság	10	5,4
12. Pillér: Innováció	5	5,6

2. ábra A legproblémásabb faktorok az Amerikai Egyesült Államok üzleti életében 2011-2012-ben

Chile

<http://www.cnice.cl/>

A versenyképességi intézményrendszer létrehozása, összetétele

A chilei **Nemzeti Innovációs és Stratégiai Tanács (CNIC)** 2005-ben jött létre és azóta az elnök állandó tanácsadó szerveként működik innovációs és versenyképességi ügyekben. Tevékenységi területeihez tartozik a kutatás és fejlesztés, a tudományos és technológiai fejlesztés, az emberi erőforrás képzése, az innovatív vállalkozási környezet megteremtése. A tanács újszerű kezdeményezéseivel jelentős katalizátorrá vált ezeken a területeken, főleg mivel a többi versenyképességi tanácshoz hasonlóan, a köz- és magánszféra szakértői egyaránt jelen vannak benne. A tanács a tudomány és technológia legkiválóbb szakértőit tömöríti, elnökét a köztársasági elnök nevezi ki. A 2010 áprilisában kinevezett új elnök, Fernando Flores új szakaszként jelölte meg a Chile előtt álló időszakot és a tanács munkájának középpontjába a verseny és innováció azon területeit jelölte meg, amelyek tartós fejlődést hozhatnak az országba. Annak érdekében, hogy ez a cél megvalósulhasson, a tanács hagyományos feladatai mellett politikai ajánlásokat és elemzéseket is készít, lehetőséget biztosít társadalmi párbeszéd kialakítására és egy új Innovációs Stratégia pilléreinek megvalósítására törekszik. Ennek következtében lehetőség nyílik egyfajta **innovációs kultúra kialakítására, új versenyképességi gyakorlatok és fejlesztési területek kialakítására.**

A tanácsot elsősorban azért hozták létre, hogy a kormánynak stratégia tanácsadást nyújtson egy holisztikus, átfogó innovációs politika kidolgozásában. A legfőbb cél a GDP növekedés gyorsítása volt, ezért egy ún. **Innovation for Competitiveness Fund (FIC)**-ot is létrehoztak, amely főleg bányászati vámokból származtatott forrásokból táplálkozott. Az így befolyt összegeket innovációs fejlesztésekre fordították.

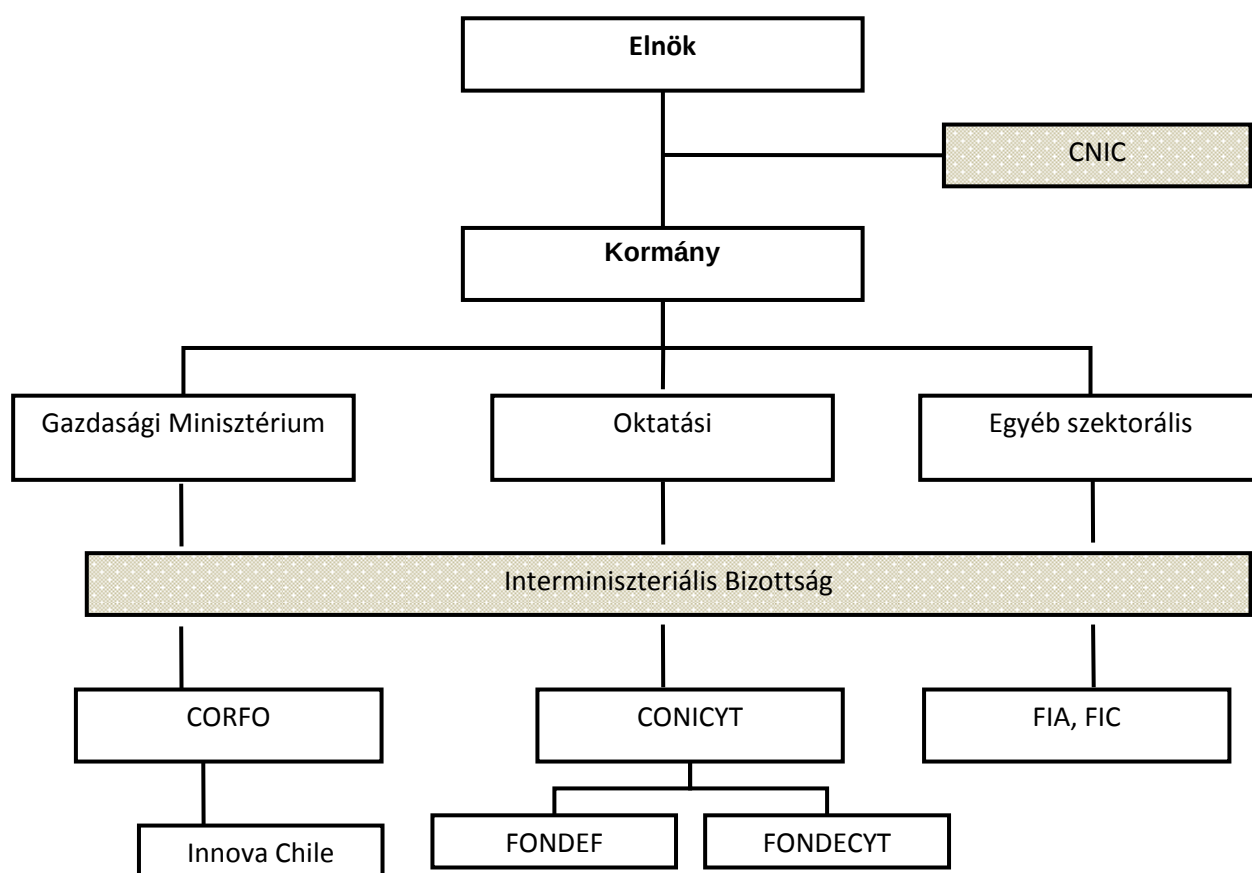
2006-ban megjelent jelentése után az elnök kibővítette a tanács tagságát és állandó testületté tette. Fő célja egy olyan nemzeti stratégia kidolgozása lett, amely párhuzamosan folya a klaszterek kialakítására irányuló programmal. Az OECD jelentés még **egy fiatal intézményről** beszél, amely ígéretes próbálkozásnak tűnt már abban az időben is.¹²

Az OECD jelentés nagyon részletesen leírja és végigveszi az intézmény létrejöttét, feladatait.¹³

¹² OECD: Chile's National Innovation Council for Competitiveness' Interim Assessment and Outlook, 2009.

¹³ U.
o.

3. ábra Chile innovációs politikájának intézményi felépítése (Institutional profile of Chile's innovation policy making)

Forrás: OECD, 2009

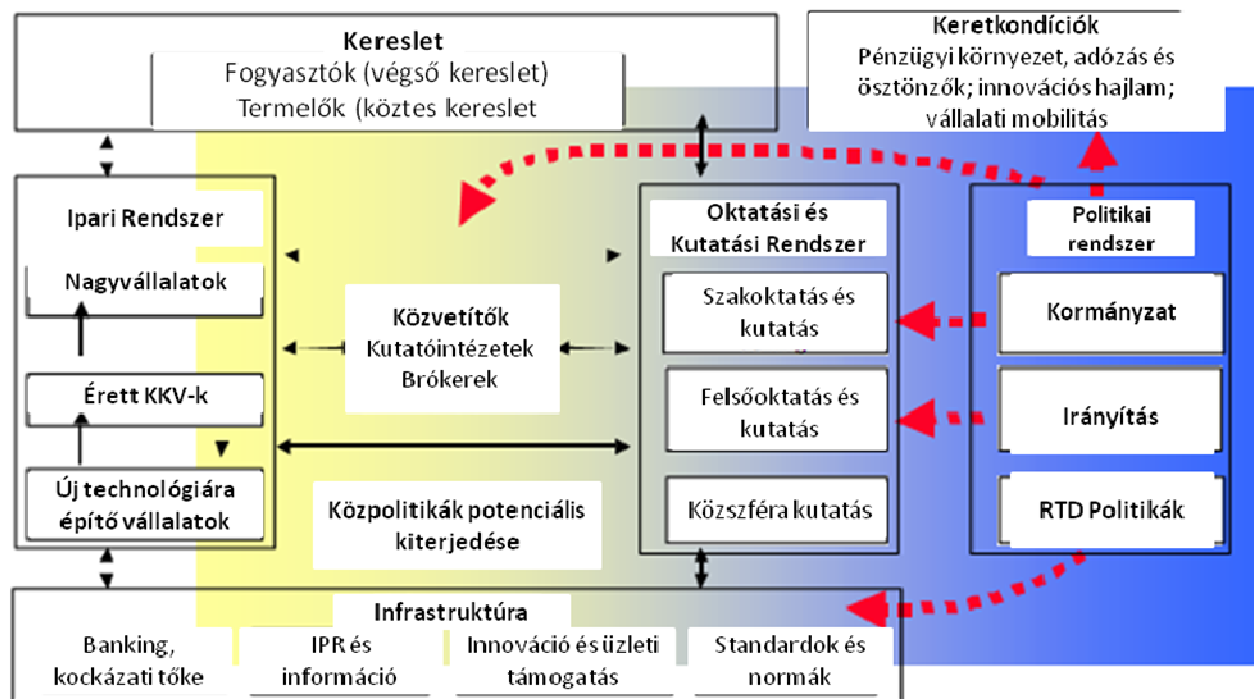
CNIC (Nemzeti Innovációs és Stratégiai Tanács, CORFO: Foundation for Promoting Development; CONICYT: National Commission for Scientific and Technological Research; FIA, FIC: Szektorális Alapok, FONDEF, FONDECYT: Strukturális Alapok.)

2006-os átalakítása után megerősödött a tanács szerepe az innovációs, oktatási, emberi erőforrás és fejlesztés, illetve a technológia területén. **Fő feladatai:** stratégiai javaslatok publikálása, párbeszéd kialakítása a releváns szereplőkkel, leginkább a régiókkal; nemzeti stratégia benyújtása az innováció és versenyképesség területén; ajánlások benyújtása a korábban létrehozott Pénzügyi Alap bevételeinek allokálására; tanulmányok publikálása; intézményi átalakítási javaslatok benyújtása. A már említett nemzeti stratégia létrehozását két lépésben valósították meg: az első körben a gazdaság helyzetének felmérése 2007 januárjáig, majd egy taktikai és stratégiai ajánlásokat tartalmazó dokumentum született szintén még 2007 folyamán.

A tanács nagy mértékben támaszkodott az OECD és a Világbank javaslataira politikai ajánlásainak megfogalmazásakor, mivel ezek az intézmények tüzetesen áttekintették a chilei gazdaság innovációs gyengeségeit és intézményi visszamaradottságait. Ezek áthidalásához mindenképp szükségesnek ítélték egy átfogó ellenőrzési, felmérési és értékelési képességekkel rendelkező intézmény és rendszer felállítását, amely további

szerkezeti, intézményi és politikai reformok elindítója lehet. Így vált központi céllá **egy nemzeti rendszer kialakítása**. Egy ilyen rendszer kialakításához az intézményi struktúra kialakítása volt az első lépés.

4. ábra A nemzeti innovációs rendszer sémája

Forrás: E. Arnold; D. Malkin; B. Good, H. Clark; M. Ruiz Yaniz: Evaluating the National Innovation Strategy for Competitiveness, Technopolis Group, 2009. június

Külön hangsúlyt kapott, hogy a versenyképességi tanács és a Gazdasági Minisztérium között nyilvánvaló elkülönülésnek kell lennie, legfőképpen ami az ellenőrzést, innovációs politikák értékelését, valamint a tudomány és technológiai fejlesztéshez kapcsolódó indikátorokat illeti.

Munkarend és jelentések

A 2007-ben megjelent első jelentés szerint Chilének sürgős fejlődésre volt szüksége, olyan innovációs fejlesztésekre, amelyek erősítik a gazdasági növekedést, mivel a K+F szintje elfogadhatatlanul alacsony volt. A tanács egy olyan stratégiát javasolt, amely a nemzeti klaszterek kialakítására fókuszált, így a meglévő erőforrásokra és képességekre építve képzelte el az innovációs fejlesztések alapját. Ez azt is jelentette, hogy a korábbi export-orientált stratégiákat egy innováció-orientált elköteleződés váltotta fel. Az alapvető cél az volt, hogy a chilei GDP/fő mutatót megduplázzák 2021-ig. Ennek érdekében a stratégia kimondta, hogy:

- A teljes tényező termelékenységnek növekednie kell. Ebben kulcsszerep jut a tudás-intenzitás, technológiai változás, emberi tőke és innováció számára;
- Külön hangsúlyt kapott az oktatás és szakképzés: a beiskolázás növelését, illetve a PISA teszteken elért eredmények javítását tűzte ki célul;

- A K+F befektetések másfél százalékos növelése 2021-ig, leginkább az üzleti alapú befektetések növelésével;
- Növelni kell azon gazdasági szektorok súlyát, amelyek a gazdasági tevékenység mozgatórugói;

A fentiek érdekében kiemelték, hogy

- A tanács szerint csökkenteni kell az állami beavatkozás mértékét, csak kiegészítő szerepet tulajdonítanak neki a piaci és szerkezeti hibák kijavítása céljából. Emellett a kormányzati csődök elkerülése mindenképp szükséges, hiszen ezek hatása nagyon súlyos lehet az innovációs tevékenységre általában;
- Mindenképp holisztikus, átfogó politikára van szükség, amely pro-aktív innovációs kultúrát alakít ki, technológia transzfert segít elő és támogató rendszereket vonz magával (oktatás, munkaerőpiac, szakképzés stb.);
- Fontos szerep jut a régióknak.

A stratégia második lépése 2008 januárjára született meg. Ez tovább hangsúlyozta a tudásalapú gazdaság kialakításának és a chilei gazdaság specializálódásának szükségességét. Az innovációs politika alábbi három pillérét nevezete meg:

- Magas színvonalú, élethosszig tartó tanulás;
- Tudomány és technológia orientáltság;
- Proaktív és innovatív üzleti szektor.

A legfőbb kihívás az emberi tőke fejlesztése, amelyhez oktatási és képzési feladatokat rendeltek.

A tudomány területén a releváns témák megtalálása és mély kutatások végzése szükséges, illetve a klaszterek és a K+F tevékenység fejlesztése. Nem sokkal ezután került sor egy részletes klaszterprogram kidolgozására is.

5.ábra A chilei versenyképességi stratégia főbb elemei

Forrás: E. Arnold; D. Malkin; B. Good, H. Clark; M. Ruiz Yaniz: Evaluating the National Innovation Strategy for Competitiveness, Technopolis Group, 2009. június. p.7-9.

A fent bemutatott stratégia kialakításához egy **logikai keretelemzésnek** nevezett eszközt is bevezettek a különböző projektek és kisebb programok tervezéséhez. Ez alapvetően egy lánclogikát követ, amely lényegében azt a követelményt mondja ki, hogy ha bizonyos tevékenységekbe belekezdünk, azok olyan eredményekhez vezessenek, amelyek az eredeti célunk elérését szolgálják. A stratégia létrehozásában és ellenőrzésében több ügynökség is közreműködik és segíti a tanács munkáját (többek között: CORFO és CONICYT. A stratégia kitér a részletes értékelési módszerekre is.

A versenyképességi tanács hatásai, eredményei

A tanács működése során elért eredmények egy új és fejlettebb beavatkozást, stratégiát és eszközöket jeleznek, szintén fejlettebb vertikális és horizontális koordinációval, konzisztensebb innovációs stratégiához kapcsolódó politikaterületekkel, jobb társadalmi láthatósággal és megnövekedett kormányzati ráfordításokkal.

6. ábra A versenyképességi tanács beavatkozási logikája

Az ábra alapján elmondható, hogy a versenyképességi tanács (CNIC) a kutatás és innováció területén felmerülő legfontosabb politikai prioritások fórumaként szolgál, eredményei nyílt és hozzáférhető úton jutnak el a döntéshozókhoz, illetve egy szélesebb közönséghez is. Mindez elősegíti és megmutatja, miért fontos az innováció és hogyan kellene elősegíteni erősítését. Ennek folyamatát mutatja be a fenti ábra.

- Tevékenységeit (Activities) tekintve elmondhatjuk, hogy a **tanács sikeresen vált a kormány megbízható és hiteles elemzőjévé és tanácsadójává**. Sikeresen szervezett találkozót a legfőbb szereplők között és a rengeteg elemzésnek köszönhetően egy **átfogó innovációs stratégia** kiépítésére került sor. A társadalom felé végzett tevékenységében azonban az OECD jelentés talált kivétlnivalót, főleg a politikusok és döntéshozók felé sikerült **kevésbé kommunikálni** az innovációs tevékenységek fontosságát.
- Teljesítményét (Output) tekintve a tanács számos koherens elemzést, stratégiát és javaslatot készített az FIC források¹⁴ felhasználására. Emellett sikeresnek ítéhető a hosszú távú politikára megfogalmazott törekvésük is. A klaszterkezdemenyezés erősítette a szektorális innovációs rendszerek közti együttműködést, ezt egy független vállalat, a Boston Consulting Group által készített vizsgálat is megerősítette. A tanács fontos teljesítménye volt, hogy kormányzati tagokat is tömörítve még nagyobb beleszólása lehetett a kormányzati kiadások allokálásába. Ezen a területen elmondható tehát, hogy a tanács **'Stratégiai Hírszerzővé'** vált.
- Eredményeit (Outcome) tekintve elmondható, hogy már 2007-ben több mint 52 millió dollár allokálására került sor, amely hozzájárult **az intézményi struktúra és egyéb innovációs rendszerek fejlesztéséhez** (Innova Chile versenyprogram). Az **oktatás** területén (főleg pedagógusképzés, felsőoktatás, ösztöndíjak és akkreditáció révén) szintén előrelépés történt, míg a tudomány és technológia vonatkozásában mind az iparorientált, mind pedig a kutatóorientált egyetemeken támogatásban részesültek. Emellett az üzleti innovációs modellek, illetve a K+F Chile brand-jének építése is részesült támogatásban.

Igen fontos a tanács értékelése **nemzetközi összehasonlításban**.¹⁵ Elmondható, hogy a tanács lényegében sikeresen alakította ki működési körét és elismerésre tett szert. Tagságát tekintve szakértőket, akadémiai képviselőket, vállalati vezetőket és kormányzati tagokat is tartalmazott. Összességében **azonban tagságát túl nagynak ítélték**, ez a döntéshozást nagyban megnehezítette. Emellett a tudományos és oktatási közösségek egyelőre nem nagyon bíznak a többi szereplő által megfogalmazott nézetekben. Mivel az oktatás nagyon fontos eleme az innovációs politikának, mindenképp szükséges lenne mélyebb bevonásuk. Szükség lenne továbbá az üzleti szféra erőteljesebb bevonására és a klaszterprogram további megerősítésére. Mivel az intézmény nagyon fiatal, nehéz lenne még megmondani konkrét hatását a chilei gazdaságra.

Összességében elmondható, hogy a tanács alapvetően az innovációs és versenyképességi politikák irányítására és koordinálására törekszik, azzal a céllal, hogy egy koherens és átfogó innovációs rendszert alakítson ki az országban. A tanácsot megbízható kormányzati tanácsadó szervként jellemzi az OECD jelentés, amely jelentős szervezeti változásokat váltott ki az innovációs irányítás területén. A tanács kialakítása során nagyban

¹⁴ Innovation for Competitiveness Fund

¹⁵ OECD: Chile's National Innovation Council for Competitiveness' Interim Assessment and Outlook, 2009. április

támaszkodtak az eddigi nemzetközi példákra, így konzisztens azok gyakorlati tevékenységével (releváns szereplőket tömörít, stratégiai fontosságú témaköröket jelöl meg az innovációs politika területén és a kritikai vélemények és információ fórumává vált.

Gyengeségeket és kihívásokat is említ a jelentés, amelyek kapcsán az **OECD** a következő **ajánlásokat** fogalmazta meg: jobban meg kell határozni a Tanács feladatait, erősíteni jogi hatáskörét és szélesíteni jogkörét. Emellett még több szereplő bevonására lenne szükség, tudományos és oktatási közösségekkel való szorosabb együttműködésre, szerepének pontosabb meghatározása érdekében. Fontos eredmény, hogy a Tanács létrehozása után erősödött meg az OECD-vel való kapcsolat is. Mindenképp elismerő az OECD 2009-es jelentése a chilei előrelépést tekintve.

A gazdasági válság hatása rövid távú volt és a kormány nagy magabiztossággal kezelte a problémát, így gazdasága továbbra is a latin-amerikai országok többsége előtt halad, tovább csökkentve a szegénység mértékét. Munkaerőpiacát tekintve is történt előrelépés, a mobilizáció ezen a területen azonban továbbra is alacsony, különösen a fiatal és a női munkások körében. Ennek ellenére fontos megjegyezni, hogy a növekedés csökkenő tendenciát mutat és a termelékenység növekedés is stagnál. Az exportteljesítmény szintén csökkenő. Az ország makroszintű erőssége és nyitottsága megmaradt ugyan, de egyre kevésbé hatékony. Így elmondható, hogy **a versenyképesség terén új paradigmák elfogadására lenne szükség.**¹⁶ Annak ellenére, hogy a gazdaság nyitott, a külföldi vállalatok jelenléte alacsony és a verseny korlátozott. A termékpiacok többnyire erősen szabályozottak, és a piac kis mérete miatt a vállalatok befektetési kedve és ösztönzői is alacsonyak.

A chilei kormány működése az indexek tanúsága szerint a többi latin-amerikai országhoz viszonyítva hatékony, az adminisztrációs költségek azonban még így is magasak a vállalkozók számára. Porter is elismeri,¹⁷ hogy jelentős változások és átalakulások történtek mind az oktatás, a K+F és az innovációs stratégiák területén, hiányosságok azonban továbbra is akadnak, mint például a támogatási programok kapcsán kialakult bürokrácia a tudás transzfer és adaptáció területén. Emellett az innováció-alapú termékek és szolgáltatások iránti igény is viszonylag alacsony. Versenyképességét tekintve ugyan a makromutatókban jól teljesít az ország, mikroszinten azonban további javulás elérése lenne szükséges. Chile alapvetően sikeres volt egy régi típusú, erős gazdasággá válásban, most a feladat ennek fenntartása, illetve a globális verseny szabályainak alkalmazása és egy tényleges tudásalapú társadalom kialakítása.

Általános értékelés

Az elmúlt 20 évben Chile gyorsabban nőtt, mint a legtöbb OECD állam. Mexikó után a második legfejlettebb latin-amerikai országgá vált. Jelentős reformok zajlottak a 80-as évek után, amelyek a külföldi kereskedelem liberalizálására, munkaerő fejlesztésére, termék és pénzügyi piacok fejlesztésére és a nyugdíjrendszer reformjára irányultak. Ennek ellenére a GDP/fő továbbra is az OECD államok alsó harmadába tartozik.

A Tanács megalakulása előtt igencsak **fragmentált volt a támogatási rendszer** és a gazdasági, oktatási, mezőgazdasági, tervezési minisztériumok között oszlott el az irányítás.

¹⁶ M. Porter: Chile's Competitiveness: Facing the Demands of a New Era, *Institute for Strategy and Competitiveness* Harvard Business School, Santiago, Chile, 2008. május

¹⁷ Porter: Chilean Competitiveness: Ready for the Next Stage? *Institute for Strategy and Competitiveness* Harvard Business School, Santiago, Chile, 2008. május 2011. május

Így az **innovációs politika is decentralizált volt**, ami nehezítette hatékony működését. Ezért szükséges volt egy olyan központi szerv létrehozása, amelynek munkássága kezdetén különösen nagy hangsúlyt kapott a klaszterek kialakítása, amely a versenyképesség növelésére és a termelés diverzifikálására fektet hangsúlyt. A legfontosabb klaszterek kialakításába a tanács több szereplőt is bevont, köztük tanácsadó és állami szerveket is. A hosszú távú nemzeti innovációs stratégiát 2006-ban a tanács ajánlásai alapján fogadták el. Megnevezte a fő támogató alapokat/szerveket és a legfontosabb nyolc ipari klasztert (többnyire a nemzeti erőforrásokhoz kapcsolódnak – halászat, turizmus, vörösréz bányászat, globális szolgáltatások, feldolgozott élelmiszerek, elsődleges gyümölcsipar, sertés- és csirketenyésztés, pénzügyi szolgáltatások). Szintén a tanács munkájára támaszkodva egy közös akciótervet fogadtak el a miniszteri Innovációs bizottsággal, ez ötre csökkentette a prioritást élvező klaszterek számát¹⁸ (2009-2010) és hangsúlyossá vált a tudás-alapú iparágak támogatása is.¹⁹

A 2009-es Policy of Innovation fő hívószavává szintén a versenyképesség vált. A humán erőforrás, K+F, klaszterek, innováció regionalizálása, technológiatranszfer továbbra is főszerepben maradtak. Emellett közel 50 különböző versenyképesség fejlesztési programot is indítottak. (PMC)²⁰

A **társadalmi jólét** megfogalmazás ugyan szó szerint nem jelenik meg egyik programtervezetben sem, a GDP/fő megduplázásának és az emberi erőforrás fejlesztésének céljai azonban sokatmondóak és tekinthetők ilyenfajta törekvésnek.

A meghirdetett politika **átfogó jellegű**, de nem egyenletes. Hangsúlyeltolódások érezhetők bizonyos területek felé (oktatás, K+F, innováció, klaszterfejlesztés), míg egyéb területek (üzleti környezet fejlesztése, bürokrácia csökkentése) még fejlesztésre szorulnának.

A versenyképességi és innovációs változások egy **nagyon karakteres** chilei versenypolitikát eredményeztek. Tudatosan törekedtek a nyugati formák beépítésére és az ország komparatív előnyeinek kihasználására.

A **kutatás és fejlesztés, az oktatás és az innováció** pártolása és támogatása a kezdetektől fogva meghatározta az chilei versenyképességi politikát, mi több, legfőbb gerincét adták. Többen kifogásolták, hogy a **fenntarthatóság** kevés hangsúlyt kap.

Magától értetődik a fentiekből, hogy a chilei tanács tevékenysége mindenképp meghatározó volt az innovációs folyamatokban.

Chile jelentős fejlődést mutatott már a 2000-es évek elején. Mexikóhoz képest is felzárkózott az amerikai térségben. A leggyorsabban fejlődő országok közé sorolták már ekkor az egy főre jutó bevételek növelése alapján. Külön kiemelik a közintézmények javulását, amely vezető szerepet játszott a fejlődésben. Ennek fenntartásához azonban szükséges az oktatási rendszerek fejlesztése. A 2004-es GCR jelentés szerint Chile volt az egyedüli latin-amerikai ország, ahol a strukturális reformok megvalósulhattak. Kiemelték a különösen kompetens makroökonómiai irányítást és a közintézmények európai színvonalát.²¹

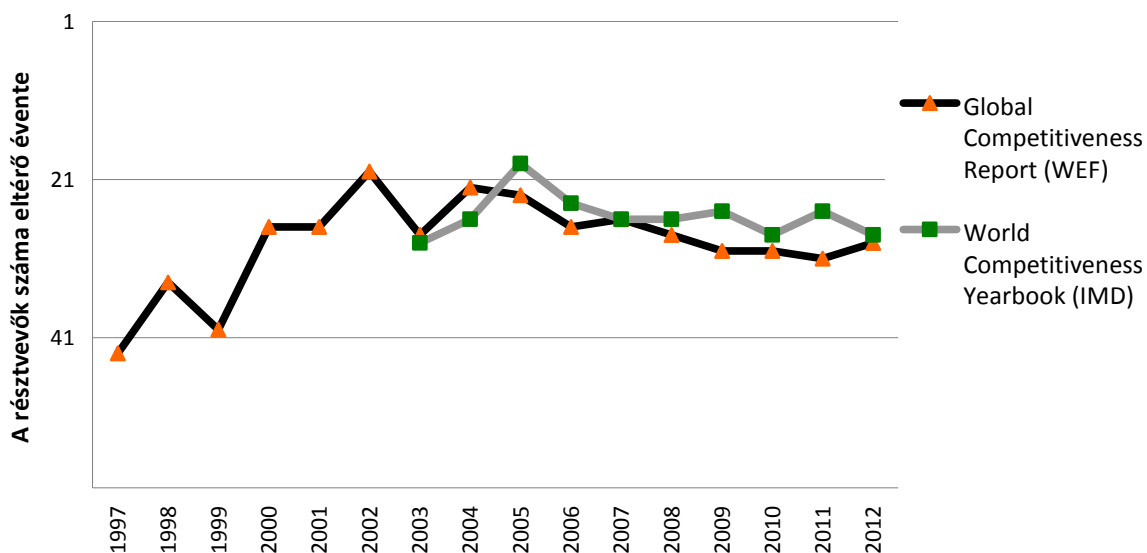
¹⁸ Emberi erőforrás; kutatás és fejlesztés; infrastruktúra és természeti erőforrások; szabályozási, jogi és politikai keretek és pénzügyi szolgáltatások.

¹⁹ C. Schwellnus: Chile: Boosting Productivity Growth by Strengthening Competition, Entrepreneurship and Innovation, *OECD Economics Department Working Papers*, No. 785, OECD Publishing, 2010.

²⁰ CNIC: Generation and systematization of support for evaluating the National innovation strategy in the area of business innovation, 2010. január

²¹ World Economic Forum: Global Competitiveness Report 2005, Genf, Svájc.

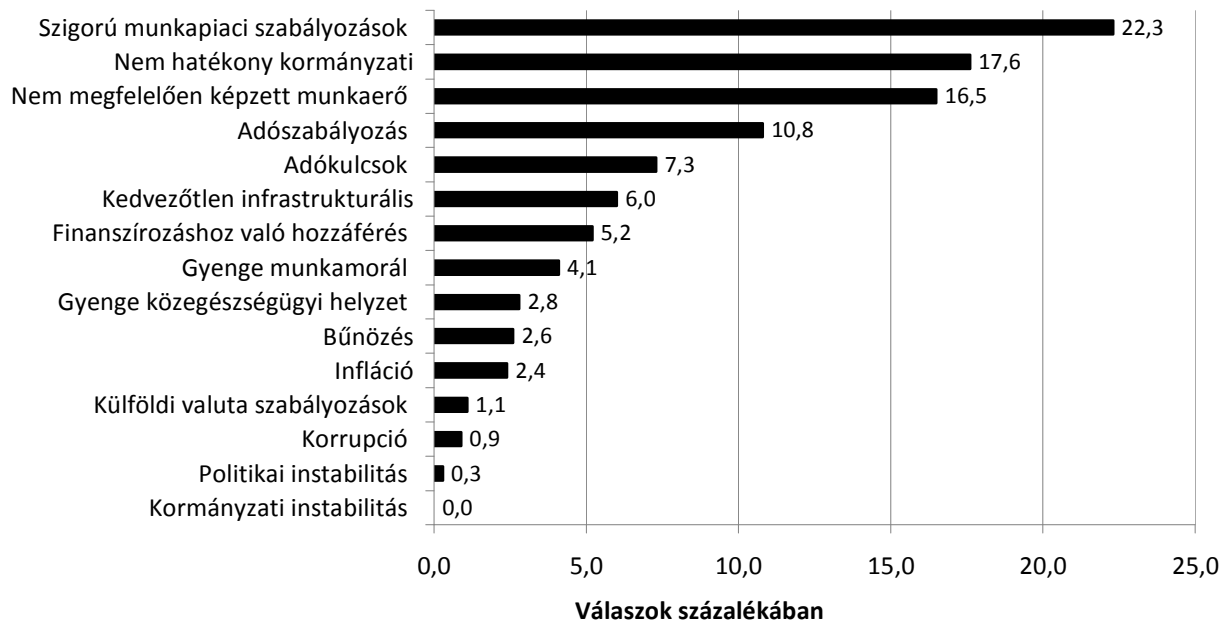
7. ábra Chile helyezései a WEF és az IMD rangsoraiban

3. táblázat Chile helyezései a WEF pillérei szerint 2011-2012-ben

GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX	Helyezés (142-ből)	Érték (1-7)
GCI 2011-2012	31	4,7
GCI 2010-2011 (139 közül)	30	4,7
GCI 2009-2010 (133 közül)	30	4,7
Alapvető elvárások	29	5,4
1. Pillér: Intézmények	26	5,1
2. Pillér: Infrastruktúra	41	4,7
3. Pillér: Makrostabilitás	14	6,1
4. Pillér: Egészség és alapfokú oktatás	71	5,7
Hatékonyságnövelők	34	4,5
5. Pillér: Felsőoktatás és szakképzés	43	4,7
6. Pillér: Árupiaci hatékonyság	25	4,8
7. Pillér: Munkaerőpiaci hatékonyság	39	4,6
8. Pillér: Pénzügyi piacok fejlettsége	37	4,6
9. Pillér: Technológiai felkészültség	45	4,3
10. Pillér: Piacméret	46	4,3
Innovációs és szofisztikáltság faktorok	42	3,9
11. Pillér: Üzleti szofisztikáltság	39	4,3
12. Pillér: Innováció	46	4,4

8. ábra A legproblémásabb faktorok Chile üzleti életében 2011-2012-ben

Csehország

<http://www.czechcompete.cz/>

A nemzetközi versenyképességi jelentéseket látva azt állapíthatjuk meg, hogy a cseh gazdaság alapvetően tartja pozícióját az elmúlt időszakban mint a közép-kelet-európai régió egyik vezető gazdasága.

A versenyképességi tanács és a kapcsolódó intézményrendszer

A **Council on Czech Competitiveness** nem szerepel közvetlenül az állami kutatási és fejlesztési rendszer felépítésében. A tanács nem állami szerv, irányításával az „American Chamber of Commerce in the Czech Republic” foglalkozik, amerikai, brit, holland és német támogatókkal rendelkezik.

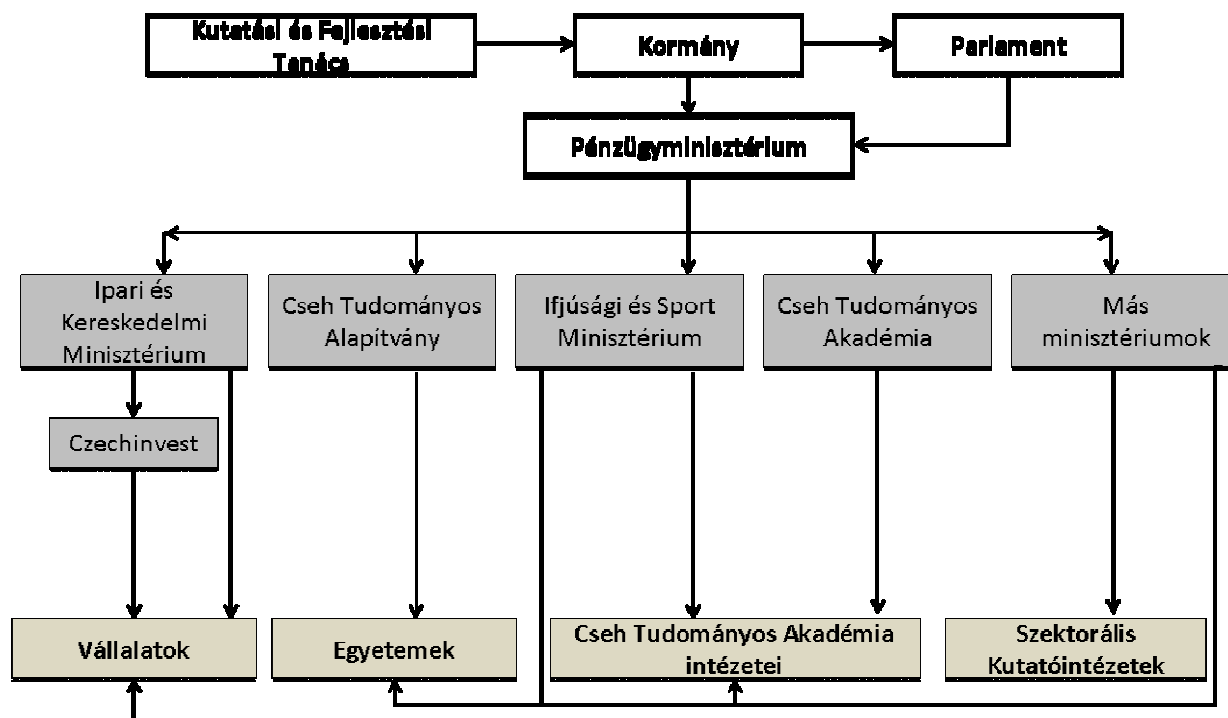
A tanács vizsgálja a gazdaságpolitika erősségeit és gyengeségeit, javaslatokat fogalmaz meg és fórumot biztosít a legfontosabb gazdaságpolitikai döntések megvitatására. Szakértők, üzletemberek és közszférában dolgozók egyaránt részt vesznek ezekben a vitákban. A gazdaságpolitika változásait is figyeli és az alapvető trendek, innovációk jobb megértésében segít. Teljes **versenyképességi jelentéseket** és összefoglalókat készít a **legfontosabb prioritási területekről**, amelyek a következők: a tudáskihasználás, az euróbevezetés kérdései, energiahatékonyság, kormányzati hatékonyság, munkaerőpiac, adózási politika és turizmus.

A tanács amellett, hogy folyamatosan figyel, elemez és adatokat gyűjt a cseh gazdaságpolitikai változásokról, **nemzetközi összehasonlításokat is végez**. Így a döntéshozók még részletesebb képet kaphatnak az innovációs trendekről. Emellett olyan **fórumként** is működik, ahol viták és fejlesztésekre tett javaslatok is elhangzanak. A tanács mindennemű társadalmi csoport hozzájárulására és együttműködésére nyitott. Emellett éves Versenyképességi Jelentést készít, amely **a legfontosabb stratégiai gazdasági politikákat azonosítja**. Felépítését tekintve különböző **task force**-okra oszlik, ahol a több társadalmi és üzleti szektorból érkező szakértők vitatják meg a legfontosabb prioritási területeket. 2009-ben készült jelentésükben egy **7 pontból álló javaslatcsomagot** adtak ki a politikai pártok vezetőinek és találkozóra is javaslatot tettek.²²

A kutatás területén kialakult nemzeti intézményrendszer ábrája jól mutatja, hogy alapvetően a minisztériumok határozzák meg a fő irányvonalat, de az is jól látható, hogy a magánszektor szerepe is jelentős.

²² Council on Czech Competitiveness: Economic Policy Recommendations to Accelerate Growth After Recovery. Illetve: Council on Czech Competitiveness: 2009 Czech Competitiveness Report – Statistical Assessment and Opinion Survey of Czech Economic Policy, Czech Republic, 2009

9. ábra A cseh kutatás-fejlesztési rendszer felépítése

Forrás: Európai Bizottság – CORDIS:

<http://cordis.europa.eu/erawatch/?fuseaction=ri.content&topicID=35&parentID=34&countryCode=CZ>

Létezik emellett még egy National Observatory of Employment and Training is.²³ Ezt az intézményt 1994-ben hozták létre az Európai Bizottság és a Cseh Munka- és Szociálisügyi Minisztérium kezdeményezésére. Itt külön hangsúlyt kap **az emberi erőforrás képzése**, ezért főleg erre irányuló programokat indítanak. A 2005-2011 időtávval kiadott projekt is az emberi erőforrás minőségének elemzésére fókuszált. **Az intézmény különösen az alábbi tevékenységekben aktív:** a munkaerőpiac és az oktatás közti összefüggéseket figyeli és elemzi, nemzetközi összehasonlításokat végez, azonosítja az oktatás és képzés fejlesztéséhez szükséges munkaerőpiaci igényeket. Emellett erősíteni próbálja **a regionális és nemzeti szint közti együttműködést**.

A versenyképességi jelentések, programok és stratégiák

A Council on Czech Competitiveness 2009-es jelentése hét országgal hasonlítja össze Csehországot, ami alapvetően a középmezőnyben helyezkedik el (Hollandia, Ausztria, Magyarország, Lengyelország, Bulgária, Szlovákia). Az elemzés érdekes összehasonlítási adatokat tartalmaz és alapvetően arra keresi a választ, hogy **a kormány gazdaságpolitikája** az elmúlt öt évben hogyan teljesített és milyen hatásokat váltott ki. Legnegatívabban a **közigazgatási hiányosságokról** nyilatkozik, amely szerint lényegében a bürokratikus berendezkedés tartja vissza az országot a fejlődésben. Egyebekben a következőkre jut:

Az infrastruktúrát tekintve Csehország versenyelőnnyel rendelkezik a régióban. Az EU átlagnak megfelelően teljesít a monetáris és fiskális politikában. **A problémák a humán**

²³ Elérhető: <http://www.nvf.cz/observatory/enindex.htm>

erőforrás kérdésében és a közigazgatást illetően vannak, emellett **a kutatás és fejlesztés területén is rosszul állnak.** További problémák az **energiafelhasználás** és **energiahatékonyság** területén is akadnak. Az ország alapvetően mégis viszonylag jól teljesít Közép-Európában és többnyire magas termelékenység jellemzi. A jogi keretek kapcsán elmondható, hogy a bírák további képzésére, több rugalmasságra és gyorsabb regisztrációs eljárás bevezetésére lenne szükség.

A **válság után** alapvetően **konzisztenciára, hatékonyságra és hosszú távú célokra** lenne szükség. Ehhez a következő **hét területre javasoltak** nagyobb figyelmet: **adózási politika, korona vs. euró, munkaerőpiaci változtatások, turizmus, kormányzati hatékonyság, energiahatékonyság, tudásból szerzett előnyök.**

Alapvetően három területen fókuszál további policy-k bevezetésére: **Vállalatok és Innováció** ('Enterprise and Innovation'), **Kutatás és fejlesztés az innovációért** ('Research and Development for innovation') és **Oktatás és versenyképesség** ('Education and Competitiveness'). A fő üzenet **az oktatási színvonal emelése, az élethosszig tartó tanulás elterjesztése**, ezek főleg EU-s támogatások segítségével. A fent említett területek javítására a kormány 2009-ben elfogadta a **Kutatás, fejlesztés és innováció 2009-2015** programot, amely egy átfogó kormányanyag.

A **energiahatékonyság** szintén kiemelt helyen szerepel: hatékonyabbá kellene tenni az energiára szánt kiadásokat, javítani a disztribúciót, az ipari termelést és a kereskedelmi tevékenységet. Fontos lenne az oktatás és kutatás színvonalának emelése. A kormánynak és a közigazgatásnak is hatékonyabban kellene működnie, ehhez szükség lenne az **eGovernment** kezdeményezésekbe való befektetésekre és az EU strukturális alapok által nyújtott támogatások hatékonyabb elosztására is nagyobb hangsúlyt kellene helyezni. Ezeket a hiányosságokat a legutóbbi nemzetközi versenyképességi jelentés is aláhúzza. A **legproblémásabb üzleti környezethez kapcsolódó faktorként a korrupciót, az állami bürokráciát, a finanszírozáshoz való hozzáférés nehézségét, a politikai instabilitást és az adókulcsok mértékét** említik.²⁴

AZ OECD legutóbbi nyilatkozatában pozitívan értékelte a kormány (Ipari és Kereskedelmi Minisztérium) által elfogadott legújabb versenyképességi programot és stratégiát,²⁵ amely elsősorban az OECD megelőző évi ajánlásait figyelembe véve készült. Az **Innováció, Intézmények és Infrastruktúra** hívószavakkal ellátott stratégia a **2012-2020-as** időszakot öleli fel. A stratégia készítői kiemelték, hogy az OECD mellett az üzleti, akadémiai és egyéb egyeztetések során több mint kétszáz ajánlást fogalmaztak meg **a nyitott konzultációs folyamat** alkalmával, amelyek többsége szintén pozitívnak értékelte a kormány tervezetét. A legfőbb célok közé **a lakosság életszínvonalának hosszú távon történő fenntartását és emelését** sorolta. Legfőbb célként a legjobb húsz országba való belépést szeretnék elérni az elkövetkezendő évtizedekben. Ezek megvalósításához javasol a jelentés olyan reformokat, amelyek leginkább az olcsó munkaerőn alapuló gazdaság fejlesztéséhez járulnának hozzá. A közintézmények alacsony hatékonysága, a termelékenység csökkenése, a külföldi adósságon alapuló gazdasági növekedés, a korrupció és a szigorú

²⁴ World Economic Forum: Global Competitiveness Report 2010-2011, Genf, Svájc, 2011.

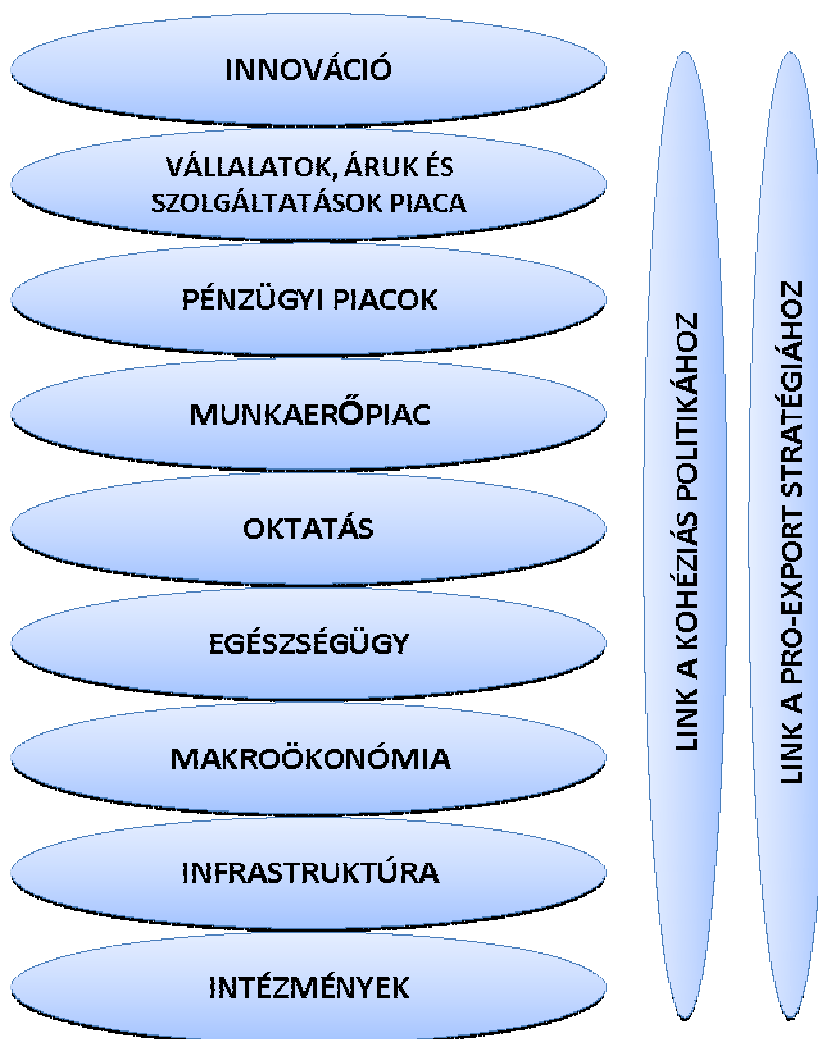
²⁵ Businessinfor.cz: International Competitiveness Strategy of the CR, 2011. május. Elérhető:

<http://www.businessinfo.cz/en/article/czech-republic-business-news/international-competitiveness-strategy/1001536/60723/>

szabályozás szintén **akadályokat** jelentenek a termelékenység és a növekedés fokozásában.²⁶

A legnagyobb kihívást az innováció szempontjából **a kutatás és ipar közti gyenge kapcsolat** és a kutatók alacsony száma jelenti. Emellett **a KKV-k helyzetének javítása is fontos**.²⁷ A tervezet céljainak eléréséhez **kilenc fontos pillért** említ meg, amelyek egyéb politikaterületekhez is szorosan kapcsolódnak (kohéziós, pro-export stratégia, energiapolitika, nemzeti reform program). Ezekben a szektorokban történő kulcsfontosságú változásokkal lenne elérhető növekedés.²⁸

10. ábra A cseh versenyképességi stratégia pillérei 2012-2020

Forrás: Competitiveness Strategy for the Czech Republic. Back to the top 2012-2020, Cseh Ipari és Kereskedelmi Minisztérium, 2011

²⁶ OECD: Economic Survey of the Czech Republic 2011, Elérhető:

http://www.oecd.org/document/49/0,3746,en_2649_34569_49017713_1_1_1_1,00.html

²⁷ Nemzeti Innovációs Politika Csehország számára 2005-2010, Prága, 2005. június 29. Community Competitiveness and Innovation Programme). Elérhető: www.vyzkum.cz/Priloha.aspx?idpriloha=14443

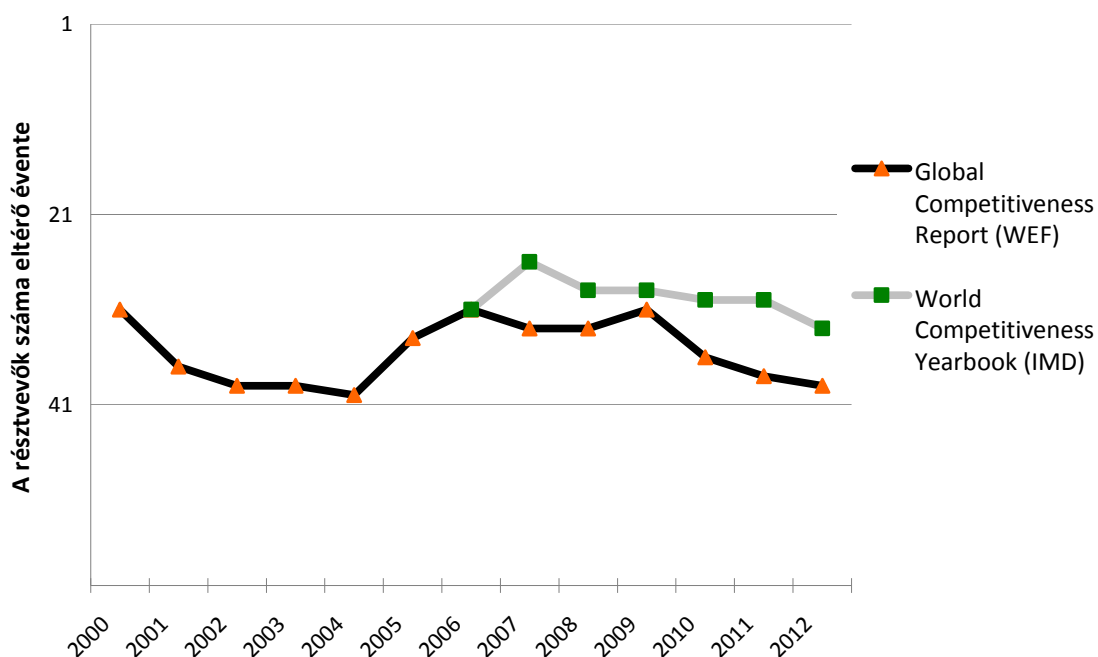
²⁸ Back to the TOP: The International Competitiveness Strategy of the Czech Republic, 2012-2020.

Általános értékelés

A **társadalmi jólét biztosítása** a versenyképességi jelentésekben konkrétan is szerepel és az ország gazdasági növekedését tekintve fontos alapelvvé nőtt a versenyképességi ajánlások során. Szintén fontos alapelv a minél átfogóbb versenyképességi politika. A **széleskörű megközelítés** mindenképp igaz és az állam kiemelt figyelmet fordít a nemzetközi indexek változására. A versenyképességi politika **karakters**, sokrétűnek, átfogónak tűnik, és a stratégiaileg fontos területekre koncentrálnak. Erőteljesen megjelennek az EU-s programok által preferált elemek. Az oktatás,²⁹ a K+F, az innováció és a fenntarthatóság kérdése egyre nagyobb hangsúlyt kapott az elmúlt időszakban, bár ha a rangsorokat nézzük, alapvetően nagy változás nem történt az elmúlt időszakban a helyezést tekintve.

A versenyképességi kutatásokra irányuló intézmények közül láthatóak kezdeményezések (Cseh Versenyképességi Tanács) és a kormány is tesz olyan lépéseket a versenyképesség javítása érdekében, amelyben fontos szerep jut az érdekegyeztetésekben részt vevő intézményeknek.

11. ábra Csehország helyezései a WEF és az IMD rangsoraiban

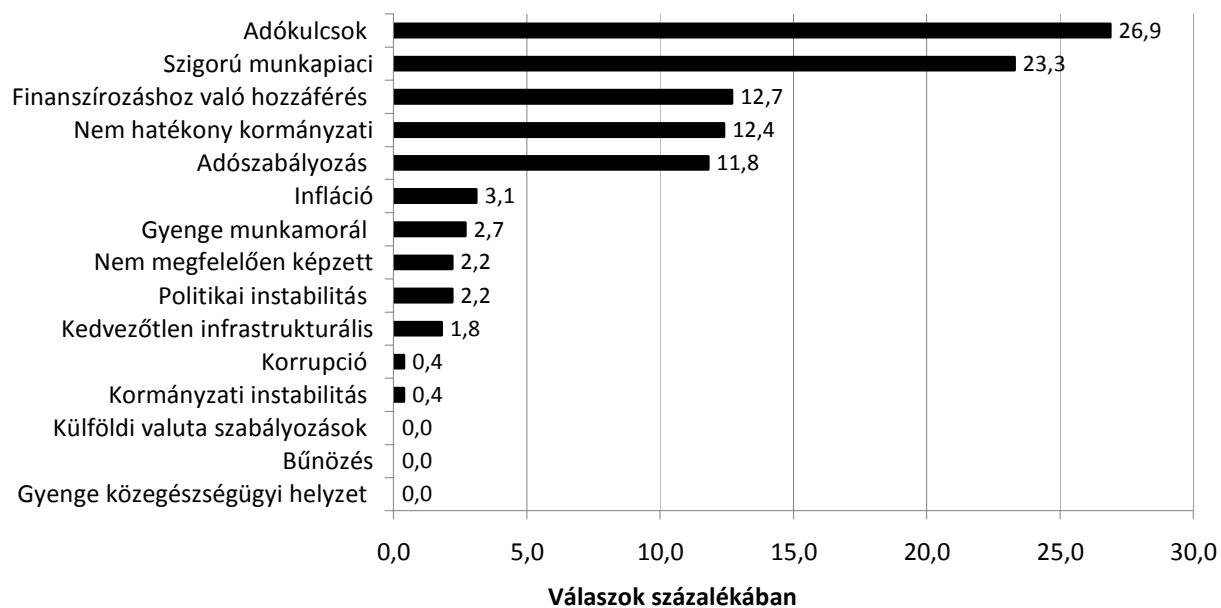

²⁹ Cseh Oktatási, Sport és Ifjúsági Minisztérium, Oktatás a versenyképességért, Működési Program, Prága, 2007 szeptember

4. táblázat Csehország helyezései a WEF pillérei szerint 2011-2012-ben

GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX	Helyezés (142-ből)	Érték (1-7)
GCI 2011-2012	38	4,5
GCI 2010-2011 (139 közül)	36	4,6
GCI 2009-2010 (133 közül)	31	4,7
Alapvető elvárások	45	4,9
1. Pillér: Intézmények	84	3,6
2. Pillér: Infrastruktúra	36	4,9
3. Pillér: Makrostabilitás	43	5,2
4. Pillér: Egészség és alapfokú oktatás	51	5,9
Hatékonyságnövelők	29	4,6
5. Pillér: Felsőoktatás és szakképzés	30	5,0
6. Pillér: Árupiaci hatékonyság	36	4,6
7. Pillér: Munkaerőpiaci hatékonyság	42	4,6
8. Pillér: Pénzügyi piacok fejlettsége	53	4,3
9. Pillér: Technológiai felkészültség	31	4,8
10. Pillér: Piacméret	40	4,5
Innovációs és szofisztikáltság faktorok	32	4,1
11. Pillér: Üzleti szofisztikáltság	36	4,4
12. Pillér: Innováció	33	3,8

12. ábra A legproblémásabb faktorok Csehország üzleti életében 2011-2012-ben

Egyiptom

<http://www.encc.org.eg/default.aspx>

A versenyképességi tanács létrehozása, összetétele, működése

Az egyiptomi versenyképességi tanácsot (VT) (Egyptian National Competitiveness Council) 2004-ben egy csapat prominens egyiptomi gazdasági és akadémiai képviselő hozta létre, miután hazatértek a Világgazdasági Fórum éves találkozójáról. Az intézmény létrehozását az Egyiptomi Junior Üzleti Szervezet, a Világgazdasági Fórum Arab Üzleti Tanácsa és az Egyiptomi Nemzetközi Gazdasági Fórum is támogatta. Legfőbb célja a megalapításkor a nemzeti versenyképesség fellendítéséhez szükséges témakörök feltárása, az egyiptomi teljesítmény fellendítése és benchmarking tevékenységek indítása volt. Mint non-profit, kormánytól független szervezet a Közel-Kelet egyik első versenyképességi tanácsa lett, amely példaként szolgálhat a MENA országok régiójában. A Global Competitiveness Council egyik alapító tagja 2010 januárjától.

A VT víziója, hogy olyan intézménnyé váljon, amely a kormányzati politikákra, az üzleti környezetre és a közösségi attitűdre is hatással van, ezzel egy globálisan versenyképesebb országot létrehozva. Olyan speciális témák kapcsán felmerülő problémákra való megoldások kidolgozására vállalkozik, amelyek a vállalkozások és a munkavállalók termelékenységét is növelik. Ez úgy érhető el, ha minden egyiptomi **életszínvonalát** növelik. Az ENCC egy olyan intézmény szeretne lenni, amely az üzleti, az állami, az akadémiai és a civil társadalom képviselőit összefogva felhívja a figyelmet a versenyképesség fontosságára és támogatja a versenyképességet növelő politikákat.

Legfontosabb stratégiai célkitűzések:

- Értékeli, ellenőrzi, megfigyeli és összehasonlítja Egyiptom regionális és nemzetközi versenyképességét és ezek alapján olyan javaslatokat fogalmaz meg, amelyek a társadalmi jólét növekedését és világszínvonalú üzleti környezetet segítik elő.
- Rendszeres jelentéseket készít a versenyképességi helyezésekről és rangsorokról
- A szektorok képviselőivel való együttműködés és kommunikáció, illetve a versenyképesség fontosságára való figyelemfelkeltés
- Szektorális versenyképesség kezdeményezése és elősegítése az üzleti környezet fejlesztése érdekében
- Azon témák megtalálása és kiemelése, amelyek a versenyképesség és a fenntartható fejlődés szempontjából meghatározóak és nemzeti fontosságúak

Felépítését tekintve a tízfős vezetés mellett közel 50 szakértő segíti munkájukat, akik egyiptomi egyetemek professzorai, nagyvállalati vezetők és közalkalmazottak. A tanács tehát támaszkodik az üzleti, akadémiai és állami szektor szereplőire egyaránt.

Versenyképességről alkotott koncepciójuk a következő: „**olyan tényezők, politikák és intézmények összessége, amelyek egy ország termelékenységi szintjét és ezáltal annak prosperitási szintjét is meghatározzák**”. A versenyképesség elemzésének legfontosabb eszköze a jelentések készítése. Az egyiptomi megközelítés is a világszintű jelentésekből indul ki, amelyek azt mutatják, hogy Egyiptom problémákkal küzd mind az általános versenyképességet, mind a termelékenységet tekintve.

Munkarend és jelentések

A tanács **altanácsokra** osztva működik, így is alátámasztva bizonyos területek fontosságát. A három altanács a következő: utazás-turizmus; emberi erőforrások és mezőgazdaság. A turizmus kifejezetten fontos az egyiptomi gazdaság számára, ezért kapott kiemelt figyelmet a tanács munkájában, amely folyamatos jelentéseket készít a Világturizmus Versenyképességi Index-hez is. 2008-ban a turizmus altanács mellé létrejött az emberi erőforrások altanácsa, amelynek célja, hogy az akkor nem megfelelően képzett munkaerőt fejlesszék. Ehhez oktatási és képzési átalakításokra van szükség. Ennek megoldására a hazai egyetemek közt rangsort készítettek és a nemzetközi tapasztalatok figyelembe vételével próbáltak előrelépést elérni. A mezőgazdasági altanács szintén 2008-ban alakult. A fenntartható mezőgazdaság kérdése a környezetvédelmi kihívások miatt is fontos, a tanács ennek érdekében tesz ajánlásokat, javaslatokat. Annak érdekében, hogy az üzleti szektor véleményét megfelelően becsatornázzák, a tanács létrehozta saját szerveként az **Üzleti Tanácsadó Tanácsot** (BAC), akiknek véleménye különösen az állami szabályozásokba való beleszólásuk lehetőségét javítani. Alapvető céljuk egy nyitott, versenyképes gazdaság létrehozása.

2004 óta a tanács átfogó publikációkat, jelentéseket ad közre. Külön Policy Brief-eket is kiad Toward Competitiveness címmel, amelyek több témában jelennek meg. Az első a felsőoktatás finanszírozásával és a versenyképességi összefüggésekkel foglalkozott, míg a második az egyiptomi gazdaság termelékenységére és versenyképességére koncentrált. A harmadik, legutóbbi pedig arra világított rá, hogy jogi modernizáció és fejlesztés milyen új utakat nyithat a versenyképesség előtt. Mindegyik jelentés ajánlásokat is tartalmaz, amelyek általában interdiszciplináris megközelítésben tesznek javaslatokat a változtatásokra.

A múltban a tanács eseményeket, konferenciákat, workshop-okat is szervezett, 2010 októbere óta azonban nincsenek újabbak a honlapon. A hírek között azonban fellelhető, hogy a januári események ellenére is folytatódik a munka. 2011 júniusában már újonnan választott vezetői testülettel USA-Egyiptom üzleti és kereskedelmi együttműködés indult „Egypt Forward” címmel.

A tanács fontos kiadványai az **évente készített versenyképességi jelentések**. A jelentések nagyban építenek a világszintű rangsorokra és minősítésekre, illetve kritikai megközelítést tanúsítanak a nemzeti gazdasággal kapcsolatban. 2004 óta publikálják, és azóta a politikai döntéshozók, kutatók és civil társadalmi szervezetek fő forrásává vált. Minden alkalommal más témakörben jelent meg.

Az első jelentések leginkább egy állandó gyakorlat kialakítására törekedtek. A 11 leginkább figyelmet kérő probléma meghatározása után az első jelentés arra jut, hogy Egyiptom a 2004-2005-ös időszakban továbbra is komoly kihívásokkal küzdött, amelyek közül a legsúlyosabb nehézségek a finanszírozáshoz való hozzáférés, adószabályozások, nem hatékony bürokrácia, politikai instabilitás, külföldi valuta szabályozások, infláció, képzetlen munkaerő és a korlátozó munkaszabályozások voltak. A jelentés ezekre a problémákra próbál megoldást nyújtani. A 2007-es jelentés azzal foglalkozik, hogy a jelentős eredmények és változások ellenére mi az oka a rangsorban való visszaesésnek. Ennek fő oka az infláció, a államadósság és a költségvetési hiány problémái voltak. Emellett a kis- és középvállalkozások túlszabályozásán is változtatni kellene.

A legfontosabb kihívás azonban a kis reformok utáni **átfogó, konzisztens reform és stratégia kidolgozása lenne**, amely az egyiptomi társadalmat még termékenyebbé

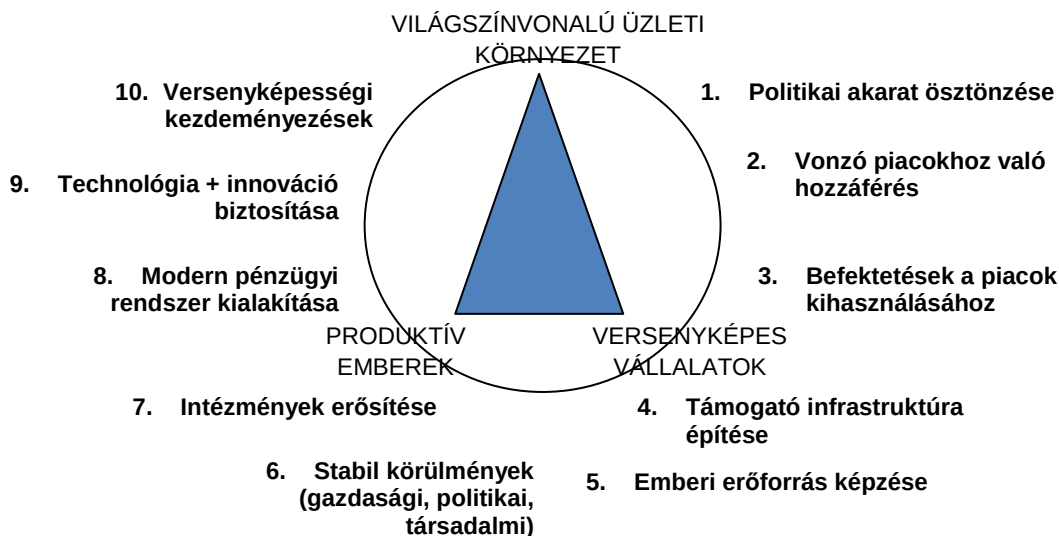
tehetné. Mindenképp szükséges lenne egy ilyen stratégia felállítása, ellenőrzése és értékelése, amely nemcsak szociális, de politikai stabilitást is hozhatna. A legsürgetőbbnek a **szabályozási reform felgyorsítását** tartották, amely egy sokkal kedvezőbb üzleti környezet kialakításához vezethetne. Ennek eszköze új munkahelyek teremtése, befektetések vonzása, iparági stratégiák kidolgozása és a turizmus további fellendítése lehetne.

Szintén a turizmus fejlesztését említi az egy évvel későbbi jelentés, amely szerint a globális kihívások ellenére (energia, klímaváltozás, vízhiány) is lehetne növelni Egyiptom versenyképességét. Ehhez azonban **egy átfogó, fenntartható és kiegyensúlyozott növekedési megközelítésre van szükség**. Az egyes mutatók áttekintése után arra a következtetésre jut a jelentés, hogy az ország helyzete az előző évhez képest lényegében **stagnál**. Elmondható, hogy a gyors reformok növekedéshez és fejlődéshez vezettek, a makroökonómiai mutatók azonban továbbra is hátráltatják a további fejlődést, így a költségvetési deficit és az infláció kezelése, illetve a szegénység és a munkanélküliség csökkentése szükséges. A mikroszinten történő változások vezethetnek majd a makroszintűekhez. A turizmusban rejlő potenciál kihasználása csak alacsony mértékben történt meg. Emellett a fenntartható fejlődéshez egyéb feltételek is szükségesek. Külön fejezetet kapnak a jelentésben a nemzeti versenyképességi stratégia kidolgozására tett javaslatok, mivel **az ország nagy mértékben ki van szolgáltatva a külső sokkoknak. Ennek elkerülése érdekében fogalmaz meg széleskörű ajánlásokat a versenyképességi tanács, amelyek legfontosabb célkitűzései a következők:**

- Fenntartani a jelenlegi gazdasági növekedést egészen 2020-ig;
- Csökkenteni a munkanélküliséget és a fekete gazdaságot;
- Megfelelni a szegénység arányát;
- Közpolitikák erősítése a fiskális, a monetáris és a szabályozási politikák területén, hogy fenntartható növekedés legyen elérhető. Ennek legfőbb eszköze egy erős privát szféra lenne.
- Kvantitatív célok kitűzése az egyes gazdasági szektorokban, illetve vezető szektorok megnevezése;
- A termelékenység akadályok erőteljes csökkentése, főleg a bürokratikus szabályozásokat tekintve;
- Munkahelyek létrehozása³⁰.

³⁰ Egyptian National Competitiveness Council: Towards a Competitive Egypt: Where Everybody Wins, Kairó, 2008. május. p. 112.

13. ábra Az egyiptomi versenyképesség tényezői

Forrás: Egyptian National Competitiveness Council: *Towards a Competitive Egypt: Where Everybody Wins*, Kairó, 2008. május. p. 112.

A 2009-es jelentés szinte teljes egészében a gazdasági válság hatásaival foglalkozik és az altanácsoknak megfelelően (agrár, turizmus, emberi erőforrás) elemzi az ország helyzetét. Ahogy írja, a válság tovább súlyosbította az egyébként is gyenge makrohelyzetet az országban. **Az előrelépésben a hármas jelszó (connectivity, productivity, responsibility) mentén kellene elindulni.** A 'connectivity' egy közös, több szektor által is támogatott konszenzusos megközelítést jelöl. A termelékenység növelése mindenképp szükséges a versenyképességhez, a felelősség pedig elköteleződést jelöl a fenntarthatóság mellett. Ezek a hívószavak és tevékenységek lehetnek a nemzetközi versenyképesség és a hosszú-távú fejlődés mozgatórugói.³¹

A 2010-es jelentés célja a közvélemény és az üzleti szereplők ösztönzése a versenyképesség növelésére. Fontos témakörre válik a **Zöld Átalakulás** lehetősége, ahol az energiaipar és az építőipar kiemelt szerepet kap. Látható tehát, hogy az eddigi turizmus, mezőgazdaság és emberi erőforrás témák közé az energia és építőipari fejlesztések is besorakoznak.³²

A 2007-es reformoknak köszönhetően 7.1 %-os GDP növekedés következett be, a munkanélküliség csökkent. A termelőipar tovább növekedett, új vállalatok és gyárak kezdtek működni vagy terjedtek tovább. A teljes export is nőtt. Nagyon **hangsúlyos az oktatás és képzés szerepe és színvonalának növelése.** Emellett a jelentés említi, hogy külön hangsúlyt fektettek más országok példáinak megismerésére és felmérésére, így például Törökországban is jártak az ottani kezdeményezések és versenyképességi fejlesztések tanulmányozása érdekében. A vizsgálódások szerint mindenképp **szükséges a szabályozási környezet** lazítása és egy olyan versenyképességi stratégia kidolgozása,

³¹ Egyptian National Competitiveness Council: *Beyond the Financial Crisis. Sixth Egyptian Competitiveness Report*, Kairó, 2009. június.

³² Egyptian National Competitiveness Council: *Green Egypt: A Vision for Tomorrow. Seventh Egyptian Competitiveness Report*, Kairó, 2010. május.

amely a nemzeti mellett a regionális szempontokat is figyelembe veszi. Még több figyelmet érdemel a mezőgazdaság, a turizmus, a vállalkozások, a K+F, az innováció és az ICT infrastruktúra kiépítése, illetve a klaszterizáció.

Emellett az állami szektor további fejlesztése, a konzisztencia, a fenntarthatóság és az intézményesítés is szükséges a hosszú távú fejlődéshez. Az egyetemeken különösen fontos szerepet kapnak a versenyképesség fejlesztésében, hiszen mind a kutatótevékenységet, mind a magánszektorral való kapcsolatokat erősítik. Olyan oktatási programok indítása kell tehát, amelyekben Egyiptom komparatív előnnyel rendelkezik.

A versenyképességi tanács eredményei

A 2008-as jelentés végén külön fejezetben értékeli a versenyképességi tanács szerepét. Kerekasztal beszélgetéseket szerveznek a korábbi stratégiáról, amelyben a fő prioritások az oktatás, a munkatermelékenység és munkaerőfejlesztés, a KKV-k fejlesztése, az export fejlesztése, anti-korrupció, decentralizáció és kutatás-fejlesztés voltak. Az ezeken a területeken végzett kutatások adják a gerincét a nemzeti stratégia kiépítésének és a privát-közfőzéra közti párbeszéd kialakításának. Elmondható, hogy a **tanácsnak kifejezetten indikátor szerepet szántak a stratégia kidolgozásában.**

A 2010-es jelentés is kitér a tanács szerepére. A pénzügyminiszteri előszó különösen dicséri a Tanács eddigi munkáját, és ahogy mondja, korábbi munkáik nagyban hozzájárultak a kormányzati politikák és stratégiák értékeléséhez, a magán és a kormányzati szektorok közti párbeszéd stimulálásához.

Összefoglalva: a 2004-es reformok jó hatása ma is érződik, az oktatás és a munkaerőpiaci gondok azonban továbbra is érzékelhetők. Habár a növekedés jelentős volt, továbbra is kiegyensúlyozatlan és ez komoly veszélyt és kockázatot jelent a versenyképesség egészére és a gazdasági stabilitásra. Egy olyan nemzeti versenyképességi stratégia kellene, amely kiegyensúlyozott és fenntartható növekedést biztosít/ér el.

A zavargások óta nem jelent meg új jelentés.

Általános értékelés

A versenyképességi politika célja a kezdetektől fogva a **társadalmi jólét biztosítása**. Ez a feltétel hangsúlyos szerephez jutott a versenyképességi tanács munkája során végig.

Szintén az elejétől fontos alapelvként szerepelt a minél **átfogóbb versenyképességi politika** a célkitűzések között, habár a kevés kiemelt szakpolitikától közelít a szélesebb területek felé. Így még nem valósult meg egy átfogó stratégia elkészítése

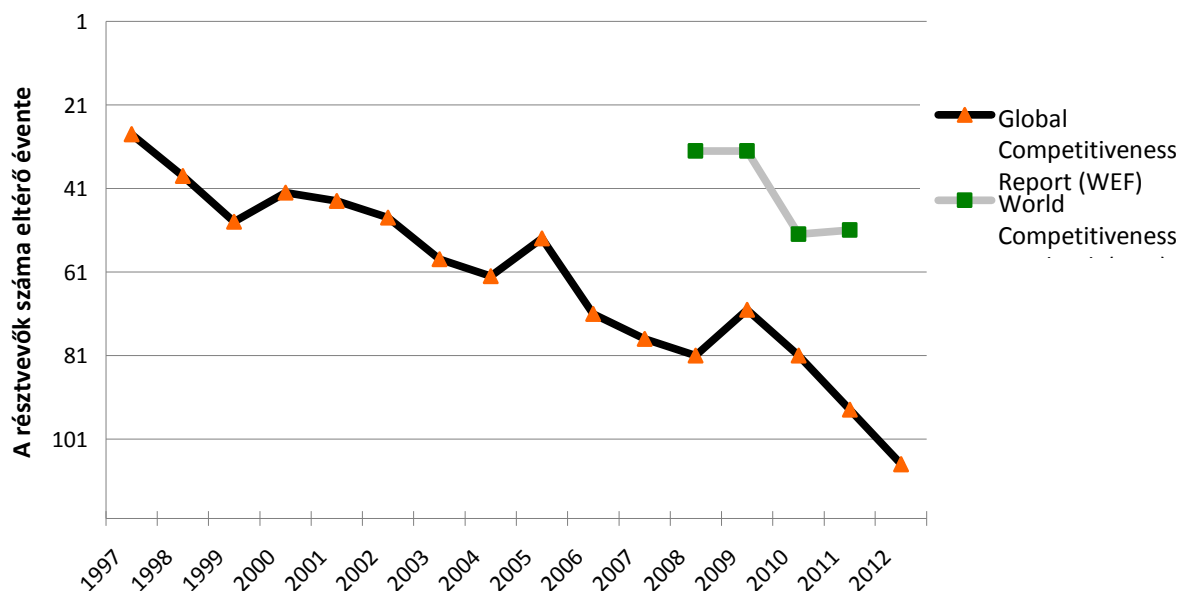
Az egyiptomi versenyképességi politika kifejezetten **karakteresnek tekinthető**, mivel bizonyos kiemelt szektorokra a kezdetektől figyelmet fordít. Ugyanakkor fontos, hogy a változtatások kiépítése során folyamatosan figyelembe vették a nemzetközi példákat és a globális kihívásokat.

Az **oktatás és az emberi erőforrás** fejlesztése szintén hangsúlyos. A K+F-re és az innovációra egyelőre kevesebb hangsúly került, illetve háttérben maradt.

A **tanács szerepe** elvitathatatlan és jelentős szerepet játszott az eddig változásokban. Kifejezetten kiemelt szerepe van globálisan is, hiszen mind a MENA régióban, mind világszerte tagja további szervezeteknek. Érdekes lesz látni további szerepét a kormány

megdőlése után, mivel lehet, hogy egy teljesen más gazdaságpolitikai irányvonalat kell ezek után követniük, ehhez kellene tanácsot adniuk.

14. ábra Egyiptom helyezései a WEF rangsorban (az IMD-ben nem szerepel)

A 2010-2011-es jelentés szerint Egyiptom fejlődési szintje a 'hatékonyság-vezérelt' szintre nőtt (1-2 beosztás 3-as skálán). Ez 2008-ban még csak a tényező vezérelt (1-es beosztás) beosztást kapta. Szignifikáns eltérést az intézményi változások terén nem igazán látni, viszont az innovációs tevékenység javult. Továbbra is aggasztó a korrupció és az infláció mértéke.

5. táblázat Egyiptom helyezései a WEF pillérei szerint 2011-2012-ben

GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX	Helyezés (142-ből)	Érték (1-7)
GCI 2011-2012	94	3,9
GCI 2010-2011 (139 közül)	81	4,0
GCI 2009-2010 (133 közül)	70	4,0
Alapvető elvárások	99	4,2
1. Pillér: Intézmények	74	3,8
2. Pillér: Infrastruktúra	75	3,8
3. Pillér: Makrostabilitás	132	3,7
4. Pillér: Egészség és alapfokú oktatás	96	5,4
Hatékonyágnövelők	94	3,7
5. Pillér: Felsőoktatás és szakképzés	107	3,4
6. Pillér: Árupiaci hatékonyság	118	3,7
7. Pillér: Munkaerőpiaci hatékonyság	141	3,2
8. Pillér: Pénzügyi piacok fejlettsége	92	3,8
9. Pillér: Technológiai felkészültség	95	3,3
10. Pillér: Piacméret	27	4,8
Innovációs és szofisztikáltság faktorok	86	3,3
11. Pillér: Üzleti szofisztikáltság	72	3,8
12. Pillér: Innováció	103	2,8

Finnország

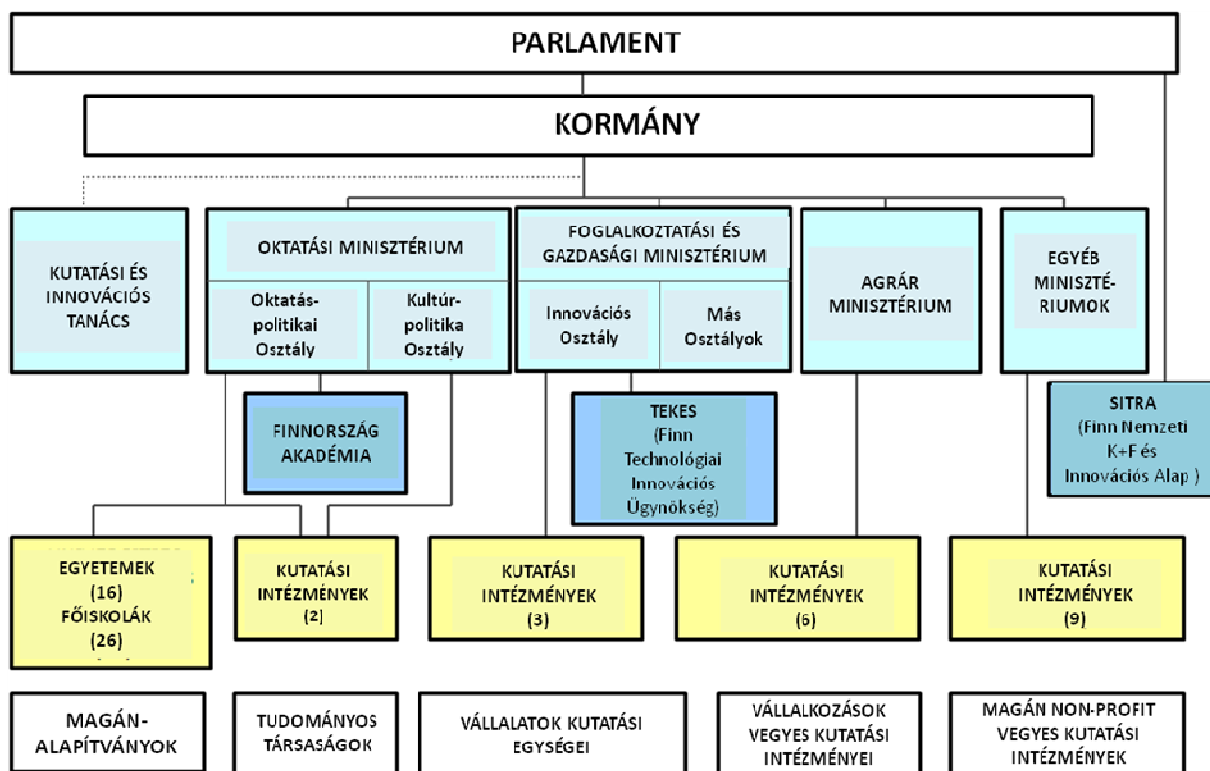
<http://www.tem.fi/index.phtml?l=en&s=3241>, <http://www.vatt.fi/en/>

Finnország esetében egy mind európai, mind világszinten rendkívül fejlett gazdaságpolitikával, innovációs és kutatási politikával rendelkező országgal találkozhatunk. A versenyképesség fontos prioritásként szerepel, és mint horizontális politikai terület jelenik meg. A finn gazdaság az 1990-es évek elején komoly gazdasági recesszió ment keresztül. Ezek után azonban, az 1994-2000-es időszakban, Írország mellett a másik erőteljes fejlődésnek induló gazdasággá vált (4,7%-os átlagos növekedés, export 10,7%/év). 2001 és 2007 között a növekedés ugyan lassabb volt, így is elérte azonban az éves 3%-ot és a munkanélküliség tovább csökkent. Alapvetően elmondható, hogy **az ország középtávú kilátásai kedvezőek, az árversenyképesség jó, a legfőbb iparágak termelékenysége magas.**

A kutatási rendszer felépítése Finnországban

A finn versenyképességgel, innovációval és kutatással foglalkozó szektor többnyire kormányzati oldalról irányított, a mindenkor kormányzat a 1990-es évek közepétől tudatosan beépíti gazdaságpolitikájába. **Konkrét versenyképességi tanács nem létezik,** hanem az egyes minisztériumi részlegekben külön hangsúlyt kapnak a versenyképességhez közeli politikaterületek.

15. ábra A finn innovációs és kutatási rendszer

Forrás: Európai Bizottság: *European Trend Chart on Innovation, Country Report, Finland. 2001, Brüsszel.*

A versenyképességet támogatni hivatott finn innovációs és kutatási rendszer négy működési szintből áll.³³ A legmagasabb a **parlamenti és a kormányzati szint**. Több mint egy évtizede, a politikai összetételtől függetlenül, **a finn nemzeti kormány aktív szerepet vállalt a tudományos, kutatási és innovációs politikai ügyekben**, és a parlament érdekeltsége és szerepvállalása is megnőtt. Ez olyannyira megvalósult, hogy egy kulcsfontosságú, évente megjelenő kormányzati dokumentum is született, amely a legfontosabb stratégiai célkitűzéseket és kihívásokat tartalmazza.

A kormányt több kutatáshoz, technológiához és innovációhoz kapcsolódó testület és szervezet munkája is támogatja. Az egyik ilyen magas szintű szerv a **Kutatási és Innovációs Tanács**, amely a stratégiai fejlesztésért, a finn tudomány és technológiai politika koordinációjáért, illetve a nemzeti innovációs rendszer teljes egészéért felelős. Tagságát tekintve hét miniszter és tíz különböző szakértői csoport képviselőiből áll. Ez az intézmény tekinthető a korábbi Science and Technology Policy Council utódjának, amely nagyjából megfelel a más tanulmányokban látott versenyképességi tanácsok mintájának. 1987 óta készített jelentések a gazdaság helyzetéről, 2009 óta Kutatási és Innovációs Tanács néven működik.³⁴

A Kutatási és Innovációs Tanács szorosan együttműködik **a második szinten lévő minisztériumokkal és alapvető célja egy horizontális, átfogó kutatási és innovációs politika kialakítása**. A kutatási politika kapcsán legfontosabb minisztériumok az Oktatási, valamint a Foglalkoztatási és Gazdasági Minisztérium. A minisztériumok közti szektorális munkamegosztás jelentősen növekedett az egyes területeken. Ez azért is hatékony, mert a így a különböző minisztériumok alapvető célkitűzései jobban közelíthetők egymáshoz és, például a kutatási támogatások elosztásához kapcsolódó a kormányzati kiadások nagyobb részesedését támogathatják. Az ehhez kapcsolódó ügyek megvitatására a **Kutatási és Innovációs Tanács**³⁵ jó összeköttetési helynek és fórumnak bizonyult.

A harmadik szint a K+F finanszírozási ügynökségeket, a tudományos akadémiát (**Academy of Finland**)³⁶ és a **Tekes-t** (Finnish Funding Agency for Technology and Innovation) tartalmazza. A Tekes³⁷ szerepét kifejezetten fontosnak ítéli a legutóbbi Európai Bizottsági jelentés, mivel ez a szerv felelős a tervezésért és finanszírozásért a fejlesztés és technikai kutatás területén. Ezen a szinten valósulnak meg valójában a kutatási prioritásokra és a finanszírozásra vonatkozó döntések is. A Tekes mellett létezik még a **Sitra** (Finn Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Alap), amely egy független közalap a finn parlament ellenőrzése alatt.

A negyedik szinten a **kutatásokat végző szervezetek** vannak: egyetemek, állami kutatási intézetek, privát kutatási szervezetek és üzleti vállalkozások. Így elmondható, hogy a finn rendszer elég decentralizált, hiszen 16 egyetem, 26 műszaki főiskola és 18 állami kutatóintézet működik.

³³ Európai Bizottság: European Trend Chart on Innovation, Country Report, Finland. 2001, Brüsszel.

³⁴ Science and Technology Policy Council of Finland, 2008 Review, Helsinki 2008. Forrás: <http://www.scribd.com/doc/56437213/Finland-The-Science-and-Technology-Policy-Council-of-Finland-Review-2008>

³⁵ Foglalkoztatási és Gazdasági Minisztérium. Forrás: <http://www.tem.fi/index.phtml?l=en&s=3241>

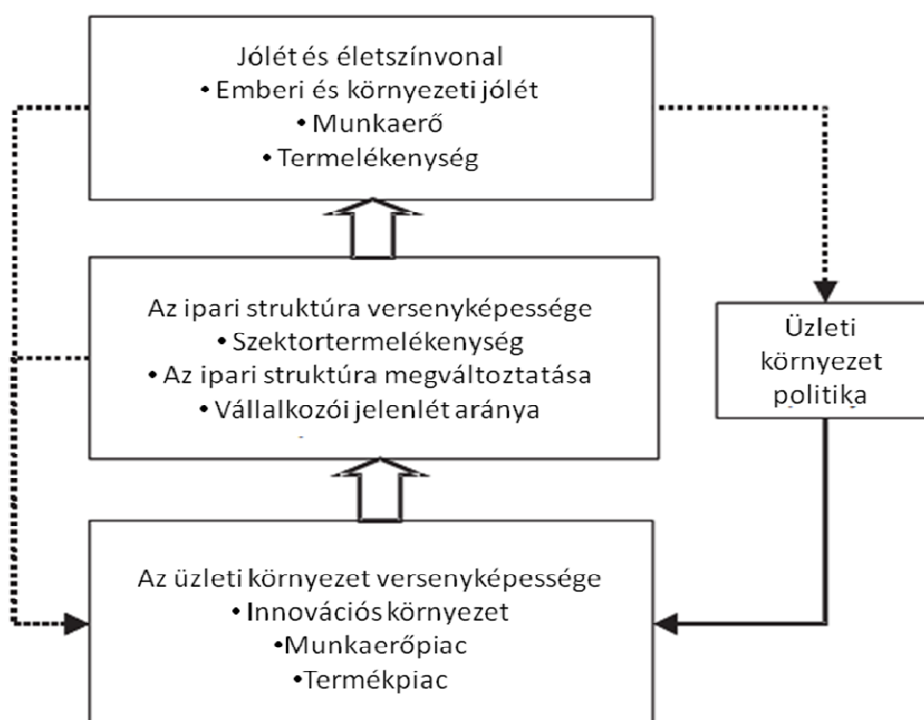
³⁶ Alapvető kutatási projekteket támogat.

³⁷ A Tekes-t az 1970-es évekbeli finn recesszió idején hozták létre. 1983-ban 20 fővel indult, ez a létszám mára megtízszereződött. Alapvetően a technológiai fejlesztésekhez kapcsolódó területeken tevékenykedik. Egyik legfontosabb tevékenysége a K+F tevékenységek támogatásának allokációja. A szervezet a kutatási és innovációs rendszer képviselőit, a társadalmi partnereket és a legfontosabb állami kutatóintézetek képviselőit foglalja magába. A vezetőség feladata a stratégiai tervezés mellett egy hosszú távú terv és a költségvetés megtervezése.

Az ábrán jól látszik, hogy a **Kutatási és Innovációs Tanács** külön tanácsadó szerepet foglal el. A miniszterelnök vezeti, alapvetően a kormánynak és a minisztériumoknak ad tanácsot a kutatás, technológia, innováció és más értékelések területén. Alapvetően a stratégiai fejlesztésért és a finn tudomány és technológia politika koordinációjáért felel. 2009 óta viseli ezt a nevet, legfőbb feladata a kormány és a minisztériumok segítése:

- Nemzeti és nemzetközi fejlemények követése a kutatás, technológia, innováció területén, értékelések készítése;
- A legfőbb témák megnevezése az említett területek kapcsán, javaslatok készítése (legutóbbi: Policy Guidelines for 2011-2015);³⁸
- Publikációk: 2008 Review2008 ; 2006 Science, Technology, Innovation ; 2003 Knowledge, innovation and internationalisation ; 2000 Review 2000: The Challenge of Knowledge and Know-how ; 1996: Finland: A Knowledge-based Society; 1993 Towards an Innovative Society: A Development Strategy for Finland ; 1990 Review 1990: Guidelines for Science and Technology Policy in the 1990's; 1987: Science and Technology Policy Review

16. ábra A finn versenyképességi koncepció modellje

Forrás: Competitiveness and Business. An International Benchmarking. MRI Publications, Ministry of Trade and Industry, 2004. p. 13.

³⁸ The Research and Innovation Council of Finland: Research and Innovation Policy Guidelines for 2011–2015, Helsinki, 2010.

Munkarend és jelentések

A finn példából kitűnik, hogy a kormány és az egyes minisztériumok külön-külön is nagy hangsúlyt fektettek a versenyképesség helyzetének kiértékelésére. A pénzügyminisztérium 2002-es jelentése átfogó helyzetjelentést adott a finn versenyképesség helyzetéről, amelyet alapvetően erősnek ítélt meg. Ez legfőképpen a felsőoktatás kiemelkedően jó színvonalától, fejlett információs technológiától, egy hatékony infrastruktúra és az átfogó társadalombiztosítási hálózattól függ. A gyengeségek közt megemlíti a munkavállalók magas adóköltégeit. A jelentés szerint a technológiai fejlesztésekre fordított kiadások és az oktatás fejlesztése nagy előrelépést jelentett az országnak. Már ekkor is komparatív előnyként tekintettek az oktatásra, amely hosszú távon előkelő versenyképességi helyzetet generálhat. Ez a megállapítás ma is érvényes. Az adózási rendszert tekintve azonban továbbra is inkább negatív a jelentés. Igaz ugyan, hogy a munkavállalók adóterhei csökkentek, de nemzetközi összehasonlításban továbbra is magasak. A vállalkozási adó szintje emelkedett.

2004-es tanulmányuk szerint ugyan a finn gazdasági környezet kiváló, az életszínvonal csak átlagosnak mondható. Már a 2000-es évek elejére jellemző volt, hogy Finnország a globális verseny szempontjából jól teljesített. A termelékenység gyorsan nőtt, az ipari struktúra pedig fejlődött. A gazdasági, társadalmi és környezeti indikátorok által mért jólét szintén kiemelkedő volt.³⁹ A nemzetközi versenyképességi rangsorokban elfoglalt helyezések ellenére a tanulmányok meglehetősen (ön)kritikusak. Rámutatnak, hogy míg például az üzleti környezet szempontjából kiváló helyen szerepelt Finnország, addig az életszínvonalbeli helyezést tekintve mindössze a 15. helyen volt. Ez mindenképp változtatást igényelt.

A válság hatására visszaesett a GDP növekedés, amelynek megakadályozására a kormány ösztönzőcsomagot vezetett be, amely alapvetően a foglalkoztatásra fókuszált. **A visszaesés ellenére Finnország továbbra is élenjáró a versenyképességi jelentésekben.** Az innováció kapcsán az utóbbi években voltak átstrukturálások, a jövő változtatásait valószínűleg a Nemzeti innovációs stratégia bevezetése határozza majd meg.⁴⁰ Egyes vélemények szerint a finn politikai megközelítés talán **túlságosan is tudományos és technológiai perspektívát** vett fel. Az innovációs politika kialakítói ma már ezért inkább azt hangsúlyozzák, hogy a többi politikaterületet is az innovációs megközelítéshez kell igazítani. Ez főleg azért van, mert az innovációs aktivitás egyre inkább **fogyasztóorientálttá válik**, így nyílt innovációs ökoszisztémák és hálózatok váltják fel a korábbi megközelítéseket. A további előrelépéshez azonban szükséges a **jelenlegi innovációs politika kiszélesítése**, amely nemcsak a termelői, technológiai és K+F intenzív iparágakat veszi figyelembe, hanem más iparágakat is beépít.

Az innovációs politika irányítását és a policy trendeket illetően elmondható, hogy több jel is arra mutat, hogy **Finnország új fejlődési fázisba lépett.** Egyrészt egy szélesebb körű innovációs politika kialakítására és a jelenlegi innovációs kormányzási rendszer és struktúra felülvizsgálatára törekuszenek. Ilyen például a **szervezetek és funkciójuk újrastrukturálása, új szervezetek alapítása és a meglévők összeolvasztása**, egyéb állami és privát szervezetek feladatainak **összekombinálása**. Mindez a minisztériumok szerepének változását is hozta és létrejött a Ministry of Employment és a Ministry of

³⁹ Competitiveness and Business. An International Benchmarking. MRI Publications, Ministry of Trade and Industry, 2004. p.9.

⁴⁰ Európai Bizottság: INNO-Policy Trendchart – Innovation Policy Progress Report, Finland. 2009, Brüsszel.

Finance 2008 elején. További strukturális reformok zajlanak az egyetemeken és a kutatási szektorban is. A **Nemzeti Versenyképességi Stratégia** olyan fejlesztési stratégiai vonalakat irányoz elő az innovációs politika területén, amelyek az üzleti élet, a nemzeti gazdaság és a régiók tudásalapú versenyképességének fejlesztését és reformját biztosítják.⁴¹

Eredmények – európai viszonylatban

A finn sikerek értelmezéséhez szükség van egy kis általános kitérőre. Az országok versenyképessége több faktortól függ. Mindenképp fontos azonban látni azokat a tényezőket, amelyek lehetővé teszik, hogy egy ország jól teljesítsen. Az ország versenyképességének fenntartása nagyban függ a választott stratégiától. Az országok általában nem választanak szabadon egy speciális stratégiai rendszert, hanem sokkal inkább a történelmi háttérüknek, földrajzi elhelyezkedésüknek, országméretüknek, politikai és gazdasági körülményeiknek megfelelően döntenek bizonyos rendszerek mellett. Az európai államok többsége amellet döntött, hogy egy tudásalapú társadalmat hoz létre az egész európai térség versenyképességének fenntartása érdekében. Mégis elmondhatjuk, hogy nem egy teljesen egységes rendszer vezethet jó eredményhez, hanem az, ha az egyes országok tényezőiknek megfelelő stratégiát választanak. Ezek megértése és alkalmazása mindenképp fontos.

Az EU által kialakított benchmarking rendszer⁴² alapvetően a Lisszaboni Stratégia célkitűzéseire épít, és így egy versenyképesebb és dinamikusabb tudásalapú gazdaság létrehozását akarta elérni 2010-ig. (cél: fenntartható gazdasági növekedés, 20 millió új munkahely, a munkavállalási ráta növelése 70%-ra és társadalmi kohézió erősítése). Lisszaboni Stratégia: egyik fontos intézkedése a **European Research Area** létrehozása a kutatók közti együttműködés erősítése, **ami különösen nagy hangsúlyt kapott Finnországban és Svédországban egyaránt.**

A versenyképesség egy ország technológiai színvonalától is függ. Azok az országok a legversenyképesebbek általában, ahol a K+F ráfordítások a legmagasabbak, illetve az innováció fenntarthatóságot biztosít egy versenyképes gazdaság számára. Így sok kis ország (köztük Finnország), versenyképesebb a nagyoknál, arányosan több kereskedelmet bonyolítanak le egyes iparágakra való specializálódásuk miatt és általában több FDI-t is vonzanak.

A K+F befektetések aránya Európában a GDP-hez viszonyítva a második legmagasabb Finnországban. A legnagyobb kihívást a **képzett munkaerő hiánya** jelenti. A K+F kiadások tekintetében mind Finnország mind Svédország kimagaslóan vezet, csaknem az EU-s átlag dupláját érik el. Külön hangsúlyt **az oktatási ráfordítások kaptak, ezen belül a figyelem** elsősorban a természettudományos és a technológia tudományok oktatására irányul. Ami igazán különlegessé teszi Finnországot a fejlesztési stratégiájában a többi kis, nyitott gazdasággal összehasonlítva, az **az állami és privát szektor K+F ráfordításaiban és a vállalatok saját innovációs képességében való nagyfokú bizalom volt.**⁴³ Így válhatott az ország az információs társadalmak egyik vezető gazdaságává.

⁴¹ Foglalkoztatási és Gazdasági Minisztérium: Government's [Communication on Finland's National Innovation Strategy](http://www.tem.fi/) to the Parliament. Forrás: <http://www.tem.fi/>

⁴² Európai Bizottság: European Innovation Scoreboard (EIS) 2009, Pro Inno Europe Papers No. 15. Brüsszel.

⁴³ Ed. Ilmakunnas, Kröger, Romppanen: Finnish Economy, Structural Indicators 2008. Government Institute for Economic Research. Helsinki, 2008. p. 28

Az oktatásban részt vevők aránya 1995-től folyamatosan, drasztikusan emelkedett, míg az oktatásra szánt kiadások a GDP arányában 2000-ig erőteljesen csökkentek, majd nőttek és végül nem igazán változtak. Ez a kezdeti aránycsökkenés a GDP gyors növekedésének volt köszönhető, **reálértéken nézve azonban az oktatási kiadások jelentősen növekedtek**. A finn gazdaság felívelése tehát a képzett munkaerőnek, hatékony piaci működésnek és az adaptív vállalati környezetnek köszönhető. A közsféra megfelelő lehetőségeket nyújt ennek megvalósítására. A gazdaság helyzetéről több intézmény is készít jelentéseket, mivel a kutatási, innovációs és technológiai intézményi rendszer igencsak összetett. A Government Institute for Economic Research (VATT) jelentésében más országokhoz is hasonlítja Finnországot és megállapítja, hogy hatékony állami szektor fontos a nemzetközi versenyben.⁴⁴

Általános értékelés

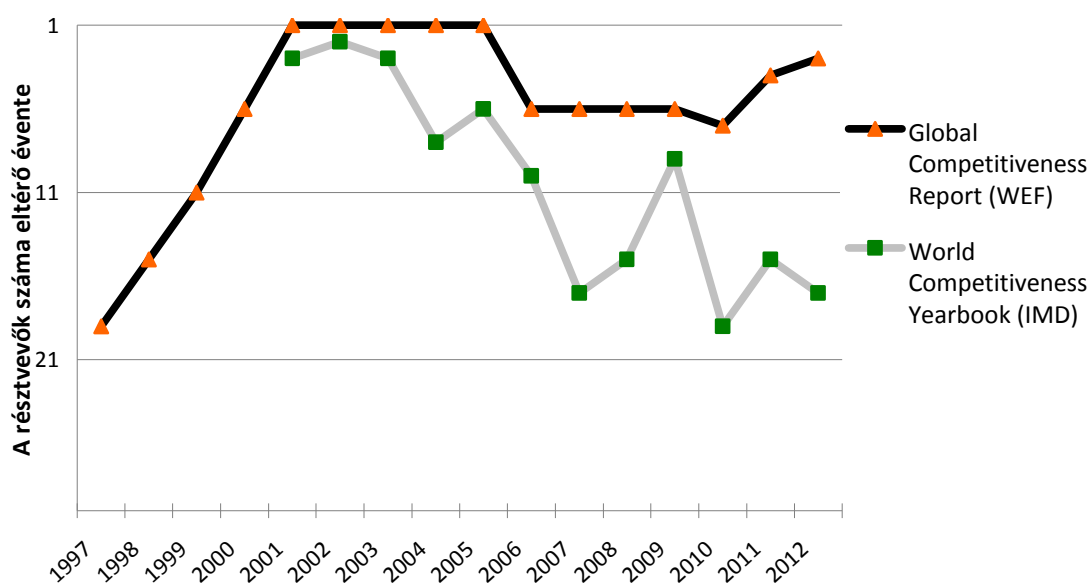
A mai napig **a társadalmi jólét megteremtését és fenntartását** tekinti egyik legfőbb feladatának a finn gazdaságpolitika. A finn esetben már egy igencsak kifejtett, átfogó állapotról beszélhetünk, hiszen a kormányzat régóta nagy hangsúlyt fektet a versenyképességi politika területére. Mivel a finn gazdaság az utóbbi időben rengeteg kihívással találkozott, ezért versenyképességi és gazdaságpolitikájában nagyfokú **adaptációra és rugalmasságra** volt szükség. Leginkább **strukturális változásokat** láthattunk, ugyanakkor az is elmondható, hogy a versenyképességi politika több és már fejlettebb szintű politikaterületeken is megjelent.

Az előzőekből kifolyólag megállapíthatjuk, hogy a finn versenyképességi politika **karakteresnek** tekinthető. Ez azért is hangsúlyos, mert a legutóbbi rangsorok alapján igencsak előkelő helyen szerepel. Ez persze nem jelenti, hogy ne lennének kihívások, a decentralizált és több területre is kiterjedő és figyelmesen áttekintett kormányzati politikák azonban azt sugallják, hogy egy jól kidolgozott, erős innovációs rendszerrel ellátott országról beszélhetünk. **Az oktatás** pártolása és támogatása a kezdetektől fogva meghatározta a finn versenyképességi politika irányvonalát, és ezzel egy időben a **K+F és az innovációs ráfordítások** is jelentősen növekedtek. A szellemi képességek sikeres fejlesztése pozitív változásokat okozott. Az innovációs fejlesztések továbbra is előtérben vannak, ahol a **Tekes** tevékenysége kiemelkedő.

A mindenkori kormányzat kiemelkedő szerepe mindenképp fontos Finnország esetében, amelynek munkáját **nem egy specializált tanács támogatja, hanem sok egyéb kutatási és javaslattevő funkciót betöltő szerv is munkálkodik**. Ez azonban azt is alátámasztja, hogy az előző öt szempont kifejezetten hangsúlyos szerepet kapott az államtól, így egy karakteres versenyképességi politika jöhetett létre. A 2009-ben **Kutatási és Innovációs Tanács**szá változott intézmény azt bizonyítja, hogy a horizontális innovációs politika a társadalmi és gazdasági fejlesztés területén is a tudásalapú megközelítést helyezi előtérbe. Így még átfogóbb stratégiák kidolgozására nyílt lehetőség.

⁴⁴ U.o.

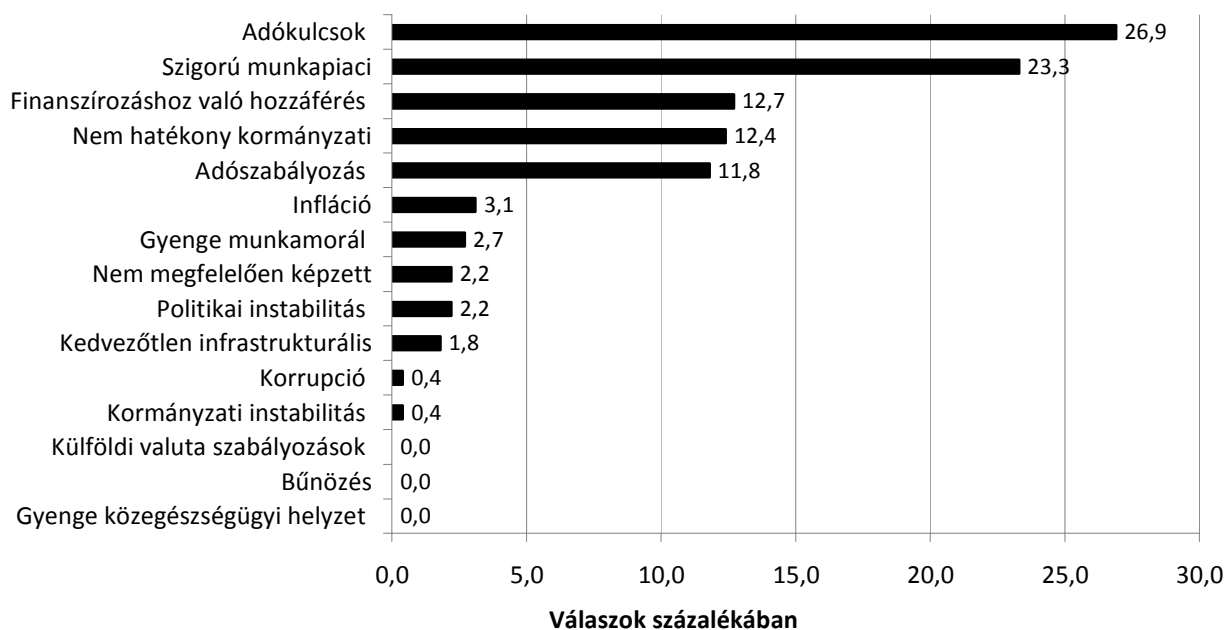
17. ábra Finnország helyezései a WEF és az IMD rangsoraiban

6. táblázat Finnország helyezései a WEF pillérei szerint 2011-2012-ben

GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX	Helyezés (142-ből)	Érték (1-7)
GCI 2011-2012	4	5,5
GCI 2010-2011 (139 közül)	7	5,4
GCI 2009-2010 (133 közül)	6	5,4
Alapvető elvárások	5	6,0
1. Pillér: Intézmények	4	6,0
2. Pillér: Infrastruktúra	19	5,6
3. Pillér: Makrostabilitás	20	5,7
4. Pillér: Egészség és alapfokú oktatás	1	6,8
Hatékonyságnövelők	10	5,2
5. Pillér: Felsőoktatás és szakképzés	1	6,1
6. Pillér: Árupiaci hatékonyság	21	4,9
7. Pillér: Munkaerőpiaci hatékonyság	15	4,9
8. Pillér: Pénzügyi piacok fejlettsége	9	5,3
9. Pillér: Technológiai felkészültség	12	5,7
10. Pillér: Piacméret	54	4,1
Innovációs és szofisztikáltság faktorok	4	5,6
11. Pillér: Üzleti szofisztikáltság	9	5,4
12. Pillér: Innováció	3	5,7

18. ábra A legproblémásabb faktorok Finnország üzleti életében 2011-2012-ben

Horvátország

<http://www.konkurentnost.hr/Default.aspx?sec=36>

A versenyképességi tanács létrejötte

„Legfőbb célunk Horvátország gazdasági és társadalmi versenyképességének növelése és a fenntartható növekedés ösztönzése a lakosság jólétének fenntartása érdekében.” – olvasható a Horvát Nemzeti Versenyképességi Tanács honlapján.

A Nemzeti Versenyképességi Tanácsot **2002-ben** hozták létre **a horvát üzleti szektor és a munkáltatói szervezetek** kezdeményezésére. A horvát kormány döntése értelmében létrejött **tanács fő célja a 21. század kihívásaira nyújtott válaszok kidolgozása**. Ide a globalizáció, a piacgazdaságra való átállás, az EU-s tagságért való törekvések és a horvát magán- és közszféra erősítése álltak. A tanács egy **23 főből álló, független tanácsadó testület, amely az üzleti szféra, a kormány, a szakszervezetek és az egyetemi közösség képviselőit foglalja magában**. Legfőbb célja a párbeszéd megteremtése, közös programok és politikák kialakítása, amelyek fontosak a fenntartható növekedés és az ország fejlődése szempontjából.

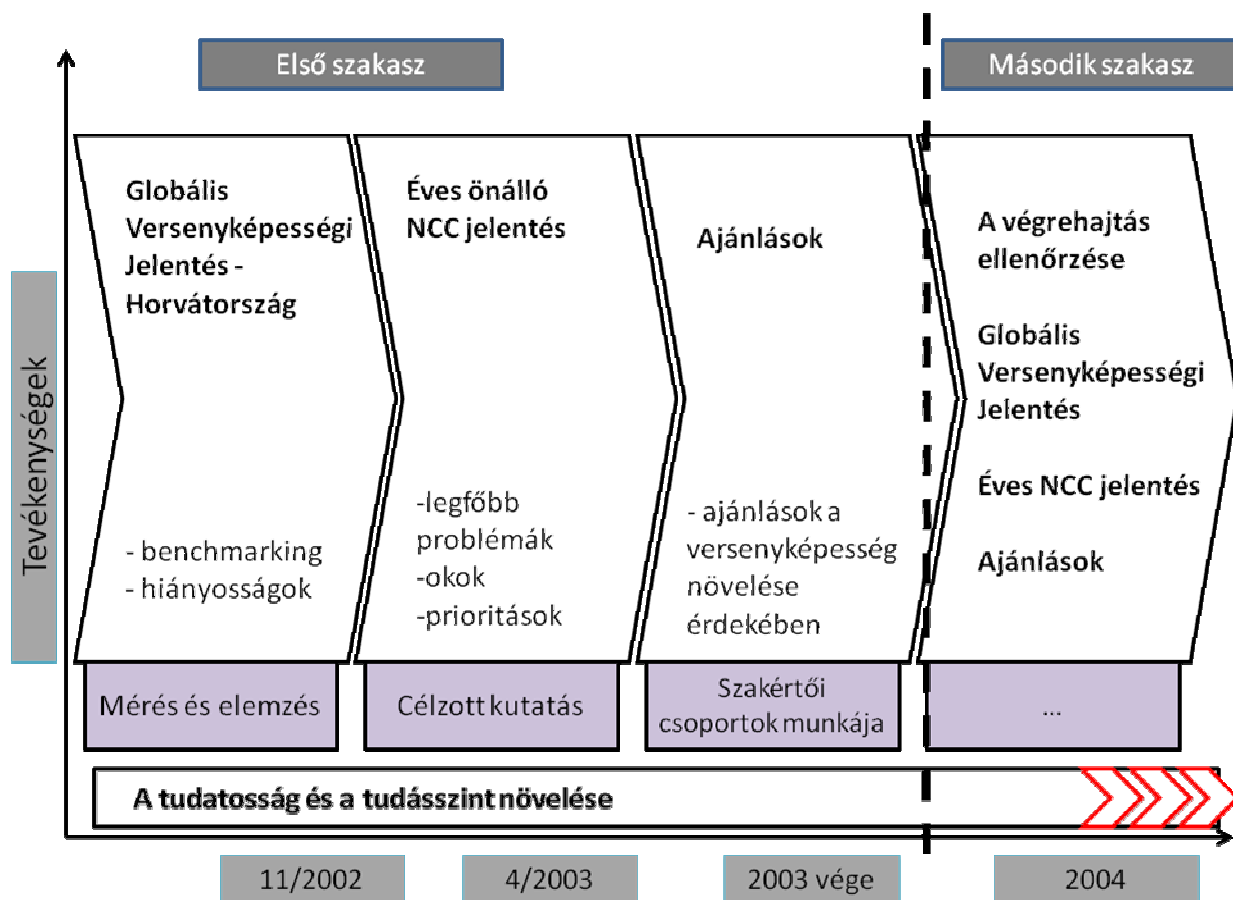
Emellett külön említik az EU-hoz való csatlakozásra való felkészülést, és hogy Horvátország a világ 40 legversenyképesebb nemzetének sorába kerüljön mielőtt csatlakozik az EU-hoz.

Munkarend és jelentések

Ennek érdekében a tanács **az alábbi területeken** végez tevékenységet:

- Köz- és magánszféra közti párbeszéd erősítése;
- A versenyképesség és a horvát gazdaság termelékenységének fontosságára vonatkozó figyelem és tudás növelése;
- Konszenzus kialakítása a legfontosabb gazdasági kihívások területén;
- A horvát gazdaság erősségeinek és gyengeségeinek azonosítása;
- Politikajavaslatok a versenyképesség növelése érdekében;
- A versenyképesség javítására hozott reformok ellenőrzése, értékelése .

19. ábra A versenyképesség fejlesztésének szakaszai

Forrás: National Competitiveness Council, Croatia, 2002

Rendszeresen jelennek meg **newsletter**-ek (eddig 181), mindegyik letölthető a honlapról. Emellett nagyon aktív a **hírek megjelenése, kétévente pedig országos és regionális jelentések készülnek**.

Általánosságban elmondható, hogy alapvetően mindig az európai országokhoz hasonlították magukat, legfőbb célként az EU-s csatlakozást említve.

Az **első jelentés 2002-ből** külön kiemeli, hogy a Nemzeti Versenyképességi Tanács felállításával és az első éves jelentéssel Horvátország is bekapcsolódott azon fejlődő országok közé, akik a nemzeti versenyképesség szintjét vizsgálják. Legfőbb célként az EU-hoz való 2007-2008-as csatlakozást már említik, mint tudjuk, ez nem valósult meg. A versenyképességet mint a piacon való siker elérésének képességét értik, amely egy magas termelékenységű gazdaságot és az egész lakosság számára jobb életkörülményeket jelent. A jelentés a következő főbb problémákat azonosítja: a vállalatok magas költségei az országon belül, gyenge külső versenyképesség, korlátozott hazai verseny, alacsony termék és szolgáltatás minőség, nem megfelelően fejlett vállalkozói réteg. Mindenképp szükséges a termelékenység növelése, átfogó és hatékony gazdaságpolitika, oktatás, innováció és technológiai fejlesztés, regionális fejlesztés, klaszterek kialakítása.⁴⁵

⁴⁵ National Competitiveness Council, Croatia: *Croatia's competitiveness challenge - Annual Report on Croatian Competitiveness*, National Competitiveness Centre, Zagreb, 2002.

A két évvel későbbi, **2004-es jelentés** kiemeli, hogy a korrupció sokkal súlyosabbá vált és az elkezdődött reformok is lassúak. A jelentés három fontos irányt jelöl meg:

- Az átmenetet és az EU csatlakozást segítő strukturális reformok beindítása.
- A közigazgatás hatékonyságának növelése, a közkiadások jobb felügyelete, vonzóbb üzleti környezet kialakítása.
- A harmadik feladat, hogy az EU-val folytatott tárgyalásokhoz scenáriókat gyártsanak.

A jelentés 55 ajánlást tartalmaz arra nézve, hogyan kellene Horvátország versenyképességét növelni. Ezt a tanács 2004 márciusában hivatalosan is bemutatta a következő szlogenrel: *Too little and too slow. We have to run just to stay in place – to get ahead, we have to run faster than others.*⁴⁶

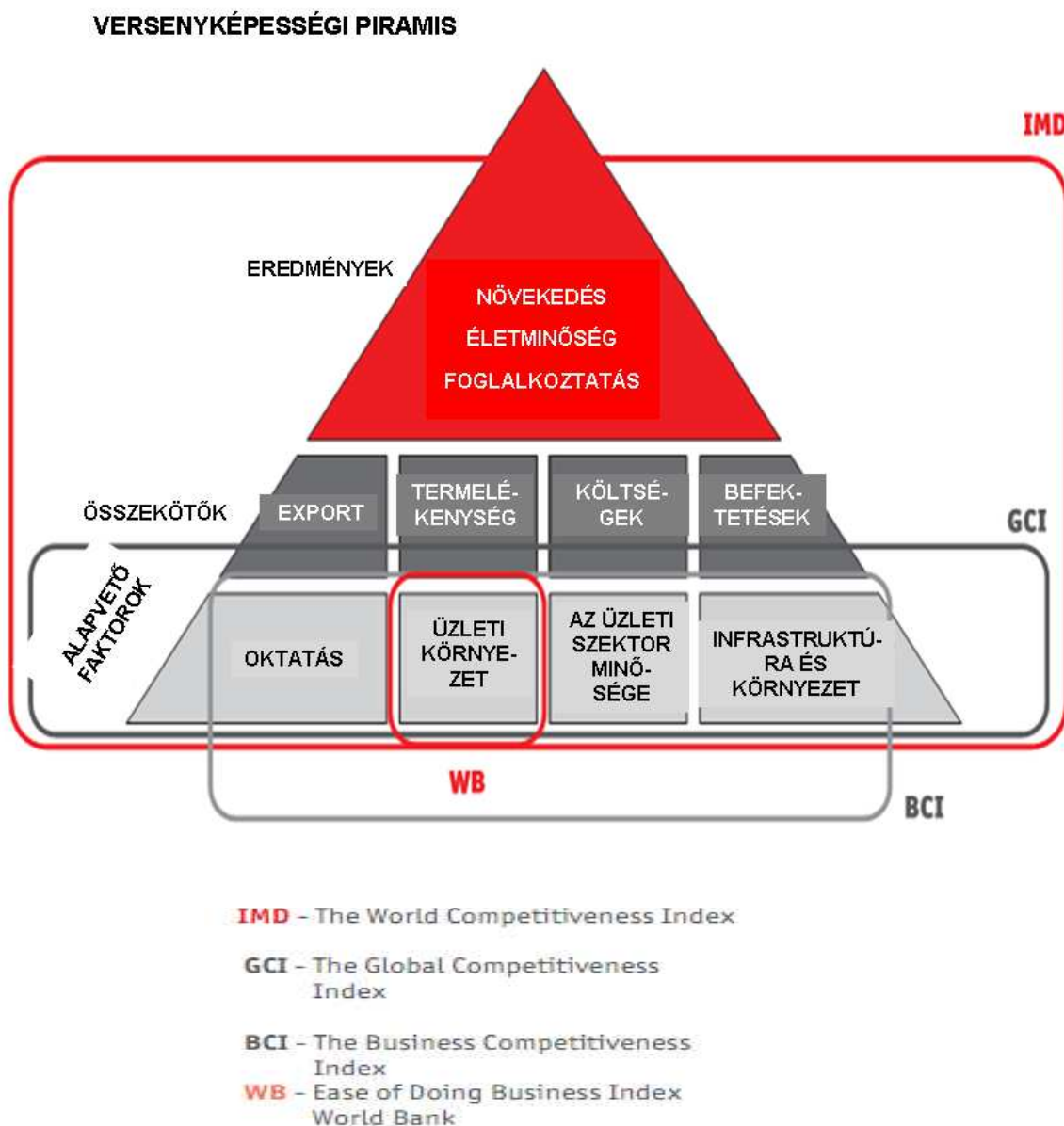
A 2000-es évek elején tapasztalható erőteljes fejlődés meghatározó volt a horvát gazdaságban, ekkorról származik a legjobb 40 ország közé való felzárkózás szlogenje is. A 2006-os jelentésben Horvátország még az 50. hely környékén helyezkedett el, ezért is került sor az optimista scenárió elfogadására. A mikroszintű versenyképesség legfontosabb tényezői a vállalati szférára koncentráltak. Ide elsősorban a szakképzés, a befektetők védelme, a befektetési folyamatok, a technológia és az üzleti környezet javítása (oktatás, szabályozás, korrupció, tulajdonosi jogok, munkaerőpiac) számítottak. Külön kiemelték az oktatás szerepét és az üzleti igényekhez és a munkaerőpiachoz való igazítását (több műszaki tudományok területén végzett szakember). Emellett megállapították, hogy a befektetési, technológiai és vállalkozói környezet erősítése mindenképp szükséges. Mivel az átmeneti gazdaságokban általában problémás terület a **kormányzati hatékonyság**, ezért ez külön hangsúlyt kapott a legtöbb jelentésben. Legfőbb célkitűzések között a **felesleges szabályok megszüntetése, a szakmai és független bírósági testület felállítása, a közszféra modern átalakítása és a korrupció elleni harc szerepelt.**

A horvát versenyképesség legfőbb tényezőinek rendszerét és ezeknek a nemzetközi versenyképességi rangsorokban érzékelhető szerepét illusztrálja a 20. ábra⁴⁷.

⁴⁶ National Competitiveness Council, Croatia: Annual Report on Croatian Competitiveness – 2004, National Competitiveness Council, Zagreb, 2004.

⁴⁷ National Competitiveness Council, Croatia: Annual Report on Croatian Competitiveness – 2006, National Competitiveness Council, Zagreb, 2006.

20. ábra A horvát versenyképesség legfőbb tényezői

Forrás: Annual Competitiveness Report, 2006, National Competitiveness Council, Zagreb

Összességében elmondható, hogy a 2006-os jelentés nagyon pozitív hangvételű, hiszen az ország erőteljes fejlődési pályán haladt és majdnem az 50 legjobb közé került a globális összehasonlításokban.

A **gazdasági válság** azonban jelentősen visszavetette a horvát gazdaságot és jobban érezhető volt, mint várták. Erre a két évvel későbbi jelentés részletesen kitér, a korábban is említett piramis összetevőire támaszkodva.

A jelentés megemlíti a **már elért célokat** (gazdasági növekedés, munkanélküliség 16%-ról 10%-ra csökkent, árszínvonal hasonló a régió államaihoz, államháztartási hiány csökkent,

külföldi eladósodottság lassult) **de a foglalkoztatás továbbra is alacsony, az infláció nőtt, a strukturális befektetések továbbra is alacsonyak.** Továbbra is akadnak a kedvezőbb üzleti környezet kialakítását korlátozó tényezők, mint pl: a kormányzati bürokrácia alacsony hatékonysága, korrupció, adószabályozás, képzetlen munkaerő. Az innovációs politikát tekintve is elmaradnak az EU-s átlagtól.⁴⁸

A legutóbbi jelentések arról tanúskodnak, hogy Horvátország egyelőre nem tudott hosszú távú fejlődést felmutatni és versenyképességét tekintve lassabban halad más országokhoz képest. 2008-hoz képest 11 hellyel esett vissza a ranglistán így már csak a 77. helyet foglalja el. Érdemes utánanézni a visszaesés okának. Eszerint **a legnagyobb visszaesés a munkaerőpiaci hatékonyság, a pénzügyi piacok fejlődése és az üzleti kifinomultság terén látszik.** Szintén aggodalomra ad okot a közigazgatási intézmények és a bírói testületek megítélése. Másrésről jobb eredményeket ért el a gazdaság az infrastruktúra-fejlesztés, a technológiai készenlét és a felsőoktatás és szakképzés területén.⁴⁹ A versenyképességi tanács vezetője szerint **további strukturális reformokra,** illetve összehangolt **szabályozások** bevezetésére **van szükség.**

A versenyképességi tanács a visszaesés megállítása érdekében **újabb tervekkel** állt elő és meghirdette a „Horvátország fejlesztési szerződése 2025-re” programot, amely a politikai pártokkal, a szakszervezetekkel és más kulcsfontosságú partnerekkel való egyeztetés után társadalmi egyeztetésre is kerül. A program célja, hogy Horvátország egy átlagos fejlettségi szintet érjen el 2025-re, amely magas szintű jóléthez, életkörülményekhez vezetne. A tanács elkötelezettségét a Globális Versenyképességi Tanácsban való részvétele is alátámasztja, a versenyképességi mutatók nem túl pozitív képe alapján azonban továbbra is rengeteg tennivaló akad az országban, amelyre az uniós csatlakozás pozitív hatással lehet.

Általános értékelés

A horvát versenyképességi tanács kialakulásának, működésének és fejlődésének áttekintése után megállapítható, hogy a tanács megalakulása óta legfontosabb célkitűzések között szerepelt **a társadalmi jólét biztosítása.** A mai napig a társadalmi jólét megteremtését és fenntartását tekinti egyik legfőbb feladatának a Versenyképességi tanács, azonban nem az iparági területeket elkülönítve végez kutatásokat, hanem sokkal inkább egy általános képet alakít ki az ország helyzetéről. Leginkább a befektetés alakulására fókuszál (itt is leginkább a pénzügyi szolgáltatásokra). A kormányzatot tekintve továbbra is komoly gondokkal küzd azonban az ország, így a tanács jövőbeli működése is egyeztetés alatt áll. Szintén fontos alapelveként jelent meg a minél **átfogóbb versenyképességi politika** előtérbe helyezése. A horvát esetben még csak kezdetleges állapotról beszélhetünk, hiszen a gazdasági átalakulás után hosszabb átmenet kezdődött és a régi rendszer hiányosságait továbbra sem sikerült áthidalni. Így a versenyképesség leginkább az EU csatlakozás vonatkozásában jelentkező feladatként. Hogy mennyiben tekinthető a horvát versenyképességi politika **karakteresnek** a kutatás alapján nehezen állapítható meg. Mivel a legfőbb feladat továbbra is a gazdasági és közszolgálati intézmények átalakítása, a korrupció csökkentése és az innováció növelése lenne, egy

⁴⁸ Európai Bizottság: Country Report Croatia 2009 – INNO Policy Trends. Enterprise DG, Brüsszel, 2009.

⁴⁹ National Competitiveness Council, Croatia: Croatia's competitiveness falling – other countries moving more quickly, 2010 szeptember. Forrás: <http://www.konkurentnost.hr/Default.aspx?art=299&sec=75>

karakteres horvát versenypolitikának is erre kellene támaszkodnia. Az oktatás kapcsán azonban láthattuk, hogy jelentős eredményeket ért el az ország.

Ugyan az **oktatás pártolása és támogatása a kezdetektől fogva meghatározta** a horvát versenyképességi politika irányvonalát, a **K+F és az innovációs ráfordítások továbbra is szerényebbek**. A szellemi képességek sikeres fejlesztése azonban pozitív trendekre mutathat rá, ehhez azonban mindenképp szükséges a kutatás-fejlesztési tevékenységek fokozása. A **fenntarthatóság** kulcsszerepet kapott a kezdetektől, hiszen a verseny fokozásához és hosszú távú céljaihoz nem elég csak megszerezni, hanem fent is kell tartani a versenyelőnyt és az abból származó előnyöket. A horvát gazdaság a 2000-es évek elején fellendülni látszott, a válság hatása azonban erőteljesen érződött, így a fenntarthatóság is jelentősen sérült. Így egyre nagyobb figyelem kerül a korábbi fejlődési pályára való visszakerülésre amelyhez fontos eszközként jelennek meg a hosszú távú célok és fenntarthatóság témaköre. Hiányosságnak tekinthető azonban, hogy a versenyképességi tanács is 2025-ös tervekről beszél, ami csak jóindulattal nevezhető középtávnak.

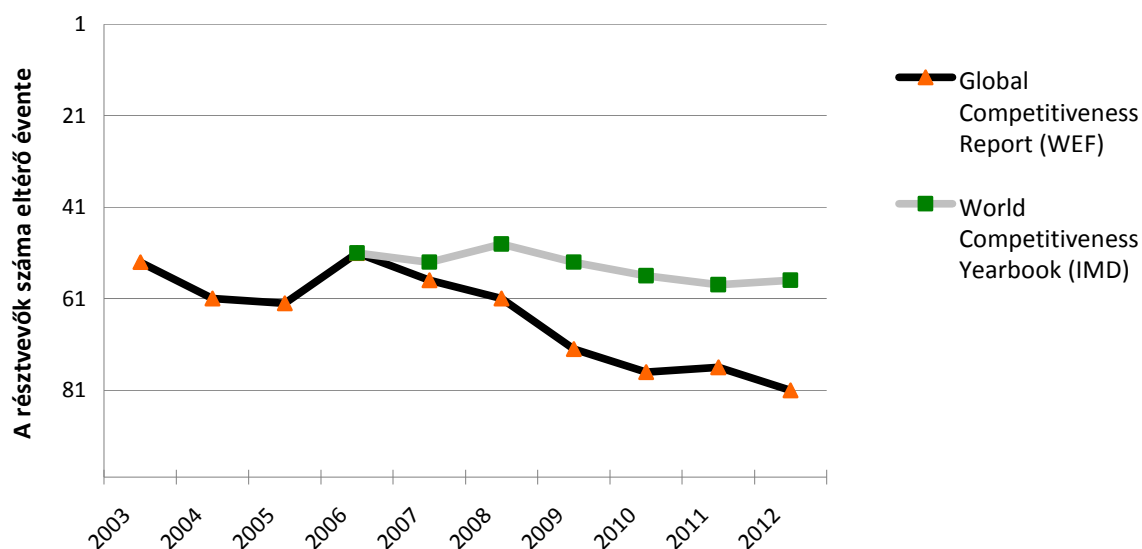
Fontos az értékeléshez hozzáfűzni, hogy a gazdasági válság és a komoly kihívások ellenére a tanács továbbra is működik és dolgoz ki javaslatokat. Ugyanakkor azt is elmondhatjuk, hogy a látszólag jól működő tanács munkájának ellenére **Horvátország csak korlátozott sikereket ért el versenyképességének növelésében**. Ennek az lehet a fő oka, hogy a kormányzat részben a válság, részben az EU csatlakozásra való felkészülés miatt hosszú távról beszél ugyan, de alapjában a rövid táv érdekli. Így egyelőre azt mondhatjuk, hogy a tanács hatása a közpolitikára és a kormányzati döntésekre igencsak limitált, a jövőt tekintve azonban komoly lehetőségeket rejthet magában.

Elmondható, hogy egyelőre **kevés idő telt el** ahhoz, hogy a versenyképességi tanács és a horvát gazdaság egy karakteres és hosszú távú víziót teremtsen.⁵⁰ Ezt mutatja a 2010-es Globális Versenyképességi Jelentés is, amely alapján Horvátország pozíciójából folyamatosan veszít, és a kormányzati bürokrácia, a korrupció magas szintje és az adózási szabályok és mérték továbbra is gátolja a versenyképesség növekedését.⁵¹

⁵⁰ National Competitiveness Council, Croatia: IMD Competitiveness Yearbook 2011: Croatia is next to last, 2011 május. Forrás: <http://www.konkurentnost.hr/Default.aspx?art=393&sec=36>

⁵¹ World Economic Forum: United States Falls in Competitiveness Rankings, 2011. Forrás: <http://www.weforum.org/news/united-states-falls-competitiveness-rankings>

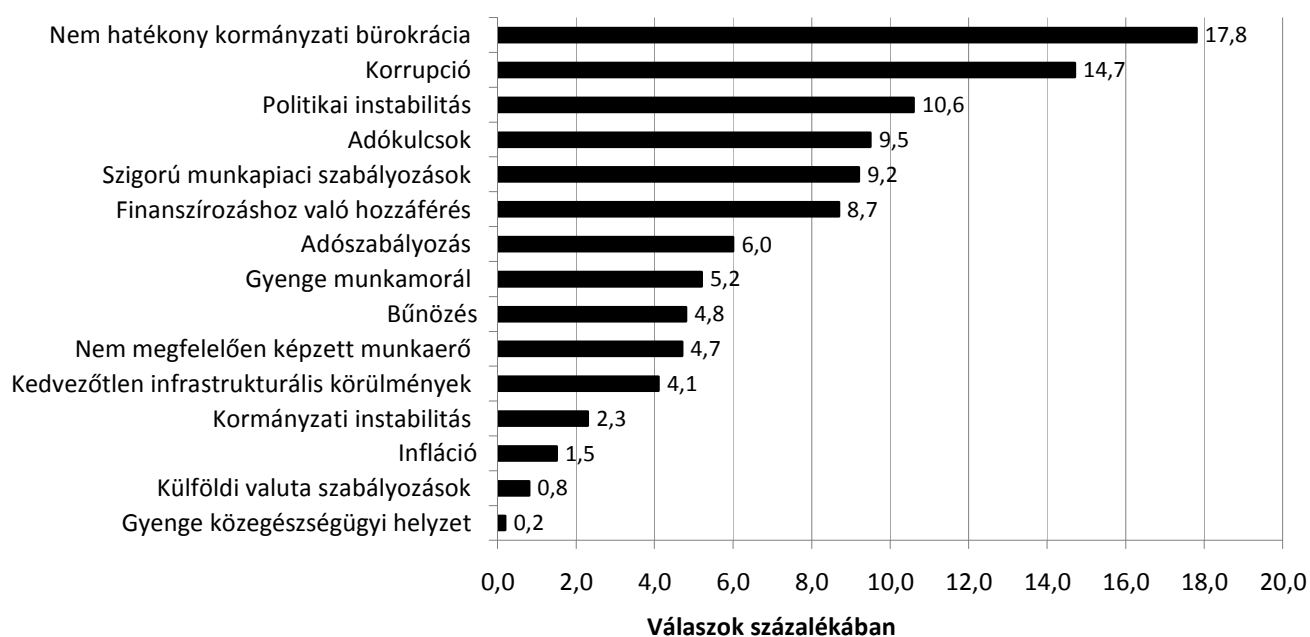
21. ábra Horvátország helyezései a WEF és az IMD rangsoraiban

7. táblázat Horvátország helyezései a WEF pillérei szerint 2011-2012-ben

GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX (GCI)	Helyezés (142-ből)	Érték (1-7)
GCI 2011-2012	76	4,1
GCI 2010-2011 (139 közül)	77	4,0
GCI 2009-2010 (133 közül)	72	4,0
Alapvető elvárások	52	4,8
1. Pillér: Intézmények	90	3,6
2. Pillér: Infrastruktúra	39	4,7
3. Pillér: Makrostabilitás	70	4,8
4. Pillér: Egészség és alapfokú oktatás	48	6,0
Hatékonyságnövelők	72	4,0
5. Pillér: Felsőoktatás és szakképzés	56	4,4
6. Pillér: Árupiaci hatékonyság	114	3,8
7. Pillér: Munkaerőpiaci hatékonyság	116	3,9
8. Pillér: Pénzügyi piacok fejlettsége	87	3,9
9. Pillér: Technológiai felkészültség	38	4,5
10. Pillér: Piacméret	72	3,6
Innovációs és szofisztikáltság faktorok	82	3,4
11. Pillér: Üzleti szofisztikáltság	88	3,7
12. Pillér: Innováció	76	3,1

22. ábra A legproblémásabb faktorok Horvátország üzleti életében 2011-2012-ben

Írország

<http://www.competitiveness.ie/>; <http://www.forfas.ie/>

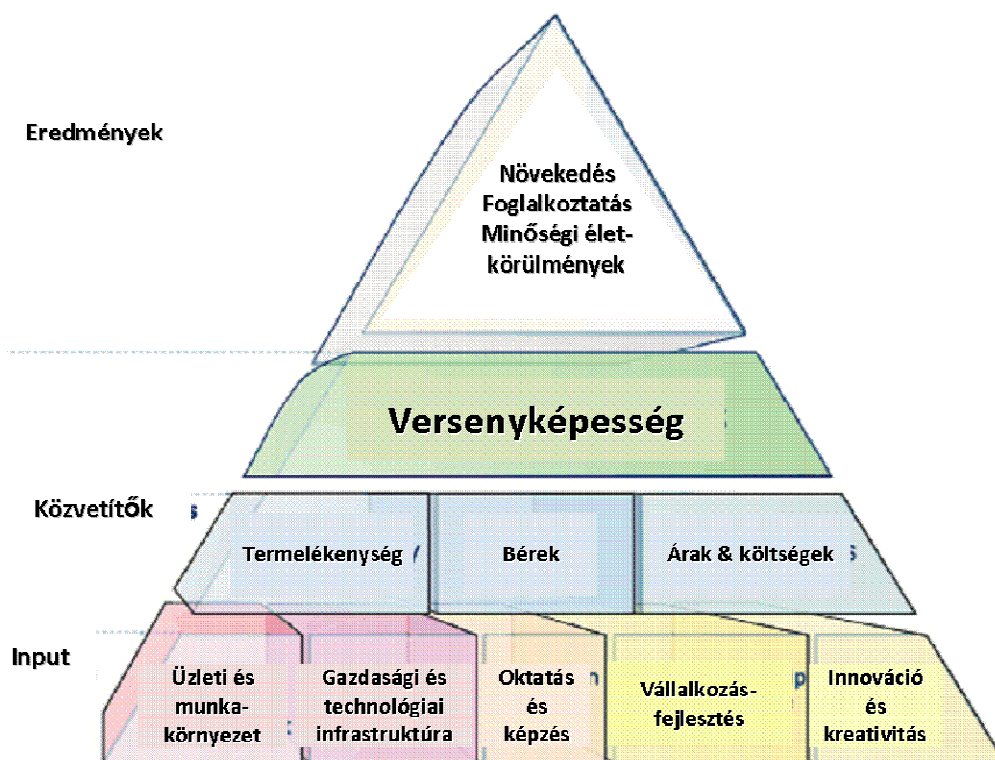
A versenyképességi tanács létrehozása, összetétele, működése

Az ír Nemzeti Versenyképességi Tanács (NCC) 1997-ben a kormány kezdeményezésére alakult. Olyan tanácsadó szervezet, amely a vállalatokhoz, kereskedelemhez, tudományhoz, technológiához és innovációhoz kapcsolódó kérdésekben foglal állást. Tagjai között megtalálhatók a munkavállalók képviselői, szakértők és a minisztériumok képviselői. Összesen 16 fős, tagjait többnyire a Vállalatokért és Innovációért felelős miniszter jelöli ki. A tagok nem részesülnek külön fizetésben, a pozíciót önkéntesen vállalják. Jelenleg a szakszervezetek és a munkáltatók képviselői, versenyképességi témákban jártas szakemberek, a minisztérium képviselői és a Forfás (a Vállalkozási és Foglalkoztatási Minisztérium által létrehozott testület) vezetője alkotja tagságát. Emellett nyolc tanácsadó és egy titkárság segíti munkájukat.

1998 óta készít éves jelentéseket és részletes javaslatcsomagot. Emellett olyan más témákban is készítenek jelentéseket, amelyek stratégiai jelentőségűek Írország és az EU számára is.

Versenyképességi koncepciójukat a piramis elv alapján alakították ki:

23. ábra Az ír versenyképességi koncepció

Forrás: <http://www.competitiveness.ie/aboutus/ourwork/#Framework>

A versenyképességet olyan széles koncepcióként értelmezi a tanács, amely különböző policy inputokat tartalmaz (alsó sor). A nemzeti versenyképesség legfőbb céljaként **az ír lakosság életkörülményeinek fejlesztését és életminőségének javítását** jelölik meg. Ehhez a termelékenység és a bérek növelésére, illetve az árak és költségek csökkentésére lenne szükség.

A versenyképességi tanács elvei alapján a legnagyobb hatást a policy input szintjén lehet elérni, ezért általában már ezen a szinten beavatkozást sürget. Alapvetően más országokhoz hasonlítják az ír gazdaság tevékenységét és a piramis alján lévő politikákhoz fogalmaznak meg ajánlásokat. Ezek alapján a **versenyképesség legfontosabb elemeinek az piramis alsó hányadában lévő politikákat tekintik**, ezeken a területeken lehetnek a kormányzati beavatkozások a legnagyobb hatással.

Az ábrából az is kiderül, hogy a kormányzati beavatkozásnak az outputra alapvetően nincs hatása. Látszik tehát, hogy **a kormányzati gazdaságpolitika nem helyettesíti a versenyképességi politikát**. A tanács munkájában sokkal inkább egy **horizontális megközelítés** érvényesül. Legfontosabb outputként az éves jelentéseket említik, amelyek alapvetően két megközelítésben készülnek. Az első a Benchmarking Ireland's Performance – 17 országgal méri össze Írország teljesítményét. A másik az Ireland's Competitiveness Challenge, amely a legfontosabb **globális kihívásokra** koncentrálna.

Intézményi szempontból még fontos lehet, hogy 2009-ben a miniszterelnök egy új innovációs Task Force-ot hozott létre **az ország innovációs fejlesztésére**, amely szorosan összefügg az üzleti környezet javításával. Az NCC tanácsadó szervként szerepel, amely közvetlenül a kormánynak jelent.⁵²

Ezen kívül működik még a **Forfas** mint „**nemzeti policy tanácsadó szerv** a tudomány, kereskedelem, technológia, innováció és üzlet területén”. <http://www.forfas.ie/aboutus/>

A Forfas 1994-ben jött létre és szintén foglalkozik a versenyképesség kérdéskörével, illetve adminisztratív és kutatási segítséget nyújt az NCC számára. A Forfas által készített vélemények öt politikaterületre irányulnak. Ezek főleg azok a témák, amelyek kulcsfontosságúak az országban lévő vállalatok működéséhez és sikeréhez. Ezek az elemek a következők:

- Jó versenyképességi feltételek biztosítása (kedvező körülmények az üzleti szférának és beruházásoknak);
- Vállalkozások támogatása a fenntarthatóság érdekében;
- Tudás, amely a kutatásra és technológiára fókuszál;
- Emberi erőforrás, képzési és oktatási fókusz;
- Fenntarthatóság, mind környezetvédelmi mind egyéb vállalati lehetőségek szempontjából.⁵³

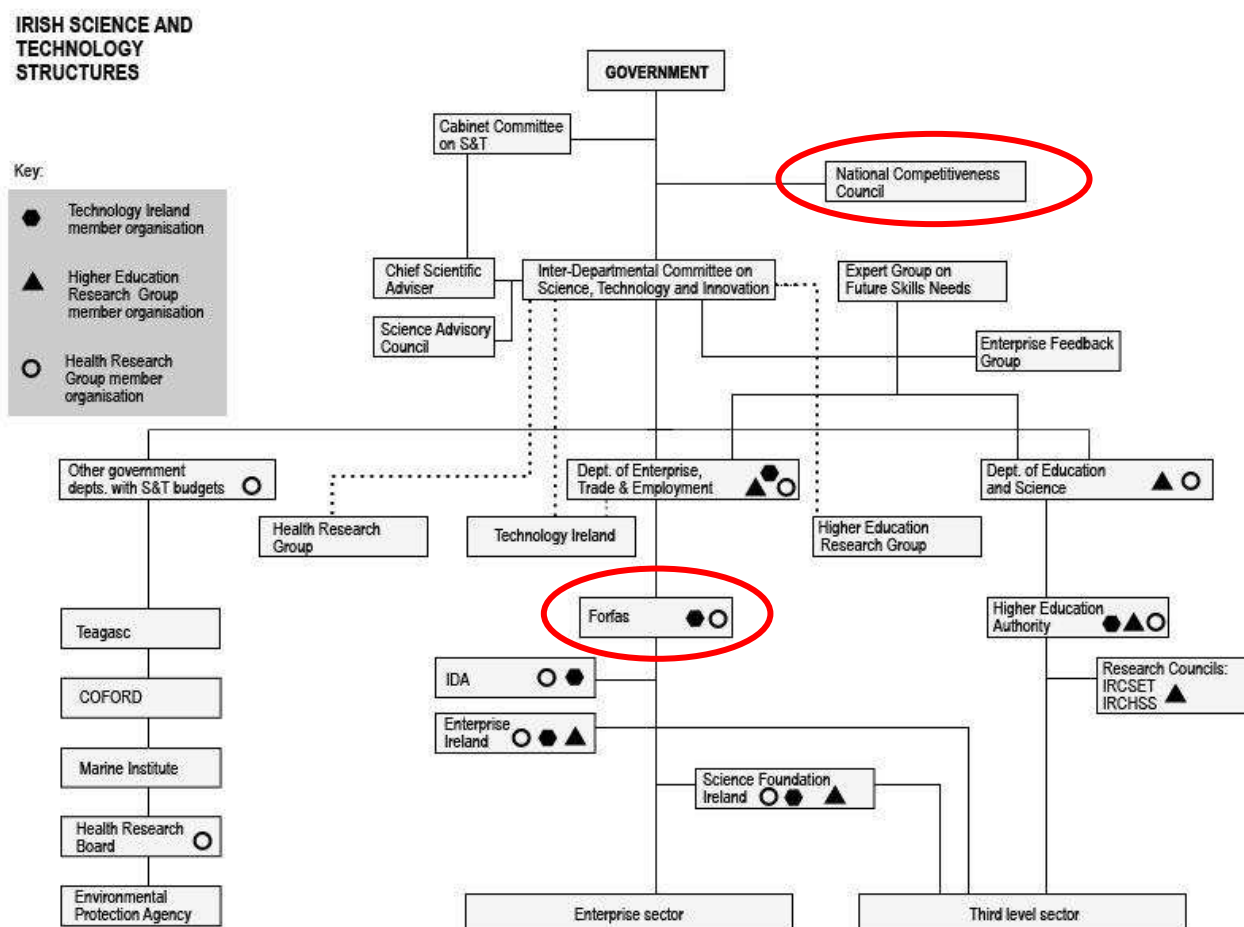
2000-ben jött létre a (szintén a kormány alakította) **a Science Foundation Ireland (SFI – Ír Tudományos Alapítvány)**, amely többek közt a **hosszú távú versenyképesség** megvalósítását és a további fejlesztést tűzte ki célul. Különösen nagy hangsúly került az **innovációra és az egyetemi kutatómunkára**.

Az ír versenyképesség fejlesztésére irányuló intézményrendszer elég összetett, és nagyban összefügg egyéb tevékenységekkel, mint például az innovációs politikával.

⁵² Európai Bizottság: INNO-Policy Trend Charts, Country Report Ireland 2009, Brussels, p. 19

⁵³ További részletek itt: <http://www.forfas.ie/aboutus/policyareas/>

24. ábra Az ír tudományos és technológiai irányítás szerkezete

Forrás: Európai Bizottság: INNO-Policy Trend Charts, Country Report Ireland 2009, Brussels, p. 19

Munkarend és jelentések

Az üzleti környezet szempontjából kedvező Írország helyzete. 1994-2004 között Finnország után a második legkedvezőbb helyzetben volt, akadtak azonban továbbra is fejlesztésre szoruló szektorok. Mindenképp szükséges például az energiahatékonyság növelése és az energiafelhasználás csökkentése.⁵⁴

A fő probléma a 2000-es évek elején **a képzett munkaerő hiánya** volt. A szabályozási reformok kiemelt fontosságúvá váltak az ír gazdaság számára, mivel a korábban használt kormányzati eszközök már elavultak. Más országok jóval előbbre jártak a szabályozási változtatások terén és mivel a verseny tovább erősödött, az addigi fragmentált változtatások nem voltak elégségesek.⁵⁵

Az NCC gyors beavatkozást javasolt a kormánynak annak érdekében, hogy a gazdasági növekedés korlátait elhárítsa. A legégetőbb problémák közé a nem megfelelő szállítási

⁵⁴ Ír Nemzeti Versenyképességi Tanács: Statement on Energy, Írország, 2009. október.

⁵⁵ Ír Nemzeti Versenyképességi Tanács: Statement on Regulatory Reform, Írország, 2000. július

infrastruktúrát, a képzett munkaerő hiányát, a telekommunikációs infrastruktúra elégtelenségét sorolták. Ehhez megfelelő bevándorlási politika kialakítását és a női munkaerő bevonását javasolta a tanács. Előfeltételként azonban a **képzés és oktatás fejlesztésére**, az élethosszig tartó tanulás és a vállalati oktatás meghonosítására volt szükség. Az így létrejövő társadalmi partnerség kulcsfontosságú a versenyképesség hosszú távú fenntartásához. Emellett a tanács a K+F fejlesztésnek is külön figyelmet akart szentelni. 2006-ra Írország óriási fejlődésen ment keresztül, a munkanélküliség szinte megszűnt és a világ egyik legnagyobb gazdasági csodájának tartották. Ez a növekedés azonban hamar lelassult és az igazi kihívássá az vált, hogy olyan politikákat vezessenek be, amelyek tovább stimulálják a termelékenység növekedését és visszanyerik az előnyös nemzetközi kereskedelmi helyzetet. A következő fontos területeket emeli ki a jelentés a versenyképesség fenntartása érdekében: „költségversenyképesség, tudásintenzív munkaerő fejlesztése, biztonságos energiaellátás.”⁵⁶

Az erős gazdasági növekedés azonban nem volt minden területen sikeres. 2007-ben a **fizikai infrastruktúra igencsak elmaradott** volt a fejlett gazdaságokhoz képest. A versenyképességi potenciál visszaesett a 2000-es évek végére. A jelentés szerint főleg az exportpiacra kellene újra fókuszálni és két fő területet jelöl meg, amelyek kiutat jelenthetnek a viszonylagos recesszióból: ez a **termelékenység növelése és innovatív vállalatok alapítása**. Ezt a két témakört járja végig a jelentés miután háttér információt ad az ír gazdaság helyzetéről.⁵⁷ A **Nemzeti Fejlesztési Terv** (National Development Plan (2007-2013) ezeken a problémákon próbált javítani. Írország fejlett gazdasága számára a hosszú távú versenyképesség fenntartása volt a cél (a válság előtt), ezt pedig a tudás és innováció fejlesztésével akarták elérni. Legfőbb célkitűzések közé sorolták a külföldi cégek K+F kiadásainak és az innovációs kapacitás növelésére való ösztönzését, illetve további külföldi vállalatok bevonását az országba technológiai fejlesztéssel egybekötve.

A 2008-as éves jelentés ismét fontos területeket nevez meg, amelyeknek nagyobb figyelmet kéne szentelni: ezek a fiskális fenntarthatóság, a közszolgálati reform bevezetése és Írország **újrapozícionálása** a gazdasági kilábalás érdekében. A jelentés már a válság hangulatában íródott, amelyet **bizonytalanság és átmenet** jellemez. Ennek ellenére nem pesszimistán, hanem lehetőségként tekint az időszakra, amely **fontos reformok bevezetését** követeli meg. A reformok megvalósításához szükséges a vállalatalapítás költségeinek csökkentése, a verseny növelése, hitellehetőségek biztosítása és a közszolgálati reform.⁵⁸ Emellett a regionális fejlesztésekre is nagy hangsúlyt fektettek. Különösen fontos szerep jutott az ír városok fejlesztésének. Mivel a városok egyre inkább a nemzeti versenyképesség mozgatórugóivá váltak, ezért különösen fontos volt, hogy teljesítményüket növeljék és megfelelő változtatásokat alkalmazzanak a javulás érdekében. A jelentés szerint azok a legsikeresebbnek tekinthető városok, amelyek megfelelő fizikai és elektronikus infrastruktúrával rendelkeznek és fenntartható környezeti körülmények között működnek. Ilyen városok kialakítására kellene törekedni, és erre tesz javaslatokat a jelentés is.⁵⁹

⁵⁶ Ír Nemzeti Versenyképességi Tanács: Annual Competitiveness Report 2006: Ireland's Competitiveness Challenge. Írország, 2006

⁵⁷ Ír Nemzeti Versenyképességi Tanács: Annual Competitiveness Report 2007: Ireland's Competitiveness Challenge. Írország, 2007.

⁵⁸ Ír Nemzeti Versenyképességi Tanács: Annual Competitiveness Report 2008: Ireland's Competitiveness Challenge. Írország, 2008

⁵⁹ Ír Nemzeti Versenyképességi Tanács: Our Cities: Drivers of national Competitiveness. Írország, 2009. április

A 2009-es jelentésekben már egy szektorális megközelítés is megjelenik. Eszerint megnevezik azokat a legfontosabb szektorokat, amelyek a versenyképesség szempontjából fontosak és amelyek lefedik **a turizmus, a környezetvédelmi termékek és szolgáltatások, a nemzetközi pénzügyi szolgáltatások, az ICT termelés és szolgáltatások, a vegyi és gyógyszertermékek, az élelmiszer és italipar, és más nemzetközi kereskedelemben részt vevő szolgáltatások** területeit. A tanulmány szerint a legfontosabb mindegyik esetben a **költséghatékonyság és a termelékenység** növelése lenne, illetve hogy a befektetések fenntarthatóságát biztosítani lehessen. A jelentés részletesen megvizsgálja az egyes szektorokban szükséges speciális változtatásokat és megállapítja, hogy ezek a szektorok fogják továbbra is növelni Írország versenyképességét hosszú távon. Egyébként a teljes export 80%-át fedték le ezek a szektorok. Csak ezek vezethetnek vissza a fenntartható gazdasági növekedéshez. A 2009-es jelentés **a rövid távú célokra fókuszál** és a versenyképesség helyreállítását mint legfőbb célt jelöli meg.⁶⁰ Az **ír gazdaság túlfűtöttsége** jelentős versenyképességbeli visszaesést eredményezett, de újra talpra kell állni, aminek esélyét az azonnali reformok erejében látja a jelentés. (Persze a hosszú távúak is fontosak továbbra is). **Fő problémákként** a munkanélküliség növekedését és a nemzeti össztermék csökkenését említi a jelentés. Habár a versenyképesség visszaesett, továbbra is olyan erősségekkel rendelkezik az ország, mint a képzett munkaerő, a K+F tevékenység, a modern nemzetközi kereskedelmi vállalatok tevékenysége és a magas tengerentúli befektetések. Fejlődött ennek köszönhetően az infrastruktúra, az oktatás, a K+F tevékenység. Konklúzióként azt jegyzi meg a jelentés, hogy az exportorientált növekedés lehet az egyetlen fenntartható hosszabb távú stratégia.

Ami rövidtávon fontos, az a költségversenyképesség, a foglalkoztatás, az innováció és az oktatás, szakképzés és a közpénzügyek fenntarthatóságának visszaállítása. Ezek megvalósításához a közigazgatás megreformálása elkerülhetetlen. A bankszektor a vállalatoknak nyújtott hitelek miatt sürgős segítségre szorul. Csak így kezelhetők a munkaerőpiaci kihívások és az ír hírnév fenntartása.

A 2009-es versenyképességi jelentés szerint az alábbi **nyolc prioritás** betartása lenne a legfontosabb a nemzetközi versenyképesség fenntartásához:

- A közpénzügyek fenntarthatóságának visszaállítása
- Vállalatalapítás költségeinek csökkentése
- A működő vállalatoknak való hitel biztosítása
- Innováció támogatása
- Termelékenységi növekedés növelése technológiafejlesztésen keresztül
- Írország képzettségi bázisának növelése további képzési, oktatási fejlesztésekkel
- Infrastrukturális befektetések előnyben részesítése a vállalatok támogatása érdekében
- Az állami szektorban reformok bevezetése

A 2010-es jelentés az elmúlt 18 hónapot különösen pozitívnak ítéli a versenyképesség fellendülésében.⁶¹ A költségek csökkentek, a képzettséghez való hozzáférés erősödött és az infrastruktúrális nyomás is enyhült. Inkluzív, magába foglaló gazdaság és társadalom

⁶⁰ Ír Nemzeti Versenyképességi Tanács: Getting Fit Again: The Short Term Priorities to Restore Competitiveness, Írország, 2009. június

⁶¹ Ír Nemzeti Versenyképességi Tanács: Annual Competitiveness Report 2010: Benchmarking Ireland's Performance. Írország, 2010. július

kialakítására törekszik. 17 másik országgal hasonlítja össze Írországot. Nagyon részletes, tartalmas jelentés, tele policy ajánlással és inputtal, főleg az oktatás, az üzleti környezet, az infrastruktúra terén.

A versenyképességi tanács hatásai, eredményei

A versenyképességi tanács életében viszonylag jelentős idő telt már el ahhoz, hogy a tanács és az ír gazdaság egy **karakters és hosszú távú víziót teremtsen**. A legnagyobb kihívások ezen a téren a munkanélküliség csökkentése, a fiskális egyensúly visszaállítása és az államadósság csökkentése. A tanács legutóbbi jelentésében üdvözlí a kormány által beterjesztett **'Kormányzat a Nemzeti Felépülésért 2011-2016'** tervezetet, amelynek fontos szerepet lát a versenyképesség és az exportnövelés területén. Ebből is látható, hogy a tanács és a kormányzat **szoros együttműködése** valósul meg. Fontos területek még a bankszektor stabilitásának megteremtése, a gazdasági növekedés fellendítése. A gazdasági szektorok versenyképességének maximalizálása mellett az export növekedése szükséges, ez mindenképp megvalósítandó terv. A legfontosabb "policy" tevékenységeket az alábbi négy területen nevezi meg: Vállalatok, Verseny és Termelékenység; Fiskális politika és a Képzettség, Kutatás és Infrastruktúra fejlesztése. Ehhez egy hosszú távú stratégia kidolgozása szükséges, amely a recesszió mértékét is figyelembe veszi.

Általános értékelés

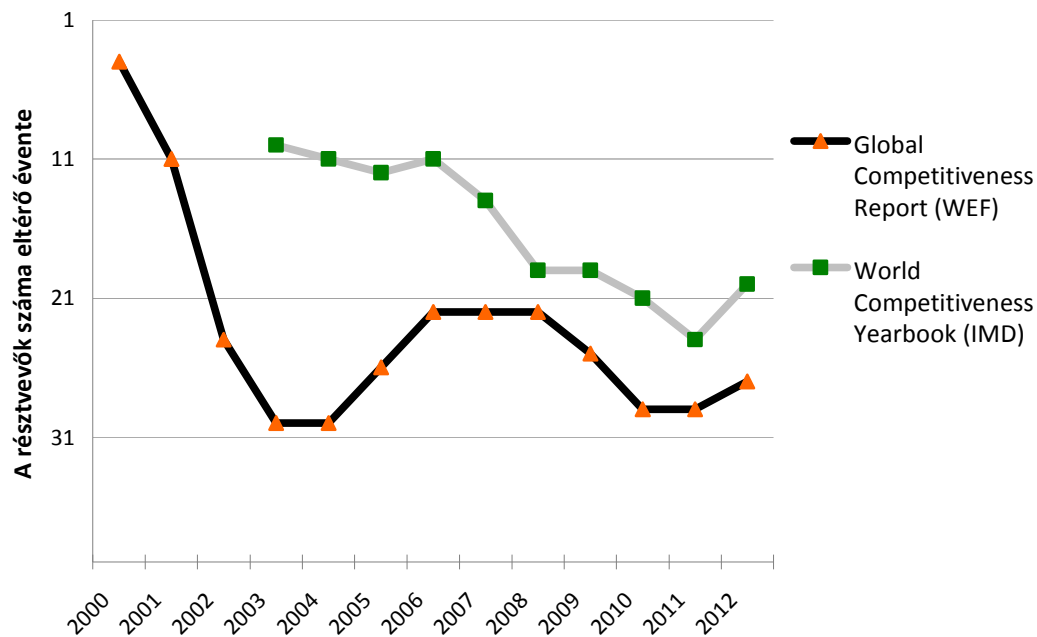
A Nemzeti Versenyképességi Tanács megalakulása óta szerepelt **a társadalmi jólét biztosítása** a legfontosabb célkitűzések között. A mai napig a társadalmi jólét megteremtését és fenntartását tekinti legfőbb feladatainak a tanács. Az iparági területeket elkülönítve is végez kutatásokat, illetve globális képet is kialakít az ország helyzetéről.

Szintén fontos alapelveként szerepelt **a minél átfogóbb versenyképességi politika**. Az ír esetben már egy igencsak kifejlett állapotról beszélhetünk, hiszen a kormányzat régóta nagy hangsúlyt fektet a politikaterületre. Mivel az ír gazdaság az utóbbi időben rengeteg kihívással találkozott, ezért versenyképességi és gazdaságpolitikájában nagyfokú adaptációra és rugalmasságra volt szükség. Ezekből kifolyólag megállapíthatjuk, hogy az ír **versenyképességi politika karakteresnek tekinthető**. A válság okozta gondok azonban arra készíthetik a döntéshozókat, hogy újragondolják a versenyképességről alkotott elképzeléseiket. Fontos megjegyezni, hogy olyan területekre is kiterjednek a versenyképességi elképzelések, mint az energiatakarékosság, amely a jövő egyik legnagyobb kihívásának is tekinthető.

Az **oktatás pártolása és támogatása** a kezdetektől fogva meghatározta az ír versenyképességi politika irányvonalát, és ezzel egy időben **a K+F és az innovációs ráfordítások** is jelentősen növekedtek. A szellemi képességek sikeres fejlesztése pozitív változásokat okozott. Az innovációs fejlesztések továbbra is előtérben vannak, ahol a Forfas tevékenysége kiemelkedő.

A **gazdasági válság** és a komoly kihívások ellenére a tanács továbbra is működik és dolgoz ki javaslatokat. Mivel megalakulása óta szorosan együttműködik a kormánnyal, mindenképp erős, karakteres szereplővé vált, amely továbbra is egyik legfőbb tanácsadó szervként működik, illetve bővült az idők során.

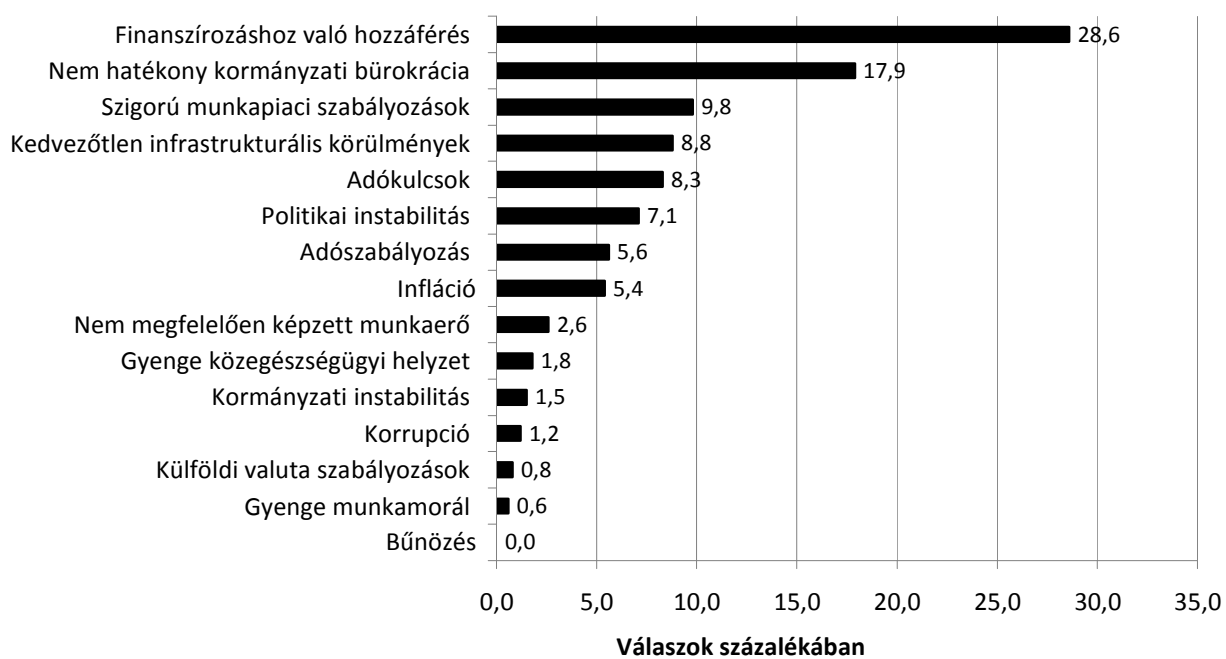
25. ábra Írország helyezései a WEF és az IMD rangsoraiban

8. táblázat Írország helyezései a WEF pillérei szerint 2011-2012-ben

GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX	Helyezés (142-ből)	Érték (1-7)
GCI 2011-2012	29	4,8
GCI 2010-2011 (139 közül)	29	4,7
GCI 2009-2010 (133 közül)	25	4,8
Alapvető elvárások	37	5,2
1. Pillér: Intézmények	23	5,2
2. Pillér: Infrastruktúra	29	5,1
3. Pillér: Makrostabilitás	118	4,0
4. Pillér: Egészség és alapfokú oktatás	12	6,5
Hatékonyágnövelők	28	4,7
5. Pillér: Felsőoktatás és szakképzés	22	5,2
6. Pillér: Árupiaci hatékonyság	13	5,1
7. Pillér: Munkaerőpiaci hatékonyság	17	4,9
8. Pillér: Pénzügyi piacok fejlettsége	115	3,4
9. Pillér: Technológiai felkészültség	17	5,3
10. Pillér: Piacméret	56	4,1
Innovációs és szofisztikáltság faktorok	23	4,6
11. Pillér: Üzleti szofisztikáltság	22	4,9
12. Pillér: Innováció	23	4,4

26. ábra A legproblémásabb faktorok Írország üzleti életében 2011-2012-ben

Jordánia

<http://www.competitiveness.gov.jo/> ; <http://www.jnco.gov.jo/static/team.shtm>

A „Jordán Nemzeti Versenyképességi Csapat” létrehozása, összetétele, működése

1997-ben a **Nemzeti Versenyképességi Csapat** (Jordan National Competitiveness Team) azzal a céllal jött létre, hogy a jordán gazdaság versenyképességi helyzetét erősítse. Tagjai kormánytagok, mögöttük apparátussal. Kezdetben három alapvető funkcióval rendelkezett a csapat: gazdasági klaszterek vizsgálata, Jordánia helyzetének folyamatos figyelése a nemzetközi jelentésekben és az állami szektor döntéshozatali eljárásának támogatása. A későbbiekben tevékenységi köre tovább bővült. A fenntartható fejlődés külön hangsúlyt kapott, a csapat az erre jobban fókuszáló **versenyképességi kutatóközponttá alakult át** (Observatory) 2007-től. Ez az intézmény főleg az állami szektornak biztosít információt a magánszférában történő változásokról. Emellett a privát és magánszféra közti kapcsolatot segíti elő és tölti be. Intenzív publikációs tevékenységet folytatnak, s a publikációjuk, eddig két versenyképességi jelentést adtak közre. Tagjai közt megtalálhatók független kutatók és kormányzati tagok is. Legfontosabb partnerei közt említhetők belső partnereik (döntéshozók, egyéb kormányzati szervek, kutatási központok, magánszféra, egyesületek), illetve nemzetközi kapcsolatait tekintve is aktív kapcsolatot ápol több hasonló szervezettel (Spanyolország, Kuwait, Mexikó, Tunézia stb.)

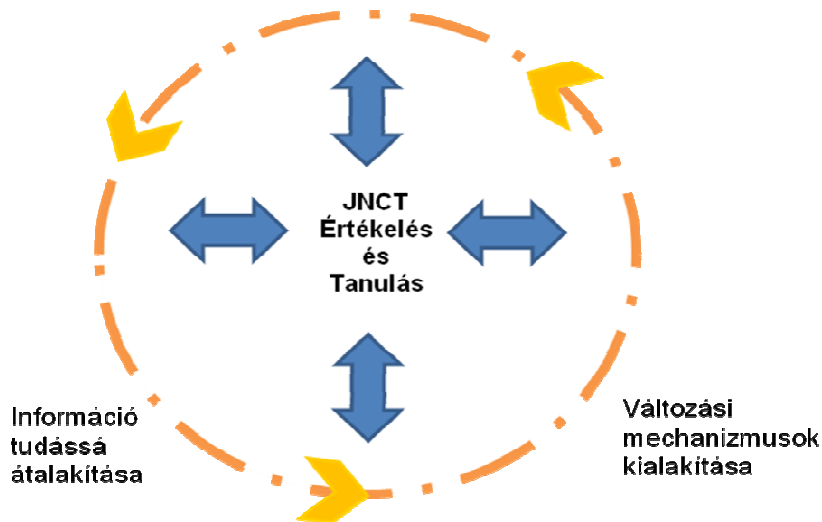
A „Jordan Nemzeti Versenyképességi Csapat” kezdetben főleg kutatás-orientált volt. A holland kormány finanszírozta tevékenységét és mikroszintű adatbázisok létrehozásán dolgoztak a jordán iparról, leginkább klasztereket és gazdasági tevékenységeket vizsgálva. 1998-tól 2000-ig az USA nemzetközi fejlesztési ügynöksége finanszírozta, többször meghosszabbították a finanszírozási időszakokat és az intézmény hatásköre is kiterjedt. A jordán ipari ágazatok kompetitív előnyének kidolgozása vált a fő céllá és ma már nem csak kutatásokat végez, hanem végrehajtási ajánlásokat is tesz. A magánszféra jól fogadta tevékenységét és komoly sikereket ért el.

A csapat munkájáról készült részletes prezentáció⁶² több iparágra lebontva mutatja be az intézmény szerepét.

⁶² Jordan National Competitiveness Team: Building the Competitive Advantage of Jordan. Ministry of Planning and International Cooperation, 2005. http://www.competitiveness.gov.jo/files/JNCT_Presentation_EV_2005.pdf

27. ábra Értékelés és tanulás a JNCT szerint

Versenyképességi Gondolkodásmód Kialakítása

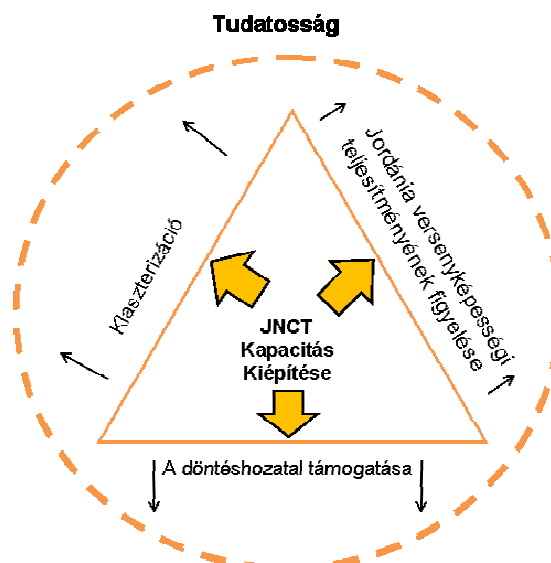

Forrás: Jordan National Competitiveness Team: *Building the Competitive Advantage of Jordan*. Ministry of Planning and International Cooperation, 2005. Elérhető: <http://www.competitiveness.gov.jo/mission.php>

Alapvetően a Porter-i gyémánt-modellt, az öt erő modellt, a klaszterterképeket és egyéb elemzési modelleket alkalmazva készítettek mikroszintű gazdasági tanulmányokat, majd ezek alapján szerveztek workshop-okat, konferenciákat. A végcéljuk az, hogy **dinamikus mechanizmusok kidolgozása által fogalmazzanak meg ajánlásokat a döntéshozók számára**. Ehhez mind a magánszféra, mind az állami szektor bevonását akarták elérni megfelelő támogatóintézmények felkeresése által.

A „Csapat” működése az alábbi ábra alapján foglalható össze:

28. ábra A JNCT működési logikája

A JNCT által kiemelt legfontosabb **klaszterek** a következők: orvosi turizmus; márványfeldolgozás; gépkocsi-ipar; cipőipar. Emellett a JNCT más intézményekkel is együttműködik, így a Világbank ösztönzésére kereskedelmi és közlekedési szolgáltatások javítására és erősítésére került sor.

Munkarend és jelentések

A versenyképességi csapat munkája során külön kiértékeli a versenyképességi rangsorokat és azok alapján is fogalmaznak meg ajánlásokat. A Versenyképességi Kutatóközpont kialakítása kapcsán pedig Marokkó példáját is beépítették, ezek alapján alakították ki **legfőbb tevékenységi köreiket**.

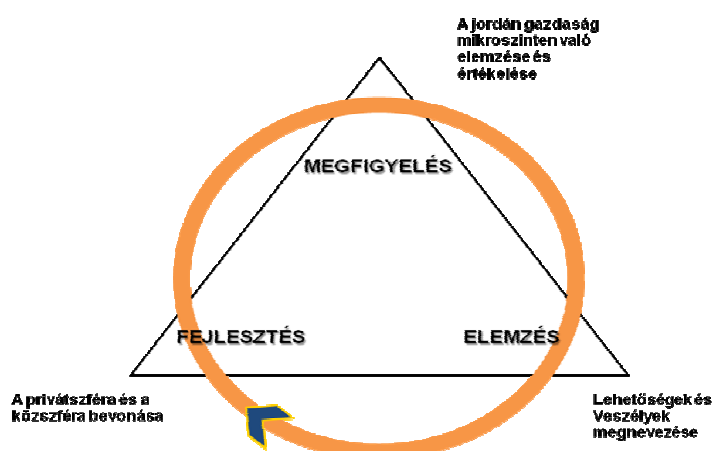
Ezek a következők:

- Meg kell állapítani azt a tíz szektort, amely a leginkább meghatározza a gazdaságot és legnagyobb növekedési potenciállal rendelkezik.
- Össze kell gyűjteni és definiálni kell az összes elérhető versenyképességi indikátort.
- Azon makro és mikro szintek és a nemzetközi trendek figyelembe vétele, amelyek hatással lehetnek a kiválasztott szektorokra.
- Olyan mintaállamok kiválasztása, amelyek példaként szolgálhatnak és olyan eszközök kifejlesztése, amelyek statisztikai adatokat nyújtanak (kérdőívek stb.).

Emellett a jordán egyetemekre egy Jordán Versenyképességi Könyv tananyagként való oktatását szeretnék bevezetni, külön honlapot indítani. Ezek a kezdeményezések mind arra irányulnak, hogy még több diákot vonjanak be a versenyképességről szóló oktatásba. A megítélés és a hatás igencsak kedvező.

Legfőbb hívószavaik **megfigyelés, elemzés, fejlesztés (Observe, Analyze, Develop)**. Ezt a korábbi szektorok mellett (turizmus, textilipar, gyógyszeripar, ruházati ipar, mezőgazdaság, információtechnológia stb.) további szektorokra is ki akarják terjeszteni (építőipar, ékszeripar, energetikai ipar). A JNCT legfőbb célja tehát olyan **kontinuitás megteremtése**, amely csak egy jól működő intézményi rendszerrel lehetséges. Fontos kiemelni a más partnerországokkal való együttműködést is (Németország, Japán stb.).

29. ábra A jordán gazdaság mikroszinten történő elemzése és értékelése

Forrás: <http://www.competitiveness.gov.jo/mission.php>

A versenyképességi csapat **a versenyképességre gazdasági, társadalmi és politikai elemekkel is rendelkező fogalomként** tekint. Mindhárom különböző aspektusra helyez hangsúlyt, pl. a gazdasági és a társadalmi érdekek nem mindig vannak egyensúlyban, így alapvetően **a kormányzás feladata, hogy az egyensúlyi helyzetet létrehozza**. Ehhez nyolc fő imperatívuszt állapít meg:

- Fő cél, hogy fenntartható, magas és növekvő életszínvonalat biztosítson.
- Meg kell érteni, hogy a világ megváltozott (kommunikáció, szállítás, politikai törésvonalak, szabadkereskedelem, stb.).
- Nem helyes a túlságos függés a lokáció adottságain, előnyeinek a természeti, ásványi kincseken.
- Ehelyett az emberi erőforrás, a tanulás, a bizalom, kooperáció kiépítése lenne szükséges.
- Gazdasági növekedés és társadalmi egyenlőség ugyanaz. Ne legyen trade-off a növekedés generálása és az elosztás között.
- A versenyképesség termelékenységi kérdés, a termelékenység pedig a versenytől függ.
- El kell fogadni, hogy a kormánynak mindent meg kell tennie a magánszféra segítségére, ne akadályozza a versenyt, kedvező és megbízható gazdasági környezetet alakítson ki. Emellett mindenképp fontos az oktatásba való befektetés, a speciális infrastruktúra kiépítése és a köz- és magánszféra közti párbeszéd segítése.
- A magánszférának pedig fő feladata a vevők preferenciáinak meghatározása, termékek javítása, elosztási csatornák fejlesztése.

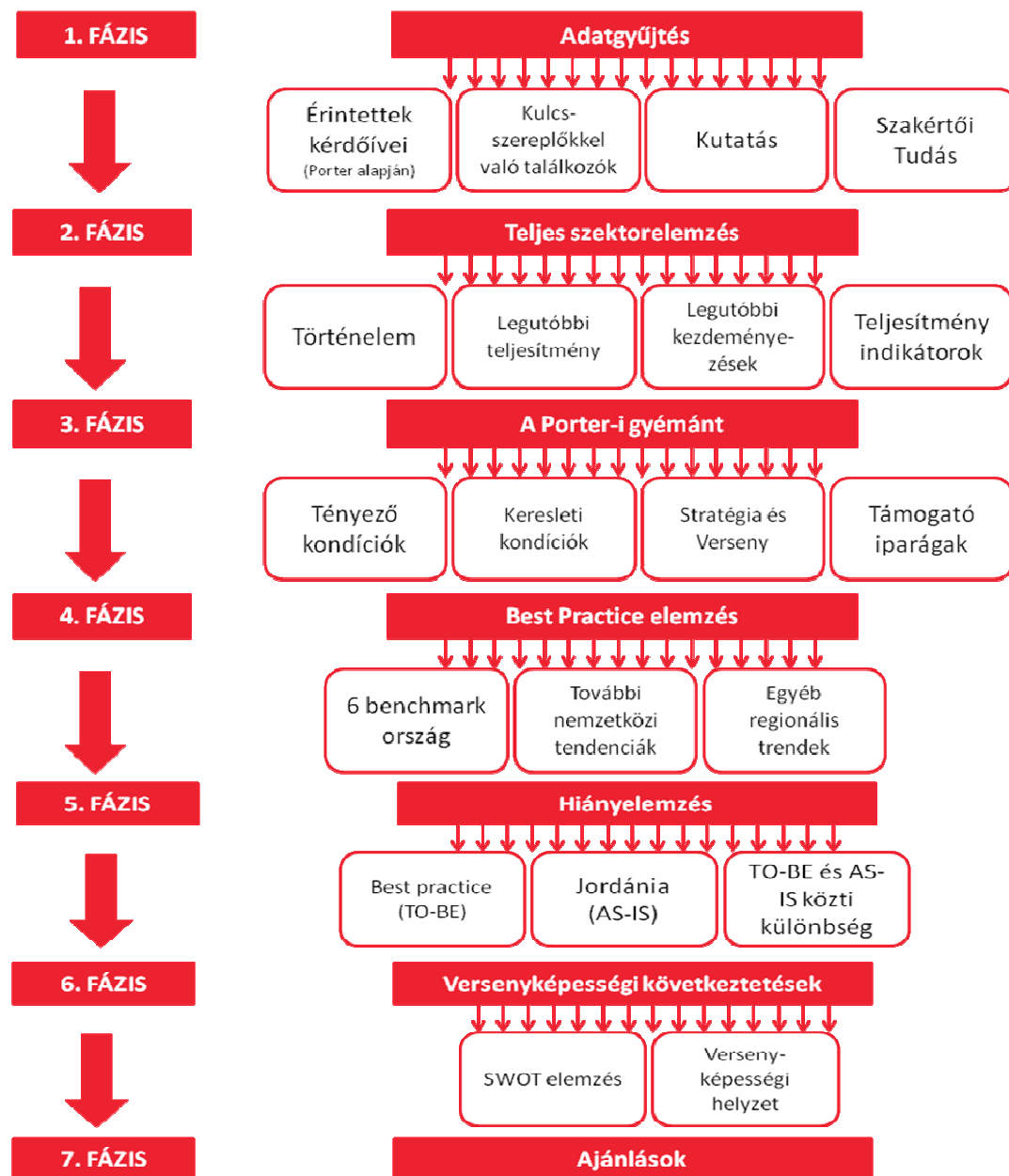
A csapat 2005-ben kezdeményezte a kutatóközpont létrehozását, amely 2007-ben valósult meg. Ez az ún. **Jordán Nemzeti Versenyképességi Központ** (Jordan National Competitiveness Observatory), ez adja ki az éves jelentéseket és folytatja a korábban megkezdett tevékenységet.

A központ 2007 óta készít versenyképességi jelentéseket. Az első jelentés kimondja, hogy a versenyképesség kulcsfontosságú Jordánia jövőbeli prosperitásához. Habár a jelentés szerint 2007-ben jól teljesített a gazdaság, a fenntarthatóság és a fejlődés érdekében mindenképp szükséges a további versenyképesség biztosítása. Egy erős és versenyképes gazdaság jobb lehetőségeket kínál a társadalom számára és jobb életkörülményeket biztosít. Igaz ugyan, hogy Jordánia **erős regionális szereplőnek** mondható, de termelékeny üzleti szektorai komoly **kihívásokkal** néztek szembe. Ezért dönteni kellett, hogy folytatja-e a versenyt korábbi versenytársaival vagy alacsonyabb értékű gazdasági tevékenységekre vált. Ennek eldöntése érdekében **szektorális megközelítést** alkalmaztak.⁶³

⁶³ Jordan National Competitiveness Team, Ministry of Planning and International Cooperation: Jordan's Competitiveness Report, Amman, 2005.

30. ábra A jordán gazdaság szektorális elemzésének modellje

Az alkalmazott elemzési módszer:

Forrás: The Jordan National Competitiveness Team: Jordan's Competitiveness Report 2008-2009, Annan, 2009, p. 18.

A jelentés szerint Jordánia export-orientált politikát folytatott és alapvetően a vállalkozói környezet kialakítására törekedett. A legfontosabb kérdések a könnyű üzletalapítás/üzletnyitás, a meglévő szerződések erősítése, a helyi munkások munkába állítása és tulajdonregisztráció kérdésköréhez kapcsolódtak.

A jelentés szerint Jordánia rengeteget fejlődött és minőségi javulást ért el az üzleti környezet javítása kapcsán 2005 után. Az FDI 2001-2005-re 81%-kal nőtt, 2006-ban megduplázódott. A kormányzatot tekintve jó mutatókkal rendelkezik: a Global

Competitiveness Report 32. helyén áll e tekintetben, 42. infrastruktúráját tekintve. . Továbbra is vannak azonban olyan akadályok, amelyek kihívást jelentenek a növekedésben. Ilyen például az emberi erőforrás külföldi elvonása (brain drain). További gyengeségek: makroökonómiai problémák, korlátozott üzleti környezet, versenyelőny visszaesése. Alapvetően a jordán versenyképességi jelentés az öt kulcsfontosságú iparág elemzését tartalmazza: gyógyszer, ICT, turizmus, egészségturizmus és felsőoktatás. A jelentés azzal zárul, hogy megemlíti legfőbb saját érdemeit, amelyek szerint pártatlan tényeken alapszik és mindenképp alkalmas egyéb kutatások és gazdasági vízió kialakítására is.

A korábbi jelentés mintájára készült a legutóbbi jelentés 2008-2009-es. Ebben további szektorokat is értékelnek, mind makro, mind mikro szinten. Megállapítják, hogy a válság ellenére is tudta tartani versenyképességi pozícióját az ország. A jelentés tartalmazza az alkalmazott megközelítés fázisait és főleg a banki, a biztosítási szektorokra tér ki. A végső konklúzió szerint a válság ellenére jól teljesítenek a gazdasági szektorok, az orvosi turizmus és a turizmus például jelentősen növelni tudta bevételeit. A fejlődéshez azonban mindenképp szükséges, hogy az emberi erőforrás képzettségét az ipari igényekhez igazítsák. Mindenképp olyan **hosszú távú stratégiai gondolkodás** szükséges, amely biztosítja **az ország jólétét, fejleszti az állami intézmények kapacitását, kedvezőbb üzleti és szabályozási környezetet alakít ki, és megfelelő szintű oktatást és képzést biztosít.**⁶⁴

A versenyképességi tanács eredményei

Az országban olyan reformok kezdődtek, amelyek a gazdaság liberalizálását és az üzleti környezet javítását tűzték ki célul. Egy tudásalapú társadalom kiépítése és a munkahelyteremtés volt a két legfontosabb cél. A 2005-ös Királyi Rendelet a következő tíz évben mennyiségileg és minőségileg is a jordán gazdaság javítását célozta meg. Három fontos irányvonal rajzolódott ki: a befektetéseknek kedvező környezet kialakítása, a gazdaságfejlesztés és a társadalmi jólét biztosítása volt az első. A második az alap- és szabadságjogok erősítése, illetve szolgáltatások, infrastruktúra, egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés biztosítása. Ezt a folyamatot végül három fázisra is osztották: 2007-12 között a strukturális munkanélküliség csökkentése és a munkaerő átfarmálása volt a cél, ezzel kielégítve a munkaerőpiaci igényeket és javítva a felsőoktatást. A második fázis 2013-17 során fő feladat a tőkeintenzív iparágak támogatása, a termelékenység növelése és a politikai élet további fejlesztése. A harmadik fázis 2018 után kezdődne, amelynek fő célja, hogy Jordánia világklasszis versenytárs legyen a tudásalapú gazdaságban és a már említett fejlődő gazdasági szektorok legyenek a fókuszban. A célok mindenképp impresszívek, de kvantitatív célokat nem igazán tűztek ki. A gazdasági versenyben és a kereskedelem liberalizálásban azonban így is mindenképp előrelépés volt tapasztalható. Ma már Jordánia a közel-keleti liberális gazdaságok egyik vezető hatalma. Ezekben az eredményekben a VT is oroszánrészt vállalt és több ízben is javaslatokat fogalmazott meg a kormányzat felé.

⁶⁴ The Jordan National Competitiveness Team: Jordan's Competitiveness Report 2008-2009, Annan, 2009,

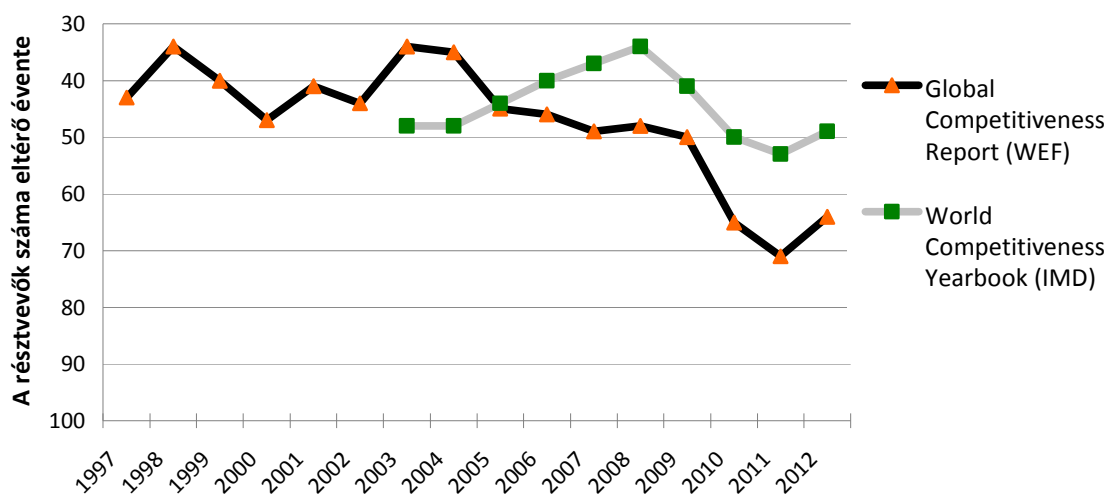
Általános értékelés

A minél **átfogóbb versenyképességi politika** megvalósítása az elejétől szerepel a célkitűzések között, habár a szűkebb szakpolitikáktól közelít a szélesebb területek felé a jordán módszertan. Így még nem valósult meg egy átfogó stratégia, sokkal inkább szektorális a megközelítés. A jordániai versenyképességi politika mindenképp **karaktersnek** mondható. Ahogy a vizsgált intézmény is mutatja, a kormányzat szerepe erősen megjelenik. A nemzetközi példák és a regionális versenytársak figyelembevételével további célként jelenik meg egy még átfogóbb, karakteres politika kiépítése.

Az **oktatás és az emberi erőforrás fejlesztése** szintén hangsúlyos. A K+F-re és az innovációra egyelőre kevesebb hangsúly került, illetve háttérben maradt. Az oktatást tekintve célzott programok is megjelentek, sok esetben akár az apró részletek kidolgozása is megtörtént.

A **Jordán Nemzeti Versenyképességi Csoport szerepe elvitathatatlan**, fontos szerepet játszott az eddigi változásokban. Az intézményi struktúrában végbement változások is erősítették szerepét. Az ország nemzetközi teljesítményének folyamatos figyelése mellett saját jelentéseket is készít, melyek mindenképp a versenyképességről alkotott kép és vélemény mérföldköveinek tekinthetők.

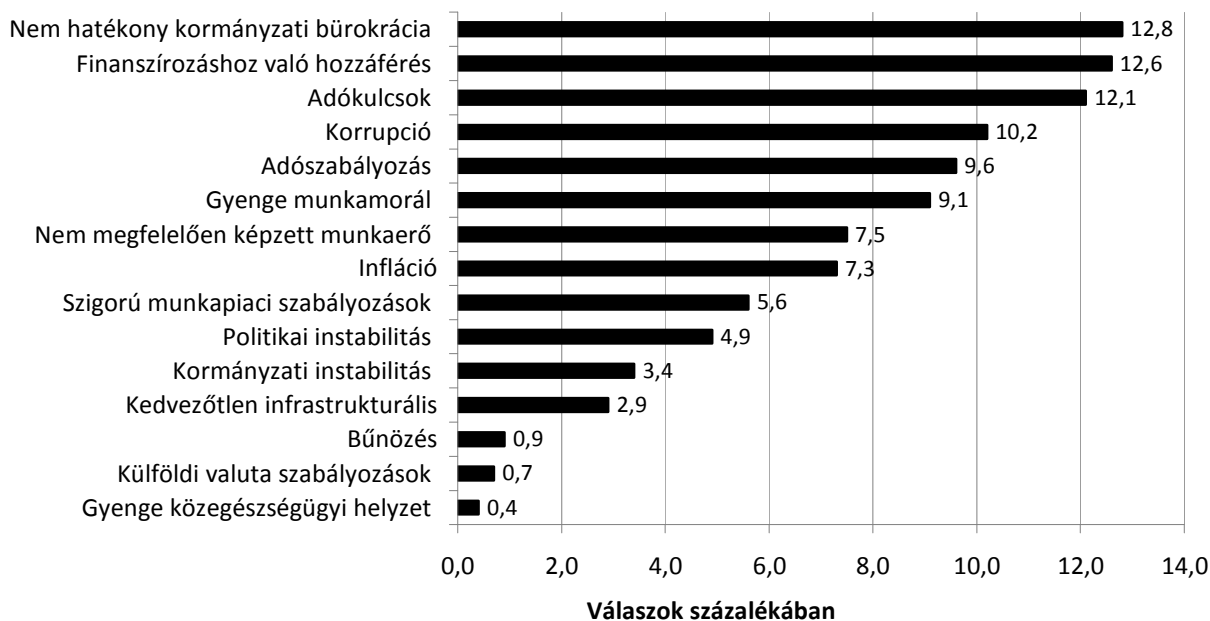
31. ábra Jordánia helyezései a WEF és az IMD rangsoraiban

9. táblázat Jordánia helyezései a WEF pillérei szerint 2011-2012-ben

GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX	Helyezés (142-ből)	Érték (1-7)
GCI 2011-2012	71	4,2
GCI 2010-2011 (139 közül)	65	4,2
GCI 2009-2010 (133 közül)	50	4,3
Alapvető elvárások	61	4,7
1. Pillér: Intézmények	45	4,4
2. Pillér: Infrastruktúra	59	4,1
3. Pillér: Makrostabilitás	97	4,4
4. Pillér: Egészség és alapfokú oktatás	72	5,7
Hatékonyságnövelők	78	4,0
5. Pillér: Felsőoktatás és szakképzés	59	4,3
6. Pillér: Árupiaci hatékonyság	54	4,3
7. Pillér: Munkaerőpiaci hatékonyság	107	4,1
8. Pillér: Pénzügyi piacok fejlettsége	65	4,1
9. Pillér: Technológiai felkészültség	59	3,8
10. Pillér: Piacméret	88	3,2
Innovációs és szofisztikáltság faktorok	70	3,5
11. Pillér: Üzleti szofisztikáltság	68	3,9
12. Pillér: Innováció	77	3,1

32. ábra Legproblémásabb faktorok Jordánia üzleti életében 2011-2012-ben

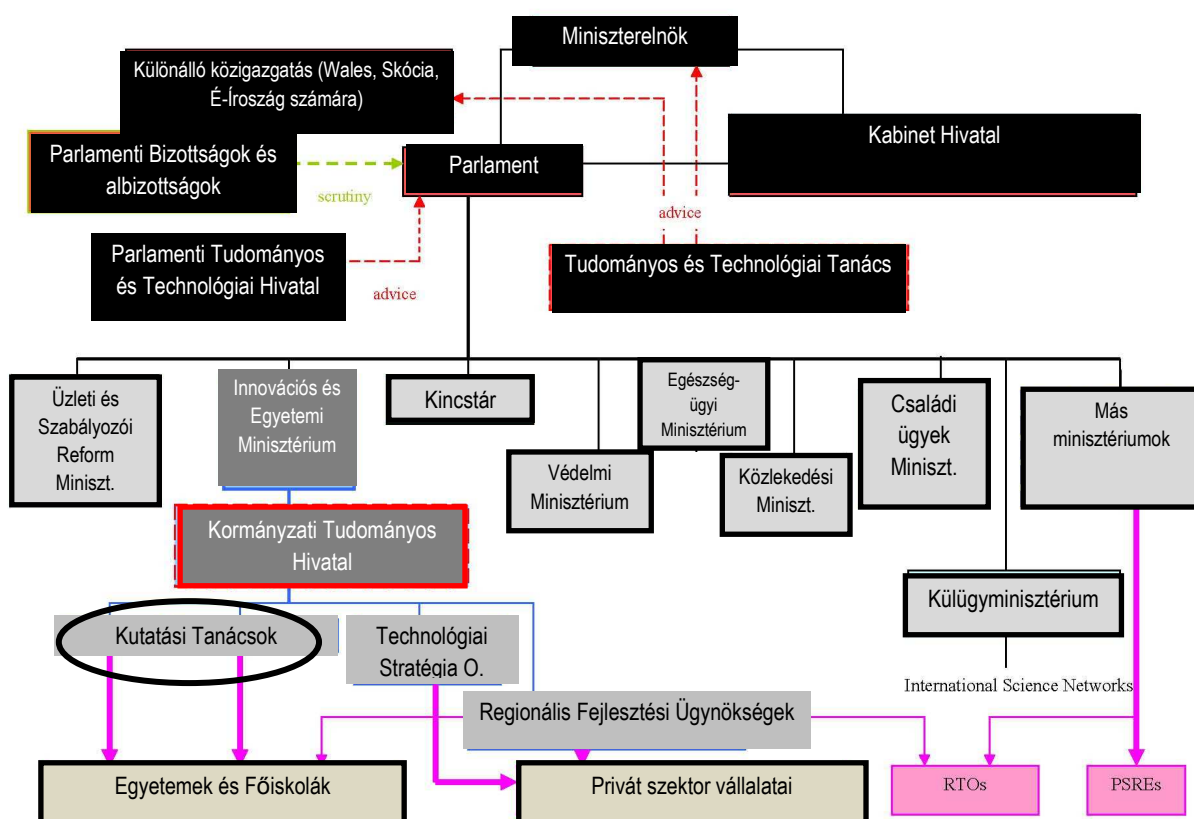

Nagy-Britannia a világ és az Európai Unió egyik legnagyobb gazdasága és az egyik legjelentősebb kereskedelmi hatalma. A nagyon fejlett, diverzifikált és piacialapú gazdaság kiterjedt szociális hálójával rendelkezik és alapvetően magas színvonalú szolgáltatásokat kínál lakosainak. Így az életszínvonal magas. 2010-es adatok alapján a versenyképességi jelentések 12. helyét foglalja el, s az évek során közel hasonló eredményt mutatott, így a nemzetközi összehasonlítások szerint versenyképessége kiegyensúlyozottnak mondható.

A versenyképességi intézményrendszer kialakulása, szerepe

A jól teljesítő gazdaság állami szinten régóta figyelmet szentel a versenyképesség erősítésének. Erre példa az innováció, a kutatás és fejlesztés politikai szintre való emelése, ahol a legfőbb döntéshozó a Parlament. Az operatív szinten találhatók az egyes minisztériumok és főosztályok. Igaz, hogy az egyes állami szervek is készítene kutatásokat és felméréseket a versenyképességről és a kapcsolódó politikaterületekről, mégis elmondható, hogy az idők folyamán egy erős kutatási szektor épült ki, amelynek alapkövei a felsőoktatási intézmények, a magánszektor, kutatási és technológiai szervezetek és egyéb állami szektorhoz közel álló kutatási intézmények.

33. ábra A brit kutatási szektor

A kormányzat már a 80-as évek elejétől kezdve határozottan lépett fel a versenyképesség kérdésében. **A Department for Business, Innovation and Skills (BIS) célja egy dinamikus és versenyképes brit gazdaság megteremtése volt**, ehhez szükséges volt az üzleti siker körülményeinek megteremtése, az innováció, a vállalkozások és a tudomány támogatása, illetve a megfelelő szaktudás oktatása. A BIS 2009 júniusában jött létre a Üzleti, a Szabályozási Reform és az Innovációs, Egyetemi és Képzési Osztályok összeolvadásából. Előtte több átalakuláson ment keresztül. Fontos kiemelni, hogy 1983-2007 között a Kereskedelmi és Ipari Minisztérium (DTI) volt felelős a versenyképességi célok megvalósításáért. Thatcher hozta korábban létre az ún. Versenyképességi Divíziót és Deregulációs Egységet (Competitiveness Division and Deregulation Unit), ezt 1995-ben a Kabinet Hivatala vette át. Korábban is általában Kereskedelmi Minisztériumhoz sorolták munkáját, mivel a kereskedelem alapvetően a versenyképesség legfőbb motorjának számított és kiemelt fontosságú volt.

A BIS munkáját széleskörű partnerszervezeti hálózat segíti, felépítését tekintve 10 csoportra osztható: Üzleti, Közgazdasági és Politikai Elemzés, Tisztességes Piacok, Pénzügyi és Kereskedelmi, Innovációs és vállalati, Jogi, Kommunikációs, Tudomány és Kutatási, Részvényesi, Kereskedelem és Befektetési, Egyetemi és Képzési. (Business, Economic and Policy Analysis, Fair Markets, Finance and Commercial, Innovation and Enterprise, Legal, People and Communications, Science and Research, Shareholder Executive, UK Trade&Investment, Universities and Skills.)

A versenyképesség több csoportban is fontos célkitűzés, például a kereskedelmi és ipari részlegnél is megjelenik a tudásalapú gazdaság kialakításának célja.

Az EU-s innovációs politikára vonatkozó jelentések említik mindig, hogy a DTI által készített **Versenyképességi Index** jelentette a kormányzat legfőbb inputját az innovációs stratégiák kialakításakor. A DTI emellett létrehozott különböző alapokat, amelyek az innovációt támogatták. Pl. Regionális Innovációs Alap (Regional Innovation Fund), Versenyképesség-fejlesztési Alap (Competitiveness Development Fund), Innovatív Klaszteralap (Innovative Clusters Fund). 2006-ban a tudományos kiválóság fejlesztése érdekében a DTI-n belül létrejött a Tudományos és Technológiai Hivatal (Science and Technology Office (OST) és az Innovációs Csoport (Innovation Group).⁶⁵

A fent említett kormányzati részlegek mellett 2007-ben létrejött a **Centre for International Competitiveness**⁶⁶ intézménye, amely vállalkozások versenyképességének témakörében kutat. Missziója szerinti célja, hogy az üzleti, a politikai döntéshozók és az akadémiai közösség között olyan együttműködést alakítson ki, amely a versenyképességről folytatott kutatói tevékenységet támogatja és segíti elő. Így hozhat létre egyfajta 'kutatási hidat' a versenyképesség üzleti és közgazdasági megközelítései között. Ezt a kapcsolatot makro- és mikroszinten is vizsgálja, így a **többszintű versenyképességi megközelítés** az intézet legfőbb víziója és azt vallja, hogy csak a két szint kombinálása után alkotható meg egy üzleti stratégia és közgazdasági együttműködés. Az intézmény több versenyképességi indexet is kidolgozott már (World Knowledge, European, UK Competitiveness Index). Legutóbbi publikációik közt szerepelnek a versenyképességi jelentések és egy klaszterekre vonatkozó tanulmány is.

⁶⁵ Porter, Michael: UK Competitiveness: Moving to the Next Stage', DTI Economics Paper No. 3, 2003

⁶⁶ Centre for International Competitiveness, UK Competitiveness Index. Elérhető: <http://www.cforic.org/pages/uk-competitiveness.php>

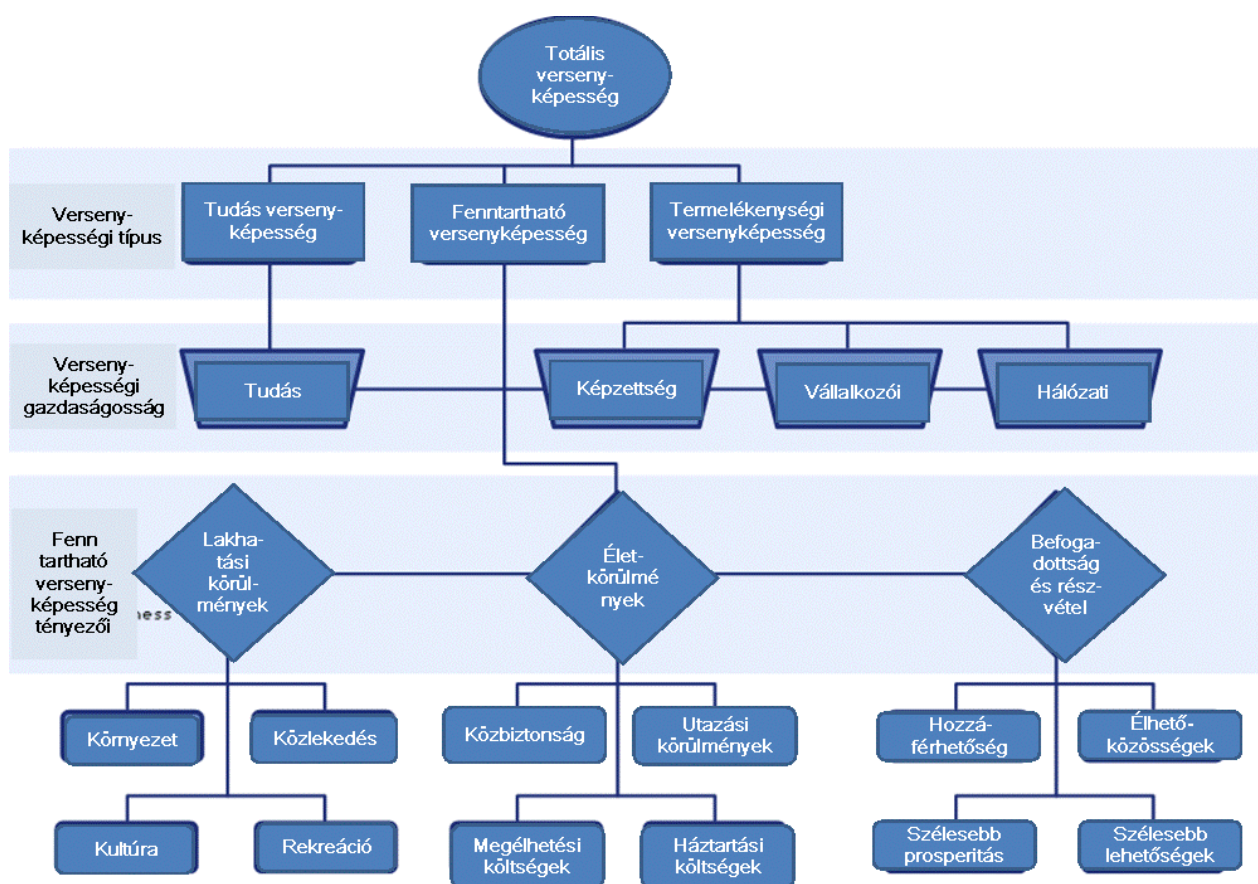
Az intézmény egyik legjelentősebb kutatása a Total Competitiveness ('Totális Versenyképesség') megközelítéshez kapcsolódik, amely olyan kitörési lehetőségeket jelöl meg a regionális és helyi közösségek számára, amelyekkel a társadalmi és gazdasági elvárások jobban megérthetőek. A központ alapvetően helyi és regionális ügynökségekkel dolgozik együtt, hogy a **fenntartható fejlődéshez** szükséges környezetet kialakítsák, amely többnyire a **termelékenység, az innováción, a vállalkozásokon, az infrastruktúrán és az oktatási képzettségen** alapul. Ahogy a programtervezet is mondja, a versenyképesség földrajzi szinten való mérése, megértése és elemzése létfontosságú ahhoz, hogy egy teljesen informált környezetet hozzunk létre arról, hogyan lehet a nemzet és a régiók versenyképességét növelni. A program három alapvető komponensen – **tudás versenyképesség, termelékenységi versenyképesség és fenntartható versenyképesség** – alapul az alábbi politikaterületekkel kiegészülve:

- Üzletfejlesztés, oktatás és képzés, hálózatok, innováció és technológia, telekommunikáció, közfinanszírozás, kockázati tőke, képzett munkaerő

A **tudás versenyképesség** alapvetően azt jelenti, hogy a munkavállalóknak milyen lehetőségeik vannak, illetve milyen szakképzettség kell ahhoz, hogy egy tudáson alapuló gazdasági karriert elérhessenek. Emellett tartalmazza a tudás, technológia, termelés és kereskedelem területeit is, amelyhez a kommunikáció és a know-how átadás régiók és helyiek közti megosztását is oda értik.

A **termelékenységi versenyképesség** a hazai üzleti kultúrához kapcsolódóan tartalmazza a vállalkozás, innováció, kockázatvállalás, üzleti hálózatok, identitás témaköreit. A **fenntarthatósági versenyképesség** a környezeti minőségre, a hozzáférhetőségre, az infrastruktúra és a népesedés kérdéseire tér ki. Emellett foglalkozik a termelési, üzleti költségekkel is.

34. ábra A totális versenyképesség modellje

Forrás: Centre for International Competitiveness, UK Competitiveness Index. Elérhető: <http://www.cforic.org/pages/uk-competitiveness.php>

A versenyképességi politika brit megközelítésben – jelentések

A brit versenyképességi politikát lényegében az iparpolitikai fejlődéssel azonosították korábban, amelyet azonban a 80-as évek végétől privatizáció és a dereguláció hatott át. Összességében az mondható el, hogy az **1994-es White Paper-ben** megfogalmazott célok főleg az alacsony költségű munkaerőt helyezték előtérbe, mivel ezzel érhető el versenyelőny a iparosodott piacokon és további FDI-t vonzhat az országba. Az 1999-es jelentés szerint a brit gazdaság a leggyorsabb termelési növekedést érte el 1979 óta. A brit szigetek még Japánnál és az USA-nál is vonzóbb lokációnak mutatkoztak a külföldi befektetések számára. Emellett a Kelet-Ázsiába irányuló export is erős volt. A termelékenység azonban alacsony volt a termelői és a szolgáltatói iparban, ami magas munkanélküliséggel is járt. Ennek ellenére **nem ítéli sikeresnek a tanulmány a versenyképességi politikát**, mivel annak fő célkitűzése a teljes gazdasági teljesítményre vonatkozna, nem pedig egyes szektorokra lebontva.

A kilencvenes éveket alapvetően **a horizontális iparpolitika** kialakulása jellemezte. Ez annyit jelent, hogy a termelékenység és növekedés fokozása és javítása egyszerre vált fő céllá. A szektorális helyett tehát horizontális intézkedéseket alkalmaztak, így nem meglepő, hogy a versenyképesség növelésére irányuló politikák a kormányzati politika minden

területére kiterjedtek. Több White Paper is megjelent ebben az időben (1994,1995,1996) amelyek alapvetően elismerték az ország versenyképességi visszaesését és tíz olyan területet azonosítottak, amelyek nagy hatással vannak a versenyképességre.

Ezek a következők: makroökonómia, oktatás és képzés, munkaerőpiac, innováció, management, tisztességes és nyitott piacok, üzleti pénzügyek, kommunikáció és infrastruktúra, kereskedelem, kormányzati ügyek és közbeszerzés.

Emellett a kormányzat támogatási és regionális, illetve helyi politikai intézkedéseket is hozott. Külön hangsúlyt fektettek a helyi és regionális politikák kapcsolatának fontosságára, amelyben konkrét szervezetek (Training and Enterprise Councils TECs) és üzleti kapcsolatok segítettek. A hosszú távú cél alapvetően a termelékenység növelése és az életkörülmények javítása volt. A kilencvenes évek végén megjelent egy újabb Fehér Könyv *Our Competitive Future: Building the Knowledge Driven Economy* címmel, amelyben a DTI külön hangsúlyt fektetett az új intézkedések bevezetésére. **A fő célok közt a sikeres üzleti modellek, a tudományos tevékenység és innováció, illetve a tisztességes piacok kiépítésének támogatását említi a jelentés.** Az ezt követő jelentés már nagyobb hangsúlyt helyezne az innovációra, a K+F tevékenység további fejlesztése érdekében. A jelentések szerint a brit versenyképesség az alábbi indikátorokon alapult: **üzleti környezet, erőforrások, innovációs folyamat, eredmények.**

A 2001-es választások után a kormány rögtön bejelentette, hogy a Vállalatok és a Termelékenység lesznek a gazdaság előtt álló legfőbb kihívások. Így jött létre egy vállalati agenda a DTI-n belül, amely így a brit innovációs politika részévé vált. Fontos kérdéseik: a tudásalap erősítése, business-technológiai és tudományos kapcsolatok erősítése, üzleti infrastruktúra javítása, felesleges akadályok lebontása a vállalatok előtt, dinamikus piacok kialakítása, ezzel együtt a fogyasztók és dolgozók érdekeinek védelme. Több résztvevőt és szervezetet is megkérdeztek a reformok és programok kapcsán, és a visszacsatolás pozitív volt a Minisztérium munkáját illetően. A DTI is **tisztázta munkakörét** és alapvetően egy vállalatokkal, alkalmazottakkal és fogyasztókkal való együttműködéssé alakult, hogy a brit termelékenység és versenyképesség gyorsabb növekedését érhesse el.

A 2001-es jelentés továbbra sem elégedett a brit gazdaság teljesítményével, mely jóval elmarad az USA mögött. Megoldásként jelent meg a DTI **Üzleti Tervezte** (2003-2006), amelynek fő célkitűzései: innováció fejlesztése, termelékenység növelése a vállalatok fejlesztése által, kormányzati hozzájárulás biztosítása. Az oktatás és képzés kérdésköre továbbra is fontos maradt, plusz prioritásként megjelent a nők részvételének növelése a tudományos és technológiai területeken is.⁶⁷

Porter 2003-as, a brit versenyképességről készült kutatásában új versenyképességi koncepciót javasol, amely legfőképpen a meglévő képességek fejlesztésére, az innováció kiépítésére és a vállalatok támogatására épül. Különösen nagy hangsúlyt fektet a versenyképesség kapcsán fellépő menedzselési problémákra. Így a korábban eredményesen alkalmazott privatizáció, dereguláció és verseny elveinek megfelelő iparpolitika újragondolására volna szükség. A kormány hosszú távú stratégiáját 2004-ben a K+F és az innovációs teljesítmény javításának szentelte.⁶⁸ (*Science and Innovation Investment Framework 2004-2014*)

67 Ali, El-Agraa: UK Competitiveness Policy vs. Japanese industrial policy, *Economic Journal*, 1997, vol. 107, issue 444, pp 1504-17.

68 Porter, Michael: UK Competitiveness: Moving to the Next Stage', DTI Economics Paper No. 3 (2003)

A következő években az ország GDP/fő szempontból javulást mutat, főleg a termelékenység növekedésének és az erősödő alkalmazotti teljesítménynek köszönhetően. Az innováció területén megmaradt a világszínvonalú tudásbázis, de az erős innovációs tevékenység még nem valósult meg, mivel a K+F befektetések viszonylag alacsonyok.⁶⁹ A szakképzettséget tekintve magas az alacsonyan képzettek száma és nincs megfelelő minőségű üzleti tudományokban jártas szakember. Az üzleti kultúra kapcsán történt előrelépés, de az USA-tól még jóval elmarad. A verseny tekintetében a gazdaság továbbra is nyitott az FDI-ra, az üzleti környezet pedig kedvezőnek volt mondható a válságot megelőző időszakban.

A pénzügyi válság azonban komoly zavart okozott a brit gazdaságban és a pénzügyi piacokon. Az ország újra csak 2009 második felére tudott enyhén pozitív GDP növekedést mutatni. A munkanélküliség tovább emelkedett, amelynek hatására a brit kormány széleskörű stabilitási és helyreállítási terveket helyezett kilátásba. Alapvetően tehát azt mondhatjuk, hogy a legutóbbi versenyképességi irányvonalak főleg **a jobb üzleti környezet kialakítására, az innovációra, a képzésre, a vállalatokra, a versenyre és a befektetésekre**, mint a brit versenyképesség fő indikátoraira koncentrálnak.⁷⁰ Mivel az innovációs tevékenység a válság hatására valamelyest visszaesett, ennek a trendnek a megfordítása mindenképp szükséges és a hosszú távú prioritásokat is figyelembe kell venni.⁷¹

Általános értékelés

A brit versenyképességi és innovációs politikák vizsgálata során arra jutottunk, hogy a versenyképességre vonatkozó politikák fellendülése óta **a társadalmi jólét biztosítása** szerepelt a legfontosabb célkitűzések között. A mai napig a társadalmi jólét megteremtését és fenntartását tekintik a brit gazdaságpolitika fő feladatának. Szintén fontos alapelveként szerepelt a minél **átfogóbb versenyképességi politika**. A brit kormányzat régóta nagy hangsúlyt fektet a politikaterületre és a gazdaság fellendítésére. Mivel a válság komolyan érintette a brit gazdaságot, ezért az utóbbi időben rengeteg kihívással találkozott, ezért versenyképességi és gazdaságpolitikájában nagyfokú adaptációra és rugalmasságra volt szükség. Leginkább strukturális változásokat láthattunk, ugyanakkor az is elmondható, hogy a versenyképességi politika több és már fejlettebb szintű politikaterületeken is megjelent. A brit versenyképességi politika és az ehhez kapcsolódó politikákra fektetett hangsúly is **karakteresnek** tekinthető. Ez azért is hangsúlyos, mert a legutóbbi rangsorok alapján a legjobb 15-ben foglal helyet, javulást egyelőre kevésbé mutat, de tartja pozícióját. Annak ellenére, hogy egy jól kidolgozott, erős innovációs rendszerrel ellátott országról beszélhetünk, a válság hatása itt is érezhető volt. Az **oktatás pártolása és támogatása** a kezdetektől fogva meghatározta a brit versenyképességi politika irányvonalát, és ezzel egy időben a K+F és az innovációs ráfordítások is növekedtek. Az utóbbi időben a regionális és helyi versenyképesség kapott kiemelt figyelmet. A **fenntarthatóság** is kulcsszerepet kapott a kezdetektől.

A több szinten és intézményben folyó kutatási, innovációs és technológiai rendszer alapján azt mondhatjuk el, hogy **a mindenkori kormányzat kiemelkedő szerepe mindenképp**

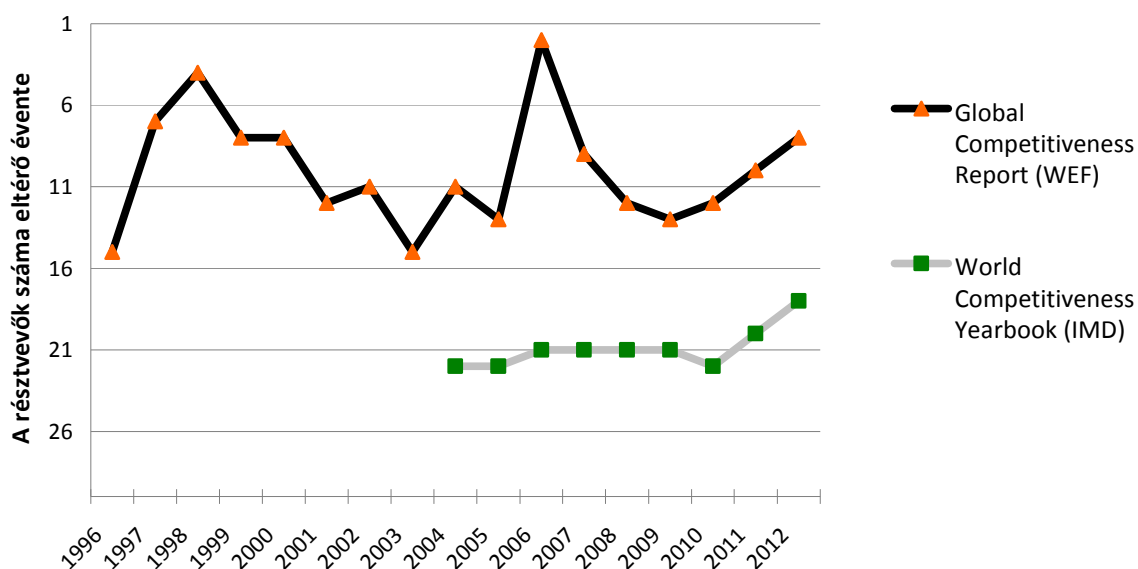
⁶⁹ Ez jelentősen nőtt a 2000-es évek végére.

⁷⁰ Department for Business Enterprise & Regulatory Reform, The 2008 Productivity and Competitiveness Indicators, London, 2008

⁷¹ Management Consultancies Association Innovation – protecting the UK's long-term competitiveness, Management Consultancies Association, 2009 április.

fontos Nagy-Britannia esetében, amelynek munkáját nem egy specializált tanács önmagában, hanem sok egyéb kutatási és javaslattevő funkciót betöltő szerv együttesen lát el. Az elemzésünk szempontjából legrelevánsabbnak talált független intézmény a Centre for International Competitiveness egy fiatal intézmény, amelynek munkája fontos vákuumot tölt be a brit versenyképességi kutatásokban és lehetőséget teremt az egyes szektorok, illetve regionális és helyi képviselők közti együttműködés kialakítására.

35. ábra Nagy-Britannia helyezései a WEF és az IMD rangsoraiban

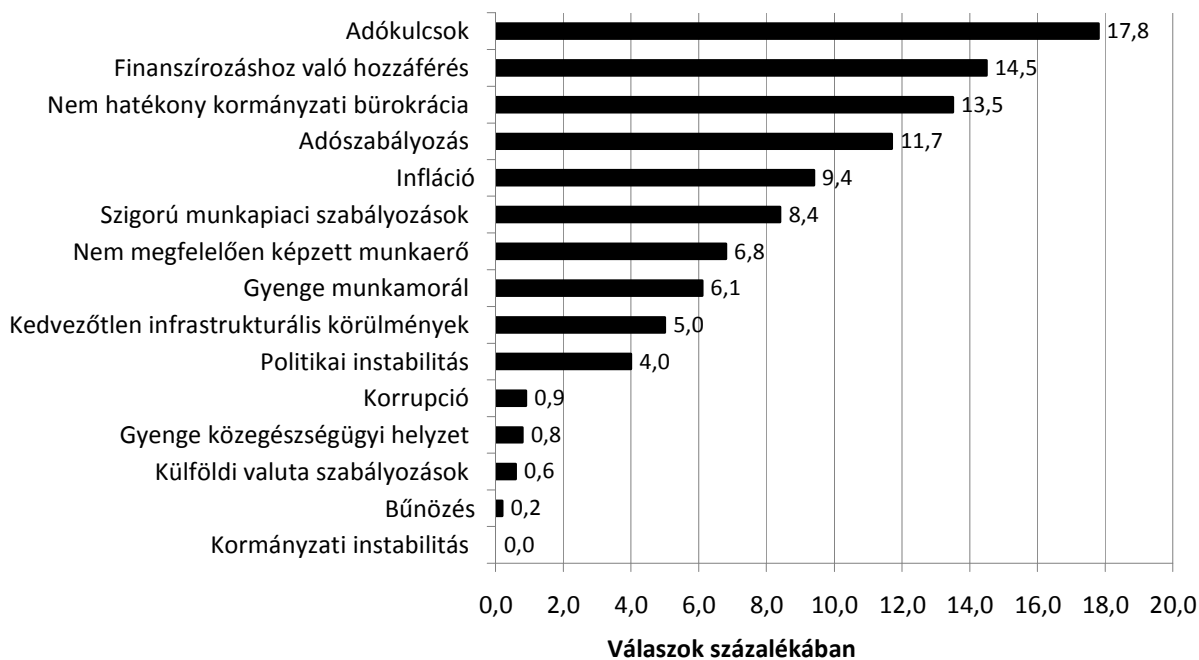

Alapvetően az mondható el, hogy kiegyensúlyozott teljesítményt nyújt a gazdaság. A legutóbbi jelentésben azonban további javulás látható mind az intézmények, mind az innováció és az üzleti szofisztikáció területén.

10. táblázat Nagy-Britannia helyezései a WEF pillérei szerint 2011-2012-ben

GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX	Helyezés (142-ből)	Érték (1-7)
GCI 2011-2012	10	5,4
GCI 2010-2011 (139 közül)	12	5,3
GCI 2009-2010 (133 közül)	13	5,2
Alapvető elvárások	21	5,6
1. Pillér: Intézmények	15	5,3
2. Pillér: Infrastruktúra	6	6,1
3. Pillér: Makrostabilitás	85	4,5
4. Pillér: Egészség és alapfokú oktatás	14	6,4
Hatékonyságnövelők	5	5,4
5. Pillér: Felsőoktatás és szakképzés	16	5,5
6. Pillér: Árupiaci hatékonyság	19	5,0
7. Pillér: Munkaerőpiaci hatékonyság	7	5,4
8. Pillér: Pénzügyi piacok fejlettsége	20	4,9
9. Pillér: Technológiai felkészültség	8	6,1
10. Pillér: Piacméret	6	5,8
Innovációs és szofisztikáltság faktorok	12	5,2
11. Pillér: Üzleti szofisztikáltság	8	5,4
12. Pillér: Innováció	13	4,9

36. ábra A legproblémásabb faktorok Nagy-Britannia üzleti életében 2011-2012-ben

Örményország

www.cf.am, www.ev.am

A versenyképességi intézmények létrehozása, összetétele, működése

Az 1995-ben megalakult **Örmény Nemzeti Versenyképességi Alapítvány** egy olyan független szervezet, amelyet az örmény kormányzat és egy csoport magánszektori külföldi (USA, Oroszország, EU és Közel Kelet) vezető üzletember hozott létre. Legfőbb céljuk az volt, hogy áttörést érjenek el olyan gazdasági tevékenységek területén, amelyek versenyképességi növekedéshez vezethetnek az országban. A szervezet az örmény gazdaság szempontjából a három legfontosabb szektorális területre; az oktatásra, egészségügyre és turizmusra fókuszál, mivel itt továbbra is jelentős fejlődési potenciállal és versenyelőnnyel rendelkezik.

A több, mint 15 éve működő szervezet kuratóriuma és a kormány évente több alkalommal találkozik. 2011-ben az Alapítvány kommunikációs stratégiájára és a fejlesztési projektek finanszírozására tértek ki, emellett egy pán-örmény hálózat kiépítéséről is tárgyalásokat kezdtek. A szervezet lehetőséget biztosít továbbá olyan események megszervezésére, amelyek elősegíthetik az örmény versenyképesség növekedését. Emellett olyan projektek kialakítására is törekszik, amelyek célja olyan **vállalkozói környezet biztosítása**, amely a **szektorok közti együttműködést** is elősegíti. Kiemelten fontos ebben az esetben, hogy a tudásmegosztás megvalósuljon. Ebben a már megvalósult és folyamatosan kialakított globális hálózatok nyújthatnak segítséget.

Felépítését tekintve a szervezet köz- és magánszférai együttműködésen alapul és célja, hogy olyan stratégiai befektetéseket mobilizáljon, amelyek előmozdíthatják a fejlődést és egyben a versenyképesség fokozásához is vezetnek. A kuratórium **hat nemzetközi üzleti vezetőből, hat magas rangú kormányzati vezetőből és az Európai Bizottság képviselőjéből áll.**

Láthatjuk tehát, hogy az örmény versenyképességi szervezet **eltér** a klasszikus versenyképességi tanácsoktól, hiszen jelentős nemzetközi segítséggel jött létre. Célkitűzéseit tekintve azonban hasonló, ugyanúgy az ország versenyképességének javítására törekszik. Külön hangsúlyt kapott az innováció egyik fontos eleme, az **oktatás** (különösen a felsőoktatás) fejlesztése, amely az ipar és a tudásalapú társadalom gazdasági aktivitását jelentősen növelheti. A szervezet külön kiemeli **az innovációs háromszög fontosságát**, amely **az oktatás, a tudomány és technológia hármasságán** alapszik. Ezekben a területeken Örményország jó mutatókkal rendelkezik, és már eddig is több intézmény és egyetem átalakítására sor került. Az ún. **Convergence Center** kezdeményezés azért indult, hogy további felsőoktatási átalakítások mehessenek végbe különböző egymást támogató tevékenységek összehozásával, amelyek alapvetően hasonlóak (konvergálnak) a vezető egyetemeken bekövetkezett változásokkal. Egy **örmény egyetemi hub** kialakítása a cél, amely többek közt tudományos laborokat, oktatási felszerelést és más akadémiai forrásokat is bővítene és további befektetések bevonását célozná.

A másik jelentős befektetéseket vonzó terület a **turizmus** lehetne. Ennek megvalósulása érdekében a direkt marketing, az új termékek és a stratégiai folyosók körüli befektetésekre

hívják fel a befektetők figyelmét. Az egészségügy területén a már korábban megkezdett átalakítások folytatását támogatják.

A munkarend és a jelentések

Az örmény versenyképesség vizsgálatakor mindenképp fontos figyelembe venni a **Gazdasági és Értékkutató Központ (Economy and Values Research Center)**⁷² által készített éves jelentéseket. A központ célja, hogy széleskörű párbeszédet és elemzések előkészítését ösztönözze. 2004-ben üzleti tanácsadók és egyetemi szakemberek nemzetközi kapcsolataikat is felhasználva hozták létre. A Központ legfőbb célja, hogy új terveket dolgozzon ki az akadémiai és az üzleti területek összekapcsolására annak érdekében, hogy egy kedvezőbb üzleti és társadalmi környezet épülhessen ki. A szervezetnek tanácsadó részlege is működik 2006 óta. Kutatási területei közt kiemelt helyen szerepelnek a turizmus és az IT területei.

A központ által készített versenyképességi jelentések részletes értékelést adnak az örmény versenyképességi helyzetről és **főleg a szomszédos országokkal összehasonlított** helyzetét értékelik. A legfontosabb kérdések ennek kapcsán a következők:

- Mennyire versenyképes Örményország és üzleti környezete a regionális és a globális versenyben?
- Melyek a legfontosabb versenyelőnyei, erősségei és gyengeségei és hogyan lehetne őket kihasználni, illetve felszámolni?
- Melyek a versenyképesség szempontjából legfontosabb prioritások a köz- és magánszféra párbeszédében a következő pár évben? Mi a magánszektor, a közszféra és a civil társadalom szerepe ebben a folyamatban?

Az első éves jelentést 2008-ban publikálták, bevezetését az akkori gazdasági miniszter és M. Porter közösen írták. Ahogy Porter is megállapította, az első jelentés publikálásával Örményország elkezdte komolyan venni a versenyképesség kérdését és egy valós gazdasági fejlesztést elősegítő stratégia kiépítése felé indult. **A 2008-as jelentés egy modern versenyképességi koncepció megalkotása után az ország gazdasági helyzetét 'növekedési-versenyképességi paradoxon'-ként írja le.** Az ellentmondás abban rejlik, hogy míg a növekedés szintje a legtöbb makrogazdasági mutató szerint magas, addig lassú és elmaradott a versenyképességét tekintve. Ebben az évben Örményország a Világgaazdasági Fórum által készített rangsorban a 93. helyen szerepelt, amely a 131 ország között viszonylag gyenge teljesítménynek mondható. A jelentés ezek alapján, leginkább a közpolitikák kapcsán fogalmaz meg ajánlásokat és mindenképp szükségesnek tartja egy fejlődésorientált politikai környezet kialakítását. A jelentés különbséget tesz az évek során végbement közpolitikai változások között: míg a 90-es évek elejét a 'túlélés', második felét az 'újraelosztás' jellemezte, addig a 2000-es éveket a 'társadalmi fejlesztés vagy szegénység csökkentés' jellemzi. A Központ egy fejlődésfókuszú stratégiát javasol a továbbiakra, amely a versenyképesség legfőbb katalizátoraira fektetne hangsúlyt. Emellett megkülönböztet rövid és hosszú távú célokat („Strategic Breakthrough” és „Quick Wins”), amelyeknek egyformán fontos szerepet szán. A hosszú távú célok lehetnek azok, amelyek Örményországot versenyképességi pozíciójának

⁷² <http://www.ev.am/en/ev/>

javításához vezethetik más országokkal és közvetlen versenytársaival szemben egyaránt. A jelentés azzal zárul, hogy **Örményország egyelőre a kezdeti fázis felé közelít egy versenyképes gazdaság létrehozásához, amelyhez egy letisztult vízióra, magasabb színvonalú képességekre és koncentráltabb erőfeszítésekre lenne szükség.**

A 2009-es jelentés fókuszba állítja az ország innovációs teljesítményét, és a gazdasági világválság hatását is vizsgálja. A jelentés szerint Örményország egy olyan új fejlődési fázisba lépett, ahol a versenyképesség fő tényezőinek szerepe megváltozott. A makroteljesítmény, az intézmények és az alapvető infrastruktúra leginkább az első szakaszban lévő fejlődéshez szükséges. Jelenleg azonban Örményország számára az innovációs képességek és a gazdasági hatékonyság fontosabb tényezők. Habár az innováció kulcsfontosságú egy tudás-alapú társadalom megteremtéséhez, a tenger nélküli ország nemzeti erőforrásokban szegény és nagyon magas szállítási költségekkel szembesül. Az innovációs fejlesztésekre tett javaslatok során az OECD ajánlásait figyelembe véve a jelentés **átfogó képet ad az innovációs folyamatokról** és a különböző innovációs rendszerekről. Annak érdekében, hogy innovációs fejlődés mehessen végbe (különösen a termékek és szolgáltatások körében) mindenképp szükségesnek ítélt a jelentés **egy átfogó, hosszú távú fejlesztési vízióval rendelkező nemzeti innovációs stratégiát**. Annak érdekében, hogy megfelelő kereslet és piac jöhessen létre, a jelentés **négy alapvető stratégiai elképzelést vázol fel**, amelyben mind az egyes politikaterületeknek, mind a legfontosabb szereplőknek fontos része van. A stratégiák, amelyek esetében egyébként külön országok példáját is említi) a következők:⁷³

- Domestic Corporate-Led Strategy, (Finnország): a hazai vállalatokra épít
- MNC-Led or R&D Hub Strategy, (Szingapúr): A multinacionális vállalatokra és a K+F központ szerepére épít
- Government-Led Strategy, (Izrael): A kormányzati irányításra támaszkodik
- Generic or Environment-Enabled Strategy (USA, Nagy-Britannia): Generikus, vagy környezet-vezérelt stratégia

⁷³ Economy and Values Research Center: Armenia National Competitiveness Report (ACR) 2009.

37. ábra Stratégiai lehetőségek és kritériumok

Stratégiai opció Kritérium	Hazai vállalkozás által vezérelt	MNC által vezérelt	Kormány által vezérelt	Környezetileg biztosított
Erőforrás követelmények	Magas	Alacsony	Közepes	Magas
Tudásdiffúziós potenciál	Magas	Alacsony	Alacsony	Magas
Megközelítés komplexitása	Magas	Alacsony	Alacsony	Magas
Szükséges idő az eredmények előtt	Hosszú	Rövid	Rövid	Hosszú
Stratégiaiilag fontos összetevők lehetséges fejlesztése	Nehéz	Könnyű	Könnyű	Nehéz
Előfeltételek elérhetősége	Alacsony	Közepes	Közepes	Alacsony

Forrás: Armenia Competitiveness Report (ACR), 2009

Ezeket a stratégiákat szektorális szinten is lehetne alkalmazni.

38. ábra Stratégiai lehetőségek és jellemző ágazatok

Stratégiai opció	Gazdasági szektor
Hazai vállalkozás által irányított	Bányászat, energia
MNC által irányított	IT, egyéb műszaki szolgáltatások
Kormányzat által irányított	Védelemhez kapcsolódó szektorok (lézer, új anyagok), egészségügy, energiatermelés
Környezetileg biztosított	Természetes kiegészítések, élelmiszer

Forrás: Armenia Competitiveness Report (ACR,) 2009

Örményországnak döntenie kell, hogy melyik stratégiát válassza, ugyanakkor azt is fontos megemlíteni, hogy mindegyik stratégia jelentős **K+F ráfordításokat** és **oktatási változtatásokat** igényelne. A versenyképességi indexek szempontjából egyébként jelentős változás nem történt Örményország esetében.

A legutóbbi WEF versenyképességi jelentés szerint az örmény gazdaság enyhe javulást mutatott az egészségügy, oktatás és termékpiacon hatékonyság területén, míg eredményei romlottak a makroökonómiai stabilitás terén. Az ország pozitív értékelést kapott a munkaerő-piaci szabályozások, az adószint és a vállalatalapítás területén. Ugyanakkor azt is fontos megállapítani, hogy az örmény gazdaság **sebezhetőbbé vált a külső eseményekre**.

A versenyképességi tanács hatásai

A legutóbbi, 2010-es jelentés középpontjába a felsőoktatás és annak fejlesztése került. Eszerint **egy új gazdasági modell kialakításához egy világszínvonalon is versenyképes oktatási szektor** szükséges. Ennek érdekében a különböző alapvető tényezőkre kell fókuszálni:

- **Stratégia** – Örményország az Európai Felsőoktatási Terület keretein belül komoly reformokat vezet be, amelyek letisztázása és pontos kidolgozása még szükséges.
- **Irányítás** – A stratégia megvalósításához progresszív vezetőkre van szükség, akik képesek áttörést elérni és igazi szektorális fejlődést megvalósítani.
- **Internacionalizáció/Mobilitás** – Örményországba érkeznek ugyan külföldi diákok, de a helyi egyetemeknek további lehetőségek megnyitása lenne szükséges. Az egyetemek közti együttműködés, tanulási és kutatási lehetőségek újabb országok közti kapcsolatokat alakíthatnak ki. Emellett az örmény diákok külföldi tanulmányainak támogatása is szükséges.
- **Tanulási elemek** – Ez a terület lényegében a helyi diákok és oktatás színvonalának emelését jelentené, mivel az örmény oktatási rendszer továbbra is komoly problémákkal küzd (alap- és középfokú oktatás forrásainak hiánya, idejét múlt tanítási módszerek, kevés kapcsolat az iparral és a kutatással).

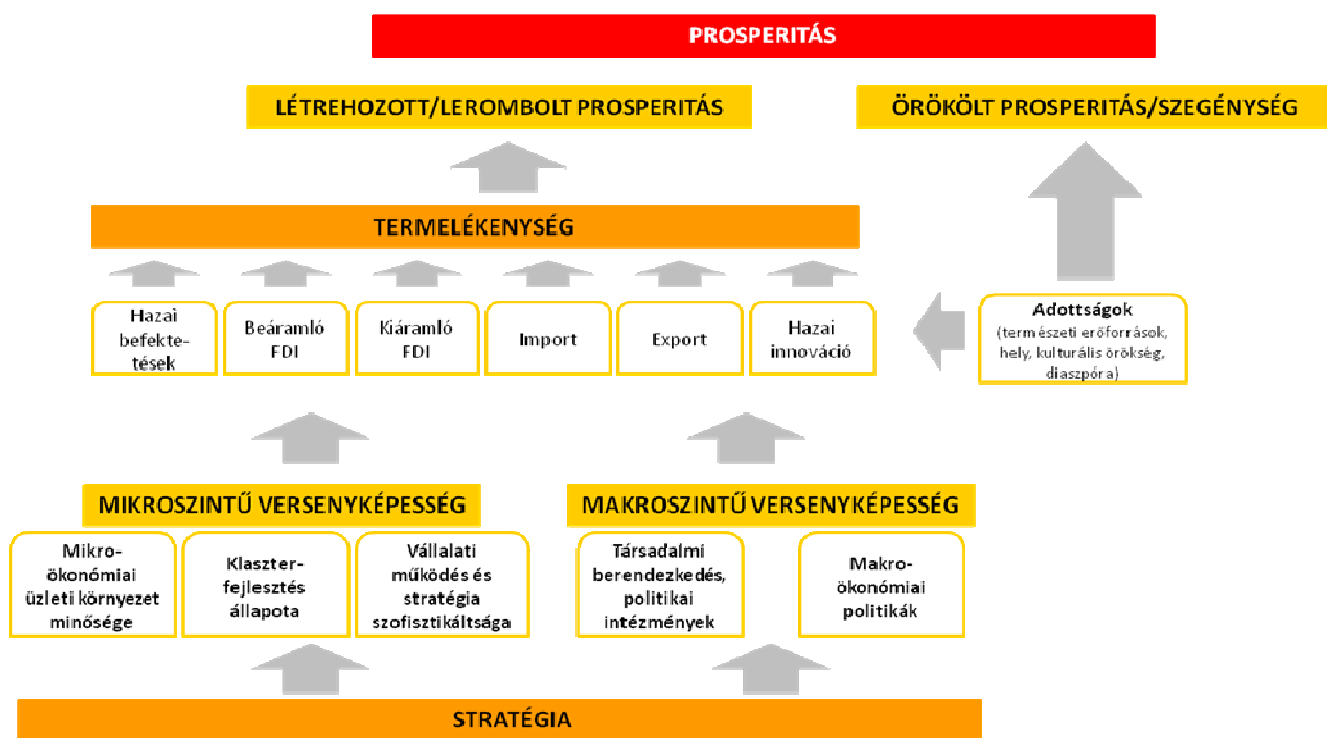
A stratégiai fejlesztéshez a **felsőoktatási szektorban** tiszta vízióra, a felsőoktatás és a gazdasági fejlesztés megfontolt párhuzamba helyezésére és **öt versenyképességi 'parancsra'** lenne szükség. Ez az öt a következő:

- A felsőoktatásnak gazdasági átalakuláshoz kellene vezetnie;
- A felsőoktatás kulcsfontosságú elem a nemzetközileg is versenyképes klaszterek kialakításában;
- Az európai tanulási környezettel való integráció gyorsaságának harmonikusnak kell lennie az örmény belső abszorpciós képességgel;
- Az oktatás internalizációját mindenképp el kell érni, bármilyen stratégiát is választanak;
- Mindenképp szükséges a kutatás felsőoktatásba való integrálása.

A jelentés két stratégiai opció ajánlásával zárul, mindkettő a felsőoktatás fejlesztését célozza. Az első egy ún. széleskörű támadás, amely szerint fenntartható változás egy teljes rendszeren keresztül történik és kereslet-kínálat alapú megközelítést követel.

A második, az ún. 'sebészeti beavatkozás' kisebb akciókkal kezdődne, amelyek később a teljes szektor átalakulásához vezetnek. Így olyan vezető, modell értékű egyetemek jöhetnének létre, amelyek nemzetközi viszonylatban is vonzóak lehetnének. További cél a felsőoktatási rendszerről indított nyílt párbeszéd kezdeményezése. Az alábbi ábrán látható az örmény szervezet által is alkalmazott megközelítés.

39. ábra A fenntartható és növekvő prosperitás keretterve

Forrás: World Economic Forum, 2010

(Forrás: Armenia Competitiveness Report (ACR) 2010, in World Economic Forum, 2010, M.E. Porter C. Ketels, M. Delgado, and R. Bryden (2007), EV Research Center)

Általános értékelés

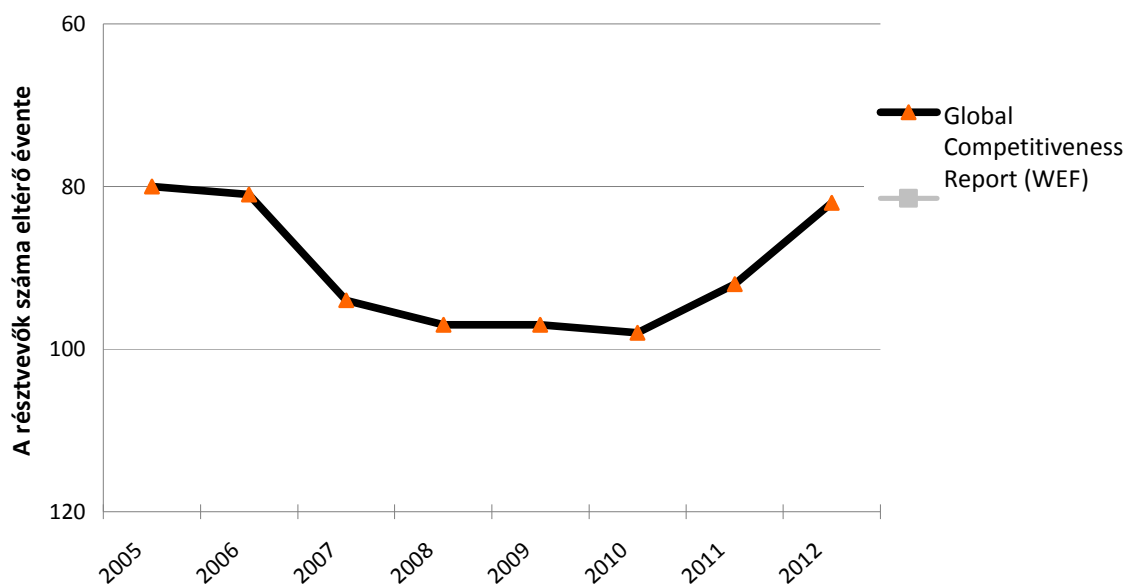
Összefoglalásként az alábbiakat állapíthatjuk meg az örmény példa kapcsán. A versenyképességi jelentésekben is szerepel és az ország gazdasági növekedését tekintve az egyik legfontosabb alapelvvé vált a **társadalmi jólét biztosítása**. Jellemző, hogy van bizonyos területekre irányított erős fókusz (lásd egészségügy, oktatás, innováció), de a **versenyképességi politika összességében inkább útkeresőnek mondható**.

Az **oktatás**, a **K+F** és **innováció** a legfontosabb elemei a stratégiáknak és ezek fejlesztésében látják a versenyképesség erősítését. A fenntarthatóság szerepel ugyan a tervek között, azonban a gazdasági válságnak is köszönhetően az ország stagnáló állapotba került. Így ez után a kilábalás és újabb lendület után lehet talán újra a

fenntarthatóságról beszélni. A versenyképességi programokban mindenesetre kiemelt helyen szerepel, főleg amikor a nemzetközi versenyről és a regionális fejlődésről beszélnek.

A versenyképességi intézményeknek Örményországban **két speciális formája** létezik. Az egyik főleg nemzetközi irányítású és üzleti befektetések fókuszú és a mindenkori kormány több képviselője is megtalálható benne. A másik még nagyon fiatal intézmény és főleg kutató jelleggel működik. Mindkettő jó kezdeményezés, és a legutóbbi éves jelentéseket tekintve jó irányvonalat képeznek. Emellett azonban hiányosságok is tapasztalhatók, és mindkét esetben szélesebb körű működési és tevékenységi terület is megvalósulhatna.

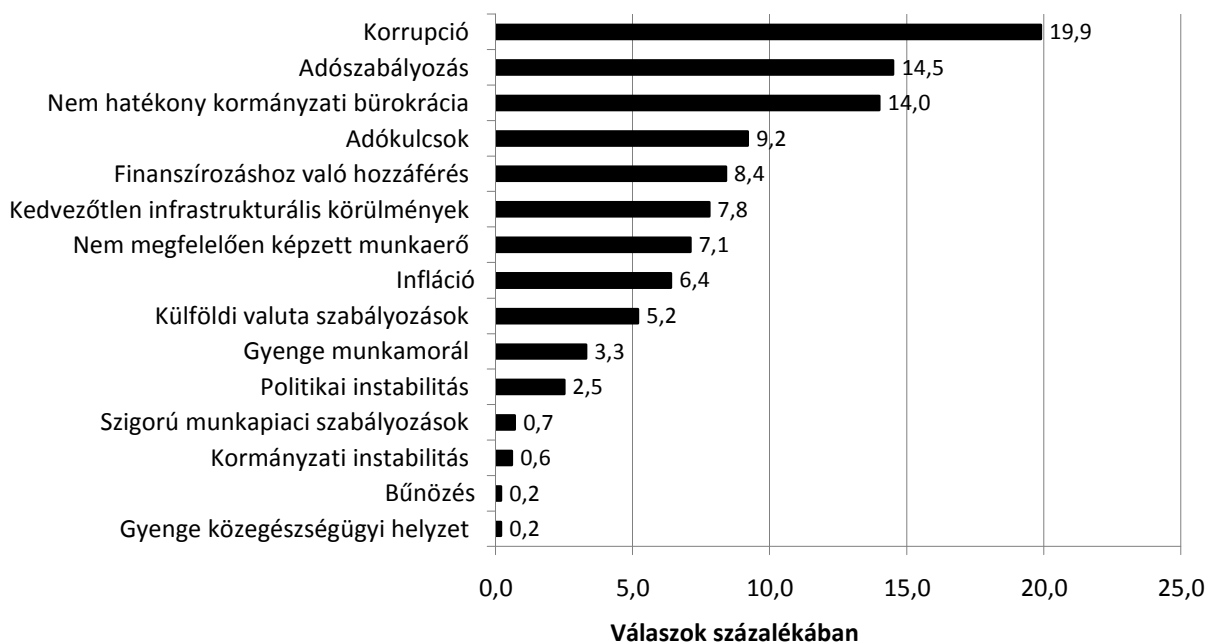
40. ábra Örményország helyezései a WEF rangsorban (IMD-ben nem szerepel)

11. táblázat Örményország helyezései a WEF pillérei szerint 2011-2012-ben

GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX	Helyezés (142-ből)	Érték (1-7)
GCI 2011-2012	92	3,9
GCI 2010-2011 (139 közül)	98	3,8
GCI 2009-2010 (133 közül)	97	3,7
Alapvető elvárások	94	4,2
1. Pillér: Intézmények	83	3,6
2. Pillér: Infrastruktúra	77	3,8
3. Pillér: Makrostabilitás	114	4,2
4. Pillér: Egészség és alapfokú oktatás	94	5,4
Hatékonyságnövelők	91	3,7
5. Pillér: Felsőoktatás és szakképzés	76	4,0
6. Pillér: Árupiaci hatékonyság	108	3,9
7. Pillér: Munkaerőpiaci hatékonyság	34	4,7
8. Pillér: Pénzügyi piacok fejlettsége	95	3,8
9. Pillér: Technológiai felkészültség	88	3,4
10. Pillér: Piacméret	115	2,6
Innovációs és szofisztikáltság faktorok	110	3,1
11. Pillér: Üzleti szofisztikáltság	107	3,4
12. Pillér: Innováció	112	1,7

41. ábra A legproblémásabb faktorok Örményország üzleti életében 2011-2012-ben

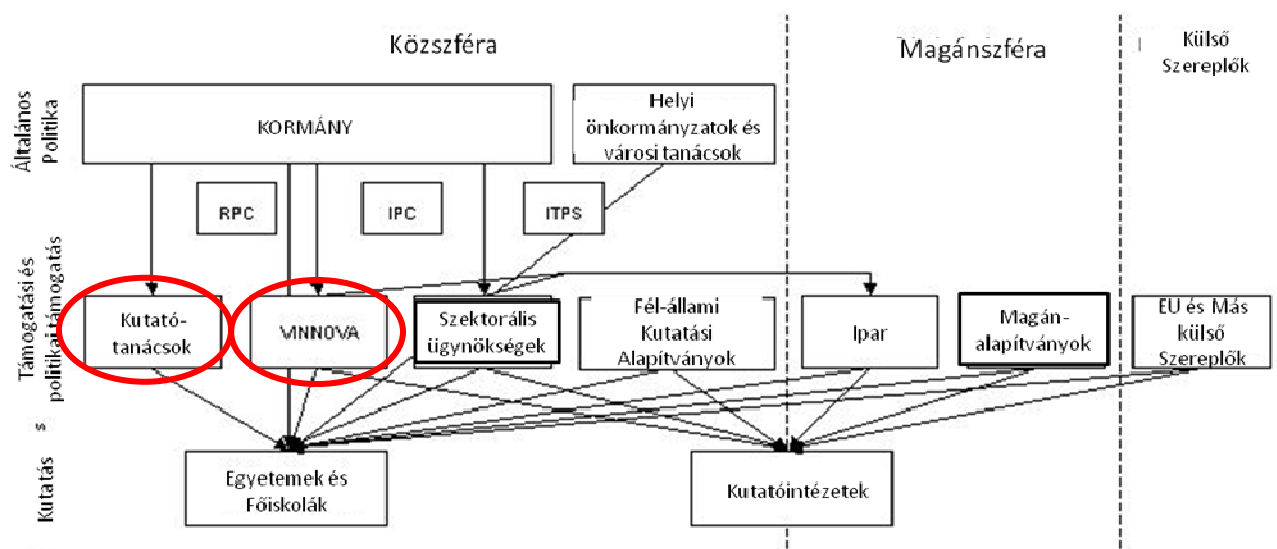
Svédország

<http://www.sweden.gov.se/sb/d/574/a/88793>

Az intézményi struktúra

A svéd versenyképességi politika tartópillérei az innováció és a K+F intézményi rendszerei. Nincs egy átfogó versenyképességi tanács, viszont a kormány fogja össze a nagyszámú és tagolt versenyképességi intézményeket hangsúlyos kormányzati szerepvállalással. A versenyképesség szempontjából tekintett **kutatási rendszer** Svédország esetében az 43. ábrán látható.

42. ábra A svéd kutatási rendszer

Forrás:

http://erawatch.jrc.ec.europa.eu/erawatch/opencms/information/country_pages/se/country?section=Overview&subsection=StrResearchSystem

A rendszer legfelsőbb szintjén a kormányzat és a releváns minisztériumok találhatók, amelyek munkáját a **Kutatáspolitikai Tanács** (Research Policy Council), az **Innovációs Politikai Tanács** (Innovation Policy Council) és a **Növekedés Elemzés** (Growth Analysis) részlegek fogják össze (mindegyik a minisztériumokon belül található). Ezek tanácsadói szerepet töltenek be. Emellett több kutatási tanács is létezik, amelyek főleg akadémiai kutatásokra támaszkodnak. A legfőbb a **Svéd Kutatási Tanács** (Swedish Research Council), amelyet szintén az Oktatási és Kutatási minisztérium finanszíroz. Legfőbb feladata az orvostudomány és társadalomtudományok területén folytatott kutatások irányítására. A VINNOVA is egy állami szerv, amely a növekedés és prosperitás elősegítését támogatja, külön kiemelve az **innováció** fontosságát. A K+F kutatásokat az ország 16 állami egyetemén végzik, amelyek munkáját további 30 kutatóintézet is támogatja. Ezek

alapvetően az ipari szektor, főleg a KKV-k és a kutatói szektor közti együttműködést biztosítják.

Kiemelést érdemel kutatásunk szempontjából a **Globalizációs Tanács** létrehozása, összetétele, működése. Ezt a svéd kormány 2006 végén azért hozta létre az Oktatási és Kutatási Minisztériumon belül, hogy a globalizációhoz kötődő mélyebb kutatásokat elősegítse, gazdaságpolitikai stratégiákat fogalmazzon meg, és szélesebb közpárbeszédet indukáljon az egyes érdekcsoportok között. A folyamatos egyeztetések mellett független kutatók és szakértők készítenek háttérjelentéseket, amelyeket egyetemi oktatók és más szakértői csoportok képviselői ellenőriznek, mint referenciacsoport. Emellett konferenciák és szemináriumok megszervezését is célként tűzték ki. A tanácsot miniszter vezeti, a képviselők közt az üzleti szektor,⁷⁴ a kormány, egyéb társadalmi partnerek, a média és kutatási közösségek is megtalálhatók. A végső cél egy záró jelentés elkészítése volt 2010 végéig, amely gazdaságpolitikai ajánlásokat közöl. Ez végül leginkább egy **klasztermegközelítést** vázol fel, amely a svéd gazdaság továbbra is erős exportorientáltságát is tükrözi. Emellett bemutatja, hogy szükséges lenne a szolgáltatói szektorban új munkahelyek megteremtése, mivel a gazdasági válság is bizonyította, hogy a svéd gazdaság is sérülékeny lehet. Az új kihívások érdekében a **Globalizációs Tanács tíz problémát** jelölt meg, amelyekről társadalmi párbeszéd elindítása szükséges:

- A globalizáció erejét alulbecsülték, a nemzetek között nagyobb együttműködés szükséges;
- A svéd sérülékenységet nem vették elég komolyan, ezért új ígéretes területek megtalálása szükséges;
- A gazdasági válság hatásai továbbra is megosztóak. Az egyetlen biztos kilábalást a folyamatos növekedés jelenthet;
- Svédországban kevés kis- és középvállalkozó van;
- Az EU-nak is támogatnia kellene a teljes világkereskedelmi liberalizációt;
- Svédország nem fektetett be eleget a tudásmegszerzésbe. Tovább kell javítani az oktatás színvonalát;
- A foglalkoztatási arányt növelni kell;
- A bevándorlók társadalomba való beillesztése nagyon lassan halad, így ezen változtatni kell;
- Svédország nem elég ismert Ázsiában.

Emellett a jelentés javaslatokat is megfogalmaz, amelyek a következők:

- További erős befektetés a kutatási és innovációs tevékenységekbe. Így a 'tudás nemzet' és 'az innováció földje' elnevezések továbbra is igazak lehetnek az országra;
- Globalizáció orientált adóreform szükséges;
- Egy svéd „head office” stratégia kifejlesztése (a legnagyobb vállalatok ide telepítsék vállalati központjukat);
- További oktatási és képzési színvonal emelése (több diák tanuljon otthon is és külföldön is, az angol nyelv elsajátítása kötelező legyen, kutatási és

⁷⁴ Director-General of the Confederation of Swedish Enterprise, a legnagyobb vállalatok (Volvo, Ericsson, SEKAB) első számú vezetője.

természettudományos képzések további erősítése, felsőoktatási intézményeknek nagyobb önállóság jusson);

- A szabad kereskedelem és a pénzügyi rendszer erősítése;
- Szolgáltatás-export fellendítése;
- Továbbra is támogatni kell a svéd társadalmi modell elemeit (alacsony korrupció, fair play, gender egyenlőség etc.);
- Rugalmasság a foglalkoztatási politikában (inkább megállapodásokon nyugszik, mint szabályokon)
- Gazdaságpolitika stabilitásának további biztosítása;
- További minőségjavító rendszerek alkalmazása a közszférában;
- A klímapolitikai adaptációt Svédország előnyeként alkalmazzák (megújuló energia kutatások, fenntarthatóság közlekedésben és egyéb területeken is);
- Rövid távon továbbra is fontos az erős ipari profil fenntartása. Hosszú távon a szolgáltatóipar felfuttatása válna prioritássá.

A Globalizációs Tanács mellett működik a **Svéd Kutatási Tanács** (Swedish Research Council), amely szintén állami szerv. A három legfontosabb felelősségi terület **a kutatás-finanszírozás, kutatási politika és a tudományos kommunikáció**. Alapvetően támogatást biztosít kutatóknak karrierjük megvalósításában sokféle területen, egyetemeknek és intézmények számára is. (Nem csoda, hogy ilyen fejlett támogatási rendszer mellett **a kutatók száma igen magas az országban**. Ezek a kezdeményezések nagyban elősegíthetik az országot egyik legfőbb célkitűzésének elérésében, miszerint Svédország vezető kutatónemzetté válhasson.) A Svéd Kutatási Tanács kutatási, elemzési és stratégiai kormány megbízásokat is készít. Az eredeti prioritások (2001) arra irányultak, hogy jó kutatási környezetet és infrastruktúrát biztosítson a kutatók számára. Ez mára inkább már a fiatal kutatók felé irányul.⁷⁵

A **VINNOVA** nevű további fontos szervezet (Swedish Governmental Agency for Innovation Systems, 2001-ben jött létre) legfőbb célkitűzése **a fenntartható növekedés biztosítása** és egyben a svéd kutatók és vállalatok versenyképességének növelése. Ehhez a technológiai, közlekedési, kommunikációs és munkavállalói élet területén való **hatékony innovációs rendszerek kialakítására irányuló kutatásokat** finanszírozza. Szintén fontos szempont a fiatal kutatók munkájának támogatása és a kutatások területén nyújtott tanácsadói munka. **A VINNOVA kezdeményezésére** a kormányzat jelentős változásokat eszközölt a kutatási politikában, amely jobb karrierlehetőségeket biztosított. Emellett az állami, ipari és kutatói szervek közti szorosabb együttműködést is elősegítette többek között hosszú távú befektetésekkel és konferenciák szervezésével. Minden programot nyomon követnek és értékelnek. A kutatóintézetek közt jelenleg is szoros együttműködés áll fenn.⁷⁶

A legfontosabb kapcsolat az egyes tanácsok között, hogy az állami támogatás (mind finanszírozásban, mind szakmailag) erősen jelen van. A legtöbb innovációhoz kapcsolódó ügy a Ministry of Enterprise alá tartozik, míg a VINNOVA a nemzeti szintű politikák végrehajtó szerve, leginkább a szükséges kutatások, fejlesztések finanszírozását menedzseli. Emellett szorosabb hálózat kiépítésére is törekszik a nemzeti szereplők között, amelyek szükségesebb a hatékonyabb innovációs tevékenységek végrehajtásában. Az

⁷⁵ The Globalisation Council, Government Offices of Sweden, Ministry of Education and research, 2007.

szeptember , Stockholm, Svédország. Elérhető: <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/08/87/93/6cfe36b5.pdf>

⁷⁶ <http://www.ri.se/en/research-institutes>

egy-egy minisztériumok külön-külön is felelősek egyes versenyképességi területekért (energia, oktatás, kutatás, K+F kiadások stb.)

2009 óta kevés változás zajlott a svéd innovációs irányítást és intézményi felépítést tekintve. Egyik változás a 2011 májusában létrehozott tanács, amely az önkormányzatok működési minőségét és hatékonyságát hivatott emelni a helyi, regionális és nemzeti szinten. A tanács holisztikus és szisztematikus struktúráján keresztül kívánja ezt elérni, ami alapvetően a már létező struktúrák felülvizsgálatával és kielemezésével kezdődött meg. A legfőbb fókusz a szociális innovációra és a szolgáltatásbeli innovációra irányul. Elmondható tehát, hogy az állami szférához kapcsolódó újítások megvalósítása minisztériumi stratégiává és prioritássá vált.⁷⁷ A tanács 2013 júniusában jelent majd elért eredményeiről.⁷⁸

Jelentések

A svéd kormányzat az EU-s Lisszaboni Stratégia keretében is a 2000-es évek során fontos új célokat fogalmazott meg. Alapvető céljuk az volt, hogy Svédország kutatónemzeti pozícióját megerősítsék, ezáltal is növelve versenyképességét. A svéd versenyképesség alapmotorjává a **kutatás vált, amely nemzetközi minőséget, társadalmi fejlődést és jólétet, illetve ipari versenyképességet** is biztosít.

Kiemelkedő mértékű a K+F kutatásokba fektetett forrásmennyiség, ebben az EU-ban is élenjáró. Az innovációs rendszer szintén vezető, **az innovációs rendszerek piaci igényekhez való igazításában azonban további fejlődés szükséges.** Így a K+F eredmények kereskedelmi forgalomba hozására megfogalmazott kezdeményezések mindenképp fontosak. Az információs társadalom fenntarthatósága szintén fontos szempont, hiszen a fő cél az, hogy jó körülményeket teremtsenek a működő piacoknak és hatékonyabbá váljon a verseny az egyes szereplők között.

A nemzeti fejlesztések mellett a **regionális szempont** is nyomott a latba a 2007-2013-as nemzeti stratégia kialakításakor, amely elsősorban a **versenyképesség, foglalkoztatás és üzletfejlesztés** területeire tér ki. A stratégia fő prioritásai: innováció és megújulás, szakértelmi professzionális ellátás és jobb munkaerő-kínálat, hozzáférhetőség és stratégiai határokon átnyúló együttműködés. Emellett akcióterveket dolgoztak ki a **kulturális és kreatív iparágak** regionális növekedésének fejlesztéséhez. Az Európai Bizottság szerint a svéd kormánynak további szorosabb együttműködést kell kialakítania a regionális szereplőkkel leginkább a munkaerő-piaci, oktatási és regionális növekedési politika területein. Ezek a kihívások még inkább fontosak a jelenlegi válságot látva.

A legutóbbi, 2010-2011-es WEF Versenyképességi jelentés szerint Svédország a 2. legversenyképesebb gazdaság, megelőzve Szingapúrt és az USA-t is. Kiemelkedő a transzparencia, a hatékony pénzügyi piacok és a közintézmények hatékonysága és technológiai fejlesztések magas színvonalának köszönhetően. A korrupció mértéke nagyon alacsony és kormányzata is az egyik leghatékonyabban működő a világon. A magánintézmények szintén kitűnő minősítést kaptak, a vállalatok kiemelkedő etikai viselkedést mutatnak és magas szintű technológiai fejlesztéseket alkalmaznak. Emellett Svédország szofisztikált üzleti kultúrát és innovatív rendszert alakított ki. Ezek teszik az országot a világ egyik legtermelékenyebb és legversenyképesebb gazdaságává. A negatív

⁷⁷ Göran Melin, Anders Håkansson, Nicole Thorell: Mini Country Report/Sweden under Specific Contract for the Integration of INNO Policy TrendChart with ERAWATCH (2011-2012)., 2011. december, Brüsszel.

⁷⁸ Továbbiak itt: http://www.sou.gov.se/kommittedirektiv/2011/dir2011_42.pdf

értékelések szerint azonban a korlátozó munkaerő-piaci szabályozások, magas és olykor bonyolult adók és a finanszírozáshoz való nehéz hozzáférés tovább javítandó területek.

A Globálizációs Tanács hatásai, eredményei

A svéd gazdaság igazi mélypontját a kilencvenes évek elején élte, amikor egy súlyos pénzügyi válság zajlott. Ezek után azonban az ország képes volt a megújulásra és csakúgy, mint Finnország esetében történt, többnyire visszanyerte elvesztett versenyképességét. Növekedett a termelés, az export és a bevételek is kivételesen magassá váltak. A szakirodalom szerint a gyors kilábalás az alábbiaknak köszönhető:

- Széleskörű politikai konszenzus volt a válság megoldására;
- A kormány a lehető legnagyobb nyitottságot támogatta a problémák és a pénzintézetek pénzügyi helyzete kapcsán;
- Az elhibázott kölcsönök és tulajdonosi értékek kezelése nyitott és transzparens úton történt. Azokat bankokat és a pénzügyi vállalatoknak, amelyek nem tudtak volna felépülni veszteségeikből, likvidálták;
- Az elhibázott kölcsönöket speciális vállalatoknak utalták át.

Ezen döntések mellett számos egyéb rendelkezésre és szabályozásra is sor került, amelyekben elsősorban az állami szerepvállalás volt jelentős. Az üzletkörnyezeti és az intézményi változásoknak köszönhetően az alábbi területeknek szántak kiemelt figyelmet: makroökonómiai körülmények, munkaerőpiac, adózás, oktatás és K+F. A források szerint a leginkább átalakításra szoruló terület a kilencvenes években **a felsőoktatás** volt. A többi OECD országgal való összehasonlításban ugyanis a svéd termelésben résztvevő, felsőoktatásban is részesült szakértők száma igencsak alacsony arányú volt, főleg annak köszönhetően, hogy **az állami szektor nagyban elvonta a képzett munkaerőt**. Kifejezetten hiányoztak a magas technikai, matematikai és tudományos oktatásban részesült munkavállalók (főleg 25-34 év közöttiek).

A fellendülés során az egyik legfontosabb tényező a **rugalmasság** alkalmazása volt a versenyképesség szempontjából. A válság előtt a svéd gazdaság gyorsan növekedett, de alapvetően a kevés számú, erőteljes szektorok részesültek előnyben a gazdasági környezetben. Így a **hazai heterogenitás, a verseny és a vállalkozói befektetések is torzultak**. Mivel a gazdasági erő főleg a kormány, a szakszervezetek és a kevés számú nagyvállalat kezében összpontosult, egy olyan gazdasági környezet jött létre, ahol a profit elosztása fontosabbá vált, mint a növekedés. A válság és az azt követő változások azonban felszámolták a korábbi rendszert és a **legfontosabb céllá a gazdasági növekedés és a társadalom jólétének biztosítása vált**. Olyan új kihívásokra kerestek válaszokat és megoldásokat, mint a globalizáció és annak hatásai. Így az ország felismerte azt, hogy egyre inkább figyelembe kell venniük a nemzetközi környezetet, ezáltal a nemzetközi összehasonlításokat más gazdaságokkal. A fokozatos nemzetközi kereskedelmi és befektetési liberalizáció, a telekommunikációs és információs technológiai fejlesztések lehetővé tették a multinacionális vállalatok számára, hogy tevékenységüket diverzifikálják és hatékonyságukat maximalizálják. Ehhez mindenképp fontossá vált, hogy a svéd gazdaság kedvező üzleti környezetet teremtsen. Megfogyatkoztak az áruk, szolgáltatások,

tőke és munkaerő szabad mozgására vonatkozó korlátozások A korábbi svéd modell hiányosságai igencsak kritikussá váltak. Ezért mindenképp **szükséges volt az intézményi változtatás**, illetve a társadalmi reform is. Ennek felismerésével elindulhatott a különböző **érdekcsoportok közti egyeztetés**. Megállapíthatjuk, hogy a fő cél **egy bottom-up versenyképességi koncepció kialakítása volt, amelyben egyének, vállalatok, klaszterek és intézmények is részt vesznek**.

Általános értékelés

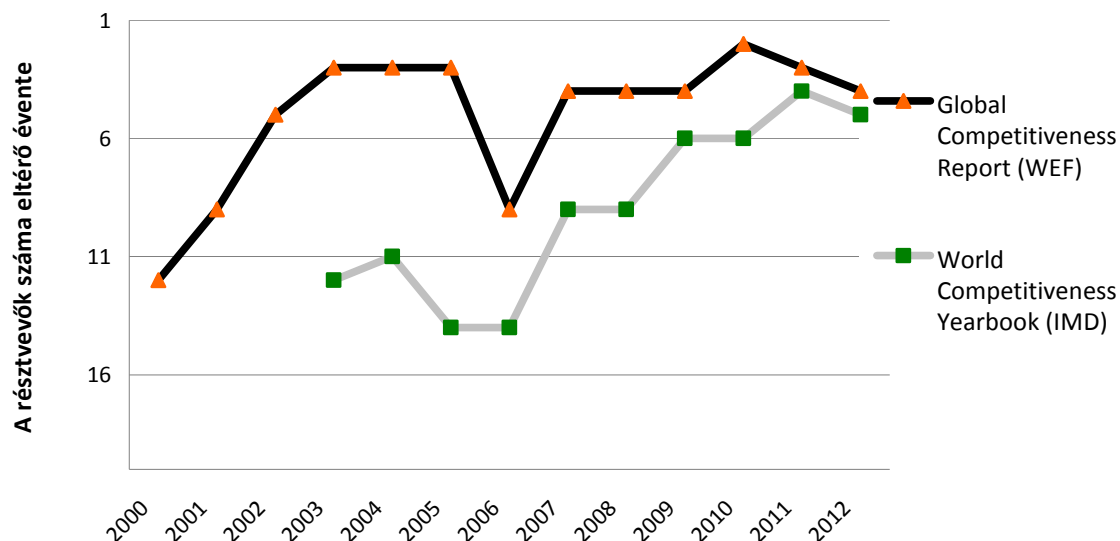
A mai napig **a társadalmi jólét** megteremtését és fenntartását tekinti kiemelt feladatának a svéd gazdaságpolitika. A svéd kormányzat régóta nagy hangsúlyt fektet a jóléti politikaterületekre és gazdasági fellendítésére, főleg a kilencvenes évek kezdetének nehézségei miatt. Mivel a svéd gazdaság az utóbbi időben rengeteg kihívással találkozott, ezért versenyképességi és gazdaságpolitikájában nagyfokú adaptációra és rugalmasságra volt szükség. Leginkább strukturális változásokat láthattunk, ugyanakkor az is elmondható, hogy a versenyképességi politika több és már fejlettebb szintű politikaterületeken is megjelent. A globalizációra fektetett hangsúlyt mindenképp fontos megemlíteni, ez alapvetően a versenyképes gazdaság fenntartását tűzte ki célként.

A svéd modell és ezáltal a **versenyképességi politika is karakteresnek** tekinthető. Ez azért is hangsúlyos, mert a legutóbbi rangsorok alapján igencsak előkelő helyen szerepel és folyamatos javulást mutat. Ez persze nem jelenti, hogy ne lennének kihívások, a javaslatok közt is az szerepel, további fejlesztésekre mindenképp szükség van. Amellett egy jól kidolgozott, erős innovációs rendszerrel ellátott országról beszélhetünk, bár a válság hatása itt is érezhető volt.

Az **oktatás** pártolása és támogatása a kezdetektől fogva meghatározta a svéd versenyképességi politika irányvonalát, és ezzel egy időben a K+F és az innovációs ráfordítások is jelentősen növekedtek. Az új politikaterületek megjelenése mellett azonban az erős iparágak is fennmaradtak és a klaszterkonceptió is megerősödött. A szellemi képességek sikeres fejlesztése pozitív változásokat okozott. Az **innovációs fejlesztések** továbbra is előtérben vannak, több állami és üzleti intézmény is a kutatói tevékenység pártolásán dolgozik. Az emberi erőforrás tekintetében jelentős előrelépések történtek. A **fenntarthatóság** kulcsszerepet kapott a kezdetektől. Kiemelkedő szerep jut az energia és környezetvédelmi szempontoknak, így, főleg a klímapolitika kapcsán a fenntarthatóság jelenleg a svéd versenyképességi politika legkiemelkedőbb területe.

A több szinten és intézményben folyó kutatási, innovációs és technológiai támogató tevékenység alapján azt mondhatjuk, hogy a mindenkori kormányzat kiemelkedő szerepe mindenképp fontos Svédország esetében. A versenyképességi politika kimunkálásában nem egy specializált tanács önmagában, hanem sok egyéb kutatási és javaslattevő funkciót betöltő szerv munkálkodik. Mivel azonban sok szempont kifejezetten hangsúlyos szerepet kapott az államtól, így **egy karakteres versenyképességi politika jöhetett létre**. A Globalizációs Tanács tekinthető leginkább a versenyképességet koordináló szervnek, mivel azonban a kormánnyal szorosan együttműködik, nem független. Erre azonban nem feltétlenül van szükség, mivel egyéb területeken megvalósul a szférák közti párbeszéd és együttműködés (VINNOVA, Svéd Kutatási Tanács).

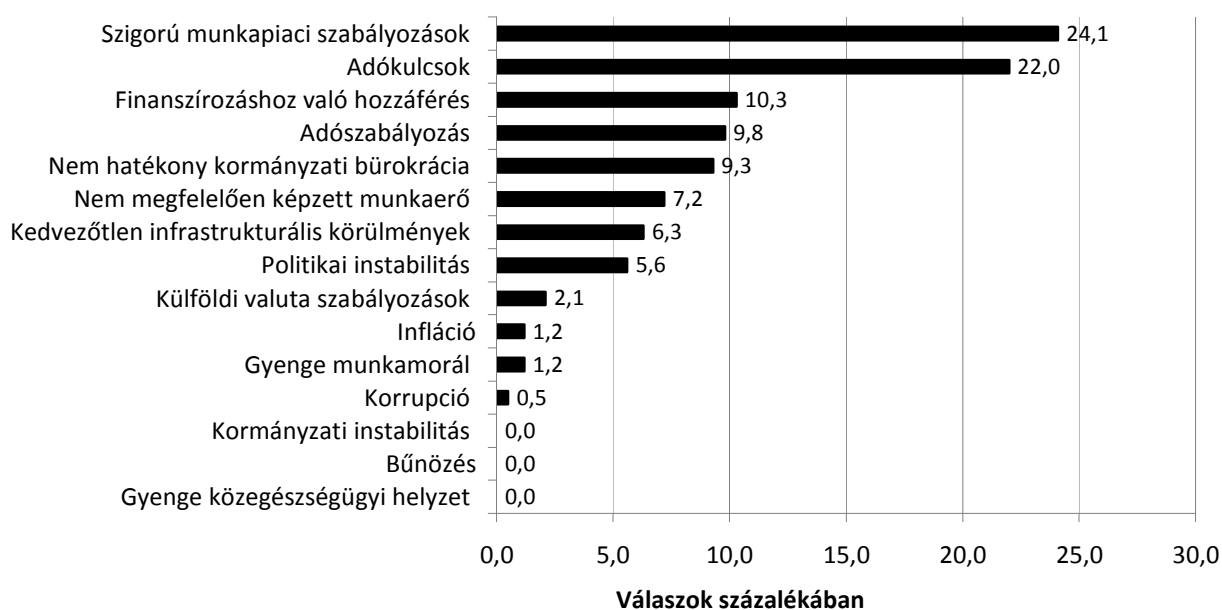
43. ábra Svédország helyezései a WEF és az IMD rangsoraiban

12. táblázat Svédország helyezései a WEF pillérei szerint 2011-2012-ben

GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX	Helyezés (142-ből)	Érték (1-7)
GCI 2011-2012	3	5,6
GCI 2010-2011 (139 közül)	2	5,6
GCI 2009-2010 (133 közül)	4	5,5
Alapvető elvárások	4	6,1
1. Pillér: Intézmények	2	6,1
2. Pillér: Infrastruktúra	13	5,7
3. Pillér: Makrostabilitás	13	6,1
4. Pillér: Egészség és alapfokú oktatás	18	6,3
Hatékonyaságnövelők	7	5,3
5. Pillér: Felsőoktatás és szakképzés	2	5,8
6. Pillér: Árupiaci hatékonyság	7	5,2
7. Pillér: Munkaerőpiaci hatékonyság	25	4,8
8. Pillér: Pénzügyi piacok fejlettsége	11	5,2
9. Pillér: Technológiai felkészültség	2	6,3
10. Pillér: Piacméret	31	4,6
Innovációs és szofisztikáltság faktorok	2	5,8
11. Pillér: Üzleti szofisztikáltság	2	5,8
12. Pillér: Innováció	2	5,8

44. ábra A legproblémásabb faktorok Svédország üzleti életében 2011-2012-ben

Szingapúr

Szingapúr ma a világ egyik legfontosabb nemzetközi központja az üzleti, közlekedési, pénzügyi, kommunikációs és tudásintenzív szolgáltatási és termelési szektorokban. Ezek összessége vezetett az ország jelentős gazdasági növekedéséhez az elmúlt időben, amely jelenleg a WEF Global Competitiveness Report második helyét eredményezi. Ezt erős kormányzati támogatás segítette elő, ennek felvázolása után bemutatjuk az ázsiai kontinens egyik legerősebb gazdaságában az Asia Competitiveness Institute szerepét. A rövid fejlődési útvonal áttekintése is bizonyítja, hogy az intézet szerepe kiemelkedő fontosságú a legújabb innovációk létrejöttében és hasznosításában.

Az állami szereplő: Nemzeti Kutatási Alapítvány

<http://www.nrf.gov.sg/nrf/councilBoard.aspx?id=160>

2006-ban a miniszterelnöki hivatal létrehozta a szingapúri Nemzeti Kutatási Alapítványt, amely innovációs politikák, kutatások, tervek és stratégiák, illetve finanszírozási kezdeményezések megfogalmazásáért felelős. Ennek sikeréhez elengedhetetlenül szükséges volt a helyi és egyben a külföldről érkező diákok tehetséggondozása. Így válhatott rövid idő alatt az ország egy tudás-alapú társadalommá.

2008 márciusában jött létre a Szingapúri Kutatás, Innovációs és Vállalkozási Tanács (RIEC) a Nemzeti Kutatási Alapítvány részeként. A miniszterelnök vezeti, alapvetően a Nemzeti Innovációs Kerettervek megfogalmazásáért felelős. Ezek célja szintén az egyetemi és egyéb szakképzések támogatása és a K+F eredmények kereskedelmi terméké váló alakítása, amely komoly versenyelőnyhöz juttathatja a start-up vállalatokat is.⁷⁹

Az Alapítvány tagjai között megtalálhatók az állami képviselők mellett az üzleti, a tudományos és a technológiai élet legfontosabb szereplői is.

Az Ázsia Versenyképességi Intézet -

<http://www.spp.nus.edu.sg/aci/home.aspx>

Az Ázsia Versenyképességi Intézetet (ACI), 2006-ban hozták létre azzal a céllal, hogy gazdag adatokon és átfogó kereteken alapuló policy-releváns elemzésekkel szolgáljon Szingapúr versenyképességéről és az egész ASEAN térségről. Céljai közé tartozik a versenyképesség fontosságának bemutatása, a társadalmi érdeklődés felkeltése is⁸⁰.

Az intézet egyik legfontosabb célkitűzése, hogy az ASEAN térségben dolgozó hasonló kutatók és szervezetek munkatársaival együtt alakítsák a versenyképességről alkotott képet és rámutassanak ezen gazdaságok előtt álló problémás területekre. Szoros kapcsolatban áll Michael Porter amerikai intézetével, az Institute for Strategy and Competitiveness (ISC)-vel, és alapvetően az általa kialakított versenyképességi koncepciót, adatokat és elemzési eszközöket alkalmazza.

⁷⁹ Singapore: Paving A National Framework for Research, Innovation and Enterprise, Asia, Pacific, Australia, Entrepreneurship, Innovation, Intellectual Property 23 October 2011. Forrás: <http://metarand.com/2011/10/23/singapore-paving-a-national-framework-for-research-innovation-and-enterprise/>

⁸⁰ Jelentéseket több országról készít, többet között, Kambodzsáról, Vietnámról, Indonéziáról, stb.

45. ábra Ázsiai Versenyképességi Intézet: tevékenységi prioritások, 2006-2007

Szervezeti kezdet	Kezdeti kutatási projektek
• Stratégiai terv kidolgozása • Hivatalos megnyitó • 2 szenior kutató munkatárs és 2 kutatói munkatárs alkalmazása	▪ Harvard Business School esettanulmány kidolgozása Szingapúr versenyképességére ▪ Szingapúri Versenyképességi Jelentés ▪ Kutatási adatbázis összeállítása ▪ Indonézia és Vietnám projekt beindítása
Hálózati kiépítése	Oktatás és képzés
• Érintettek azonosítása • Hasonló intézmények, egyetemek és állami szervek • Regionális média	• A versenyképesség mikroökonómiája kurzus • 5 napos interzív program • ASEAN országok számára kialakított speciális programok

Forrás: M. Porter: Singapore Competitiveness: A Nation in Transition. The Launch of the Asia Competitiveness Institute, 28 November 2006, Singapore, Presentation – http://www.isc.hbs.edu/pdf/20061128_Singapore_ACI_Launch.pdf

Jelenleg prioritások

A prioritások a mai napig többnyire megegyeznek a korábbiakkal. Az intézmény célja, hogy a gazdasági növekedéshez és az életkörülmények javításához hozzájáruljon a régióban, amelyek érdekében kurzusokat szervez és kutatásokat végez. Ezek elsősorban a gazdasági fejlődés és a versenyképességi politika legfőbb jellemzőinek megértésében segítenek. Emellett a legfontosabb gazdasági klaszterek jelenlegi versenyképességét és a gazdasági növekedéshez szükséges policy inputok elemzésére is indítottak projekteket. Legfontosabb célja az intézetnek, hogy a régió legjelentősebb, független információval szolgáló kutatóintézete legyen, amely hiteles kutatást végez az ASEAN térség versenyképességéről. Stratégiai, elemzői és policy tanácsokat nyújt, komoly kapcsolati rendszerrel rendelkezik, s ezzel segíthet az ázsiai régió országainak gazdasági növekedésében.⁸¹

Az ACI klaszter és régiós versenyképességi kutatásokat végez annak érdekében, hogy azokat a területeket és kihívásokat feltérképezze, ahol policy jellegű beavatkozásra lehet szükség. Emellett ország-specifikus és klaszter versenyképességi esettanulmányokat készít azért, hogy a gazdasági teljesítményt befolyásoló faktorokat jobban értelmezzék. Vizsgálja a regionális hálózatok (ASEAN) integrációját is.

A szervezet legfontosabb partnerei az alábbiak: a Harvard Business School Stratégia és Versenyképesség Intézete; az Indonéziai Egyetem, Kereskedelmi Kamarák, Nemzeti

⁸¹ http://www.spp.nus.edu.sg/aci/About_ACI.aspx

Fejlesztési Intézet. Formális kapcsolatot ápol a régió híres intézeteivel, amelyek széles bázisú, hosszú távú együttműködést folytatnak a kutatás és oktatás területein. A nagyobb volumenű projektekben az intézet régió túl kutatási partnerekkel is együtt dolgozik, illetve tanácsadó cégek is részt vesznek bizonyos projektekben. Közös eseményeket, fórumokat, szemináriumokat is szerveznek, illetve az intézmény felelős az évente megrendezett, kétnapos Asia Competitiveness Forum megszervezéséért is. Ezeken a lehetőségeken keresztül törekszik arra az ACI, hogy versenyképességi szakértők és kutatók hálózatát alakítsa ki Ázsiában.

Elmondhatjuk tehát, hogy az ACI létrehozásával a versenyképesség javításának kutatási korlátait próbálták elhárítani. Ilyen korlát volt többek között a mikroökonómiai adatok, illetve a versenyképességi szakképzéssel rendelkező szakértők hiánya egy független kutatási intézet létrehozásához.

A Versenyképességi Intézet létrehozásakor az előzetes tervek szerint először ezen hiányosságok csökkentésére törekedtek, s ez hozzásegített, hogy hatékony regionális kooperáció jöjjön létre a versenyképesség területén. Felfogásunk szerint a sikert a függetlenség, az állandóság, a tiszta intellektuális keretek, a világszínvonalú kutatás és egy erős vezetés valósíthatja meg.

Munkarend és jelentések

A 2009-es Versenyképességi Jelentés kiadásakor az alábbi szempontokat tartották szem előtt a szingapúri átalakítást illetően:

46. ábra Szingapúr versenyképességének tényezői

INNOVÁCIÓ	VÁLLALKOZÁSOK
Új versenyképességi előnyök kialakítása ▪ Egyetemi befektetések ▪ K+F vállalati /klaszter alap ▪ Iskolarendszeri reform ▪ Nagyobb fókusz a „kreatív körülményekre”	Jelenlegi versenyképességi hátrányok megszüntetése ▪ Szingapúri vállalatok nemzetköziesedésének támogatása ▪ Hazai piacok liberalizálása (pl. telekom) ▪ Szabadkereskedelmi egyezmények USA-val, ASEAN-nal, stb.
HATÉKONYSÁG	TÁRSADALOMPOLITIKA
Szingapúr versenyképességi előnyeinek védelme ▪ Adócsökkentések	Szingapúr társadalmi berendezkedésének védelme ▪ „Fejlesztési csomag” az alacsony bevételeű állampolgároknak

A 2009-es jelentés, amelyet jelentős alapvetésnek tartanak a Szingapúrról készült jelentések körében alapvetően arra hívja fel a figyelmet, hogy stratégiát kell változtatnia az országnak ahhoz, hogy hosszú távon versenyképes tudjon maradni. Szélesíteni kellene a jelenlegi tudomány-vezérelt innovációs modellt, hogy kreatívabb és fejlettebb vállalkozói gyakorlathoz vezessen. Emellett emelni kellene a munkaerő képzettségét és az ASEAN-nal való együttműködésnek köszönhetően az új ötletek behozása is megvalósulhat. Figyelmeztet arra is a jelentés, hogy nem kellene túlreagálni a válságot, és alapvetően elégedett az ország jelenlegi versenyképességével. Nem a drasztikus, hanem sokkal inkább a fejlesztő változtatások mellett érvel, és nem tartja szerencsésnek ugyanazoknak a megközelítéseknek a használatát, mint Japán vagy az USA esetében. Ehelyett egy saját modell kialakítására lenne szükség. Ehhez a kormányzat támogatása és rugalmas hozzáállása elengedhetetlen.

A 2010-es, ASEAN térségre készített versenyképességi jelentésben is kiemelt helyen szerepel Szingapúr, mint a térség egyik motor országa, amely továbbra is a világ 4. helyén szerepel GDP/fő összehasonlításban. A jelentés külön kitér az ország erősségeire és gyengeségeire. Az ország a legkedvezőbb minősítést a nemzeti üzleti környezet kategóriában kapta. Emellett az input körülmények, a stratégia és verseny szempontjából is kiemelkedően teljesít. Az alacsony terheket kirovó kormányzati szabályozások, a hatékony vám eljárások és a rövid idő alatt, kedvező körülményekkel alapítható vállalkozások mind segítik a versenyképesség fejlődését. Emellett az ország logisztikai ellátása is világszínvonalú. A támogató és kapcsolódó iparágak, illetve a klaszterek fejlesztése azonban további fejlesztésre szorul. Ez elsősorban a helyi ellátási mennyiség és minőség javításával érhető el, emellett fontos lenne a helyi specializált kutatáshoz és szakképzéshez, illetve a legújabb technológiákhoz való hozzáférés elősegítése.

A fejlődés útján

Szingapúr gazdasági fejlődési útját a hatvanas évektől kezdődően több jelentős faktor is meghatározta. Az ipari fejlesztéseket kezdetben a külföldi multinacionális vállalatoktól (MNC-ktől) való technológia-transzferen alapuló nagyfokú függés jellemezte. A hetvenes, nyolcvanas években a helyi technológiai fejlesztéseknek és az MNC-k működéséhez szükséges támogatói iparágak kiépülésének köszönhetően gyors növekedés indult az országban. A késői nyolcvanas, korai kilencvenes években jelentős K+F tevékenységek kezdődtek, amelyek nagyban támogatták az MNC-k termék és folyamat-innovációs működését és tevékenységét. Végül, az ezredfordulóhoz közeledve egyre nagyobb hangsúly került a helyi technológiai és innovációs képességek fejlesztésére, a helyi csúcstechnológiai ipar létrehozására és fejlesztésére. Emellett a tudomány-alapú iparágak felé való eltolódás is érzékelhető volt.

Annak érdekében, hogy az ország egy igazi, regionális K+F és innovációs központtá válhasson, az állam a kilencvenes évektől tudatos politikai tevékenységet kezdett, hogy innovációs rendszerét megerősítse. Ez elsősorban kutatóintézetek alapításában nyilvánult meg az IT, a mikroelektrotechnikai és az élettudományok területén. Ezzel lényegében megszületett egy olyan rendszer, amely a későbbiekben már a helyi innovációs aktivitást segítette elő. Ezen tényezők hatására a GDP arányos K+F ráfordítások az 1996. évi 1,4%-ról 2001-re mintegy 2,2%-ra emelkedett.

Habár a 2000-es években több nehézséggel is meg kellett küzdenie a gazdaságnak, a folyamatos kereslet az elektronikai, egészségügyi termékek és a pénzügyi szolgáltatások iránt (főleg USA, Japán, EU, India és Kína részéről) folyamatosan visszalendítették a gazdaságot. A 2008-2009-es gazdasági válság mért ugyan csapást az ország nyitott, kereskedelem-orientált gazdaságára, de gyors fellendülés következett és 2010-re már 4.5-6.5%-os növekedést vártak. Kormányzati szempontból elmondható, hogy a nagyban korrupciómentes, képzett munkaerővel, fejlett és hatékony infrastruktúrával rendelkező ország nagymértékű FDI-t vonzott a vállalati világból, amelyek szinte mindegyik gazdasági szektorban megtalálhatók. (Az output 2/3-át nemzetközi vállalatok termelik).⁸²

Fontos megjegyezni, hogy a szingapúri fejlődési pályát végig olyan politikák alkalmazásával támogatták és irányították, amelyek a helyi versenyképességet folyamatosan a világfolyamatokhoz igazítják. A folyamatos adaptáció és a technológiai-gazdasági paradigma által nyújtott fejlődési lehetőségek együtt vezettek egy tudásalapú társadalom kiépüléséhez, főleg a nagyvárosok köré települve. Ezek a 'hub'-ok erős strukturális hatást fejtenek ki a nagyvállalatok termelési és innovációs hálózataira. Itt válik az innovációs politika és a helyi/lokációs versenyképesség kifejezetten fontossá, amelyhez szükséges a megfelelő kormányzati politika kialakítása és azok harmonizálása a nemzetközi vállalatok célkitűzéseivel. Ez esetenként konfliktusos helyzeteket is szülhet és többnyire strukturális és intézményi flexibilitást igényel annak érdekében, hogy a helyi gazdasági kohézió létrejöhessen.

Szintén érdemes kiemelni, hogy a szingapúri versenyképesség, innováció és technológia fellendülésében kiemelten fontos a kormányzat szerepe, amely régóta a **kreatív innováció** gondolatát támogatja. A bevezetésben említettük, hogy a Nemzeti Tudomány és Innováció Tanácsot a miniszterelnök vezeti, amely lényegében a Nemzeti Kutatási Alapítványt felügyeli. Az utóbbi felel a legfontosabb szektorok technológiai fejlesztéséért. A nemzeti innovációra kiemelten figyel, főleg azért, mert az innováció egyre inkább átadhatóvá válik, s így Szingapúr az egyik legfontosabb innovációs szolgáltatójává válhat. Ehhez fejlesztik a befolyásoló és a kapcsolódó tényezőket – pénzügyi ösztönzők, világklasszis laboratóriumok, tehetségbarát környezet, oktatási intézmények stb.⁸³

A legutóbbi versenyképességi jelentések szerint további lépésekre van szükség ahhoz, hogy a jelenlegi kedvező pozíciót fenn tudják tartani. Első lépésként a jelenlegi tudomány-orientált innovációs modellnek a kreatív iparágakat is magába kellene foglalnia. Emellett az egyéni szintről elmozdulva, a termelékenységi növekedést a vállalatok és a klaszterek szintjére is ki kell terjeszteni. Azt is megjegyzi továbbá a jelentés, hogy mivel Szingapúr Ázsia egyik vezető gazdasága és jövője nagyban függeni fog a térség világgazdasági helyzetétől is, ezért mindenképp szükséges az ASEAN keretében folytatott együttműködés. A gazdasági világválság nem igazán érintette az ország erős gazdasági fundamentumait és rövid, illetve középtávon nem jelent fenyegetést az országra.

A 2010-es jelentés főbb pontjai, javaslatai inkább a további fejlődés körülményeire világítanak rá és nem forradalmi újdonságokat tartalmaz:

⁸² Ebner, Alexander: Innovation Policies and Locational Competitiveness: Lessons from Singapore. *Journal of Technology Innovation* 12, 2 (2004)

⁸³ Forrás: Wong, M-H., Shankar, R. and Toh, R., 2011. *ASEAN Competitiveness Report 2010*, Singapore: Asia Competitiveness Institute. p. 64

- Erősebb fókusz a termelékenység növelésére a jelenleg is működő szektorokban. Meg kell vizsgálni, hogy az 'új' kezdeményezések milyen lehetőséget rejtenek;
- A szakképzés további fejlesztése az új és értékesebb outputtermelés érdekében;
- Olyan új üzleti modellek kifejlesztése, amelyek a tudásra és innovációra épülnek. Ehhez az olcsó és alacsony képzettségű munkaerő felzárkóztatására van szükség;
- Nincs szükség drasztikus változtatásra a makroökonómiai stratégiában;
- Továbbra is a piac által vezetett integráció támogatása és az ázsiai gazdaság fellendítése a cél;
- Az innováció egy szélesebb perspektívájának alkalmazása. A szingapúri közszolgáltatáshoz kapcsolódó tudást erős exportiparrá kovácsolni;
- Szorosabb együttműködés a fejlesztő és a kereskedelmi tudás területén a közfinanszírozású kutatóhelyeken, laborokban.⁸⁴

Általános értékelés

Az Ázsiai Versenyképességi Intézet azért jött létre, hogy intellektuális irányvonalat és hálózatot hozzon létre a versenyképesség kialakítására az ASEAN régióban. Ehhez elemzéseket készít a jobb politikák kialakítása érdekében és fő célja versenyképességhez kötődő modellek új kialakítása. **A társadalmi jólétet kérdése** inkább közvetetten jelenik meg az elemzésekben.

Fontos alapelveként szerepelt a minél átfogóbb versenyképességi politika. A szingapúri kormányzat régóta nagy hangsúlyt fektet e politikaterületre és a gazdasági fellendítésre, amely egyre szélesebb körű versenyképességi politikát igényel. A globalizációra fektetett hangsúlyt mindenképp fontos megemlíteni, ez alapvetően a versenyképes gazdaság fenntartását tűzte ki célként. A versenyképességi politika **mindenképp karakteresnek** tekinthető, főleg azért is, mert kezdetben az MNC-k tevékenységére támaszkodva és abból kiindulva lendült fel a helyi ipar is. Egy jól kidolgozott, erős innovációs rendszerrel ellátott országról beszélhetünk. A válság hatása itt kevésbé volt érezhető.

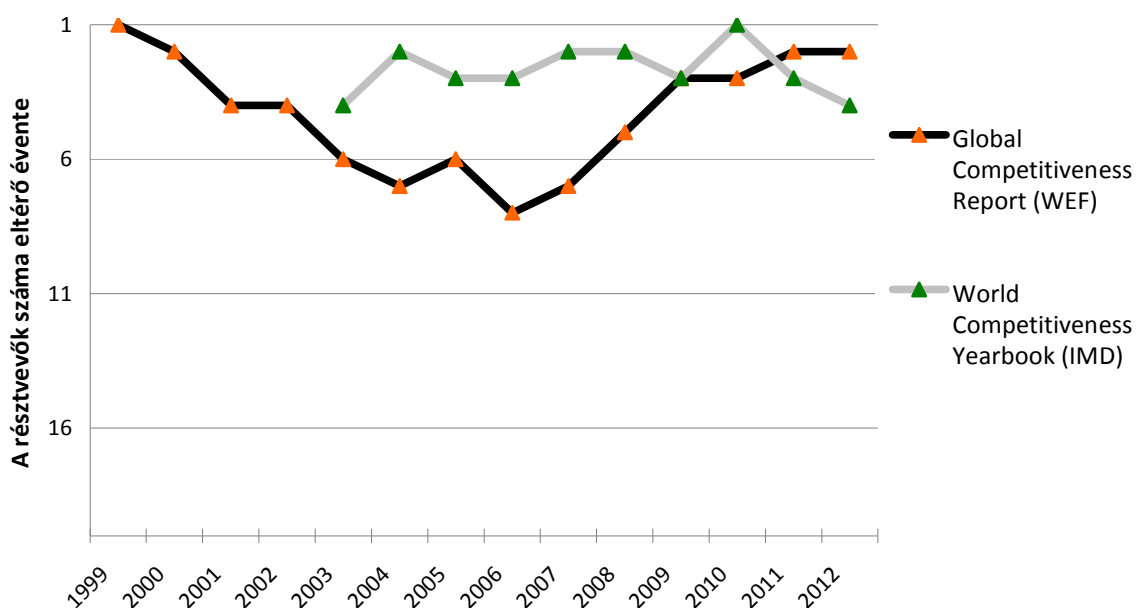
A legutóbbi rangsorok alapján igencsak előkelő helyen szerepel az ország de ez nem jelenti azt, hogy ne lennének kihívások, a javaslatok közt is az szerepel, további fejlesztésekre mindenképp szükség van

Az **oktatás pártolása és támogatása** a kezdetektől fogva meghatározta a szingapúri versenyképességi politika irányvonalát, és ezzel **egy időben a K+F és az innovációs ráfordítások** is jelentősen növekedtek. Az új politikaterületek megjelenése mellett azonban a hagyományos erős iparágak is fennmaradtak és a klaszterkoncepció is megerősödött. A szellemi képességek sikeres fejlesztése pozitív változásokat okozott. Az innovációs fejlesztések továbbra is előtérben vannak, több intézmény is a kutatói tevékenység pártolásán dolgozik. Az innovációs tevékenységek későbbi outsourcing lehetőségei is felmerülnek. A **fenntarthatóság főleg a későbbiekre nézve** jelent meg célkitűzésként.

Az Ázsiai Versenyképességi Intézet vagy intézet kapcsán fontos megjegyezni, hogy alapvetően akkor jött létre, amikor az országban **már magas szintű versenyképességi teljesítmény volt** jellemző. Alapvetően azonban a megújulást tartotta szem előtt és azt, hogy irányvonalat, kutatást, oktatást és tanácsadást tudjon a kormányzatnak biztosítani.

⁸⁴ U.o.

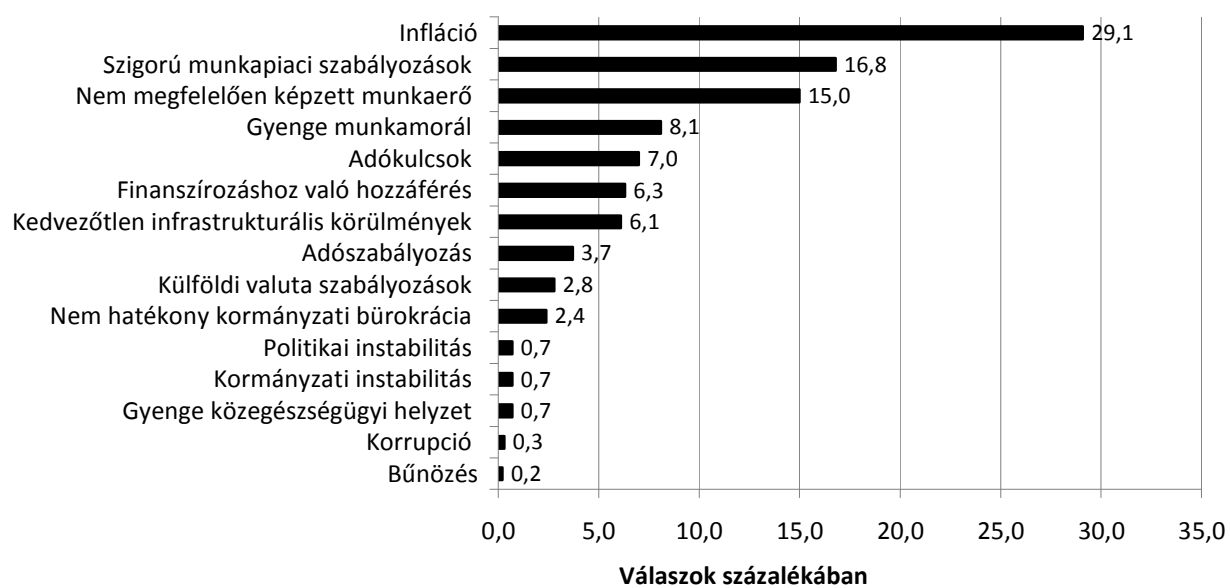
47. ábra Szingapúr helyezései a WEF és az IMD rangsoraiban

13. táblázat Szingapúr helyezései a WEF pillérei szerint 2011-2012-ben

GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX	Helyezés (142-ből)	Érték (1-7)
GCI 2011-2012	2	5,6
GCI 2010-2011 (139 közül)	3	5,5
GCI 2009-2010 (133 közül)	3	5,5
Alapvető elvárások	1	6,3
1. Pillér: Intézmények	1	6,1
2. Pillér: Infrastruktúra	3	6,3
3. Pillér: Makrostabilitás	9	6,2
4. Pillér: Egészség és alapfokú oktatás	3	6,6
Hatékonyságnövelők	1	5,6
5. Pillér: Felsőoktatás és szakképzés	4	5,8
6. Pillér: Árupiaci hatékonyság	1	5,6
7. Pillér: Munkaerőpiaci hatékonyság	2	5,9
8. Pillér: Pénzügyi piacok fejlettsége	1	5,8
9. Pillér: Technológiai felkészültség	10	5,9
10. Pillér: Piacméret	37	4,6
Innovációs és szofisztikáltság faktorok	11	5,2
11. Pillér: Üzleti szofisztikáltság	15	5,1
12. Pillér: Innováció	8	5,3

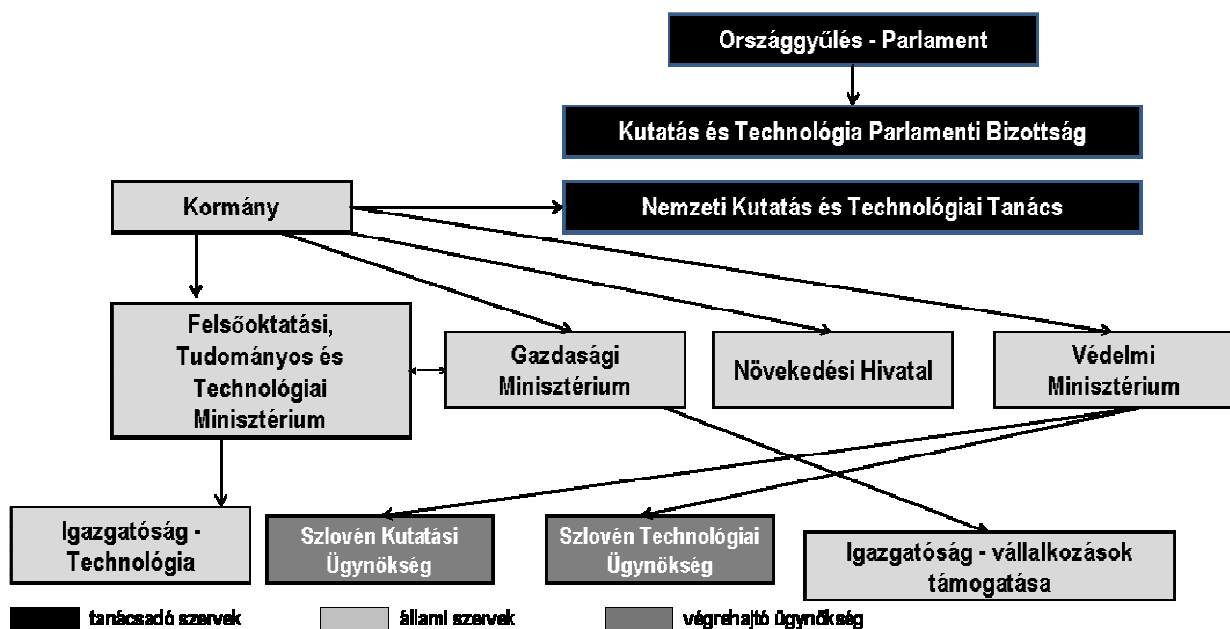
48. ábra Legproblémásabb faktorok Szingapúr üzleti életében 2011-2012-ben

A versenyképességi intézményrendszer

Szlovénia esetében a kutatás, innováció és versenyképesség témakörével alapvetően állami körökben foglalkoznak (49. ábra) Igaz ugyan, hogy létezik a Nemzeti Tudományos és Technológiai Tanács mint tanácsadó szerv, de ez sem feltétlenül mondható függetlennek, mivel állami forrásokból táplálkozik.

49. ábra A kutatási rendszer felépítése Szlovéniában

A Gazdasági Minisztériumon belül működik 2008-tól egy olyan divízió, amely a versenyképességre fókuszál. Emellett működik még egy ún. Növekedési Hivatal is (Government Office for Growth), ami az üzleti, akadémiai és kormányzati szektorok összehozására, a K+F kiadások növelésére, a technológia fejlesztésre törekszik. 2008-ban a Növekedési Hivatal kezdeményezésére jött létre a Versenyképességi Tanács (minisztériumon belül), amely főleg horizontális politikákra és a szinergiák kihasználására koncentrált. Ennek céljai nagyjából hasonlóak a más országoknál bemutatott tanácsokkal, alapvetően a minisztérium része, tagjai kormányzati munkatársak.⁸⁵ Kapcsolódó intézmény a később tárgyalandó Tudományos és Technológiai Tanács, amely szintén kormányzati szerv, a Felsőoktatási, Tudományos és Technológiai Minisztérium része.⁸⁶ Ennek ellenére tartalmaz tagokat a vállalati világból, egyetemek és egyéb tudományos intézmények

⁸⁵ A Szlovén Köztársaság kormánya. Forrás: <http://www.svrez.gov.si/en>

⁸⁶ A Szlovén Köztársaság kormánya, Felsőoktatási, Tudományos és Technológiai Minisztérium honlapja. Elérhető:

http://www.mvzt.gov.si/en/about_the_ministry/expert_councils/science_and_technology_council_of_the_republic_of_slovenia/

képviselőit, szakszervezeti tagokat és egy fő közéleti személyt is. Így elmondható, hogy alapvetően egy szakértői tanácsról van szó, amely egy minisztériumon belül /minisztériummal együtt működik.⁸⁷

Mivel a K+F befektetések növelése mindenképp szükségesnek bizonyult, a K+F intézmények és a vállalatok közti kapcsolat erősítését tűzték ki általános célként. A legfontosabb területek közt az energia, a környezetvédelem, a közlekedés szerepel, amelyek a szlovén kutatás és fejlesztés célpontjában állnak. Emellett azt is felismerték, hogy az életszínvonal és az egészség jövőbeli alakulása nagyban függ az innovációs, kutatási és fejlesztési szektor tevékenységétől. Így a 2008-ban kialakított Versenyképességi Tanácsot a miniszterelnök akkor a nemzeti 'brain trust' – 'agytrösztnek' nevezte, amely képes lesz a kihívásokra a megfelelő szinergiákat megtalálni.⁸⁸

Az Európai Bizottság 2009-es innovációs jelentésében külön kitér a szlovén versenyképességi tanács (kormányzati hivatali) létrehozására.⁸⁹ A legfontosabb célkitűzései közt említi a kormányzat, a tudományos intézmények és az üzleti szektor közötti egyeztetések intenzívebbé tételét és a technológiai fejlesztési politikák elősegítését. Stratégiai célkitűzések megfogalmazása és a megfelelő finanszírozási keretek kialakítása szintén szerepel a prioritások közt. Ezekhez mérhető célok is társultak, amelyek GDP arányosan 3%-os K+F beruházások elérését, az innováció-aktív KKV-k számának növelését, a szabványok számának emelését és a csúcstechnológiai export emelkedését tűzték ki.

A munkarend és jelentések

A 2007-ben elfogadott „Programme of measures for promoting entrepreneurship and competitiveness 2007-2013” (Vállalkozás és versenyképesség fejlesztési program 2007-2013) program célja az volt, hogy Szlovéniát az EU legfejlettebb országai közé emelje. Ehhez olyan területekre fókuszál, mint a vállalati kultúra, K+F kiadások növelése, a szektorok közti kapcsolat erősítése és a KKV-k helyzetének javítása.

A minisztériumi részlegek közül több is foglalkozik a versenyképességhez kapcsolódó területekkel. A legjelentősebb a 2008-ban létrehozott Government Office for Development and European Affairs, ahol a fő célként egy hatékony fejlesztési és kutatási politika kialakítására törekedtek annak érdekében, hogy a gazdaság és tudomány közti kapcsolat tovább erősödjön. Így a tanács célja, hogy – munkájával, innovatív ötleteivel és javaslataival – hozzájáruljon egy még versenyképesebb szlovén társadalom és gazdaság kialakításához. A Versenyképességi Tanács ebben a keretben működik, nagy hangsúlyt fektet a különböző csoportokkal és szektorokkal való találkozókra és javaslataikra. A válság alatt is jelentősek voltak ezek az egyeztetések. A tanács fő célkitűzései az alábbiak voltak:

- Az együttműködés növelése a kormány, az akadémiai intézmények és az üzleti szektor között annak érdekében, hogy további technológiai fejlesztéseket támogassanak;

⁸⁷ Uo.

⁸⁸ Janez Janša, Slovenian Government's Competitiveness Council and Development Groups – a national 'brains trust', according to Prime Minister Janez Janša, News, 2008. május 21. Elérhető: <http://www.nekdanji-pv.gov.si/2004-2008/nc/en/splosno/cns/news/article/252/2890/index.html>

⁸⁹ INNO Policy Trendchart - Country Report 2009 Slovenia, European Commission, DG Enterprise, Brüsszel, Belgium.

- A technológiai fejlődés elősegítése azzal, hogy bizonyos kutatási és technológiai területekre koncentrálnak. Ez jelentős szinergiák kialakítására adhat esélyt;
- A magán és állami források egybehangolásával növelhető lehetne a prioritást érdemlő K+F és technológiai területek hatékonysága és GDP részesedése is.

A célok közt szerepelt a 3%-os GDP arányos K+F befektetés elérése 2013 és 2015 között. A KKV-k innovációs tevékenységének növelése és a csúcstechnológiai export EU-átlagnak megfelelő növelése mellett a tanács tíz fejlesztési csoportot hozott létre, amelyek tagjai a kutatás, a felsőoktatás és az üzleti szektorok képviselői.

Emellett az 50. ábrán látható intézmények közül érdemes megemlíteni a az egyetemek fontosságát és azokat a közkutatóintézeteket, amelyek hozzájárulnak a legfontosabb kutatásokhoz. Támogatásaikat többnyire állami pénzből kapják. Az üzleti szektor befolyása egyre nő, a támogatások és a K+F kutatások saját kivitelezőjeként is. A legnagyobb ipari K+F szektorok a gyógyszer, a kommunikációs felszerelések és gépek, illetve az összeszerelő ipar.⁹⁰

A Tudományos és Technológiai Tanács konzultációs szerv, amelynek fő célja, hogy a kutatási és technológiai politika kapcsán javaslatokat készítsen és nyújtson be a kormánynak. Ehhez hozzátartozik a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Program alapvető irányvonalainak előkészítése is. Emellett felelős a kutatási politika ellenőrzéséért és tanácsadásért is. 2002-ben jött létre, összetételét tekintve állami (14), akadémiai (7) és üzleti tagokat is tartalmaz. Kezdetben a miniszterelnök vezette, de 2005-től ez a gyakorlat megváltozott és saját vezetővel működik. Hatáskörét tekintve az alábbiakra koncentrált:

- Lehetőséget biztosít a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Program megvitatására;
- Ellenőrzi a program eredményeit és hatásait a kutatási területeken, értékeli a program végrehajtását és fejlődési lehetőségekre világít rá;
- Véleményeket és kezdeményezéseket fogalmaz meg a nemzetközi együttműködési programok kapcsán;
- Legalább évente egyszer jelent a kormánynak;
- Felügyeli a fejlesztési ügynökségek munkáját.

Fejlődés és versenyképesség

Az innovációs fejlesztéseket tekintve az EU-s adatok alapján Szlovénia még csak kezdeti előrelépést tett és viszonylag lassú változások történnek. Az is elmondható, hogy a K+F politika nem tartozott a vezető politikai irányok közé, így a gazdaság átstrukturálásában is kevesebb szerephez jutott. 2009-ben azonban a költségvetés átstrukturálásának következtében változások történtek, az üzleti K+F fejlesztések támogatása előtérbe került. Az innovációs támogatási hálózatban növekednie kell a transzparenciának és növelni kell a jelenleg alacsony innovációs tevékenységet a kisvállalatok között.⁹¹

Szlovénia az utóbbi időszakban jelentős változásokon ment keresztül, amelyhez az EU-hoz való csatlakozás nagyban hozzájárult. A kis ország már 1991 után is viszonylag fejlett

⁹⁰ U.o.

⁹¹ Programme of measures for promoting entrepreneurship and competitiveness 2007-2013, Gazdasági Minisztérium, Ljubljana, 2007. március 6.

gazdasággal és szoros nyugati kereskedelmi szálakkal rendelkezett. Ezeket tovább erősítette több bilaterális és regionális szabadkereskedelmi egyezményhez való csatlakozása. Ezek közül természetesen a 2004-es EU-s és a 2007-es eurózóna csatlakozás kiemelkedő.

A szlovén gazdaság nagyban függ a külkereskedelemtől, és ennek közel $\frac{3}{4}$ -ét az EU-val bonyolítja le (főleg Németország, Olaszország, Ausztria és Franciaország). A rendkívül nyitott gazdaság nagyon érzékeny kereskedelmi partnerei gazdasági helyzetére, ezért a válság is viszonylag erősen érintette gazdaságát.⁹²

Az egyik legfontosabb kihívás a munkaköltségek és a termelékenység hasonló szinten tartása, amely Szlovénia gazdasági jólétét biztosíthatja. Alapvetően az mondható el, hogy a szlovén gazdaság továbbra is az egyik legprosperálóbb a térségben, de komoly problémái is vannak. Igaz ugyan, hogy a kormány tett erőfeszítéseket és reformokat az FDI befektetések volumenének növelésére, ez azonban továbbra is alacsony mértékű és lassú változásról beszélhetünk ezen a téren. A lassú privatizációs folyamat alapvetően a helyi befektetőket részesíti előnyben és ezáltal továbbra is komoly akadályokkal küzdenek a külföldi befektetők. Ennek eredménye, hogy az egy főre jutó FDI mértéke Szlovéniában az egyik legalacsonyabb EU-s szinten és a külföldi vállalatok továbbra is nehéz körülményekkel szembesülnek, főleg a kormánynak értékesített áruk és szolgáltatások tekintetében. Szintén a negatívumok közé tartozik a korrupció magas foka.⁹³ A 2008-as jelentés még negatívan szólt az infláció mértékéről, ez azóta jelentősen javult.

Egy átfogó versenyképességi politika létrehozását már többen javasolták Szlovénia számára. Ennek lényegéhez tartozna egy olyan iparpolitika, ahol nem negatív, azaz megszüntető, hanem pozitív, létrehozó irányelvek valósulnak meg. Az új policy megvalósulása során erősíteni kellene a vállalatok piaci magatartását, míg az állam a dinamikus és kedvező környezet kialakításában játszana szerepet. Ez azonban nem egy szektor-orientált politika lenne, hanem egy átfogó és koherens politika, amely segíti az EU-ba való integrációt is.⁹⁴

Általános értékelés

A versenyképességi jelentésekben is szerepel és az ország gazdasági növekedését tekintve is fontos alapelveként nőtt **a társadalmi jólét biztosítása** mint a versenyképességi politika legfőbb célja. A széleskörű, **minél átfogóbb megközelítés** mindenképp igaz. Ami még feltűnő, hogy kifejezetten nagy hangsúlyt kap a nemzetközi indexek figyelembe vétele az állam részéről. A versenyképességi politika sokrétűnek tűnik, és a stratégiaileg fontos területekre koncentrál. Erőteljesen megjelennek az EU-s programok által preferált elemek. Az **oktatás, a K+F és az innováció** egyre nagyobb hangsúlyt kapott az elmúlt időszakban, habár még az EU-s átlag szempontjából is komoly hátrányban volt az ország. A fenntarthatóság fontos elem, ha a rangsorokat nézzük azonban látható, hogy alapvetően nagy változás nem történt az elmúlt időszakban a helyezést tekintve.

A versenyképességre irányuló intézményeket illetően láthatóak kezdeményezések, ugyanakkor azt is fontos megjegyezni, hogy a kormány is erőteljes lépéseket tett a versenyképesség javítása érdekében. Ennek ellenére az intézmények megítélése nem

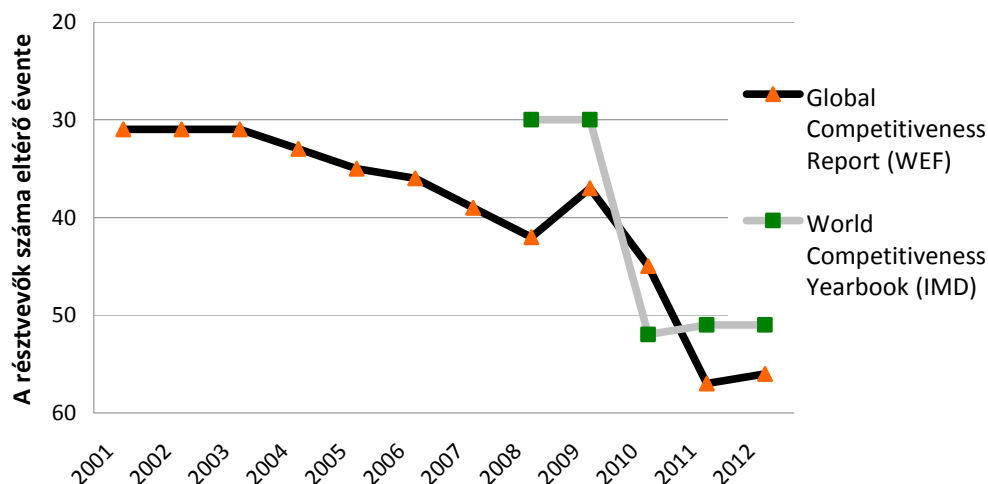
⁹² 2009-ben a GDP 7.8%-kal esett vissza. Global edge, Szlovén gazdaság. Elérhető: <http://globaledge.msu.edu/countries/slovenia/economy/>

⁹³ U.o.

⁹⁴ U.o.

igazán változott a nemzetközi jelentésekben, illetve a politikai zűrzavar miatt egyelőre nem is világos az intézményi szervezet.

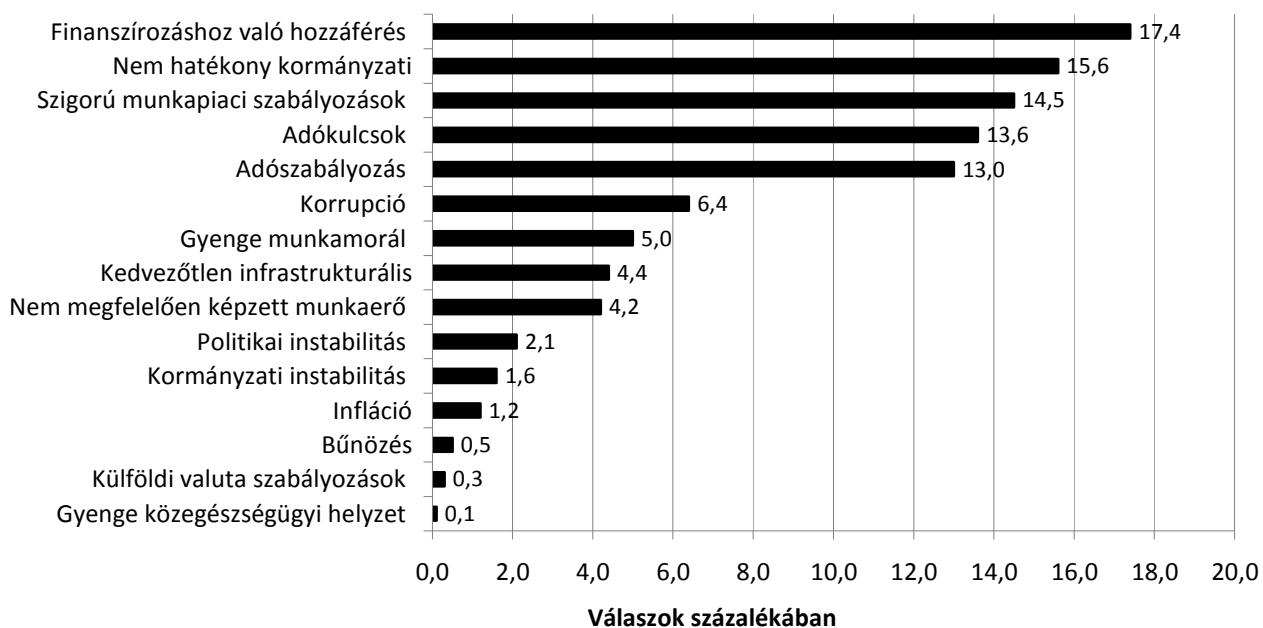
50. ábra Szlovénia helyezései a WEF és az IMD rangsoraiban

14. táblázat Szlovénia helyezései a WEF pillérei szerint 2011-2012-ben

GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX	Helyezés (142-ből)	Érték (1-7)
GCI 2011-2012	57	4,3
GCI 2010-2011 (139 közül)	45	4,4
GCI 2009-2010 (133 közül)	37	4,6
Alapvető elvárások	39	5,1
1. Pillér: Intézmények	55	4,1
2. Pillér: Infrastruktúra	37	4,8
3. Pillér: Makrostabilitás	35	5,3
4. Pillér: Egészség és alapfokú oktatás	24	6,3
Hatékonyságnövelők	51	4,2
5. Pillér: Felsőoktatás és szakképzés	21	5,2
6. Pillér: Árupiaci hatékonyság	48	4,4
7. Pillér: Munkaerőpiaci hatékonyság	102	4,0
8. Pillér: Pénzügyi piacok fejlettsége	102	3,6
9. Pillér: Technológiai felkészültség	32	4,8
10. Pillér: Piacméret	80	3,4
Innovációs és szofisztikáltság faktorok	45	3,9
11. Pillér: Üzleti szofisztikáltság	49	4,2
12. Pillér: Innováció	40	3,6

51. ábra A legproblémásabb faktorok Szlovénia üzleti életében 2011-2012-ben

Törökország

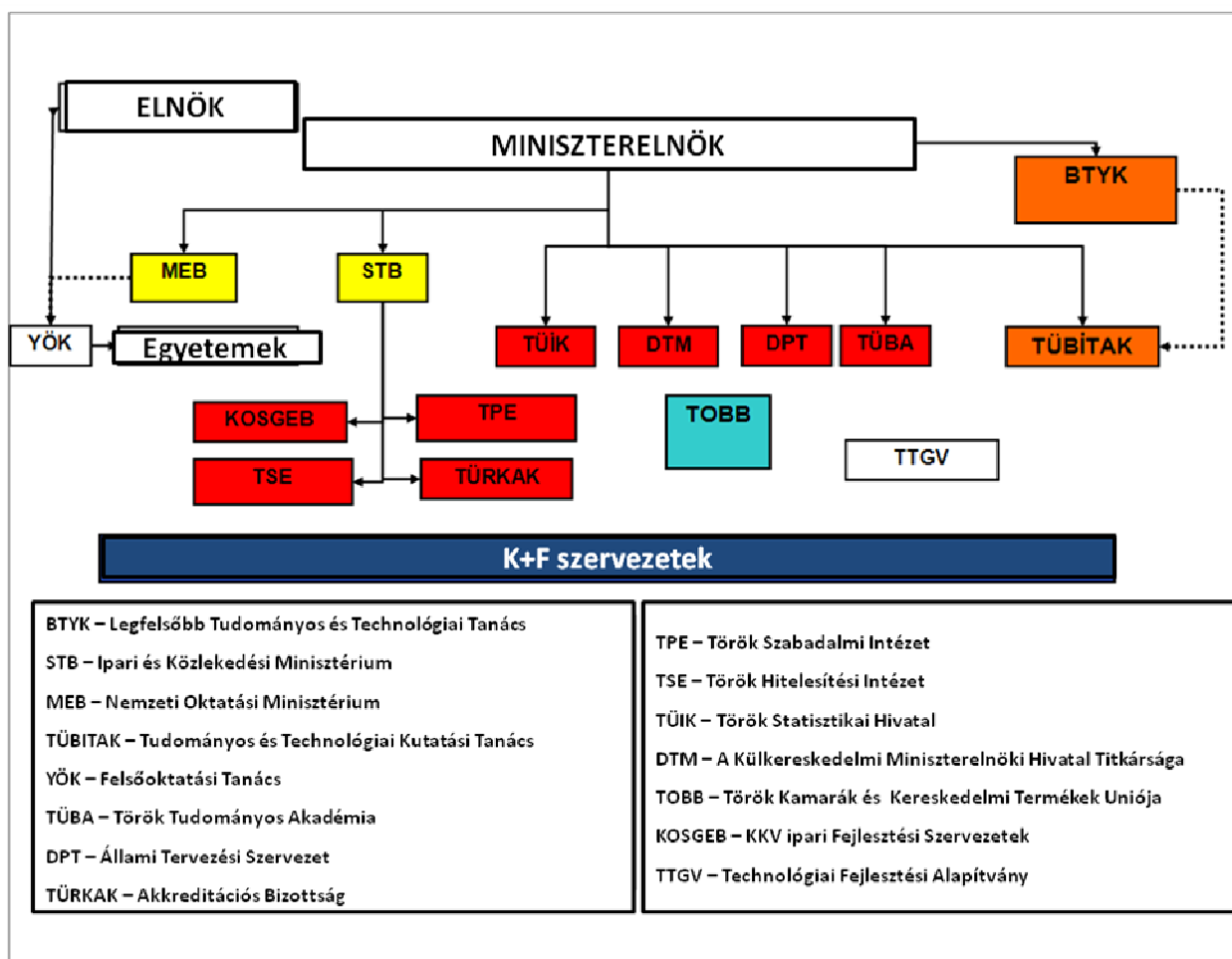
www.competitiveturkey.org

Az országban a 2001-es válság után széles körű intézményi és strukturális reformok bevezetése következett. Ez példaértékű gazdasági növekedést eredményezett egészen 2007-ig. 2001 óta jelentős policy változások mentek végbe az országban. Példa erre a gazdaság nyitása a kereskedelem és verseny terén, a szabályozások egyszerűsítése és racionalizálása, illetve az infrastruktúra fejlesztése. A 2008/2009-es válság miatt lassulás történt a reformok terén. Az országnak ma újabb kihívásokkal kell szembenéznie, mivel jelenleg csak az első fázisában van az igazán versenyképes gazdasággá válásnak. Ahhoz, hogy a következő fázisba léphessen, egy átfogó, koherens gazdasági stratégia kidolgozása, illetve a magán és közszféra együttműködésének fokozása szükséges.

A versenyképességi intézmények

Ahogy más országok elemzése során is láthattuk, a versenyképesség növelése érdekében mindenképp szükséges a kutatási, tudományos és innovációs struktúra vizsgálata és elemzése. Törökország sajátossága, hogy nincsen olyan privátszektori kutatási központ, amely külön versenyképességi kutatást végez. Fontos azonban, hogy néhány vállalat és vállalatcsoport olyan saját K+F osztályokat hozott létre, amelyek szolgáltatásokat nyújtanak más szervezeteknek is.

52. ábra Az állami K+F szféra felépítése⁹⁵

Fontos megjegyezni, hogy üzleti körökben már a kilencvenes évek vége óta nagy figyelmet kap **a versenyképesség intézményesítésének** kérdése. Erre bizonyíték az ún. **CAT projekt** elindítása volt (**Competitive Advantage of Turkey**),⁹⁶ amely azért jött létre, hogy az ország versenyképességét erősítsék. Alapvetően **magánszektori szervezetek és üzletemberek alapították**. Fő céljuk bizonyos szektorokban való stratégiai kutatás, elemzés és változtatások implementálása volt. A munkát M. Porter Center for Middle East Competitive Strategy szervezete segítette. A projekt a választott szektorokban végzett kutatásokat és azok fő problémáit elemezte. A munkát a török privátszféra támogatta és finanszírozta. Alapvetően egy gazdasági stratégia kifejlesztése volt legfőbb céljuk, amelyben a magánszektori összefogás és kooperáció kifejezetten fontos szempont volt. A stratégiában a **jólét** és a **prosperitás** növelése jelent meg fő célként. A kutatások után végül további növekedési javaslatokat fogalmaztak meg a vállalatoknak. Az implementációs fázis stratégiai javaslatokat tartalmaz arra, hogy az ipari szektorok releváns szereplői hogyan tartsanak fenn folyamatos kapcsolatot egymással. A misszió megfogalmazásakor

⁹⁵ Forrás:

http://erawatch.jrc.ec.europa.eu/erawatch/opencms/information/country_pages/tr/country?section=Overview&subsection=StrResearchSystem

⁹⁶ CAT – Competitive Advantage of Turkey. Forrás: <http://www.competitiveturkey.org/version3/catentr.html>

az is szerepelt, hogy a CAT olyan alapokat teremt majd, amelyek egy állandó török entitást hoznak létre a versenyképesség kutatására. Fő célja a fenntartható gazdasági növekedés és az életkörülmények javítása volt. A projekt első fázisában a török nemzeti gazdasági teljesítményről és az üzleti környezetről készítettek egy részletes tanulmányt. Ez főleg a **legerősebb szektorok és a kereskedelemi struktúra** vizsgálatából állt. A második szakaszban **klaszterelemzés** történt, amely a turizmus, bank, kerámia, textil és készáru, élelmiszer és építőiparban zajlott. Ezek után került sor az ún. Cluster Process végrehajtására, amely speciális stratégiát jelentett a globális versenyképesség javításához és a különböző akciótervek végrehajtásához. Ez jelentette a végső fázist. A projektet sikeresnek ítélték, így elmondható, hogy a klasztermegközelítés is sikeres volt. Emellett fontosnak tartották a tudásátadást, amelynek érdekében folyamatos szemináriumokat, konferenciákat szerveztek és nemzetközi versenyképesség témakörben MBA programokat is finanszíroztak egyes török egyetemeken.⁹⁷ 2003-ra a CAT projektet mind állami, mind a magánszféra további forrásokkal támogatta. 2004-ben arról döntöttek, hogy az intézményi keretek javítása érdekében növelik hatáskörét, és **URAK, Nemzetközi Versenyképességi Kutatóintézeti Szervezet** néven működik tovább.

Az URAK ma is működik.⁹⁸ **Misszióját** tekintve hasonló a korábbihoz: a török emberek jólétét, a fenntartható fejlődést, a szektorális és regionális versenyképességi stratégiák kialakítását tűzte ki fő célként. Tevékenységét tekintve **a kutatás, tudásátadás, információközlés, finanszírozás, egy közös testület létrehozása, nemzetközi és regionális szervezetekkel való kapcsolatfelvétel, versenyélénkítő stratégiák kidolgozása, akadémiai egyesületekkel és egyetemekkel való együttműködés** területeire fókuszál. A fenntarthatóság jegyében pedig a fenti területek versenyképességének javításán is dolgoznak.

A versenyképesség alakulása⁹⁹

A 2008-as évet övező nehézségeknek és feszültségeknek köszönhetően lelassult a növekedés és visszaesett a versenyképesség. Az kormány új kezdeményezései elsősorban a makroökonómiai keretek megerősítésére, az ipari versenyképesség javítására és munkahelyteremtésre fókuszáltak. A reformoknak köszönhetően a gazdaság újra erősebb növekedést tudott mutatni. Ehhez arra is szükség volt, hogy a termelékenységi potenciál mobilizálása érdekében csökkentsék a formális foglalkoztatás előtt álló korlátokat és a török gazdaság rugalmasságát növeljék. A növekedés eléréséhez két fő prioritást fogalmaztak meg: munkaerőpiaci szabályozási reform, amely megakadályozza az illegális foglalkoztatást, illetve a vállalati pénzügyek javítása a vállalatok tőkebázisának, termelési kapacitásának és termelékenységének gyorsabb növeléséhez. Ezzel lehetővé vált, hogy a fejlődő üzleti szektor a növekvő fiatal városi lakosság számára munkahelyeket teremtsen és hosszú távú növekedési potenciált jelentsen.¹⁰⁰ A növekedés 2008-ban is csökkent (1,1%-kal) és ez a tendencia a válság hatására meg is maradt 2009-ben is. 2010-re azonban **elindult a növekedés**, amely a folyamatos reformok bevezetésének, a szigorú fiskális politikai döntéseknek és a független Központi Banki lépéseknek volt köszönhető. Így fenntartható és stabil növekedés van jelenleg is. A külföldi FDI mértéke nő, a privatizáció

⁹⁷ CAT – Competitiveness Advantage of Turkey. Forrás: <http://www.competitiveturkey.org/version3/catentr.html>

⁹⁸ URAK website, Forrás: http://www.urak.org/urak/index.php?option=com_contact&Itemid=3

⁹⁹ OECD: Economic Survey of Turkey 2008, OECD 2008. Július 17, elérhető:

http://www.oecd.org/document/41/0,3746,en_2649_33733_41007913_1_1_1_1,00.html

¹⁰⁰ U.o.

folytatódik és az EU-s csatlakozási tárgyalások is folytatódtak. A banki, kiskereskedelmi és telekommunikációs szektorokban zajló reformok szintén növelik a külföldi befektetéseket. Alapvetően elmondható, hogy a befektetési környezet az adminisztrációs költségek csökkentésének köszönhetően javult. Az adózási kötelezettség azonban továbbra is magas és a szellemi tulajdon védelmének szabályozása is szigorodott.¹⁰¹

A 2009-es válság miatt azonban érezhető a reformok lelassulása. A legfontosabb kihívások közé tartozik, hogy a versenyképesség javítására irányuló intézkedések még csak az első fázisban vannak, míg a második fázisba lépéshez egy átfogó gazdasági stratégia kell. Ehhez mindenképp szükséges egy köz- és üzleti szféra közti együttműködés.¹⁰²

A makroökonómiai versenyképesség azonban nem elégséges feltétel, hanem a fenntarthatósághoz egy szofisztikált, mikrogazdasági versenyképesség is szükséges. Ezt segíti tovább a magas szintű helyi verseny és fogyasztás.¹⁰³ Ezért az üzleti környezet javítása lényeges elem a jobb versenyképesség elérésében. Biztosítani kell a közszféra informáltságát a legfontosabb üzleti szükségletekről és nehézségekről, ami folyamatos konzultáció során valósulhat meg. Így lehet az állami szabályozásokat az üzleti igényekhez jobban igazítani.

Alapvetően tehát az látszik, hogy a makroökonómiai versenyképesség területén mindenképp előrelépésre van szükség. Fontos a központi bank semlegességének növelése, a fegyelmezettebb fiskális költsékezés és szigorúbb költségvetési szabályok bevezetése, a kormányzati szervek minőségének javítása, az oktatási és az egészségügyi szolgáltatások javítása. Összességében az mondható el a török üzleti környezetről, hogy az erősségeket tekintve a hazai szállítási és kommunikációs infrastruktúra megfelelő, új vállalat alapításához kedvező a szabályozási környezet, nyitott az FDI-ra, a helyi verseny fejlődik, a vámkorlátozások szintje közepes, az IT ipar erősen fejlődik és a pénzügyi rendszer szofisztikálódása is beindult. A kevésbé kedvező képhez (gyengeségek) az adórendszer, a KKV-k hitelfelvevő képessége, a limitált szakképzettség, a gyenge irányítás, a megbízhatatlan elektromos ellátás, az állami vállalatok versenytorzító hatása, az innováció hiánya, a munkaerőpiac merevsége, az üzleti képzésű intézmények hiánya, a szellemi tulajdonvédelem alacsony szintje és a szabályozási hiányosságok sorolhatók.¹⁰⁴

Az ország egyedülálló erősségei közé tartozik bőséges munkaereje, erős kereskedelmi beállítottsága, jelentős és növekvő belső piaca és fogyasztása, nagy területű heterogén régiói, kedvező geopolitikai helyzete, felkészült vállalatai a kihívásokkal teli környezetben, erősebb piaci intézmények. Ezen adottságok fenntartásához és fejlesztéséhez stabil makroökonómiai politikát kell folytatni, tovább kell folytatni a munkaerő magas szintű képzését, politikai stabilitást kell biztosítani, a klaszterfejlesztést fel kell gyorsítani, a regionális intézményeket meg kell erősíteni. Decentralizálni kell továbbá a gazdaságpolitikát, erősíteni kell a gazdasági kapcsolatokat a szomszédos országokkal, javítani kellene az infrastruktúrát és egyszerűsíteni a termékek és szolgáltatások kereskedelmét.¹⁰⁵ Így összességében az mondható el, hogy a versenyképességi kihívások

¹⁰¹ Faure, Francois: The international competitiveness of the Turkish economy: some stylised facts. Economic Research, BNP Paribas. 2010 szeptember, Párizs.

¹⁰² Lukasz Rawdanowicz: The 2008-09 Crisis in Turkey. OECD Economics Department, Working Papers No. 819., 2010. december

¹⁰³ World Economic Forum and Institute for Strategy and Competitiveness, Harvard University, 2009.

¹⁰⁴ World Economic Forum and Institute for Strategy and Competitiveness, Harvard University (2009) in Porter, Michael: Turkey's Competitiveness: National Economic Strategy and the Role of Business. Isztambul, 2009. október.

¹⁰⁵ Uo.

legyőzéséhez az erős privátszektori vezetés mellett egy központi, nemzeti versenyképességi tanács létrehozása is pozitív előrelépésnek számítana. Egy ilyen tanács magába foglalhatná az állami, privát és akadémiai szektorokat is és egy átfogó gazdasági stratégiát készíthetne kritikai hozzáállással. Így közelebb kerülne állam és business egymáshoz és egy új együttműködési modellt alakíthatna ki.

Általános értékelés

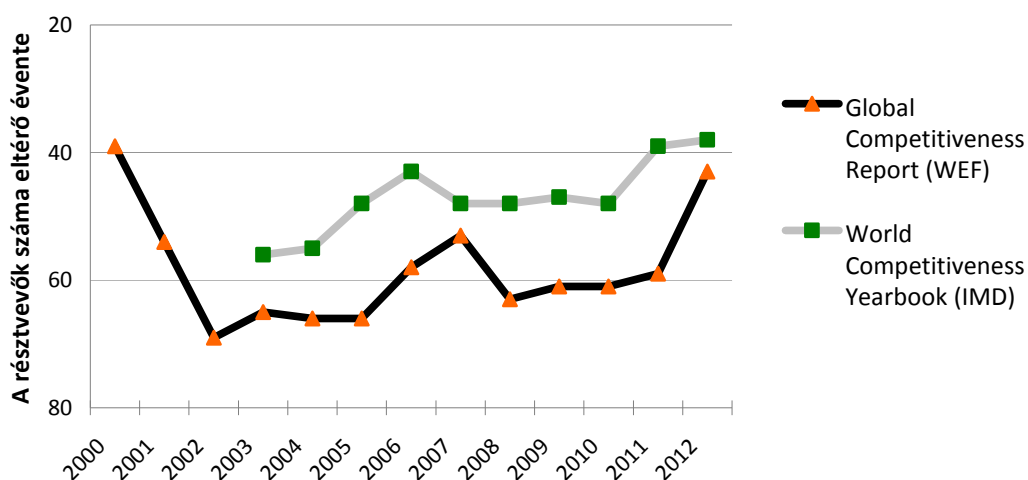
A török versenyképességi politikát vizsgálva elmondható, hogy alapvető célja **a társadalmi jólét biztosítása**, amely törekszik egy széleskörű, de bizonyos területeknek erősebb fókuszot adó politika felé. Ez főleg az ipari szektorokra korlátozódik. A versenyképességi politika kevésbé mondható **karakteresnek**, habár az mindenképp fontos, hogy a stratégiailag fontos területekre koncentrálnak. Ezért inkább útkeresőnek tekinthető, amelyre mindenképp nagyobb figyelmet kellene fordítani, főleg a fenntarthatóság kapcsán.

Jelenleg tehát nem működik klasszikus értelemben vett versenyképességi tanács, de láthattunk kezdetleges projekteket és intézményi lépéseket ennek megvalósítása irányában. Ennek létrehozása akár több regionális tanács működtetése és együttműködése által is megvalósulhatna. A bemutatott kezdeményezések jó példái annak, hogy a versenyképesség előmozdítása egyre kiemeltebb témaként jelenik meg a nemzeti politikában.

Global Competitiveness Report

A 2008-as és 2009-es jelentések az 'in transition' kategóriába helyezték az ország fejlettségi szintjét. Ez a legutóbbi jelentésben eggyel rosszabb minősítést 'efficiency driven' kapott. A rangsorokat lebontva azonban jól látszik, hogy bizonyos kategóriákban (innováció, üzleti szofisztikáció) történt előrelépés, az intézményeket tekintve azonban továbbra is komoly gondok vannak.

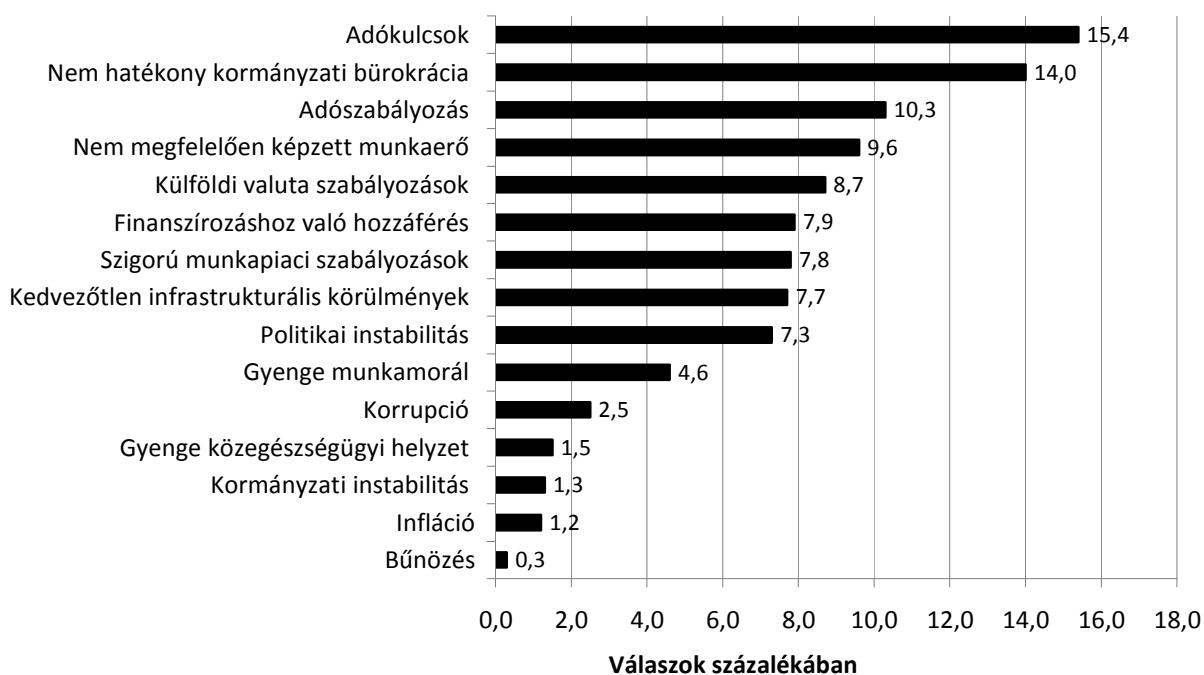
53. ábra Törökország helyezései a WEF és az IMD rangsoraiban

15. táblázat Törökország helyezései a WEF pillérei szerint 2011-2012-ben

GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX	Helyezés (142-ből)	Érték (1-7)
GCI 2011-2012	59	4,3
GCI 2010-2011 (139 közül)	61	4,2
GCI 2009-2010 (133 közül)	61	4,2
Alapvető elvárások	64	4,6
1. Pillér: Intézmények	80	3,7
2. Pillér: Infrastruktúra	51	4,4
3. Pillér: Makrostabilitás	69	4,8
4. Pillér: Egészség és alapfokú oktatás	75	5,6
Hatékonyságnövelők	52	4,2
5. Pillér: Felsőoktatás és szakképzés	74	4,0
6. Pillér: Árupiaci hatékonyság	47	4,4
7. Pillér: Munkaerőpiaci hatékonyság	133	3,5
8. Pillér: Pénzügyi piacok fejlettsége	55	4,3
9. Pillér: Technológiai felkészültség	55	3,9
10. Pillér: Piacméret	17	5,2
Innovációs és szofisztikáltság faktorok	58	3,6
11. Pillér: Üzleti szofisztikáltság	58	4,1
12. Pillér: Innováció	69	3,1

54. ábra A legproblémásabb faktorok Törökország üzleti életében 2011-2012-ben

3. GLOBÁLIS ÉS EURÓPAI INTÉZMÉNYEK

Ebben a fejezetben két olyan nemzetközi intézményt ismertetünk, amelyek túllépnek a versenyképesség növelésének nemzeti keretein. A két szervezet lényegesen eltérő: míg a globális tanács nemzeti versenyképességi szervezetek összefogásával jött létre, addig az európai tanács kifejezetten kormányzati szereplők együttműködésére épül.

Versenyképességi Tanácsok Világszervezete (Global Federation of Competitiveness Councils)

<http://www.thegfcc.org/>

A szervezet 2010 januárjában jött létre. Célja a nemzetek közti tudásmegosztás, a különböző versenyképességi stratégiák és politikák megvitatása, illetve az innováció által elérhető világgazdasági növekedés vizsgálata. Mindez azért fontos, mert a nemzeti versenyképesség növeléséhez ma már mindenképp szükséges globális együttműködés is.

Felépítését tekintve a világ vezető nemzeti versenyképességi tanácsainak képviselői alkotják. A tudásmegosztás mellett a szervezet arra is törekszik, hogy éves találkozók alkalmával közösen kialakított alapelveket hozzanak létre a globális versenyképesség és prosperitás érdekében.

Alapítók: Amerikai Egyesült Államok, Brazília, Egyesült Arab Emírátsok, Korea, Oroszország, Szaúd-Arábia, További tagjai: Argentína, Ausztrália, Brazília, Bahrein, Chile, Dominikai Köztársaság, Egyesült Arab Emírátsok, Egyiptom, Fülöp-szigetek, Horvátország, India, Írország, Japán, Kanada, Korea, Mexikó, Nagy-Britannia, Oroszország, Panama, Svédország, Szaúd-Arábia, Szingapúr, Törökország, USA és Új-Zéland.¹⁰⁶

Első találkozójuk 2010 decemberében Washingtonban volt, azóta évente rendeznek találkozót. A globális hálózat kezdetben azon 25 ország részvételével indult, amelyek rendelkeznek saját tudással és tapasztalattal arról, hogy vállalataik mitől versenyképesebbek a világgazdaságban. Emellett olyan gyakorlat kialakítására is törekszik a Globális Versenyképességi Tanács, amely azokat a legfontosabb tényezőket nevezi meg, amelyek a versenyképes gazdasági környezet kialakításához mindenképp szükségesek. Ehhez a változtatáshoz egy új benchmark rendszer kiépítését tűzték ki célul, amelynek fő mottója:

„A vállalatok versenyeznek, az országok nem, de biztosítják a támogató környezet kialakítását.”

“The firms that compete; countries do not, but only provide the enabling environment”¹⁰⁷

A versenyképességi tanácsok között ugyan jelentős különbségek lehetnek, alapvető céljaikban azonban megegyeznek.

Az első találkozó után kialakított legfontosabb alapelvek:

¹⁰⁶ Official Home Page of the Global Federation of Competitiveness Councils. <http://thegfcc.org/>

¹⁰⁷ Bautista, Cesar B.: National Competitiveness Council goes global. *Inquirer.net*, 2011-06-02. Forrás: <http://business.inquirer.net/money/topstories/view/20110206-318870/National-Competitiveness-Council-goes-global>

- 1) A magánszféra bevonása: jelentős együttműködés szükséges a privátszférával. Ehhez a nemzeti fejlesztési stratégiáknak mindenképp hozzá kell járulni és kedvező feltételeket kell biztosítani a privátszféra számára.
- 2) K+F orientáció: mivel ez az innováció legfőbb előremozdítója, a K+F-be való nagyobb befektetés mindenképp fontos. Ez vezethet nagyobb termelékenységhez.
- 3) Oktatás: Az alapvető képzettség megszerzése minden állampolgár számára szükséges lenne. Csak így érhető el a teljes potenciál kihasználása.
- 4) Városi versenyképesség: a nemzeti versenyképesség nagyban függ a nemzeti régiók és nagyvárosok teljesítményétől.
- 5) Tulajdonosi jogok: A szellemi jogok szigorú védelme a nagy értékű befektetés és innováció fejlesztésének és előmozdításának fontos előfeltétele.
- 6) Infrastruktúra: Egy modern, jól karbantartott infrastruktúra – közlekedés, energia, információs technológiai hálózatok, kommunikáció – mindenképp fontos a befektetéseknél
- 7) Fair Trade: A nyitott, transzparens és fair trade mindenképp szükséges a világkereskedelem és befektetések terjesztésében.
- 8) Innováció: Fenntartható innováció a természeti erőforrások termelékenység növelése által, amely új iparágak kialakításához és nagyobb mértékű gazdasági növekedéshez vezethet.
- 9) Intelligens szabályozás: A nagyobb fokú transzparencia, hatékonyság és intelligens szabályozás alkalmazása sokkal stabilabb üzleti környezetet teremtene, így növelné a gazdasági növekedést.
- 10) A nemzeti versenyképesség értékelése és vizsgálata új elemzési módszerekkel történik, amelyek alapvetően az inputok (oktatás, K+F és fejlesztési kiadások, szabadalmak), illetve az outputok (munkahelyteremtés, új iparágak és termékek, GDP növekedés és életszínvonal) vizsgálatán alapul. Ezek mindenképp szükségesek a versenyképességi politikák megvalósításához és végrehajtásához.¹⁰⁸

Véleményük szerint az innováció, a fenntarthatóság és a rugalmasság azok az alapvető elemek, amelyek a nemzeti versenyképességhez és prosperitáshoz vezetnek.

„A nemzeti versenyképesség alapvető irányítói olyan hálózatokba fonódtak mára össze, amelyek a világgazdasági növekedést támasztják alá. Az innováció, a fenntarthatóság és a rugalmasság – korábban a nemzeti versenyelőnyök alapkövei – mára a világszintű prosperitás elemeivé váltak. A globális tevékenység ma már a nemzeti gazdasági versenyképesség előfeltételévé vált.”¹⁰⁹

További céljuk egy egységes versenyképességi fogalmi keret és módszertan kialakítása.

¹⁰⁸ U.o. Bautista (2011).

¹⁰⁹ Official Home Page of the Global Federation of Competitiveness Councils. <http://thegfcc.org/>

16. táblázat A Global Federation of Competitiveness Councils tagországainak helyezései a WEF GCI 2012-2013 rangsorában

Ország neve*	Helyezés
Argentína	94
Amerikai Egyesült Államok	7
Ausztrália	20
Brazília	48
Bahrein	35
Chile	33
Dominikai Köztársaság	105
Egyesült Arab Emirátusok	24
Egyiptom	107
Fülöp-szigetek	65
Horvátország	81
India	59
Írország	27
Japán	10
Kanada	14
Korea	19
Mexikó	53
Nagy-Britannia	8
Oroszország	67
Panama	40
Svédország	4
Szaúd-Arábia	18
Szingapúr	2
Törökország	43
Új-Zéland	23

**25 országból öt van az első tíz között, további 11 a rangsor első harmadában, hét a második, míg kettő a legalsó harmadban. Átlagos helyezési számuk 36 (a rangsorolt 144 országból) – tehát elmondható, hogy a Versenyképességi Tanácsok Világszövetségében jellemzően a versenyképesebb országok találhatók.*

Forrás: WEF

EU Versenyképességi Tanács

<http://consilium.europa.eu/policies/council-configurations/competitiveness?lang=en>

Egyre globalizálódó világunkban a versenyképesség erősítése az egyik legnagyobb kihívás az Európai Unió előtt is. A cél, hogy a tagállamok javuló versenyképessége révén Európa kilábaljon a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válságból. Ezért fogadta el nemrég az EU az Európa 2020 stratégiát, amely a tudásalapú, fenntartható és inkluzív növekedésre irányul. A tudásalapú, zöld gazdaság felé történő átmenet közepette a stratégia kulcseleme a növekvő teljesítmény és a fenntartható versenyképesség.

A Versenyképességi Tanács a belső piaccal, az iparral, a kutatással és az űrpolitikával foglalkozik, terveket készít elő, hogy erősítse a globális versenyképességet és a növekedést Európában. Évente legalább négyszer ülésezik, tagjai az unió tagországainak (az egyes kormányok munkamegosztásában legrelevánsabb) miniszterei. A miniszterek minden horizontális és ágazati versenyképességi kérdéseket is áttekintenek, és vizsgálják a közösségi politikai kezdeményezések vállalkozásokra, fogyasztókra, uniós polgárokat gyakorolt hatásait. A megvitatott témák érinthetik például az áruk és szolgáltatások szabad áramlását, a vállalkozási kedv ösztönzésére irányuló erőfeszítéseket vagy az EU kutatási támogatásait.

A korábbi három tanácsi formáció (Belső Piac, Ipar és Kutatás) összeolvasódásából, 2002 júniusában jött létre ez az intézmény, amely az EU versenyképességéhez kapcsolódó politikaterületek koherensebb, jobban koordinált irányítására törekedett. Ehhez jó alapként szolgált a 2000-ben elfogadott Lisszaboni Stratégia, amely 2010-ig alapvetően az EU versenyképességének jelentős növelését tűzte ki célul. A tanácsülés a napirendre kerülő kérdések és témakörök függvényében állhat a tagállamok Európai Ügyekért Felelős minisztereiből, ipari, kutatási minisztereiből is, attól függően, hogy milyen kérdés van napirenden, de minden esetben csak egy fő képviselhet egy tagállamot. Általában évente 5-6 alkalommal találkozik, de ez változhat és leginkább a soros elnöktől függ.

A kezdetektől fogva alapvetően horizontális szerepet szántak neki, amely egy integrált megközelítést biztosít a növekedés és versenyképesség javítása érdekében Európában. Ennek értelmében a tanács mind a horizontális mind a szektorális versenyképességi ügyeket a Bizottság által készített elemzési kereteknek megfelelően végzi. Emellett kifejti véleményét arról, hogy kellőképpen figyelembe veszik-e a versenyképességi ügyeket minden olyan politikakezdeményezés során, amelynek a vállalatokra hatása lehet.

A három legfontosabb terület, amellyel a Versenyképességi Tanács foglalkozik:

Belső piac

A személyek és áruk szabad mozgása belső piacon az EU egyik legrégebbi prioritásai közé tartozik. Ezen a területen a Versenyképességi Tanács tevékenysége kiterjed a közbeszerzésre, az áruk, a szabadalmi és ipari jogok szabad mozgására, a versenypolitika és a vállalati jog ügyeire.

Ipar

Az iparpolitika területén az Unió a tagállamok intézkedéseit támogató, összehangoló vagy kiegészítő intézkedéseket hajthat végre. Mindazonon a területeken, ahol a nemzeti beavatkozás nem bizonyul hatékonynak, az európai politika segíti a tagállamok erőfeszítéseit, hogy szilárd és dinamikus ipari bázist hozzanak létre. Az uniós szinten születő döntések arra irányulnak, hogy megteremtsék a szükséges feltételeket az ipari szerkezetváltozásokhoz való gyors alkalmazkodáshoz. Lényeges szempont az is, hogy a közösségi intézkedések elősegítsék az innovációs, kutatási és technológiai fejlesztési politikák ipari potenciáljának jobb kiaknázását. A kis- és középvállalati szektor versenyképessége és fejlődése különösen meghatározó. Innovációjuk, mozgékonyságuk és gyors alkalmazkodóképességük a gazdasági növekedés motorjává teszi ezeket a vállalkozásokat, így a foglalkoztatás bővítésében is meghatározó a szerepük.

Kutatás és Innováció

Az EU-nak van közös kutatási és innovációs politikája. A 7. Kutatási Keretprogram a maga 53 milliárd eurós költségvetésével az EU fő eszköze arra, hogy finanszírozza az európai kutatást, és ez által segítse az Európai Kutatási Térség kialakulását. Ez utóbbi a kutatók, a technológiák és a tudás áramlását, valamint az európai, nemzeti és regionális kutatási politikák koordinációjának javítását hivatott szolgálni. Ezen túlmenően európai szintű kezdeményezések kiindulópontja is lehet.

Mindezeket a politikákat összhangba kell hozni az EU következő tíz évre szóló, új gazdasági és szociális stratégiájával. Az Európa 2020 stratégia, amelyet az Európai Tanács 2010 júniusában fogadott el, választ ad a gazdasági válságra és olyan célokat fogalmaz meg, melyek teljesítése révén a tervek szerint az EU tudásalapú, fenntartható és inkluzív gazdasággá válik, biztosítva a magas foglalkoztatást, termelékenységet és társadalmi kohéziót. Európai szinten hét irányadó kezdeményezés, „zászlóshajó program” látott napvilágot e célok elérésére. A tanács az a fórum, ahol ezeket a stratégiákat és javaslatokat megvitatják

European Research Council

Az európai versenyképesség fejlesztése szempontjából fontos lehet, hogy 2007-ben létrejött az Európai Kutatási Tanács¹¹⁰, amely az előre meghatározott témájú, hagyományos transznacionális kutatási projekteken túl nyújt uniós kutatási támogatást az innovatívabb, tudományalapú, „szabad” kutatási modellekhez. Az Európai Kutatási Tanács nagy siker – az első pályázati felhívásra 2007-ben több mint 9000-en jelentkeztek. Ma is független testületként működik, amely az EU kutatásvezérelt szerve. Legfőbb célja, hogy a legmagasabb szintű kutatási tevékenységet támogassa Európa szerte, mivel az igazán újító és kivételes kutatási eredmények válhatnak a gazdaságok motorjává. Ehhez biztosít lényegében pénzügyi támogatást. Emellett folyamatos keretprogramokat fogalmaz meg, amelyekben alapvetően alulról építkező, új és ígéretes ötletekre fektetnek hangsúlyt.

¹¹⁰ <http://erc.europa.eu/index.cfm?fuseaction=page.display&topicID=14>

Emellett fontos megemlíteni még a budapesti székhelyű **Innovációs és Technológiai Intézetet**, amely 2008 márciusában alakult. Fő célja az „európai innovációs különbségek” csökkentése és a három legfontosabbnak tartott területen folytatott tevékenységek összehangolása az úgynevezett "tudásháromszögben" (vagyis összehangolni az egyetemek, a kutatóintézetek és a vállalatok tevékenységét), lökést adva ezzel az európai innovációnak és növekedésnek.

17. táblázat Az EU 27 országának rangsora a versenyképességi jelentésekben

Az EU27 országai a Globális Versenyképességi Indexben (WEF) 2011-2012		
Gazdaság	Helyezés	Eredmény
Svédország	3	5.61
Finnország	4	5.47
Németország	6	5.41
Hollandia	7	5.41
Dánia	8	5.40
Egyesült Királyság	10	5.39
Belgium	15	5.20
Franciaország	18	5.14
Ausztria	19	5.14
Luxemburg	23	5.03
Írország	29	4.77
Észtország	33	4.62
Spanyolország	36	4.54
Csehország	38	4.52
Lengyelország	41	4.46
Olaszország	43	4.43
Litvánia	44	4.41
Portugália	45	4.40
Ciprus	47	4.36
Magyarország	48	4.36
Málta	51	4.33
Szlovénia	57	4.29
Lettország	64	4.24
Szlovákia	69	4.19
Bulgária	74	4.16
Románia	77	4.08
Görögország	90	3.92

(Az eredmény 1-7 skálán értelmezhető)

Forrás: World Economic Forum (WEF) 2011-2012. évi versenyképességi jelentés

FELHASZNÁLT IRODALOM

Ali, El-Agraa (1997): UK Competitiveness Policy vs. Japanese industrial policy. Economic Journal, Vol. 107, issue 444, pp 1504-17.

Armenia Competitiveness Report (ACR) 2009, 2010. In World Economic Forum, 2009, 2010.

Arnol, E.– Malkin, D. – Good, B. – Clark, H. – Ruiz Yaniz, M. (2009): Evaluating the National Innovation Strategy for Competitiveness, Technopolis Group, June 2009., pp. 7-9

Back to the TOP: The International Competitiveness Strategy of the Czech Republic. 2012-2020.

Bautista, C. B.: National Competitiveness Council goes global. Inquirer.net, 2011-06-02. <http://business.inquirer.net/money/topstories/view/20110206-318870/National-Competitiveness-Council-goes-global>

Businessinfor.cz: International Competitiveness Strategy of the CR. May 2011 http://erawatch.jrc.ec.europa.eu/erawatch/opencms/information/country_pages/cz/policydocument/policydoc_0010

Centre for International Competitiveness, UK Competitiveness Index, <http://www.cforic.org/pages/uk-competitiveness.php>

Chikán, A. – Czakó, E. (szerk. 2009): Versenyben a világgal – Vállalataink versenyképessége az új évezred küszöbén. Akadémiai Kiadó, Budapest, p. 401

Chikán, A. (2010): Utak a sodródás és a voluntarizmus sziklái között (Nemzeti versenyképességi politikák tanulságai). Világgazdaság Online 2010. november 26.

CNIC: Generation and systematization of support for evaluating the national innovation strategy in the area of business innovation. January 2010. <http://biblioteca.cnice.cl/media/users/3/181868/files/18813/BackgroundReport-InnovacionEmpresarial.pdf>

Competitiveness and Business Environment in Finland - An International Benchmarking. MTI Publications, Ministry of Trade and Industry, Finland, 2004. p. 13 [http://julkaisurekisteri.ktm.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/1CD0EAC2E5D4E9BCC2256E67002B4F69/\\$file/jul7elo_eng.pdf](http://julkaisurekisteri.ktm.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/1CD0EAC2E5D4E9BCC2256E67002B4F69/$file/jul7elo_eng.pdf)

Competitiveness Policy Council: Building a Competitive America, First Report to the President and Congress, March 1992

Competitiveness Strategy for the Czech Republic. Back to the top 2012-2020, Ministry of Industry and Trade of Czech Republic

Council on Competitiveness: Council on Competitiveness Launches Economic Advisory Committee, Prepares for 2012 Competitiveness Index, Newa, July 18, 2011. <http://www.compete.org/news/entry/1745/council-on-competitiveness-launches-economic-advisory-committee-prepares-for-2012-competitiveness-index/>

Council on Competitiveness: Annual Report 2010-2011 Making Impact. Washington DC, 2011.,
http://www.compete.org/images/uploads/File/PDF%20Files/FINAL_IMPACT_2010-2011.pdf
p. 6-7.

Council on Competitiveness: Case Studies: AAI; Dana Holding Corporation; Ford Motor Company; Procter and Gamble, Whirlpool, Alcoa. <http://www.compete.org/publications/>

Council on Czech Competitiveness: Economic Policy Recommendations to Accelerate Growth After Recovery. Illetve: Council on Czech Competitiveness: 2009 Czech Competitiveness Report – Statistical Assessment and Opinion Survey of Czech Economic Policy, Czech Republic, 2009

Department for Business Enterprise & Regulatory Reform, The 2008 Productivity and Competitiveness Indicators, London, 2008

Ebner, A. : Innovation Policies and Locational Competitiveness: Lessons from Singapore. Journal of Technology Innovation 12, 2 (2004)

Economy and Values Research Center: Armenia National Competitiveness Report (ACR) 2009.

Egyptian National Competitiveness Council: Towards a Competitive Egypt: Where Everybody Wins, Kairó, May 2008. p. 112.

Egyptian National Competitiveness Council: Beyond the Financial Crisis. Sixth Egyptian Competitiveness Report, Kairó, June 2009

Egyptian National Competitiveness Council: Green Egypt: A Vision for Tomorrow. Seventh Egyptian Competitiveness Report, Kairó, May 2010

European Commission – CORDIS:
<http://cordis.europa.eu/erawatch/?fuseaction=ri.content&topicID=35&parentID=34&countryCode=CZ>

European Commission: European Trend Chart on Innovation, Country Report, Finland. 2001, Brussels

European Commission: Country Report Croatia 2009 – INNO Policy Trends. Enterprise DG, Brussels, 2009

European Commission: European Innovation Scoreboard (EIS) 2009, Pro Inno Europe Papers No. 15. Brussels

European Commission: INNO-Policy TrendChart, Country Report Ireland 2009, Brussels, p. 19

European Commission: INNO-Policy TrendCharts – Innovation Policy Progress Report, Finland. 2009, Brussels

European Commission: INNO Policy TrendChart - Country Report 2009 Slovenia. European Commission, DG Enterprise, Brussels, Belgium.

Faure, F. (2010): The international competitiveness of the Turkish economy: some stylised facts. Economic Research, BNP Paribas. September 2010, Paris

GFCC-Global Federation of Competitiveness Councils: 2010 Global Competitiveness Principles, Washington DC, 2010. <http://www.compete.org/news/entry/1745/council-on-competitiveness-launches-economic-advisory-committee-prepares-for-2012-competitiveness-index/>

Ilmakunnas, S. – Kröger, O. – Rompannen, A. (ed. 2008): Finnish Economy, Structural Indicators 2008. Government Institute for Economic Research. Helsinki, 2008. p. 28

Jordan National Competitiveness Team: Building the Competitive Advantage of Jordan. Ministry of Planning and International Cooperation, Amman, 2005
http://www.competitiveness.gov.jo/files/JNCT_Presentation_EV_2005.pdf

Jordan National Competitiveness Team, Ministry of Planning and International Cooperation: Jordan's Competitiveness Report, Amman, 2005

Management Consultancies Association: Innovation – protecting the UK's long-term competitiveness, April, 2009

Melin, G. – Håkansson, A., – Thorell, N. (2011): Mini Country Report/Sweden under Specific Contract for the Integration of INNO Policy TrendChart with ERAWATCH (2011-2012)., December 2011, Brussels

Metarand.com: Singapore: Paving a National Framework for Research, Innovation and Enterprise, Asia, Pacific, Australia, Entrepreneurship, Innovation, Intellectual Property October 23, 2011. <http://metarand.com/2011/10/23/singapore-paving-a-national-framework-for-research-innovation-and-enterprise/>

Ministry of Economy, Slovenia: Programme of measures for promoting entrepreneurship and competitiveness 2007-2013, Ljubljana, March 6, 2007.

Ministry of Education and Research, Sweden: The Globalisation Council, Government Offices of Sweden, September, 2007. Sweden,
<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/08/87/93/6cfe36b5.pdf>

Ministry of Education, Youth and Sports (2007): Education for Competitiveness Operational Programme. Prague, 2007.

<http://www.msmt.cz/areas-of-work/education-for-competitiveness-operational-programme-period>

Ministry of Employment and the Economy, Finland (TEM): Government's Communication on Finland's National Innovation Strategy to the Parliament.
http://www.tem.fi/files/21010/National_Innovation_Strategy_March_2009.pdf

National Competitiveness Council: Statement on Regulatory Reform. Ireland, July 2000

National Competitiveness Council: Annual Competitiveness Report 2006: Ireland's Competitiveness Challenge. Ireland, 2006, 2007, 2008, 2010

National Competitiveness Council: Getting Fit Again: The Short Term Priorities to Restore Competitiveness. Ireland, June 2009

National Competitiveness Council: Our Cities: Drivers of National Competitiveness. Ireland. April 2009

National Competitiveness Council: Statement on Energy, Ireland, October 2009

National Competitiveness Council: Croatia's competitiveness challenge - Annual Report on Croatian Competitiveness, Croatia, Zagreb, 2002, 2004, 2006

National Competitiveness Council: Croatia's competitiveness falling – other countries moving more quickly, National Competitiveness Council, September 2010
<http://www.konkurentnost.hr/Default.aspx?art=299&sec=75>

National Competitiveness Council: IMD Competitiveness Yearbook 2011: Croatia is next to last, May 2011, <http://www.konkurentnost.hr/Default.aspx?art=393&sec=36>

National Innovation Policy of the Czech Republic for 2005-2010, Community Competitiveness and Innovation Programme Prague, June 2005,
www.vyzkum.cz/Priloha.aspx?idpriloha=14443

OECD: Economic Survey of Turkey 2008. OECD, July 17 2008,
http://www.oecd.org/document/41/0,3746,en_2649_33733_41007913_1_1_1_1,00.html

OECD: Chile's National Innovation Council for Competitiveness, Interim Assessment and Outlook, OECD, April 2009

OECD: Economic Survey of the Czech Republic. OECD, 2011
http://www.oecd.org/document/49/0,3746,en_2649_34569_49017713_1_1_1_1,00.html

Porter, M. (2003): UK Competitiveness: Moving to the Next Stage', DTI Economics Papers No. 3,

Porter, M. (2006): Singapore Competitiveness: A Nation in Transition. The Launch of the Asia Competitiveness Institute, 28 November 2006, Singapore, Presentation -
http://www.isc.hbs.edu/pdf/20061128_Singapore_ACI_Launch.pdf

Porter, M. – Ketels, C. – Delgado, M. – Bryden, R. (2007): Competitiveness at the Crossroads: Choosing the Future Direction of the Russian Economy. Moscow, Centre for Strategic Research.

Porter, M. (2008): Chile's Competitiveness: Facing the Demands of a New Era, Institute for Strategy and Competitiveness Harvard Business School, Santiago, Chile, May 2008

Porter, M. (2009): Turkey's Competitiveness: National Economic Strategy and the Role of Business. Istanbul, October 2009

Porter, M.(2011): Chilean Competitiveness: Ready for the Next Stage? Institute for Strategy and Competitiveness, Harvard Business School.

Prime Minister of the Republic of Slovenia: Slovenian Government's Competitiveness Council and Development Groups – a national 'brains trust', according to Prime Minister Janez Janša, News, May 21,2008. <http://www.nekdanji-pv.gov.si/2004-2008/nc/en/splosno/cns/news/article/252/2890/index.html>

Rawdanowicz, L. (2010): The 2008-09 Crisis in Turkey. OECD Economics Department, Working Papers No. 819., December 2010.

Science and Technology Policy Council of Finland, 2008 Review, Helsinki 2008.
<http://www.scribd.com/doc/56437213/Finland-The-Science-and-Technology-Policy-Council-of-Finland-Review-2008>

Schwellnus, C.: Chile: Boosting Productivity Growth by Strengthening Competition, Entrepreneurship and Innovation. OECD Economics Department Working Papers, No. 785, OECD Publishing, 2010.

The Jordan National Competitiveness Team: Jordan's Competitiveness Report 2008-2009, Annan, 2009, p. 18.

The Research and Innovation Council of Finland: Research and Innovation Policy Guidelines for 2011–2015, Helsinki, 2010.

The Washington Post: American Competitiveness, March 5, 1992, Editorial, p. 22.

World Economic Forum: Global Competitiveness Report 2010-2011, Geneva, Switzerland, 2011.

World Economic Forum: United States Falls in Competitiveness Rankings, 2011.
<http://www.weforum.org/news/united-states-falls-competitiveness-rankings>

Wong, M-H. – Shankar, R. – Toh, R., (2011): ASEAN Competitiveness Report 2010, Singapore: Asia Competitiveness Institute. p. 64

* * * * *

Asia Competitiveness Institute: <http://www.spp.nus.edu.sg/aci/home.aspx>

CAT – Competitive Advantage of Turkey: www.competitiveturkey.org

CCC Council of Czech Competitiveness: <http://www.czechcompete.cz/>

Centre for International Competitiveness: www.cforic.org

CONSILIUM –Council of the European Union: <http://consilium.europa.eu/policies/council-configurations/competitiveness?lang=en>

Council of Competitiveness: www.compete.org

Economy and Value (EV) Research Center (Armenia): www.ev.am

ENCC Egyptian National Competitiveness Council: <http://www.encc.org.eg/default.aspx>

ERAWATCH:
http://erawatch.jrc.ec.europa.eu/erawatch/opencms/information/country_pages/tr/country?section=Overview&subsection=StrResearchSystem

European Research Council:
<http://erc.europa.eu/index.cfm?fuseaction=page.display&topicID=14>

FORFAS (Ireland): <http://www.forfas.ie/>

Government Institute for Economic Research (Finland): <http://www.vatt.fi/en/>

Government Offices of Sweden: <http://www.sweden.gov.se/sb/d/574/a/88793>

<http://globaledge.msu.edu/countries/slovenia/economy/>

Jordan National Competitiveness Observatory: <http://www.jnco.gov.jo/static/team.shtm>

National Competitiveness Council (Croatia):
<http://www.konkurentnost.hr/Default.aspx?sec=36>

National Competitiveness Council (Ireland): <http://www.competitiveness.ie/>;

National Competitiveness Foundation of Armenia: www.cf.am,

National Research Foundation (Singapore):
<http://www.nrf.gov.sg/nrf/councilBoard.aspx?id=160>

National Training Fund (Czech Republic):
http://www.mop.gov.cz/pages.php?menu_id=113&local_type=1&local_id=45&local_details=1&local_details1=

Official Home Page of the Global Federation of Competitiveness Councils.
<http://thegfcc.org/>

Republic of Slovenia Government Office for Development and European Affairs:
<http://www.svrez.gov.si/en>

Republic of Slovenia Ministry of Higher Education Science and Technology:
http://www.mvzt.gov.si/en/about_the_ministry/expert_councils/science_and_technology_council_of_the_republic_of_slovenia/

Research and Innovation Council (Finland): <http://www.tem.fi/index.phtml?l=en&s=3241>,

RI.SE Research Institutes of Sweden: <http://www.ri.se/en/research-institutes>